

OPVSCV

LA QVAF IN HOC VO
LVMINE CONTINEN
TVRSVNT HAEC.

Passio dñi hexametris versibus com
posita.

Eiusdem passionis threni p Philp
pum beroaldum.

Vitę & martyrum corone per anni
circulum.

Vitę quorūdam per dñum Hyero
nymum scriptę.

Superaddita est etiā prior excussio
ni passio sanctę Quiterie.

Omnia vero cum scholiis Antonii
Nebrissen.

¶ Cum privilegio Imperiali.

AD PERQ̃ REVERENDVM IN
Christo patrem ac nobilissimum Dominum
Do. Ioannē Fomesam Burgensem Episco-
pum atq; archiepiscopū Rosan. &c.
Antonii Nebrissen. Prefatio in
vitas illorum: quos ecclesia
in numerū diuorum
retulit.

Lege foeliciter.

Nunquam cessat amico

ille noster idemq; amplissi. Do. T.
familiaris atq; adiuratus cliens in-
terpellare ocium meum: neq; lon-
ga desidia indormientem excitare/
vt vigiliarū mearū parte iis in reb;
occupē q̃ ad clericorū tuorū eruditionē p̃tinere poss
sunt. Quod si volui aliqui me illi excusare: siue q̃ leuio-
ris operæ labores mihi iponit: homini ad maius ali-
quod opus nato: siue q̃ sum aliis in studiis tum publi-
cis tum priuatis occupatus: ilico me obtestatur: atq; p̃-
timum nomen adiurat: nam apud me iam ille intelligit
nullam religionem esse sanctiorem/ vt succedam atq;
humeros subiiciam oneri quod iniungit: cuius etiam
& amplitudini tuæ potissimum vult reddi rationem.
Sed quale onus obsecro? Quod me minime delectat:
et quod sit viribus meis indignum. Nam poterā ego
has horas aliis in rebus vel male collocare: potius q̃
aggredi rem: quæ sit volentibus mihi detrahere ob-
noxia. Neq; enim deerit qui dicat: quid sibi vult tanta-
rum rerum promissor? qui nihil relinquit in ausum/

Passio dñi secundum Mattheum.

Sanguinis ad p̄cium iusti. de hinc tempora captat

Opportuna reus sceleris mentisq; nefanda.

Iudeis solemne aderat iam pascha. Ioannem

Ad sese Petrumq; vocas pia cura magistri.

Sic ait. ite citi nobis quoq; pascha paretis.

Signa loci dabimus: quæ condita mente tenete.

Occurret vobis portarum in limine quidam

Succinctus: dño portans mandante lagenam.

Obseruate p̄res pueri vestigia: quamq;

Ille domū intrabit. pariter penetretis eandem.

Illic nam cupso vobiscum mandere pascha.

Sic epulas dño mensamq; parare iubete.

Expediunt celeri gressu mandata magistri.

Instruitur mēsa: atq; epulis oneratur inemptis.

Accessit post hæc dñs comitantibus illuc

Discipulis: & vesper erat. discubere iussit

Sic ait: & vobis vnus me tradet amicus.

Omnes tristitia affecti: atq; ita dicere pro se

Quisq; ego num tanti sum rabbi criminis autor:

Respondens sic christus ait. qui tingit eadem

Nunc digitos vna mecumq; para p̄side cenat:

Hic erit ille reus tantæ impietatis & autor.

Vē sibi: vē misero tantorum causa laborum

Qui fuerit. si non tetigisset limina vite:

O quanto melius. Iudas tunc incipit ipse:

Sum ne ego dic rabbi: dixisti reddidit ille.

Accipiens post hæc panem simul & benedixit:

Confringensq; dedit: sanctaq; est voce locutus.

Quisq; ex hoc capiat: corpusq; hoc quisq; tenete

Esse meum. Et capiēs calicē dedit: atq; ita fatur.

Ex hoc quisq; bibat: meus est nam sanguis: & alta

Crimina delebit. pro multis hic quoq; sanguis

Fundetur: varietq; hominū peccata re. nittet.

Ioannem
& Petrum
ex euange
lio Lucæ

Lagenam.
vas vinar
um amphi
te capace.
Rabbi mi
magister in
terpretatur
nā rab est
magister.

Passio dñi secundū Mattheum.

Oliueti. in
ris quod
erat villa
bethania:
vt dixim⁹.

Dico autem vobis: nunq̃ ex hoc germine vitis
Ipse bibam: donec vobiscū regna parentis
Extrema iam luce hominum mundiꝝ tenebo.
Dixit: oliueti montis de hinc summa petentes
Discipulos placida compellat voce magister.
Scandala me propter vos cuncti hac nocte feretis:
Namq̃ ita diuino cecinerunt carmine vates:
Percutiam custodē ouium pecorisq̃ magistrum
Dispersumq̃ pecus varias errare per oras
Cogetur: sed cum vicina a morte resurgam:
Vos ego precedam galilei ad litoris oram.
Tunc Petrus: cuncti fuerint si scādala passi:
Nonego chare pater. Christus tunc incipit: imo
Dicam equidem tibi vera Simon: prius ipse negabis
Ter me q̃ volucer cantet qui nunciat horas.
Ter me q̃ volucer cantet qui nunciat horas.
Ille tamen feruens cunctis animosior inquit:
Ipse ego te nunq̃ (fuerim si in morte) negabo.
Sic omnes vna clamarunt voce sodales.
Hinc venit turba dñs comitante suorum

Gethsema
ni. villa ad
radices
quorū mō:
tis. oliueti.
Interpreta-
turq̃ vallis
pinguis.

Gethsemani: quæ villa procul non distat ab vrbe.
Alloquiturq̃ suos: illuc dum tendo sedete
Exoroq̃ patrem. Petrus Zebedæaq̃ proles
Hunc sequitur. cœpit trislarī Christus: & inquit.
O quot perpetior fratres nunc mente labores:
Ad mortem vsq̃ me? languescit spiritus. hic nunc
State simul: mecuq̃ simul vigilate parumper.
Cūq̃ foret paulū Christus pcul inde remotus:

De corris
puit hic au-
tor.

In faciem cadit ipse suam: sic inde parētem
Alloquitur. potis est si nunc pater a me recedat
Iste calix: verum tua fiat in omne voluntas.
Sopor altus habebat
Illos: excutiens somnos ita fatur amici
Sic heminonni. horam mecu vigilare potestis:

Sopor al-
tus. i. som-
n⁹ profun-

2
nihil intētatum. Permittamus illi in magnis versari:
dum nobis hæc parua relinquat puerorum rudimē
ta: nuper initiatorum exercitia: clericorum deniq; me
ditationes: sanctorum vitas/ finesq; omni laude cumu
latis: stilo tamen inepto descriptos. Sed quemadmo
dum in alia præfatione diximus: quædā sunt quæ mu
tare vetat religio: & consecratis vtendū est. Quid si ad
huc in paruis opera mea desideratur: si necesse est cesa
distingui: orthographiam castigari: occultiora verba
enarrari: & quæ forsā alius quiuīs non auderet: aut si
fuerit conatus/ non assequatur. Sunt tamen quedam fa
teor: quæ nec Sybilla ipsa interpretari possit:

quæ non dissimulauimus: sed ingenuè sus

mus: p̄fessi nos illa ignorare. Quæ ta

mē illa sint: in calice totius operis

adiacimus: atq; illa etiā quæ

videri possunt obscu

riora simul expli

cauimus. Sed

ne animi

tui ma

gnitu

dis

nem longis præfatio

nibus toties onerem.

Vale.

Laus deo.

Passio domini nostri Jesu

christi secundum Matthæum.

Ab e cōcre
tam. i. origi
nale pñi
ab adā vñq
traductū.

Solyim. i.
iudci hiero
solymas in
colētes. Ju
uena. inter
pres legū
solymarū.

Bethania
villa erat
non procul
ab ierosol
ymis: in
qua etiam
saluato: la
zarū suscita
uit.

Opobalsa
ma: idest
vnguenta
ex balsami
succo.

Dona se
pulchri. q.
mortuū
cadauera
perunge
bantur.

Vturus sc̄tos tenebroso e carcere p̄fes
Cōcretāq; suo terfur? sanguine labem
Discip̄lis ita christ⁹ ait: iā pascha p̄pinq;
Scitis: iamq; hoīs tradetur filius alta
In cruce: quē solymī cogēt effūdere vitā.

Sacrorum proceres complerant atria cayphæ
Pontificis: populi senior quo turba coīuit.

Cōsiliū ad summum christi de cede relatum est.

Om̄ibus idē animus tam iusto in sanguine fœdas

Commaculare manus: sed non in tempore festo

Dicebant: fieret populi ne forte tumultus.

Bethaniam christus turbā comitāte tenebat

Leprosiq; lares: vbi postq; cœna parata est:

Discipulos placida iussit discumbere voce.

Accessit mulier nardumq; in pixide portans:

In caput inq; pedes domini fundebat. at illi

Iacturam vnguēti preciosaq; munera perdi

Increpitant: potuisse ferunt opobalsama vendi

Pauperibusq; dari/ magnos pietatis in vsus.

Illorum accipiens christus mala murmura dixit.

Anxia vestra nimis cura est de paupere turba/

Vobiscum quē semp erit: sed non ego semper.

Cur tantum dāmnatis opus: quid dona sepulchri

Carpitis? hæc nostrū voluit perfundere corpus:

Vt tumuli signaret opus. Tūc Scarioth vnus

Bissenio e numero/ fratres sanctumq; magistrum

Linqrens: iudæcos proceres petit: atq; ita satur.

Quæ mihi p magno statuuntur p̄c̄mia fratres

Officio: Christum manibus si immittere vestris

Curabo: & tutos vos hac in sede reponam:

Triginta statuunt illi pro munere nummos:

Passio domini secundum Matthæum.

Iam vigiles estote parum: tentatio nam sic
 Pellitur. ipse quidem celer est nam spiritus: at sunt
 Membra quidem non firma satis. cessitq; secundo
 Orauitq; pater dicens/ si nescit ab ore.
 Iste calix transire meo nisi potus amaram
 Perpetiar mortem: pater & tua iussa capeffam.
 Cumq; suos iterum repetisset cura magistri
 Discipulos: grauer vidit dormire: nec illos
 excitat: at terro patrem sermone reuifens
 Idem orans: rediensq; suos dormire videbat.
 Tunc sic alloquitur. licet en dormire parumper.
 Filius ecce hominis tradetur: & hora propinquat.
 Proditor ecce venit contra nos. surgite eamus.
 Vix ea fatus erat: Iudas comitante caterva
 Fustibus armata & gladiis multa; lucerna
 Indefessus adest: signumq; per oscula tradit.
 Confestim ad christum properans rabbisq; salutans
 Oscula libauit. Christus tunc incipit ipse.
 Que te causa trahit: quid ve huc accedis amice?
 Extemplo in Iesum tunc omnes agmine facto
 Coniecere manus: religant et vincula collo:
 Præcipitemq; trahunt manibus post terga reuinctis.
 Percutunt lacerantq; simul: crinemq; genasq;
 Scindunt. at Petrus tunc stristo corruente.
 Auriculamq; secat Malcho: qui seruis erat tunc
 Pontificis: Petrum dictis affatur amicis
 Christus. age senior vagina confere ferrum.
 Nam gladio quicumq; ferit: gladio ipse peribit.
 Nonne putas me posse meum exorare parentem:
 Bissenisq; dabit plusq; legionibus vi?
 Scripta tamen vatum sic sic implere necesse est.
 Et turbam alloquitur sic hora christus eadem:
 Tanq; ad Latronem gladiis iudibusq; parati
 Venistis pharisa cohors prensare magistrum:

a liii

duis. Uerg.
 dulcia & al
 ta quies.

filio noli
 in hebreo
 filius ada
 qdum no
 men est ho
 minis cōc
 tū propiū
 primi pas
 rentis.

Corruit
 pro irruit
 nā corruē
 re est cade
 re.

Act. 1. 16
 17. 18

Passio dñi secundum Matthæum.

Cum præcepta dabam vobis temploꝝ sedebam.
In fontem cur me tunc non tenuistis amici?
Sic tamen id factū est: veterū vt monimenta librorū.
Veridica ratione fiant. Tunc quiq; gementes
Discipuli dño timidi fugere relicto.
Iudaicę gentes victum traxere magistrum
Ad caypham: qui primuserat p̄fexq; sacrorum:
Cum quo tunc scribę senior quoq; turba manebat:
At dñi longe sequitur vestigia Petrus:
Ingressusq; domū cum seruis atria seruat
Pontificis: sinem cupiens atq; omnia nosse.
Sacrorum proceres: scribę totusq; senatus
Perquirunt falsos aliquo cum crimine testes:
In fontem vt perimant christum: seuoq; trucident
Funere. sunt tandem gemini pro cede reperti:
Turbataq; simul clamarunt voce profani.
Nonne hic sacratum se posse resolvere templum:
Et triduo reparare nouum cū crimine dixitit:
Assurgens princeps: nihil his (ait) ipse videris
Respondere viris: tua qui mala crimina pandunt:
Ille tamen miti despectans lumine terrā
Conticuit. princeps loquitur reticente magistro.
Adiuuro te christe dei per numina viui:
Vt dicas si vera dei sis ipse propago:
Respondit christus: dixisti: sed tamen inquam
Hoc ego nunc vobis: humano e sanguine natum
Cernetis: sed longa quidem post tēpora dextram
Virtutis celebrare dei: nubemq; coruscantem
Incolere: & sancta iustos in sede locare.
Inde sacerdotū princeps sua conscidit amens
Vestimenta: loquens. hic blasphemauit. adhuc qđ
Teste opus est nobis: non pernicioſa vident
Verba viri: reus est mortis dixere frequentes.
Conspuit & faciem iudæus qsq; serenam

ſiāt quoꝝ
q; corꝝ
puit.

Pro cede.
.i. pro mor:
te christo
inferenda:

Non mano
sanguine
quē dixit si
lium hoīs.
Lōga tēpo
ra. p eo qđ
euāgelista
dixit amo
do: qđ po
tius signifi
cat paulo
post.

Passio domini secundum Matthæum.

Hi colaphis cedunt: & palmis ora notantes
Dicebant: quis te percussit christe? fatere.
Vestibulo Petrum videns ancilla sedentem
Sic ait: & christi sociusq; cornesq; fuisti
Tu quoq; sed coram tunc omnibus ille negauit.
Egressusq; foras vidit famula altera Petrum:
Compellatq; suos: hic christi est quispe sodalis.
Obtestans claraq; iterum tunc voce negauit.
Nec christum se nosse galilæus: & inde
Post paulum quidam dixerunt: Petre fuisti
Tu quoq; tu certe christi de plebe: loquella
Indicat id tua: sed tunc cepit fortius ille
Testari clareq; suum adiurare magistrum.
Ex templo lucis cecinit prænuncijs ales:
Estq; recordatus verbi quod dixerat illi
Iesus: & egrediens. Petrus sua fleuit amare
Crimina: q; dominum iurando sæpe negasset.
Cumq; foret christus per noctem plurima passus
Verbera: vel grauibus collisus & vndiq; pugnis:
Ipse suis minime poterat consistere plantis.
Et iam titonum linquens aurora facentem
Venerat: & totum iam curia magna senatū
Coeparat: huc scribæ senior quoq; turba sacerq;
Principibus comitata suis confluxit: amaram
Traderet vt christo mortem. magno inde tumultu
Pilati pharisæa cohors traduxit ad edes.
Ausonios qui tunc illic retinebat honores
Frangebaturq; datos romano a principe fasces.
Tunc Iudas tantæ damnatum crimine cædis
Se reputans solymæ terdena numisinata turbæ
Detulit: & tradens se inquit peccasse magistrum.
Ad nos quid spectat referunt? peccata videbis
Ipse tua. at Iudas profectis æde monetis
Abcessit: laqueoq; diem sibi perfidus aufert.

a v

Satill⁹ per
trus q^{er}
bethsaida
galileæ ci
uitateerat
Abiurare
hoc cū su
ramēto ne
gare. Xgis
l⁹ adiura
tor rapig.
Titonum
mariti su
ū sū ipotus
na i tanto
luctu tpi
scriptio.
Fragebat
fasces. i. l.
signia p^{tu}
re q^{er} erant
fasces Xga
rū q^{er} exer
cebat i sa
cinorosos.
Aede. i. i
templo.
Cobana.
iudgorum
erat grati
vbi dōa vos
tua cōfero

Passio dñi secundum Matthæum.

Ad proceres statim lectis ex æde monetis
 Dixerunt: capiat fœdos non cor bana nummos
 Sanguinis hoc precium est. sed ita sententia cunctis
 Mercari ex illis figuli cognomen agellum:
 Qui caperet reliquo peregrina cadauera in æuo
 Iudæi id propter dixere acheldemach agrum.
 Scriptaq; veridici sic sunt impleta propheta.
 Præsidis ante stetit cōspectum christus: at ille
 Tu rex? tu ne tenes solymorum gentis habenas?
 Tu dictis christus respondit. at vndiq; turba
 Confluit accusans: christus tamen vsq; tacebat.
 Non Pilatus ait sentis tua crimina? quid stas?
 Responde. at christus verbum non reddidit vllum.
 Turbatus stupuit tam longa silentia præses.
 Moriserat sacro dimittere paschate vincitum
 Plebis ad arbitriū. p̄ses tunc forte tenebat
 Quendā cōpedibus vincitum: sed barabas illi
 Nomen erat: captus qm̄ mouisse tumultum
 In populo & sæua cum seditione ferebant.
 Consilium ad se reuocat Pilatus: & inquit.
 Quem vultis vobis proceres dimittere? hunc qui
 Barabas: aut hunc qui fertur cognomine christus?
 Ante sui solium stetit vxor & ante tribunal
 Coniugis: hacq; suum præfatur voce maritum.
 Nil tibi cum iusto hoc fuerit charissime coniux:
 Somnia me terrent. hodie sum plurima passa
 Per visum hunc propter miris agitata figuris.
 Tunc iterum p̄ses solymos affatur: & inquit.
 Ex his quem petitis nunc me laxare duobus?
 Barabas cuncta petitur legiōe resolui.
 Tunc Pilatus ait. quid Christus? turba repete
 In cruce figatur. quapropter dixit ad illos
 Præses. quid sceleris pro tanta morte subiuit?
 Tunc omnes vno clamarunt ore furētes

uabantur
 p̄pheta
 zacharię
 vñ ex dono
 deci p̄phetis
 minorib; ca. xi. nō
 ieremię vt
 habetur in
 matthæi
 euangelio.

Barabas
 tria errata
 quod vltis
 mā longā
 breuiatur
 et penultia
 mā positioe
 et natura
 quoq; lon-
 gam corri-
 puit et p̄s
 mā breuē
 p̄duxit.

Passio dñi scđm Mattheum.

In cruce figatur legis destructor & hostis.
 Ille videns se posse nihil prodesse loquendo:
 Sed magis in populo fieri clamante tumultum:
 Accepta palmas Pilatus proluīt vnda
 Innocuus dicēs ego sum: ne sanguine iusti
 Pollutus: crimē vobis deus omne rependat.
 Omnibus vna fuit tunc vox: super iste redundet
 Nos sanguis nostrosq; simul Pilate nepotes.
 Barabas e vinculis confestim soluitur arctis.
 Innumeris autem concisus & vndiq; flagitis
 Iudaicæ (o pietas) christus datur ipse cateruq;
 Pilati tunc sc̃ua cohors p̃toria complens
 Vocibus: arripuit christum: turbamq; vocauit.
 Coccineam egressi chlamydē christo inde dedere:
 Sentibus & capiti rigidā incussere coronam.
 Illius & dextrę post hęc caua fertur arundo:
 Et genibus flexis illudunt: atq; ita fantur.
 O iudeorum salue rex inclyte aueq;
 Conspuitur post hęc laceratus & vndiq; vultus:
 Et caudam capiti incutiunt chlamyde inde reiecta.
 Ipse suo illusus vestitur christus amictu.
 Ducitur iniusta damnatus morte p̃ urbem.
 Hinc vrbe egressi venientem ad mœnia quendā
 Conspiciunt: nomenq; simon: patriamq; ferebat
 Cyrenen. iudea capīt quē turma: crucēq;
 Ferre iubet. locus est qui golgata fertur. ad illum
 Caluarie traxere locum gens perfida christū.
 Magnaq; plāgentū mulierum turba secuta est:
 Ad quas christus ait. quid nate hęc funera fletis
 Ierusalem? desiccate super vos & super ipsa
 Pignora: quę nunq; melius peperisse feretis.
 Tempuserit: quo quęq; gemens ita sc̃mina dicat:
 Felix o mulier sterilis: venterq; beatus
 O nimum dederit qui pignora nulla parenti:

Incussere
 p̃ incidere
 Incutere

Caluarie.
 q̃ illo i loco
 putabat
 fuisse adā
 primi parē
 tis capitis
 craneum.
 Feretis. i.
 aliqui dices
 tū melius
 fuisse non
 peperisse.

Passio dñi scđm Mattheum.

Vbera quę nimum foelicia lacte carebunt.
 Incipient matres tunc dicere montibus in nos
 Corruite: & cunctas colles operite maritas.
 Nec mora iudaice hunc fixerunt in cruce gentes:
 Et duo cum christo dextra leuaq; latrones
 In cruce tolluntur. scelus o pietasq; pudorq;
 Cum deus in medio latronum morte locetur
 Hinc pharisęa cohors diuina in veste laborat: Namq;
 capit sibi quisq; dari tunc. deniq; christi
 Inter iudeos sortita est tessera vestem.

Tessera cũ
 vulgo pu-
 tat tesseriis
 siue talis
 hoc fuisse
 actum.

Causa quoq; apposita est diuine in vertice grauis
 Illa notis solymisq; simul latissq; figuris
 Nazareus adest (dicebat littera) Iesus
 Rex iudeorum. sic illudente caterua.
 Sub Ioue in exhuasto pēdebas christe labore.
 Deuouet hunc quicūq; videt nugatur & inquit:
 Vah qui passus eras diuinum soluere templum.
 Et triduo te posse nouum instaurare. quid hic stas?
 Incolumem te redde/crucem num christe reliquas:

Sub ioue
 i. sub domo
 siue sub æ-
 re. qz iouis
 oīa plena r
 iupiter est
 quodcunq;
 vides.

Filius es si nempe dei. sic omnes ad vnum
 Exclamant: alios potuit qui reddere saluos
 Se non posse pudor. si se nunc liberat: omnes
 Credemus: natumq; dei reputabimus omnes.

Subtexti
 l. nubibus
 obducitur.
 Ferrugine
 l. purpura
 in nigrore
 vergēte. Ex
 vergi. pi.
 georgi.

Extemplo e sexta cœlum subtextitur hora
 Ad nonam vsq; latet picea ferrugine olympus.
 Tunc nonam christus clamauit circiter horam:
 O heli atq; heli quid me pater alme relinquis?
 Hic vocat Heliam dicebat turba: parum per
 An veniat remoremur ait: qui liberet ipsum.
 Ipsa crucem prope mater erat charusq; Ioannes
 Cum Cleophe Martheq; soror: respexit ad illas
 Christus: & alloquitur tali sermone parētem:
 Filius ecce tuus mulier: dixitq; Ioāni
 Hanc cole: quę tua nunc summa pietate parētem.

Passio dñi scđm Matthæum.

Ille suam ex illo suscepit tempore matrem.
 Iamq; videns iesus mortalia quæq; fuisse
 Consummata: cupit vatum quoq; vera probari
 Scripta: ait o sitio. statim completur aceto
 Spongia: quam summa iudæus arundine fixit:
 Admouitq; ori. tunc christus dixit et illa
 Consummata quicquid sunt quæ scripsere prophete.
 Post inquit miti suspectas lumine cœlum:
 In manibus pater alme tuis commendo sacratam
 Hæc animam. caput ipse suum deflexit: & illam
 Confestim moriens animam exalauit optimam.
 Nec mora sacratæ velum conscinditur ædis.
 Ingētemq; dedit tellus tremefacta fragorem.
 Saxaq; terribili penit⁹ sunt scissā ruina:
 Multaq; præterea sanctorum egressa sepulchris
 Corpora. centurio tunc tandem dixit. amici
 Vere erat iste dei sacer omnipotentis alūnis.
 Tūc quidam e solymis fregerunt crura latronū.
 Sed spirasse videns christum Longinus in illum
 Fertur: & in festo confodit vulnere pectus.
 Continuo fluxere simul cruor vndaq; ab illo
 Pectore quod nostro patuit pro crimine. & vnda
 Præbuit: vt veteri purgentur labe nocentes.
 Occidū titan tandem remeabat ad orbem.
 Plenus adest quidē pietatis nomine Ioseph
 Discipulusq; latens argenti diues & auri:
 Pilatumq; petit: christuq; cadauera poscit.
 Ille iubet sanctū poscenti reddere corpus.
 Et cruce continuo patrem dominūq; refixit
 Ioseph: & absumptum conuoluit sindone corpus:
 Imposuitq; nouo quod fecerat ipse sepulchro.
 Admouitq; ingēs tumuli sup ostia saxū. ¶ Finis.
 ¶ Quis ferus vīq; adeo seuatq; immanior omni
 Tigride/vt orbatas vincat feritate lecras:

Animā opti
 mā ex Iu
 uenale sū
 ptum est.

Passio dñi scđm Mattheum.

Qui tecū pia virgo vetet cōferre dolores?
Et gemitus: possitq; genis tua vulnera siccis.
Spectare: aut scissis non ciulare capillis?
Hūc pro corde quidem gestare adamāta putandū est
Pectore: vel triplex circū p̄cordia ferrū.
En lacerū minui suspectas verberare natū:
Sanguinis et largos fundentem corpore fontes:
Affixumq; cruci nostro pro crimine aperto
Pectore: & immerito vinctum diademate crines.
Infelixq; vides sentes penetrasse cerebrum.
Quod scelus o solymi gens immanissima tāto
Supplicio dignum est? meritis ita gratia tantis
Penditur? emeruit mortem quo crimine summus
Omnipotens mundi q; pater rerumq; creator?
Quid potuit nam polo spectasse sub omni
Seuius: heu satius potuit fecisse ruīnam
Orbis/ q̄ tantum caderet sine crimine corpus.
Quisquis ades/ tantumq; nefas lachrymabile cernis:
Mecum flete iuuet/ matrem comitemur acerbis
Luctibus: & mœstis plangam? pectora palmis.
Sed quæ causa necis? quis tanti functis autor
Addixit morti? cur se deus atq; figuram
Mortalem summi? cur hic moderator olympi
Induit? & nostros voluit tolerare labores
Maiores ve pati? frigus sentire famemq;?
Et potuit gressus peregrina ad limina ferri:
Sæpius atq; pati potuit deus ipse repulsam.
Proh pietas/ proh magnus amor. nos causa laborū
Tantorū ingrati. Christo moriente salutem
Inuenit mortale genus. magna atria coeli
Ecce patent/ quæ clausa prius: quæ puia nulli
Ante fuisse viro. vicit moriēdo tenebras
Tartareas/ vinctumq; p̄mīt modo cerberon. ante
Liber & inhumanē terrebat cuncta boatu.

Carmen dominice passionis.

Illum/qui vobis vitam lucemq; benigno
Donarat: campos qui lacte & melle fluentes
Imperiumq; potens dederat: sedesq; beatas
Qui pharium mergens erythreo in gurgite regem
Afferuit vestros in libertate parentes?
O scelus. o labe. monstrum portentaq; dira
Asportanda procul/terrasq; agitata p omnes.
Tu ne palestinae soboles nequissima gentis
Audebas tam grande nefas: vt perdere velles
Qui te seruauit per secula plurima christum:
Qui sacras leges diuinatq; dogmata mosi
Tradidit: & scriptas solymoru in monte tabellas.
Vt tu palmiferis sancta in regionib; esses?
Heu quas persoluis grates pro munere tanto?
Heu que pro meritis tantis ingrata rependis?
Et quod idumeo reperitur crimine maius?
Crimine/quod nulli possunt & quare nepotes.
Crimine quod cunctis sit detestabile seclis.
Nulla ne vesanum potuit cohibere furorem
Religio: non cana fides: non indyta virtus
Piscorum: non tanta pii miracula christi:
Non tot veridicis predicta oracula prophetis
Sacrilegis valere animos reuocare furces
Consiliis: tam dira lues precordia pressit:
O mortale gen; vecors: o pectora ceca.
O genus infelix solymorum & ceca futuri.
Perdere dum christum affectas/te perfida perdis.
Nam vos dira manent tormenta/ & saeva gehennae
Supplicia/excruciant ignes flammæq; perurunt
Sulphuræ/ luitis meritis semperq; luetis
Poenas pro scelere hoc infando ac talibus ausis.
Sors natos eadem insequitur/seriemq; nepotū.
Cunctaq; posteritas huic est obnoxia culpe.

Pharium
egyptium
a pharo
alexandris
no.
Erythreo
i. rubio.

Palmiferis
quia in
desa pal-
mis arbori-
bus e fructu
quena.

Cana fi-
des ex ver-
gilio pu-
gna.

Mortis se
cundæ. quæ
est animæ
nam prima
est dissolu
tio animi a
corpore.
Appella. i.
recutitus.
horatius cre
dat hoc iu
deus appe
la.
Sudificus
i. serenus in
ducens quæ
perstat.
Uterpus.
iudeus. sic
appellatur
a Iunena
le et Mars
nale.
Mutilata.
i. circumcisa.

Carmen dñice passionis.

Et purgare datur nulli cōmissa parentum:
Quin vos dira coquant mortis tormenta secundæ.
Sic circumcisæ mulcantur crimina gentis:
Sicq; patres: nati: sic qui nascuntur ab illis:
Nullus habet stabiles sedes iudæus appella:
Nulli certa domus/ nulli sua rura coluntur.
Vtq; procelloso iactatur in equore cymba:
Quam velis & remigio ac rectore carentē
Sudificus boreas rapit huc/ notus humidus illuc:
Hinc euri versat rabies: at circius illinc:
Afflictamq; rotant infesto turbine venti:
Haud aliam degens vitam fugitiuus & erro
Errabunda trahit vestigia: fertur & illinc:
Huc redit: & nusq; figit patrimonía verpus
Lucifuga: infamis viciato fœdus odore.
Vtq; aquilam cygnus: cornicem noctua/ nilinum
Coruus/ murem elephas: gallum germanicus odit/
Vt congrum murena: lupum canis: vtp; camelū
Odit equus/ sic cuncti homines odere nefandam
Progeniem: direq; cauent cōmercia gentis,
Ite igitur vesana manus recutitaq; proles
Ite palestini generis mutilata propago:
Fugite præclarum de seruatore trophæum:
Sacrilegas armate manus/ linguasq; procaces
Exercete odiis: & christi poscite mortem:
Mortem: quæ vobis flagrantia tartara pandit
Mortem/ quæ nobis patefecit limina cœli.
Quæ mortis vires & formidabile virus
Insidiatoris fracta ceruice draconis
Extinxit: rupit pedicas: nodosq; resoluit.
O mors tu nobis vitalia lūmina præbes:
Nectar & ambrosiæ succos tu sancta propinas.
Per te tartareos manes: immane barathrum.

3

Passio dñi secundū Mattheum.
 Proh pietas sanctos tetro de carcere patres.
 Ut soluas: & antiqua a labe redemptos
 Presles: proh pateris partes deus ipse reorum.
 Hec oculis hec mente tui tormenta magistri
 Aspice: que fastus rerūq; immensa cupido
 Occupat: & nescis minimū perferre doloris.
 Te quoq; qui laceras carps cediq; cruciq;
 Affigis: mīti despectat lumine: regnū
 Promitte coeleste tibi / modo cedis ab alto
 Pectore poeniteat: tanta est clementia regis.
 Nos quoq; qui lachrimis matrē comitatur in isto
 Funere: vult passis manibus cōplectier: atq;
 Ex cruce cōpellat: nostrā sitiusq; salutē:
 Nosq; cupit vacuas cœli replere cathedras.

¶ Carmē philippi Beroaldi

de die domince passionis.

VEnit in cœsta dies / rediit lachrimabile tēpus /
 Sancta salutiferi celebratur funera christi.
 Nunc oculi rubeant fletu: nūc pectora plāctu
 Lūida sint: crebris singultibus ilia vellat
 Quisquis amat christi nomen vel numē adorat.
 Hec lugenda dies: nigroq; notanda lapillo est.
 Gaudia, nequitie, veneres, conuiuia, lusus.
 Scōma, voluptates, risusq; iociq; salesq;
 Este procul, veniant cū sollicitudine fletus.
 Cura, dolor, gemitus, mœror, suspiria, luctus.
 Hec est atra dies atro signāda colore.
 Nunc sint pullati procures: pullataq; turba.
 Atrati pariter veniant iuuenesq; senesq;
 Omnis vestitu veletur scœmina fusco.

Ilia vellat
 Ex hora
 tio in. i. cpi
 sto. ilia dus
 cat 2. Colu
 mella in
 hora. ilia
 vellat. i. spi
 ritū a helā
 do exhau
 riat.
 Scōma. i.
 dīcteris fa
 cetum.
 Pullati
 procures

Ex Iuue-

nale. i. n.

gra velle

induti.

Errari. idē

est qđ pul-

lari.

Heraclyti

philosophi

qui quo-

ties domo

egredieba-

tur flebat.

Crassus

agelastes:

quē scmel

i vita dixit

Lucillu ri

asse. Xeno-

crates ⁊ ca

to qui seue

tissimi fue-

runt.

Emula

barba. i. tā

ocda quā

sūt crines.

Flammea

velamina

nouarum

nuptiarū.

Aula scus-

ls. nā in si

cilla fuerūt

tyrāni pha-

laris diony-

sus ⁊ alij.

Carmen dominice passionis.

Moereat omnis ager. mons. silue. flumina. colles.

Moereat omne genus pecudum. gen? omne ferarū.

Squam mosumq; pecus pisces. pīcteq; volucres.

Aer. vūs canus. tellus. mare. cynthia. titan.

Sidera. coelī colæ. mundus. sint omnia mœsta.

Hec est mœsta dies mœroris conscia magni.

Nunc Heraclyti lachrymas vultusq; seueros

Crassi: & Xenocratis faciem: frontemq; Catonis:

Squallentemq; decet barbam vsurpare reorum.

Nemo vel insectas cocco vel murice vestes

Induat: ostrini nemo tyrisq; coloris

Vestimenta gerat. non fuluo splendeat auro

Torquis: nec digitos oneret carbunculus ardens:

Nec premat articulos adamas viridisq; smaragdus.

Impexaq; comæ/sit crinibus emula barba.

Non cerulatis incedat foemina buccis:

Nullaq; pigmētis linat os/aut labra coloret.

Non matrona potens gemmata monilia gestet:

Nec segmenta ferant aut lutea flāmea sponse.

Hec est illa dies: qua per tormenta/labores

Mille/alapas mille/& colaphos. conuicia mille:

Mille flagelliferos tortores. verbera mille.

Et recutitorum ludibria iudæorum:

Ille opifex rerum christus: mundi q; capaxis.

Conditor excellens: & inenarrabilis autor

In cruce suffixis manibus pedibusq; pependit:

Spinea ferta gerens: myrrhataq; pocula gustans.

O funesta dies/o lamentabile lætum:

O gentis rabies: o mens furibunda profane:

O scelerata cohors libycis truculentior vrsis:

Tigrideq; hircana: siculaq; immanior aula.

Siccine sacrilegas vos iunxit sanguine sancto

Comaculare nian? iudei: & dedere morti

Carmē dominicę passionis.

Infernosq; lacus stygios plutonia regna
 Effugimus: per te sublimia tecta petuntur.
 Panditur elysium per te: sedesq; beate.
 Per te syderei penetramus limen olympi.
 Per te parata salus, per te cęlestia regna.
 Hęc nobis optanda dies venerandaq; cultu
 Precipuo, niueis hęc est signanda lapillis.
 Quare o cultores christi fideiq; probate:
 Quos habitu modo squallenti lugere iubebam:
 Mutato cultu pro mestis sumite letas:
 Pro nigris tyriasq; togas/infectaq; cocco
 Pallia, sint gemine digitis, ceruicibus aurum.
 Pro lachrymis risus, pro planctu gaudia fuinto.
 Pro mœnore ioci, pro sollicitudine lusus.
 Hęc celebrāda pio semper venerandaq; cultu
 Hęc nobis est festa dies/qua sanguine fuso
 Christus tormentis et funere functus acerbo:
 Faucibus eripuit sathanę eternisq; gehennę
 Supplicis mortale genus ac morte secunda.
 Christe patris summi non enarrabile verbum:
 Christe dei virtus: sapientia summa parentis
 Aeternę æterno mundū cum patre gubernans:
 Christe potens rerum Maria de virgine nate:
 Quę genitrix sine patre fuit sinceraq; virgo
 Solo salutiferam peperit sine coniuge prolem:
 Omnipotens te christe ꝑcor miserere Philippi:
 Si puro te corde colo/si numen adoro/
 Christe tuum/legesq; tuas/si dogmata sector:
 Christe tua/trinum veneror te nomine & vnum:
 Da veniam erranti/parcas peccasse fatenti.
 Succurasq; meis Rex clementissime rebus:
 Vt vitam scēlix & mente & corpore sanus:
 Aeterniq; fruatur post mortem luminis aura:

Elys. i. cę-
 lū quod est
 quies bea-
 torum sicut
 poete dī-
 cunt.
 Mueis. las-
 pillis res
 antiquorū
 more vt in
 principio
 dixit nigro
 notanda
 lapillo.

Sathane.
 ratio exigit
 vt penultima
 sit lōga
 sed vsum se-
 quitur qui
 plerumq;
 errat.

Bentiuola Christe piam matrem fratres charosq; propinquos
 domum in Et mihi iucundos per tempora longa sodales
 quaberoal Custodire velis: quæso o Rex maxime regum.
 dus fuit fa Hoc pcor in primis/ hæc sint rata vota precantis
 miliaris. Bentiuolum pylia nobis ætate parentem:
 Perfide Bentiuolamq; domum serues. vt prospera foelix
 gaza. qz re Floreat: vtq; diu patrie moderetur habenas:
 ges perfas Fortunata bonis cunctis & perfide gaza.
 rum diuissi Auxiliumq; feras miseris mortalibus Amen.
 ni sunt.

¶ Versus Antonii Flamminii sculi sup titulo
 crucis redemptoris nostri Romæ inuento.

Certa salutiferi cernis monumenta triumph.
 Et lachrymis foelix inmadet ara plis.
 Iam canit ausonie: clare testantur athenę:
 Lingua deum rauco gutture ructat anus.
 Lucet agenoreis gelido fera vertice nautis:
 Cimba: sed hybernum sentit adunca salum.
 Naufraga non referet madida cum veste tabella:
 Quisquis in hoc falsas sydere verrit aquas.

VITAE SANCTORVM.

De sancto Andrea.

Passio sancti ac beatissimi Andreæ apostoli & martyris christi/qui passus est in ciuitate Patras sub Egea proconsule.

ASSIONEM SANcti Andreæ (quam oculis nostris vidimus) omnes presbyteri & diacones ecclesiarum Achaie scribimus vniuersis ecclesiis/que sunt in oriente & occidente/& in meridiano/et in septentrione in christi nomine cõstitutæ. Pax vobis & vniuersis q credunt vnũ deũ

Achaia regio est peloponneso confecta: vbi est pater cuius tas nobilissima: i qua passus est beatus andreas.

Ex patre greci i quoru numero sunt acheri: dicit spiritus sanctus a patre procedere: sed catholica ecclesia ex patre & filio

in trinitate pfectum: verũ patrẽ ingentum: verum filium vnigenitum: verũ spiritum sanctum procedentẽ ex patre in filio pmanentem: vt ostendatur vnus spiritus sanctus esse in patre & filio: & hoc esse vnigenitum filium: quod est & ille qui genuit. Hanc fidem didicimus a sancto Andrea apostolo dñi nostri iesu christi: cuius passionem (quã corã positi vidim⁹) prout possumus explicamus.

Lectio secunda.

procedere confietur. Hoc esse. per genus neutrũ qd substantia dicit: non per masculinu qd dicitur personã.

Proconsul itaq; egeas Patras ciuitatẽ ingressus: cepit compellere credentes christo ad sacrificia idolorũ. Cui occurrẽs sanctus Andreas: dixit. Oportet vt tu qui iudex esse hoim meruisti: iudicem tuum qui ẽ in coelo cognosceres: & agnitũ coleres: & colendo eum qui verus deus est: ab iis qui veri dei nõ sunt/animũ reuocares. Cui Egeas dixit. Tu es Andreas qui destruis tẽpla deorũ: & suades hoib⁹ ad superstitionẽ sectam: quã nuper detectã romani principes

De sancto Andrea.

exterminari iusserunt: Andreas respondit. Romani principes nondum cognouerunt hoc: quod p salute hoim veniens dei filius docuerit / ista idola nō solū deos nō esse: sed esse dēmonia pessima: & inimica humano generi: quæ hoc docēt homines: vnde offendatur deus vt dum offensus fuerit auertatur & nō exaudiat. Et cū auersus fuerit & non exaudierit: habeantur a diabolo & ipsi captiui. Et tādū eos deludat: quādū de corpore exeant/rei & nudi: nihil secum pter peccata portātes.

Auertatur
i. terga ostē
dat: qđ sa-
cū p hoīs
peccis: sicut
cōuertitur
p eius pe-
nitentiam.

Lectio tertia.

CVI Egeas dixit. Ista et superstitiosa et vana verba Iesus vester dum prædicaret: iudæi illum crucis patibulo affixerunt. Andreas respondit. O si vēs
lis scire mysterium crucis: quam rationabili charitate autor humani generis p reſtauratione nostra hoc crucis patibulum non inuitus sed spōte susceperit. Egeas dixit. Cū traditus afferatur a suo discipulo: & a iudæis tentus: & præſidi adductus: & ad petitionem iudæorū a militibus præſidis crucifixus: quomodo tu dicis eū spontaneum crucis subiisse patibulum? Andreas sanctus respondit. Ideo ego dico eum spontaneum: quoniam nām simul cum ipso fui: cum a suo discipulo traderetur. Et anteq̃ traderetur dixit nobis q̃ tradēdus esset: & crucifigendus pro salute hominū: & die tertia resurrectorum se prædixit. Cui cum frater meus Petrus diceret: propitiū esto tibi domine: non fiat istud: indignatus sic ait Petro. Vade retro sathanas: quia non scis ea quæ dei sunt. Et vt plen⁹ nos instrueret / quoniā sponte passionem susceperet: dicebat nobis. Potestatem habeo ponēdi animam meam: & potestatem habeo iterum assumendē eam. Ad vltimum dum cenaret nobiscum & diceret: vnus vestrum me traditurus

Itē inuit⁹
imo volēs.
iuxta illud
Esa. Obla-
tus ē quis
ipse voluit.

Frater me⁹
q̃ vicer⁹
a beithſai-
da vrbē ga-
lileę.
Vaderetro
ex Marco
cap. viij.
Mat. xvi.
Potestatem
habeo. Ex
Joā. ca. x.

De sancto Andrea.

est: & ad istam vocem omnes contristati murmurant: ne suspē-
 sos nos cogitatio trucidaret: ait. Cui dederis panis frag-
 mentum de manu mea: ipse est. Et cum dedisset vni ex
 discipulis nostris: & futura quasi iam p̄terita narra-
 ret: docuit se voluntate sua fuisse traditum: cum nec tra-
 ditorem fugiendo deseruit: & in loco in quem illū scie-
 bat venturum esse: permansit. Egeas dixit. Miror te
 prudentē virū istum velle sectari: quē quoquo pacto
 aut sponte aut inuitum: cruci tamē confiteris affixū.
 Andreas sanctus respondit. Hoc est quod me dixisse
 etiam iam retines? Magnum est mysterium crucis.
 Quod si forte volueris audire retexam. Egeas dixit.
 Mysteriū nō potest dici: sed supplicū. Andreas san-
 ctus respondit. Ipsum supplicium mysterium restau-
 rationis humanæ si patienter audias / comprobabis.
 Egeas dixit. Ego quidem patiēter te audiam: sed si tu
 me obtemperanter non audis: ipsum crucis mysteriū
 in teipsum retorquebo.

Lectio quarta.

Andreas respondit. Ego si patibulum crucis ex-
 pauescerem: crucis gloriā non prādicarem.
 Egeas dixit. Insanus sermo tuus prādicat glo-
 riā supplicii: quia per audaciā p̄nam mortis
 non times. Andreas respondit. Nō per audaciā: sed
 per fidem p̄nā mortis nō timeo. Mors enim iustos-
 rum preciosa est: mors vero peccatorum pessima. Et
 ideo audire te volo crucis mysterium: vt agnitum for-
 sitan credas: & credens ad restorationem tuæ animæ
 quoquo pacto pertigas. Egeas dixit. Restauratur hoc
 quod perisse docetur. Nunquid anima mea perit: vt
 ad eius me restorationem venire per fidem: nescio
 quam tu asseris oporteat? Andreas respondit. Hoc est
 quod te discere desiderabam: vt dum perditas animas
 omnium hominum docuero: iustam restorationem

Mors ius-
 torū psal.

cxv.

Mors pec-
 catorum.
 psal. xxxv.

De sancto Andrea.

Restaura-
tio latine
nō dicitur
sed infra-
ratio. & ita
rūm, neq;
restauro s;
infrauro.

carum p̄ crucis mysterium pandā. Primus enim ho-
mo cum p̄ lignum p̄uaricationis mundo mors quæ
ingressa fuerat: pelleretur. Et quoniam ex immacula-
ta erat terra factus homo primus: qui per lignum p̄-
uaricationis mortem mundo intulerat: necessarium
fuit/vt de immaculata virgine natus Christus perfe-
ctus homo qui eum dei filius: qui primum hominē
fecerat: vitam æternā quam p̄diderant p̄ Adā omnes
repararet: ac de ligno crucis lignum cōcupiscentiæ ex-
cluderet. Panderet in cruce immaculatas manus p̄ ma-
nibus incontinentes extensis. Pro suauī cibo arboris
vetitæ escam felle acciperet. Et in se suscipiens morta-
litate/vitam mūdo inferret. Egeas dixit. Ista verba
illis narrare debes qui tibi & edunt. mihi autem nisi ad
hoc consentiās vt sacrificiū diis omnipotentibus offe-
ras: in ipsa cruce quam laudas fatigatum te affigi p̄-
cipiam. Andreas respondit. Oipotenti deo: qui vnus
& verus deus est: ego omni dñe sacrifico: non thuris su-
mum: nec taurorum mugētū carnes: nec hircorum
sanguinem: sed immaculatum agnum cotidie in alta-
ri crucis sacrifico: cuius carnes posteaq; omnis popu-
lus credentiū manducauerit & ei⁹ sanguinem bibe-
rit: agnus qui sacrificatus est integer perseverat & vi-
uus. Et cum vere sacrificatus sit: & vere carnes eius mā-
ducate sint a populo: & vere sanguis eius sit haustus: ta-
men (vt dixi) integer permanet & immaculatus & vi-
uus. Egeas dixit. Quomodo potest hoc fieri? Andreas
respondit. Si vis discere quomodo potest hoc fieri: as-
sume formam discipuli: vt possis doceri quod queris.
Egeas dixit. Ego a te tormentis exigam huius rei no-
ticiā. Andreas respondit. Miror te hominem prudē-
tem tā stulte locutum. Ergo tu tormentis me putas ti-
bi diuina p̄dere sacrificiā? Audisti mysteriū crucis: au-

De sancto Andrea.

disti mysterium sacrificii. Si credideris christum filiū dei viui qui crucifixus est a iudeis verū deum esse: pan- dam tibi quo ordine occisus viuat agnus. Qui cum sa- crificatus fuerit & comestus integer tamē & immacu- latus in suo regno permanet. Egeas dixit. Cum sit oc- ciscus & ab omni populo vt asseris deuoratus: quomo- do integer pseruat & viuus? Andreas respōdit. Si cre- dideris ex toto corde tuo: discere poteris. Si nō credi- deris: poenitus nunq̃ tu ad indaginem huius veritatis attinges.

Ad illud
pphetę al-
ludit. nisi
credideris
tis nō intel-
ligetis.

Lectio quinta.

Tunc iratus Egeas: iussit eum in carcerem trudi. Vbi cū esset clausus venit ad eū multitudo pe- ne totius puincię: ita vt Egeam vellent occide- re: & Andream aplm fractis ianuis carceris liberare. Quos sanctus Andreas his verbis admonuit dicens. Nolite quietē dñi nostri Iesu christi in seditionē diabo- licam excitare. Non traditō omnem patientiā p̃buit: Non contendit neq; clamauit: neq; in plateis aliquis eum clamantem audiuit. Habete ergo silentium quie- tum & pacem. Et non solum meum martyrium noli- te impedire: verum etiā vos ipsos quasi athletas dñi p̃p- parate: vt vincatis minas intrepido animo: plagas au- tem per tolerantia corpis superetis. Si enim terror iste timendus est: ille vtq; metuendus/ qui finē non habet. Nam humanus timor fumo similis est: et subito cum erectus fuerit euanesceit. Et si dolores timendi sunt: illi sunt vtq; formidandi: qui sic incipiunt: vt nunq̃ fi- niātur. Isti enim dolores aut leues & tolerātur: aut gra- ues sunt & cito aīam efficiūt. Illi autem dolores æterni sunt: vbi cotidianus fletus & gemitus & luctus & sine fine cruciatus: ad quod Egeas p̃consul ire non timet. Estote ergo magis parati ad hoc: vt per huiusmodi tribulationes temporales ad æterna gaudia ptingatis.

Argumen-
tum ē epi-
curi p̃ tole-
randis do-
loribus.

De sancto Andrea.

Vbi semper letemini semper floreatis: semperque cum christo regnetis. Hec & his similia sancto Andrea apostolo per totam noctem populum admonente/dum lux diei in matutino prumperet: misit Egeas & adduxit sanctum Andream. ac sedens pro tribunali dixit. Existi mai te nocturna cogitatione reuocare animum tuum a stultitia: & a christi tui laude cessare: ut possis nobiscum non amittere gaudia vite. Stultum est enim ultro velle ad passionem crucis ire: & ignibus ac flammis pessimis te ipsum destinare. Andreas sanctus respondit. Gaudia tecum habere potero: si credens christo amittas culturam idolorum. Christus enim me misit ad istam prouinciam: in qua non paruum populum ei acquisiui. Egeas dixit. Ideo te sacrificare compello: ut isti qui per te cepti sunt populi relinquunt vanitatem tue doctrine: & ipsi deis offerant grata libamina. Nulla enim remanet iachaa ciuitas: in qua templa decorum derelicta non sunt & deserta. Nunc ergo per te restauretur cultura deorum: ut & dii qui contra te irati sunt placari possint: et in nostra possis amicitia permanere. Quod si nolueris: diuersa per deuotione deorum patieris supplicia. Et post omnia: crucis quam laudasti patibulo suspensus deficies. Andreas respondit. Audi fili mortis & stupor laeterni parata incedit: audi me seruum domini & apostolum iesu christi. Nunciusque multo tecum egi censura fidei: ut rationis capax & veritatis defensor effectus idola vana contemneres: & dominum qui in coelis est adorares. Sed quia in impudentia tua perduas: me putas minas tuas posse formidare. Quicquid tibi videtur in supplicis magis excogita. Tanto enim meo regere acceptior: quanto pro eius nomine magis fueris permanens in tormentis confessor. **Lectio sexta.**

Libamina
.i. sacrificia
qz sacrificia
da delibari
.i. degustari
conueuerit

De sancto Andrea.

Tunc Egeas iussit eum flagellis caedi & extensum. Quibus cum septem terniones transissent: eleuatus est atque adductus ante eum. Cui Egeas dixit. Audi me Andrea: & ab effusione tui sanguinis consilium reuoca. Quod si non feceris: crucis te faciam interire patibulo. Andreas respondit. Ego crucis christi seruus sum: & crucis tropheum optare potius debeo quam timere. Tu autem cruciatum eternum poteris euadere: si possea probaueris pseuerantiam meam: vel si credideris christo. Ego enim de tuo interitu timeo: non de mea passione. Passio enim mea aut vnius diei spatium occupat: aut ad multum duorum. Tuus autem cruciatus nec per millia annorum potest peruenire ad finem. Vnde desine iam miseras tuas augmentare: & igne tibi tuipse eternum accedere noli. Tunc indignatus Egeas crucem affixam precepit. Mandans hoc questionariis ut ligatis pedibus & manibus quasi in euleo tederent: ne clavis affixa cito aia deiceret: sed de cruciaretur potius longo cruciatu. Cumque eum carnifices ducerent concursus factus est populi clamantium & dicentium. Iustus homo et amicus dei quod mali fecit: ut ducatur ad crucem? Andreas vero sanctus rogabat populum ut non impedirent passionem eius. Gaudens enim & exultans ibat & a doctrina non cessabat. Cumque peruenisset ad locum ubi crux parata erat: videns eam a longe exclamauit voce magna dicens. Salue crux que in corpore christi dedicata es: & ex membrorum eius margaritis ornata. ante teque te ascenderet dominus: timorem terrenum habuisti: modo vero timorem celestem obtinens per voto susciperis. Sciris enim a credentibus: quanta intra te gaudia habeas: quanta munera preparata. Securus ego et gaudens venio ad te: ita ut & tu exultans suscipias me discipulum eius: qui pependit in te: quia amator tuus semper fui: & desideravi te amplecti. O bona crux que decorem

b iiii

Ternio qui preest tribus sicut centurio qui centum. igitur septem terniones terni flagellatores.

Questio-
narum. i. qui
presunt in
quirendis
criminibus.
Euleo
aut eulco
legendum
per a. aut
eulco vtrū
quod tormen
ti genus.

Susciperis
et sciris se-
cunda per-
sona presen-
tis indicati-
ui et vocis
passus.

De sancto Andrea.

Strato:
cles nō stra
cocles iter
pretatur
nāq; milis
rē gloria.
Dignū pas
siōe. ad ro
ma. ca. viij.

& pulchritudinem de mēbris domini suscepisti. **D**iu desiderata: sollicitè amata: sine intermissione q̄sita: et ali quando iam concupiscentiāio p̄parata accipe me ab hominibus: & redde me magistro meo: vt p̄ te me recipiat ille: qui pependit in te: qui per te redemit me. Et hæc dicens expoliavit se: & vestimēta sua tradidit carnisicibus: qui accedentes leuauerunt eū in cruce. Et extendentes funib; totum corpus eius/sicut iussū fuerat eis/suspenderunt. Astātibus vero turbis fere ad viginti millia hominū: inter quos erat frater egec nomine Stracocles: qui simul clamabat cum populo: in iussu iudicio sanctū virum hoc pati. Sanctus vero Andreas confortabat mentes credentium christo. hortabatur tolerantiam temporalem: docens nihil esse dignum passione ad remunerationis compensationem æternæ. Interea vadit omnis populus cū clamore ad domum Egeæ: & omnes pariter clamabant dicentes. Virum sanctum/pudicum/ornatum moribus/bonū doctore/pium/modestū/rationabilē nō debere hoc pati: sed debere deponi de cruce: quia iam secūda die in cruce positus veritatem prædicare non cessat. Tūc Egeas pauescens populū promittens eū deponere: simul cepit ire cum populo. Quē videns sanctus Andreas dixit. Quid tu ad nos venis Egeas? Si vis credere christo sicut promisi tibi/aperietur tibi via indulgentiæ. Si autem venisti ad hoc tantum vt me soluas: ego penitus hinc de ista cruce viuēs in corpore deponi nō potero. Iam enim regem meum video: iam adoro: & in eius conspectu consisto. Et tuis miseriis doleo: quia paratus te expectat æternus interitus. Cura pro te miser dum adhuc potes: ne tunc incipias velle: cum iam non poteris. Mittentes autem manus ad crucem carnisices non poterant penitus contingere ad eum. Stu

De sancto Andrea.

pebant enim brachia eorum quicumq; se extendissent ad exoluendum eum. Tunc sanctus Andreas voce magna dixit. Domine iesu Christe magister bone tube me de ista cruce non deponi/nisi ante meum spiritum susceperis. Et cum hæc dixisset/videntibus cunctis splendor nimius sicut fulgur de coelo veniens ita circumdedit eum: vt penitus præ ipso splendore oculi eum non possent humani aspicere. Cūq; permansisset splendor fere dimidię horę spacio: abscedente lumine emisit spiritum simul cum ipso lumine pergens ad dominum: cui est gloria i secula seculorum. Amen. Egeas vero arreptus a demonio anteq̃ perueniret ad domum suam in via in conspectu omnium vexatus expirauit. Frater vero eius ap̃lectens corpus sancti Andree euasit. Tantis autem timor inuasit vniuersos/ vt nullus remaneret qui non crederet saluatori nostro iesu Christo: q̃ vult omnes homines saluos fieri: & ad cognitionem veritatis venire: ipsi gloria & imperium vna cū patre & spiritu sancto in secula seculorum. Amen.

¶ Matthæi quarto.

In illo tēpore. Ambulans Iesus iuxta mare galileæ. vidit duos fratres Simonem/qui vocatur Petrus:& Andream fratrem eius. Et reliqua. ¶ Homilia beati Gregorii papæ.

Lectio. vii.

Avdistis fratres charissimi: quia ad vnius iussione vocem Petrus & Andreas relictis retibus/secti sunt redemptorem. Nulla vero hunc facere adhuc miracula viderant: nihil ab eo de premio eterne retributionis audierant: & tamen ad vnum dominum preceptum/hoc quod possidere videbantur: oblitū sunt. Quanta nos eius miracula videmus: Quot flagellis affligimur: quantis minarū asperitatibus detremur: & tamen sequi vocantem contemnimus:

Abscedente. i. i. discedente.

¶ ad Titum. cap. ii. Qui vult officio hoies saluos fieri.

Simonē. lege simonē. nē penultī. lōga ⁊ accētū in eadē. Homilia p. i. i. tertia a fine nō homilia. ins. repletur expositio.

De sancto Andrea.

In celo iam sedet: qui de conuersione nos admonet:
Iam iugo fidei colla gentium subdidit: iam mundi glo-
riam strauit: iam ruinis eius crebrescentibus districti iu-
dicii sui diem propinquantem denunciat: & tamē su-
perba mens nostra non vult hoc sponte deferere: qđ
cotidie perdit inuita. Quid ergo fratres charissimi:
quid in eius iudicio dicturi sumus: qui ab amore pres-
sentis seculi nec pceptis flectimur/nec verberib9 emē
damur? Sed fortasse aliquis tacitis secum cogitationis
bus sibi dicat. Ad vocem dominicam vterq3 piscator
quid aut quantum dimisit. qui pene nihil habuit? Sed
in hac re fratres charissimi affectum debemus potius
pensare q3 censum. Multum reliquit: qui/quamuis pa-
rum/totum deseruit. Certe nos & habita cum amore
possidemus: & ea quę minime habem9/ex desiderio
querimus.

Lectio octaua.

Multum ergo Petrus & Andreas dimisit/quā-
do vterq3 etiā desideria habendi reliquit. mul-
tum dimisit qui cum re possessa etiam concu-
piscētis renuntiāuit. A sequētibus ergo tāta dimissa
sunt/quantā a non sequentibus concupisci potuerunt.
Nemo igitur etiā cū quosdā cōspicit multa reliquissē/
apud semetipsū indicat. Imitari huius mūdi contēpto
res volo: sed quod relinquam non habeo. Multa fra-
tres relinquitis/si desideris terrenis renuntiatis. Exte-
riora enim nostra domino quamuis parua sufficiunt.
Cor namq3 & non substantiam pensat. Nec perpēdit
quantum eius sacrificio: sed ex quanto pferatur. Nam
si exteriorem substantiam perpēdamus: ecce sancti ne-
gociatores nostri ppetuā angelorū vitā/datis retribus
& nauī/mercati sunt. Estimatiōne quippe precī non
habet: sed regnū dei tantū valet quantū habes. Valuit
nāq3 Zacheo dimidiū substantię: quia dimidiū aliud

*Quintis eis
simili cre-
brescentib9
i. indies
crescentib9.
Inuita. i.
nolens. scz
mens nra.
Sed fortas-
se antipho-
ra est.*

*Renuncias
uit. i. abdi-
cauit se ali-
o qui renū-
ciare est nū-
ciare.*

*Perpēdit
i. pensat*

*Zacheo.
principi pu-
blicanorū.*

De sancto Andrea.

ad hoc: quod iniuste abstulit/ restituendū in quadruplū
restituauit. Valuit Petro et Andree dimissis retib9 et na
ui. Valuit viduæ duob9 minutis. Valuit alteri calicem
dare aque frigide. Regnū itaq; dei: vt p̄diximus: tantū
valet quantū quisq; habet.

LECTIO nona.

Pensate igitur fratres quid vilius cū emitur: quid
carius cū possidetur. Sed fortasse ne calix aquæ
frigida suppetit/ qui indigenti p̄beatur: tūc etiā
securitatem nobis p̄mittit sermo diuinus redēptore
etenim nato: celi ciues ostēsi sunt qui clamarent. Glos
ria in excelsis deo: & in terra pax hoib9 bonę volūta
tis. Hinc etenim psalmista ait. In me sunt de9 vota tua: q̄
reddā laudatiōes tibi. Ac si aperte dicat. Et si exterius
munera offerenda nō habeo: intra me metipsū in
uenio qđ in ara tuæ laudis impono. Quia qui n̄ra da
tiōe nō pasceris: oblatiōe cordis meli9 placaris. Nihil
quippe offertur deo citius volūtate bona. Volūtas em̄
bona est sic aduersa alterius: sicut n̄ra pertimescere. Sic
de prosperitate pximi: sicut de n̄ro p̄fectu gratulari.
Aliena damna n̄ra credere: aliena lucra n̄ra deputare.
Amicū nō p̄pter mundū: sed propter deū diligere.
Inimicū etiā amādo tolerare. Nulli qđ pati nō vis fas
cere: nulli qđ tibi iuste impedi desideras negare. neces
sitati pximi iuxta vires cōcurrere: sed p̄desse etiā vltra
vires velle. Quid ergo isto holocausto locupletio: quā
do per hoc quod deo immolat: in ara cordis anima se
metipsam mactat: Sed hoc bonæ volūtatē sacrificiū
nunq; plene p̄soluitur: nisi mūdi huius cupiditas p̄se
cte deferatur. Nam quicquid in eo cōcupiscim9: hoc
pculdubio pximis inuidem9. Videtur etenim qđ nos
bis desit: qđ alter assequitur. Et quia semper inuidia a
bona voluntate discordat: mox vt hæc mēte coeperit
illa discedit. Vnde p̄dicatores sancti vt possint proxi

ex Luca ca
pi. xix.
Duob9 mi
nutis. Ex
marco .ca.
xix. et Luca.
cap. xxi.

q̄d accepta
euangelica
q̄ et natura
lia sunt.

De sancto Nicolao.

Qui sunt
isti ex eisaia
ca. lx.

mos pfecte diligere: studuerunt i hoc seculo nihil amare: nihil vnq; appetere: nihil vel sine affectu possidere: Quos bene Eisaas intuens ait. Qui sunt isti qui vt nubes volant: et sicut columbe ad fenestras suas. Vidit quippe eos terrena despiciere: mente celestibus ppter quare: verbis plueret: miraculis coruscare. Et quos terrenis cōtagiis sancta p̄dicatio & sublimis vita suspēderit: hos volantes columbas pariter & nubes appellat. Fenestre autē nr̄e sunt oculi: quia p̄ ipsos anima respicit quod exterius cōcupiscit. Colūba vero simplex est aīa: atq; a malicia fellis aliena. Quasi ergo colūbæ ad fenestras suas eunt: qui nihil in hoc mundo concupiscunt: qui omnia simpliciter aspiciunt: & in hac q̄ vident rapacitatis studio nō trahuntur. At contra miluus & nō colūba ad fenestras suas est: qui ad ea q̄ oculis cōsiderat: rapinę desiderio anhelat.

Exhortatio
gregoriū
sumpta ex
occasione
p̄fectus
sui. potius
ab eo quod
est proficiscor
q̄ a proficiscio.

Quia ergo fratres charissimi beati Andreæ apli natalicia celebramus: debemus imitari qd̄ colimus. Osiendat nr̄e obsequiū deuotionis immutata solēnitas mentis. Despiciamus quę terrena sunt: vt relictis tēporalib; mereamur eterna. Si autē necdū possumus relinquere p̄pria: salte non concupiscamus aliena. Si necdū mēs nr̄a accendit igne charitatis: in ambitioe sua habeat frenū timoris. Vt p̄fectus sui passib; vegetata: dum ab alienorum appetitu cōpescitur: quādoq; ad propria cōtinnenda perducatur.

Patara.
vbi apollo
solis erat
respōda
re. vnde pa
tareus co
gnoscitur.

¶ Transitus sancti Nicolai. Lectio prima.

Icolaus itaq; ex illustri prosapia exortus ciuis fuit Patarę vrbis: quę vna ex nobilissimis lycię p̄uincię ciuitatibus tanto quōdam famosissima rutilabat aspectu: quāto populofo frequenta batur accessu.

De sancto Nicolao.

17

Modo vero peccatis exigentibus paruissimū ad instar
redacta oppidū raro incolitur habitatore. In præfata
vero vrbe adhuc multa plebū generositate referta
parentes eius nimium locupletati inter cateruas potēs
tium quanto honorificentia celebrabantur: tanto sus
perne patrie accensi desiderio magis cœlestis quā ter
rene dignitatis gloriam appetebant. Reuera enim cū
essent nimium locupletati: nullius honoris insignia:
nulliusq; summæ potētis disponere moderamina vo
luerunt: sed omni studio continentie se lege vincētes
cœlibem vitam actitare satagebant. Et mirum in mo
dum cum in primæuo iuuentutis flore hūc solum ge
nuissent filium: cunctis se voluptatibus abdicauerunt.
Et inter suas preces / quas frequenter in domini tem
plo fundebant / hunc solum superstitem / hunc nō tan
tum diuitiarum quantum & morum flagitabant hæ
redem.

Leſtio ſecunda.

QVorum vota deo ex alto prospectās haud pe
titioni eorum defuit. Nimirū qualis futurus
puer esset ab ipso (vt ita dicā) primordio natū
uitatis eius monstrare dignatus est. Nam cum matris
adhuc aleretur lacte / cœpit bino in hebdomada die
quarta scilicet & sexta feria semel bibere mammas: &
hac vice contentus sic tota die permanebat. Puerilibus
igitur ānis vt patriarcha Iacob simpliciter domi trās
actis / cœpit bonę indolis adolescens esse. Et non (sicut
illa ætas assolet) lasciuam cōplexus est mundi / sed nūc
parentum comitatus vestigia beatus Nicolaus / nūc so
lus ecclesiarum terens limina / quicquid ibi de scriptu
ris patulo aduertebat auditu: nō in memor armariolo
recondebat pectoris. Vbi autem utroq; parente orba
tus est: sæpius illud euangelii ante suæ mentis ducebat *Ex euāge
lio luc. ca:*
oculos. Nisi quis renunciauerit omnibus quę possidet: nūc.

De sancto Nicolao.

Ex euan- non potest meus esse discipulus. Hæc secū reuoluēdo:
gelio luce ad deū cunctū desiderū sui pandēs velamē deprecaba-
cap. xiiij. tur: vt ille qui habet omnīū scientiā: inspirare dignare-
 tur ei: quatenus de tantis sibi relictis opib⁹ sic ordinā-
 ret: vt muta laude humana placeret cōspectui diuino.
 Talia eo cogitante accidit: vt quidā cōuiciū eius mis-
 erum locuples ad tantam deueniret inopiam: vt nec
 etiā vitæ haberet necessaria. Quid plura! Ingruēte ine-
 dia tres vīgines quas habebat filias (quarū nuptias
 etiam ignobiles spernebant viri) fornicari consūtuit.
 vt earum saltem infamī commercio infœlicem ages-
 ret vitam: Proh pudor: ex templo fama tāti mali: qua
 non aliud velocius mobilitate viget: totā percussit vr-
 bē: & multiplici populos sermone replebat. Quod
 vbi vīr sanct⁹ cōperiit: condoluit miserrimo hominī:
 atq; virginū execrās stuprū decreuit omnino ex suis
 abundantis eorū supplere inopiā: ne puellę nobilib⁹
 ortæ natalibus lupanari macularentur infamia. Sed
 cum nolet alium sui facti nisi christum habere cōtem-
 platorem: cepit explorare temporū vices: quo id sic
 operaretur: vt etiam eos pro quib⁹ fieret lateret. Eia fa-
 mule dei exue pauperiē patris: exue filiarū matris ex-
 hortationē. Zelus tuæ mentis hactenus sancto excul-
 tus vomere: duplū subito prorumpat in fructū: vt ex
 vno famelici satietur ingluuies: et ex alio virginū redi-
 matur incestus. nō occultes ferētis christi fruges/ q̄ car-
 rēt zizaniis. Aperi thesaurū tuū/ vbi pietatis gazæ re-
 sultant ne paucas adulationis fonitem: quia nō exurit
 flamma vitiorum: diuitias approba: quas christus ap-
 probat. Non timet illa ædificatio ignem eternū: quæ
 fabricatur opifici summo. Rumpe morulas omnes:
 opus perface bonum: vt videāt imo sentiāt homines:
 & glorificent patrem tuum qui in coelis est.

Ex dñglio.
Mat. i. gnet.

De sancto Nicolao.

Lectio tertia.

Notata ergo cuiusdam noctis hora: sumens non modicum aurum: ligansq; in pāno perrexit ad domum viri: quam vndiq; circūspiciens p fenestram: quę competens videbatur: clā intro p̄iecit: clā discessit. **O** noui Iacob strophæ. ille commentatus est qualiter Laban mercedem non amitteret/ hic autem vt cœlestibus non priuaretur commodis. Ille in canalicibus decorticas ponebat virgas: vt varia quęq; acciperet/ hic vt helisei varia oblectamenta quiret ad ipsi edis intra claustrā ligatum proiecit obrizum. Hic est magister bone tuus non surdus auditor: qui iussis obtemperans tuis duo impleuit p̄cepta. Et misertus ē hominem mendicū: & opus sic peregit dextera: vt ignoraret sinistra. Mane itaq; facto cum surrexisset homo aurumq; reperisset istud: dirigit primum: attamen quanto gestuit gaudio/ quantasq; deo gratias egit: si quis nosse velit: ex obortis eius lachrymis quas magnitudo læticię fuderat: aduertere potest. Tamen aliquidatenus sciscitandus est vir iste de inopia sua & exultatione. Dic age rogo te homo: tātō cur exultas tripudio: hactenus enim lugubrem vultum tuū obstitendas: nunc te hilarē cerno. Bene inquit letari me vides: quia dñs clemēs/ nescio p quē restituit vitę mee subfidium q̄ carere quēā in famia: quā vici? incurrēbā. Cui ergo in quā ascribis impēsā tibi benignitatē? forsitan tuę fidei? prorsus illi. **O** temeraria lingua viri. Ante paulū tātē te ostēdisti infidelitatis: vt tentatus nō grās ageres. Sed p̄stibulū esse decerneres templū sanctū spiritū. Nūc te astruis dignum fuisse hoc? quale inq; tēplum dicis? Vis scire quale tēplum? Audi vas electionis/ quāclare cōmēdat illud. Omnis autem qui caste viuūt: templum dei & spiritus sancti est sedes. Sed ita est. imo quia panar.

Novi Iacob. quia ille imitator sed in melius.

Strophæ tergiuerias tio pōt interpretari. **Labā** socer sui ex **Benesi.**

Obuzū enī est purg & defecati et quo i eo genere nihil est sublimius.

Duo p̄cepta. alterū qd ad misericordiam horatur: & alter ad beneficiū taciturnitatem.

ex Math. cap. vi.

propheta lū. i. locus ubi prostrāt meretrices hoc est lux

De sancto Nicolao.

Omnis ex ista est: quam obrem tu filiabus tuis fornicari mandas
prima cori bas: quia inedia opprimebat. Et cur non laboras ma-
thiorum. nibus tuis sicut apostoli fecerunt/qui non tantum pro-
cap. vi. se: sed etiam ut haberet unde tribuerent necessitatem
Replum ex patienti/laborasse comprobantur. Nobilitas mea re-
ptia corin- nuat quodlibet opus patrare. Infelix/si te illustre cō-
thiorum ca siderabas / cur puellas ex te genitas probroso lenonū
pi. vi. ministerio innobilitari mandabas: Disce ergo miser/
Ex luce ca disce nō tuę fidei attribui: qui sententiam apostoli me-
pitu. xi. ruisse dicentis. Qui templum dei violauerit/disperdet
Prionubus illū deus. Sed largę dei clemētię: qui non ē passus diu
qui nuptiis cōtegi famuli sui lucernam sub modio: nec lux luceret
presidet: q in tenebris: sed ut posita super cādelabrū luceret omni-
gręce dicit bus/qui sunt in domo domini. Tu ergo tantum reuo-
parantim cā filias/esto pronubus copulę iustę/non leno cōmix-
phus. tionis iniustę. Trade maritis quas prosternebas forni-
 catoribus. Lætentur coniugio iusto: non deformētur
 concubitu iniusto. Præsto est crede mihi/qui tibi do-
 tem ministrat/ut oēs cōnubio stabili iungere possis.

Lectio quarta.

Celebratis igitur ex more primogenitę filię suę
 nuptiis/ cœpit homo diligenter inquirere/ quis
 esset/qui inopię illius tantā prestitisset humani-
 tatem. Cūq; diu talia medicaretur/ Nicolaus iesu Chri-
 sti famulus non multo post simile quod prius perēgit
 opus. O virum omni peritiā imbutū: omniq; instrū-
 ctum sciētiā: qui se vtrumq; testamentū suscipere pro-
 fiteatur. Non ē contentus legis littera: sed annexit eūā-
 gelicam gratiam. Quatenus duobus fluminibus ex
 vno meatu profluentibus arentis fidei hortulū bene
 irrigaret/ne ultra sentes falsę pietatis icisę lolio nefan-
 dę iussionis lætam valerent atterere frugem. Vbi ve-
 ro terris est reddita dies / homo profiliuit de strato suo:

Noliti her-
 ba q̄ stran-
 gulat frus-
 mentum.

De sancto Nicolao.

inuenitq; fului pondus metalli priori equalē. tanto exultauit gaudio/ vt si Homeri seu Maronis adesset factū da loquacitas in tantarum magnitudine laudum exprimenda/ puto succubuiſſet. Sed nos nōnulla orationis eius proſequentes/ relinquare q̄ indagare poti⁹ elegim⁹. Orauit autem ſic. Domine (inquit) abſq; cuius nutu nec paſſer ad terram/ nec foliū arboris cadit/ deprecor ineffabilem clāmentiam tuam: vt qui omnia noſti: oſtendere digneris mihi peccatori: quis ſit ille: qui tanta bona erga me exhibere nō deſinit. Hoc autem ideo peto/ non vt eum temeratio auſu pollutiſq; contingere manib⁹ velim: ſed vt etiam famulum tuū benedicam in ſæcula.

Lectio quinta.

T Alibus orabat diſtis: talib⁹q; ſe hortabatur ſermonibus. Auferam ſomnum ab oculis meis: excubabo ſolicit⁹/ vigilanſq; pnoſtabo: forſitan oſtendet mihi domin⁹ ſeruum ſuum. Dixit: & dictum opere exercere cœpiſt. Interea paucis admodū euolutis diebus: ecce cultor trinitatis aduenit Nicola⁹. & iteratæ vicis factum trino ſupplere cupiens numero æquale duobus iactauit talentum. Cuius ſonitu excitatus homo ſtatim egreſſus iam vadentem iamq; ſurgientem tali ſubſequebatur voce. Siſte gradū: teq; aſpectui ne ſubtrahas noſtro. O ſi te videre deſideraui. O ſi te cōcupiui cernere. Sic fact⁹ ocior aduolat/ ſpacioq; correpto Nicolaum agnouit per ymbras. Mox huic proſtratus oſculari ſatagebat pedes eius. Quod ſanctus (pio vt erat peſtore:) prohibuit fieri: ſed breuiter allocutus exegit ab eo: ne cuiquam dum vitalem carperet auram: Nicolaum huius rei indicaret autorem. Felix ſœlicem imitatus eſt magiſtrum/ qui non ſolū hominē/ ſed etiam demones comprimebat/ ne famā

Mat. cap.
xii. v. At
thania.

Siſte. Ex
Uergilio.

Vitalē aus
rā ex vergi.
pri. gñ. Aus
ras vitales
carpis.

De sancto Nicolao.

Ille ne veris fererent in populo. ille enim ne veris falsa misceris. ex mat. rē: iste autem ne quolibet extolleretur rumunculo: in th. c. viij. terdixit hominī vt nullo modo panderet nomē eius: Hic oībus votis colendus: qui scīēs duobus nō posse placere dñis: vnū elegit: cuius onus leue est: cuius iugū ferre suaue. Cui tota deuotione colla submittens ponderosam sarcinam mundi cum oblectatione sua proiecit. Noluī quoq; seculi captare famam: ne sanctorū cōtubernio priuaretur. Committebat se deo assidue: qui dispensat: & condonat omnia quādo vult: & quomodo vult.

Lectio sexta.

His itaq; gestis: Myrea metropolis ciuitas orabata est iuo antillite: cuius obitū nō mediocriter adiacentiū parochiarū condolētes epī: fuerant enī bene religiosi: conuenerunt in vnum cū clericis cūctis: vt annuēte dño Iesu christo: pūderēt illi ecclesiæ secundū sanctos canones idoneū p̄sulem. Collatione itaq; facta: intererat quidā pōtīfex magnę autoritatis: ad cuius intuitū oīm pēdebat sentētia/ vt quē ille pderet voce: hunc eligerēt vniuersi. Hic ergo p oīa sequēs ap̄lorum vestigia/ cunctos ieiuniis & deuotissimis p̄cibus hortatus est insistere: quaten⁹ ille qui Mathiā indixit numerū supplere apostolicū: ipse solita clemētia pādere dignaretur: quē vellet fungi tanto sacerdotio. Tunc omnes quasi si cōlesti cōmouerētur oraculo: sic cōuersi ad dñm flagitabāt ex intīmis p̄cordiis: vt pastor eternus vtilissimum suarū ouīū pastore dignaret ostēdere. Illis quippe cum summa deuotiōe orātibus: vocem de cōelo audiuit dicentem sibi p̄dictus pontifex/ vt egrediens ante portam ecclesiæ staret: & quem primū hora matutinali venire cōspiceret: ipm cōsecrarent antistite: adiungentē: & q̄ Nicolaus vocitaretur. Tūc p̄sul ille ceteris coepiscopis hāc insinuans reuelas

Ex actib⁹
apostolorū
cap. p̄f.

De sancto Nicolao.

tionē adiecit. Vobis in orōne p̄sistētibus: ego forinse
 cus excubabo. Credo enī q̄ nō priuabimur p̄missio
 ne dei. Sic ait: & valuas basilicę sancta calliditate obser
 uabat. Mirum in modū matutinali hora quasi a deo
 missus ante oēs se agebat Nicolaus. Cūq; ad ecclesię sa
 nuas propinquasset: iniecta manu eum apprehendit
 episcopus: blādeq; sciscitatus est dicens. Quale nōmē
 habes. Ille colūbina vt erat simplicitate inclinatio capite
 Nicolaus inquit seruus vestrę sanctitatis. Cui pro
 tinus p̄sul palmis inexistis: ei inquit: fili veni mecum:
 est aliquid secretum: quod tuę indoli fari debeam.
 Mox introgressus i fratres proclamauit. Verē ait dñs:
 quodcūq; petieritis p̄sem in noīe meo: credite q̄ acci
 pietis & fiet vobis: & inquit qđ petim⁹ accepimus. en
 adest de quo v̄ra flagitauit charitas. quo viso ingetem
 oēs tulere clamorē ad sydera: & certatim saluatoris lau
 dabant magnalia. Episcopi letabātur p̄ collega celi
 tus sibi collato. Clerici alludebāt sicut bonę pecudes.
 Quid multis moror: Licet plurimum renuens obsti
 terit: plurimūq; repugnauerit i thronizat⁹ illico sicut
 mos exiebat regionis illius pōtificalem accepit insu
 lam. Mira prorsus & stupenda sunt: q̄ narrantur: sed si
 fas est antiquis p̄ omnia cōparanda. Quodā enī Sa
 mueli p̄phetę san. 9. p̄dixit spūs: vt ad Isaidomum
 p̄geret vnumq; ex filiis eius placitum dño regem vn
 geret. Modo autē isti episcopo ex intimo deprecanti
 affectu vox de celo fuffit: vt corā tēpli forib⁹ excuba
 ret: quaten⁹ ibidem dignū deo et ecclesię sanctę p̄ficiū
 reperiret antistitem. Illi quāquā videntī: loc⁹ tm̄ nō re
 gis p̄dicatur nomen. huic & loc⁹ & nomen p̄sul
 lis declaratur. Ille caput regum cornu rorauit olei. iste
 caput Nicolai virtute vnctitauit spūsancti. sed tamen
 & rex & p̄sul vterq; elect⁹ a dño. Vnde nos minime

Calliditas
 re. i. astutia
 & diligētia.

Ex rubrica
 ho Joānis
 cap. xiii.

In throno
 3. hoc ē i
 throni si
 ne sedē ad
 missus: qđ
 solet nōis
 ep̄s fieri.
 Ex primo
 regū libro.

Videntī sic
 hebrei vo
 cant quem
 nos p̄phet
 tam siue di
 uinum vo
 camus.

De sancto Nicolao.

Examusis
i. diligenter
q: amussis
est regula
lignarioz.

docti sumus qui magnis ausi sumus comparare parua.
 Hinc iam ad ea que in episcopatu gessit: opitulante do-
 mino iesu vertatur stilus. Sed quia non opus est cuncta
 me examusim digerere: obnoxius petimus: vt non su-
 perne insolentie: sed humili ignoscatur audacie. Et qd
 balbutiendo vix paucissimis explicamus verbis: ab
 amore sancti libenter amplectatur. Pontificali igitur
 sublimatus cathedra eadem morum grauitatem. qua
 prius: eandem sectabatur humilitate. Crebrius in ora-
 tione vigilabat: corpus attenuabat ieiuniis: mulierum
 consortia: licet ab ipso pueritie tempore exhorruerit:
 tamen ex hoc quasi quandam pestem fugiebat. in susci-
 piendis hospitibus humiliter in loquendo efficacem
 se prebebat. alacer erat in exhortando: seuerus in corri-
 piendo. Viduarum & orphanorum atq; oppessorum
 sic negocia procurabat: ac si propria essent: rapinam ex-
 crabatur: potentium arguebat violentiam. Et si quem
 forte quolibet casu astrictum cernebat: mirabiliter fe-
 rebat: mirabiliusq; consolabatur. Crescebat cotidie fa-
 ma bonitatis eius quae vbiq; referebat Nicolai laudem.
 hinc potens hinc impotens illum nominabat. gaude-
 bat cunctus populus de tali patrono. letabamur here-
 des de tanto pontifice: qui ita se autoritate & gratia ple-
 num exhibebat: vt omnium gereret curam: & episco-
 pi dignitatem non amitteret. Verum tempus deficiet:
 quin & sermo deerit. si de singulis eius meritis scribere
 tentauero. Sed qui scire voluerit: qualem se quatuorq;
 presterit: mordacem comprimat dentem: & ex subie-
 ctis suis euidenter agnoscere valebit. Cum igitur om-
 nium charissimum virtute corroboraretur Nicolaus:
 & nihil sibi. sed totum dei gratiae tribueret: cepit ita co-
 ruscare miraculis: vt non tantum sui: sed etiam alieni
 quibuslibet oppressi angustiis: inuocato nomine eius:

De sancto Nicolao.

statim sentirent leuamen. Quadam vero die cum quidam nauæ subita maris tempestate periclitarentur: adeo ut presentem illis intentarent omnia mori: ex templo dissolutis frigore membris clamabant. Nicolae famule dei si vera sunt quæ de te audiuius: nunc nos ea supremo in periculo constituti experiamur: quatinus eruti ex sæuientibus fluctibus maris deo & tue liberationi gratias agamus. Mira res: talia referentibus apparuit quidam in similitudine viri dicens eis. Vocastis enim me: ecce adsum. & cepit eos in rudentibus & antennis aliisque adiuare nauis armamentis. Nec multo post ois pelagi cecidit fragor: omnisque cessauit tempestas.

Ex xgilio pri. gñ. sumptum est.

Ex eodem xgilio primo quocqz gneidos.

Lectio septima.

Tunc læti nauæ pacata fulcantes æquora quāto citius optatum subeunt portum: qui egressi scisci tabantur: quis Nicolaus esset. Cum autem indicatum fuisset eis: in ecclesiam euestigio ingressi: mirabile dictu: quem nunq̃ nouerant: sine indice cognouerunt. Mox prostrati ad pedes eius coeperunt ei gr̃as agere dicentes: qualiter de consilio mortis ipso suffragante liberati essent. Quibus sanctus: non mee inquit possibilitatis arbitremini esse: quod factum est: sed solitæ dei misericordie: qui non propter me indignum famulum suum: sed propter credulitatem vestræ fidei vobis succurrere dignatus est. Discite ergo quantū valeat apud deum fides pura: & petitio nō ficta. Propter peccata enim nostra cotidie flagellamur: tamen si ex toto corde ad bonū dominū conuersi fuerimus: viscēra misericordie illico super nos cōmouebit: & eripiet de inminentibus periculis. Idcirco fratres nō pigeat vos benefacere: sectari humilitatem: libenter pauperibus succurrere. Credite meæ inquit paruitati: quia ex

De sancto Nicolao.

Obsecranda
re id est obe
dire.
Angariati
id est cōdu
cti et coacti.
Alexandria
egypti ciui
tatem.
Augusta
lia. i. impe
ratoris q̄
soluēda sūt
militibus.
Remetien
dum. i. nos
bis mēsum
et a nobis
eadē mēsu
ra reddē
dum.
Bisātēā
urbē. i. con
stantinopo
litanam.

quo homo in huius mūdi voraginē ppter delicta sua
est deiectus: nullum bonum eius deus sic approbare
legitur: sicut eleemosynā: si tñ non ob mundi fiat glo
riam. his aliisq; talibus instructi admirātes humilitatē
vultus: habitus vilitatem: sermonis facundiā: atq; ma
gnitudinē virtutis eius cū gaudio: ad ppria sunt reuer
si. Quodā itaq; tempore cum eādē lyciā regionem
accolarum p meritis sic pnciosa fames oppressisset:
vt seges ægra victum oēm negaret. Mox a puinciali
bus ruricolis predicto famulo dei p indigentib; ma
xime periclitatibus naues triticis onustas mercib; in
littore adriatici portus adesse nunciatur: quo velox ad
ueniens Nicolaus insit. Vos rogaturus accessi: vt huic
populo diuturnæ tabe famis laborātī: aliquantulū re
mediū ex isto partiri studeatis frumento. sic sanctus: &
sancto aiunt illi. Non audem; pater tuis obsecundare
imperatīs: quia publica exactiōe angariati Alexandriā
perreximus: & inde hoc triticum deferimus p minis
trorum manus i augustalia stipendiū remittendum.
Quibus sanctus audite (inquit) me: & ne amplius hic
attenuetur populus: p vnam quāq; ratē cētū mihi pre
bete modios: & ego i noīe dñi mei cui seruo vere spō
deo: polliceor: pmittō: quia nullā minorationem ha
bebitis apud regiū exactorem. tādē interuentu pre
sulis cōiūcti ex singulis pupib; centum numerauere
modios. Et cōfestim vento surgente secundo: ascende
runt classes: portumq; relinquunt: atq; spirātibus au
ris volucris cursu brizantēā applicuerūt ad urbē. Quū
autem integrā mēsurā quā alexandriæ susceperāt mi
nistris i peratoris numerassent: tātus stupor omnes ac
cepit: vt prae admiratiōe cuncta seriatim: quę facta fue
rant: eisdem narrarent ministris.

Lectio octaua.

De sancto Nicolao.

Qua relatione perculsi deum oim reru auctore
cōtinuata utiq; laude magnificarūt. Vir itaq;
accepto frumento: sic p̄ industriā illud partiri
studuit: sicut vnūquēq; nouerat indigere. mirādis m̄s
rāda succedunt. Tāta em̄ oīpotentis largitate dei hoc
ipsum paruū: qđ sancto distribuit: auctū est: vt non tñ
eodem: sed etiā altero exacto p̄e anno ad victū sin-
gulis sufficeret. Quin & multi spe credula exinde sere
re nō dubitātes: nequaquā eos spectata seges vanis fru-
strata est aristis: sed vberius: farsit reditibus. porro ne-
mini hoc incedibile videat. qđ saluatoris ē illa p̄missio.
Si habueris fidē sicut granū sinapis: & dices moti
trāser te: & trāferetur. & illud. Et qui i me credit: ope-
ra q̄ ego facio: & ipse faciet: & maiora his faciet. Vere
em̄ in eo credit Nicolaus: in cui⁹ opitulatiōe tale tātūq;
valuit facere miraculū. Ex multis igitur idolatris eos
quib⁹ olim p̄fata regio dedita maximā elemētis sue
deuotionē ergā nefandissimę diāne simulachrū exhi-
bere studuit: adeo vt etiā vsq; ad illud seruū dei tempus
pleriq; rusticorum execrabili deseruerent religiōi libe-
rauit. Sed vir dei hui⁹ sacrilegiū supstitiōe tāta p̄secut⁹
est instātia: vt diuino suffragat⁹ adminiculo penit⁹ ex
illis finibus obsceni numinis culturam ppelleret. Ve-
rum quid diabolo maliciosus? Quid diabolo i orbe
artificiosus? Cum autem cerneret se priuatum tāto de-
coris sui cultu: fellea falce succēsus: magnā cōtra Nico-
laum exarsit in irā: & nouo pectore noua versans consi-
lia: quosdam adiit viros omnibus artibus imbutos
imo p̄ditos maleficiis: eisq; conficere oleum quod
midiaton dicitur sub omni celeritate p̄cepit. parēt
protinus miseri auditores dictis perniciosissimi magi incendij
stri: & quantocius portentosi liquoris mixtionem cō-
ponunt. Quo cōfecto impiger dæmon ad nocendū me nescire.

Ex vergi.
p̄u. georgis
corum lib.

Ex math.
cap. xxi.
Ex Joans
cap. xii.

Midiaton
qđ sit gen⁹
incendij

De sancto Nicolao.

transformauit se in cuiusdam religiosæ foeminae uultum: atq; simulata specie/ nauigantibus quibuscumque uorum deuotio ad seruum dei tendebat: medio sese tulit obuiam mari: & quasi aliorum lembo uteretur. Ait illis. Video vos proficisci ad domum Nicolai: malletm & ego nunc venire uobiscum: quia uotum habeo tanti patris perfrui benedictione. sed quoniam nequeo: rogo uos ut si molestum uobis non est/ hoc meæ paruitatis ad ecclesiam myreorum feratis: & ob memoriā mei sumatis exinde: & parietes ipsius aulae liniatis. illi uero ignari doli artisque fucate sumunt oleum: & classe libenter uehunt secum. Tunc monstrum informe uinbra uelut tenuis ueloci euanuit nauigio: sed dominus pius inuidorum aspernator non est passus diu simpliciter ad famulū suum properantes munus ferre sinu late imaginis: nec sermonibus fantasticis delusos progredi. Ex improuiso enim cernunt lagenulā insignibus refertam hominibus: inter quos conspiciunt quēdam similitimum sancti Nicolai: qui ad eos sic factis interrogacionibus orsus: Heu inquit quæ nam illa mulier locuta est uobis: uel quid uobis attulit? At illi seriatim cuncta narrātes: en (aiunt ei) oleum quod nos deprecata est ad sanctam portare ecclesiam. Quibus ille. Vultis euidentius sapere quæ fuit foemina illa. Hæc est enim impudica diana: & ut me uerum dicere comprobetis hoc uasculum execrādi olei cito proiците in fluitus. Nulla in medium mora incunctanter faciunt imperata. Mox autem ut oleum illud æquoreas tetigit aquas: mirabile dictum: illico accensus ignis est: & contra naturam elementi per lōgum maris spaciū uisus est ardere. Hæc uero dum nauis suspenda uiderent: & defixo obtutu hæreret in tanto prodigio: uirorum naues magno diuise sunt interuallo. Unde uero nec inter

Myreorū
a myra uir-
be cuius
erat p̄sul
nicolaus.

Legenula
nauiculę
genus.

De sancto Nicolao.

rogare valuerunt: quis esset ille per quem callidi hostis
frustratas agnouere insidias. Veruntamen ut deuouerant
ad factum Nicolaum festinantes clara voce ferebant
obuiantibus sibi quid eis acciderat. venientes autem
ad seruum dei aiebant. Vere tu es ille qui nobis in
illo pelago horrendum ostendisti prodigium. Vere
tu verus dei es famulus ob cuius vite meritum crepti
sumus ab exitialibus diaboli insidijs. Talia dicentes cum
factum rei euentum per ordinem narrauerunt: quibus
auditis: vir domini more solito in laudem prorumpit
clementissimi patris: ac deinde admonuit eos iuste &
pie viuere: atque se tutelae custodis eterni ex toto comit
tere: qui neminem permittit tentari supra id quod portare
potest. Talibus itaque oraculis sanctus informatos opta
tisque benedictionibus exhilaratos laetantes homines il
los Iesu christi famulus remisit ad propria.

Lectio septima.

Cum igitur multis miraculis ac virtutibus flores
ret beatissimus Nicolaus: decidit in aegritudinem:
qua ex hac instabili luce subtractus est. Qui cum
iaceret in grabato: accessit ad eum quaedam mulier luz
natica de vico oleon: cui nomen erat Eugenia: quae eum
exorabat: ut sibi conferret sanitatis gaudia. Cuius pre
cibus annuens sanctus Nicolaus pro ea orationem ad
dominum fudit: deinde signauit eam: sicque sanitatem ut
optabat adipisci meruit. Remeas ergo ad domum suam
magnifice collaudabat dominum: qui in sanctis suis
semp est mirabilis. Cernens itaque domini seruus mor
tem inexcusabilem adesse presentem: quod mortalium nemo
pretereire valet: coepit indefinenter orare & psallere. De
precabatur autem dominum attentus: ut sanctos ange
los suos ad eum dirigeret: quatinus susciperent quod

*Exorabat
pro orabat
hoc est cos
positum p
simplici.*

De sancto Nicolao.

ei cōmendatum fuerat: idest ipsi aiam: Et cum in tāta mentis intentiōe pfusus oraret: respexit & vidit gloriosos sanctos scilicet nuncios ad se venientes. Inclina toq; capite suo: signū crucis armauit se: & trigésimum psalmum incepit dicens. In te dñe speraui nō confundar in æternum: in iusticia tua libera & eripe me. Inclina aurem tuā accelera: vt eripias me. Esto mihi in deū p̄tēctorem: et ī domū refugii: vt saluum me facias. Et p̄pter nomen tuum dux mihi eris: et enutries me: et educes me a laq̄o isto: p̄tēctor em̄ me⁹ tu es. In manus tuas cōmendo sp̄m meum: redemisti me dñe de⁹ veritatis. Et cum hoc dixisset: tradidit preciosā et sanctissimā aiam in man⁹ sanctorum angelorum: qui ei apparuerāt: Astabāt autem tunc ibi artemi⁹ et hermolaus venerabiles p̄sbyteri: et reuerēdissimus Nicolaus archidiaconus: ministriq; et secundarij ipsius: q̄s bñdicēs omnes post p̄ceptā eucharistiā deosculatus est: et sicut prædiximus in pace emisit sp̄ritum.

Lectio octaua.

FActum est autem cum de hoc mundo ad celeste regnum migraret beatissimus Nicolaus: vt myrea ciuitas et eius suburbana verterent ī tristitiā clamoris et lamentatiōis. Clerus itaq; et ordo monasticus p̄sem p̄ssimum se amisisse deshebant. Luct⁹ ingens et fletus maximus ortus est virorū ac mulierū: q̄ expassis crinibus: scissis vestib⁹ laceratisq; genis p̄eētes et subsequētes singultus amarissimos emittebāt. Hilariō autem vir venerādis valde cum archidiacono Nicolao sc̄m ei⁹ feretrum vsq; ad locum sepulchri cū honore et reuerentia quā merebat: dignissime batula uit. Vbi a philippo venerabili vrbis pheliton episcopo: et p̄sibus fr̄ibusq; ipsius monasterij: necnon et a cunctis qui de diuersis puinciis illuc cōfluxerāt: glor

Secundarij
idest sc̄i
post ipsum
ordinis.

Expassis.
ab eo qd ē
expādo. is.
p̄o explico
ss.

pheliton
legendum
esse opinor
phellon

De sancto Nicolao.

tiōe ac decēter in sepulchro suo sanctus Nicolaus est ppe myra collocatus. Ibi itaq; vsq; hodie (ac si viuēs in corpore) est apud miracula operatur magnifice. Et nō solū vbi corpore requiescit humat; veruētā ad quascūq; mūdi natiōes & regiōes puocatus fuerit: virtutis suæ indicia mirabiliter vsq; in sempiternum ostendere non desinit.

Lectio nona.

Dormiuit autē beatissimus Nicolaus in senectute bona: & appositus est ad p̄ses suos seruus dñi myræ ciuitatis episcopus scđm dierū ordinatōnē mēse qui est apud hebreos decimus: qui est decēber. Cui⁹ extitit dormitio in christo die sexta feria intrate eodē mense: id est octauo idus decēbris: & quinta decima iditōe: imperāte christianissimo dei cultore Iustiniano imperatore. Anno. cccix. a passiōe christi: sub sanctissimo & beatissimo p̄e n̄ro patriarcha Marcario. Positūq; est sanctū corpus eius intra gloriosissimā domū sanctæ sio in dextera parte ipsius aule in sepulchro excelsō: tāti sacerdotis humatiōe digno. Floruit vero a tēpore Cōstātini filii Cōstātini senioris & Helene regine vsq; ad tēp⁹ iustiniani īperatoris. Igit̄ postq; beatissimus nicolaus ex hoc mūdo migrauit ad dñm: tumulus in quo venerabile corpus positum est: olei liquorē et aquā manare nō desinit vsq; i hodiernum diem. Ad hunc locū vndiq; veniunt lāguētum multitudines: cæcorum: claudorum: aridorum: surdorum: atq; mutorum: & qui vexātur a sp̄ritibus imundis. Quiscūq; de eodē sancto liquore peruncti fuerit: & ex ea aqua poculum sumperint: pristinæ sanitati dātur. Me miserum: p̄fiteor semel & bis ex ea aqua poculū sūpsisse dū ad ipm̄ tumulū sanctū p̄ meis piaculis interpellare Nicolaum. Distat hæc domus sanctæ sio vbi requiescit idē cōfessor a membris myræ ciuitatis

Octauo idus. q̄ inscūrit i sextū diē eius mensis. Sion. cor gnotata sic a sio hierosolymorū arce.

Me miserū verba sunt auctoris q̄ vitā eius cōposuit.

De sancta Leocadia.

quasi tribus milibus ad orientale plagam secus viam: quæ ducit ad portum maris: quod dicitur adriaticum. Lætetur ergo charissimè lætemur in domino: et diè festum venerabilem sanctissimi Nicolai salubriter celebramus: quatinus eius intercessiõe fideliter Iesu christo domino nostro seruire mereamur: qui cum patre & spiritu sancto viuít & regnat deus in sæcula sæculorum. Amen.

¶ Passio sanctæ ac beatissimæ Leocadiæ virginis: quæ obiit Toletana in ciuitate sub Daciano præside .v. idus Decēbris.

Lectio prima.

N temporibus illis dum post corporeum saluatoris aduentum: & p. redemptiõe nostra sanguinis eius effusionem: & ad inferos descensionem: & a mortuis resurrectionem: & ad cœlos ascensionem: euangeliz. ca eruditio sensum atq; gradati apo

Sera. qd
nō iam in
hispāniam
iacobus p-
uenerat:
sed diceret
quispiā per
uenit: sed i
galliciam.

stolorum doctrina in omnem terrā refulsisset: sera tan dem hispaniæ finibus innotuit. Eratq; rara fides: & ideo rara: quia magna delubra gentilium in omni loco sacrilega effusiõe sanguinum taurorum hircorūq; fumabant. Et quia nonnullæ ciuitates oppida: vici: ca stella plena erant vesanorum monstrorū exosis imas ginibus: quæ ex auro argētoque & omni metallo erāt: colebantur propterea i effigie illa dæmones: & fides in christo pullulans inter tantas paganorū rabies pal ptabat: conuenticula vero nominis christi secretissimis & abditissimis locis a paucis & perfectis ingrediebantur peragenda. Et quantum crescebat Christi nominis dignitas: tantum deficiebat execranda calamis

De sancta Leocadia.

tas. Ita peruenit vt nonnullis vrbibus pfectæ fidei flagrarent incendia: vt hoc iam non per latebras occultādo: sed publicæ ecclesiæ sacerdotibus & omni præpolerent clero. Quæ fama non solum italiam totam: sed & bizantium peragrabat. Quæ causa fecit: vt impiissimum Datianum præsidem impiissimi Diocletianus & Maximianus imperatores ad euertendā magis quā gubernandam destinarent hispaniam.

Bizanti q
nūc ē cōstā
tinopolis.

LECTIO SECUNDA.

Primū namq; galliam vt lupus cruentus intrauit: indeq; exsatiatus sanguine martyrum: cadaveribus crapulatus ructās Hispaniam aggressus est: foelicem cucufatem Eulaliā & alios (quorum nomina longum est scribere) grauissimis tormentis afficiens deo animas consecrauit innocuas. Ac post inde foelicissimā cæsaraugustā quasi leo frendens arripuit. Quanta ibi ludibria: quātaq; verbera: q̄t cruces: quot sanguinū effusioes operatus fuerit: si humana lingua taceat: ipsa quæ polluta est Christianorū sanguinibus terra loquetur: eo quod nullus exceptus fuerit: qui tali situ nō teneat rediuiuos ac florentissimos cineres martyrum locus: inde alacri profectu cōplutensem ingreditur ciuitatem. Protinus corporibus truncatis cruorem & lac fundentes gēmeas margaritas indiademate nostri regis affigendas: & innocentie dignitate velut auro conspicuas: iustum & pastore a terra cœlo perferalem impietatem eius pius dominus suscepit.

Crapulatus
i. ebrius.
Ructas. i.
ex ventris
redūdātis.

Quā viginti
martyres
illic corōas
tos dicit.
Complutus
ti carpeta
nie oppido
passi.

LECTIO TERTIA.

Deinde adueniens Toletanam urbem ingressus cœpit sagaci indagine mēbra sanctorum pquire: ibiq; reperit deo dicatam sanctam Leocadiam genere nobilissimam nobiliori tamen proposito mentis ornatam: quæ non diebus neq; noctibus

De sancta Leocadia.

ab oratiōe cessabat. Qui cum eā suis cōspectibus presentari precepisset: affatus est. Cur te tam leuis & vana deludit circumuētio: vt etiā præclaro genere nata deorum n̄orum cerimonias derelinquens: nescio cui te christo p̄feras seruiturā: Cui beata leocadia cum gaudio & grādi audaciā respōdit. Non me persuasio tua a p̄posito christi cui me integrā voui reuocat. nō illusio verborum tuorum nec blādimenta natalium: quibus me suadere conaris: retrahent a seruitute vel a p̄missione dei mei: qui nos precioso sanguine suo redimēs magna induit libertatē. Frenes itaq; Dacianus precepit militibus arctissimis vīculis beatā Leocadiā in carcerem trudi colligatā: cogitās qualibus tormētis possit eā affligere. Properās itaq; eborā ingressus officium omne præmonet: vt indagine p̄currente christianos quoscunq; inuenire possent: tribunali suo presentarent. Statimq; reperiunt adolescentem quendā noīe vīcentium: cuius merita nomen comitabatur suum. Cōprehensum cum cōspectibus suis sistunt: quē cum sabina & cristeta eius sororibus in abulensem urbem p̄sequis digna christo munera cōsecrauit. Profectusq; ab eborā emeritēsem aggreditur ciuitatem. illico tribunal sibi p̄parari præcepit: multosq; sanctorum sanguine crudeliter fuso transmisit ad dominum. Inter quos sanctā eulaliā multis verberibus multisq; cruciatib; afflicta igne applicato dño cōsecrauit. Cumq; in Toletanā urbē ad beatā Leocadiā fama puenisset: genibus flexis ipsa in orōne posita eodem loco quo reclusa tenebatur: cum magnis laudibus orōnem cōpleuit: suumq; domino commendauit spiritum: qui martyres & confessores suos in pace coronat: ipsi gloria & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

Eborā. cui
tarē iustas
niē q̄ nunc
eborā q̄q;
dicitur.

Arbalastē
urbē q̄ nūc
est auila.

De sancto Sebastiano.

Passio beatissimi martyris Christi Sebastiani & comitū eius qui passi sunt Romę. xlii. calendas Februarii. Lectio prima.

In diebus illis. Sebastiano vir christi-
stianissimus mediolanensium patri-
tū ciuis Diocletiano & Maximia-
no impatoribus ita charus erat: ut
principatum ei primæ cohortis tra-
deret: & suo eum cōspectui semp in-
beret adstare. Erat enī vir toti pri-

mae co-
horts. i.
pretorianę
q̄ principis
custodię oc-
putata es-
sat.

dētiae: in sermōe verax: in iudicio iustus: in cōsilio pui-
dus: in cōmissio fidelis: in interuētū strenuus: in bonis
tate cōspicu: in vniuersa morum honestate preclarus.
Hunc milites ac si p̄sem venerabātur. Hunc vniuersi
qui præerāt palatio: charissimo venerabātur affectu.
Erat enim verus dei cultor: & necesse erat: ut quem de-
p̄fuderat gr̄a: ab hoībus amaretur. Lectio. ii.

Christo igitur cotidie sedulū exhibebat officiū: sed
agebat q̄tinus hoc sacrilegis regibus eēt occultū.
Nō passiōis timore p̄territus: nec p̄fimonii sui

amore cōstrictus: sed ad hoc tātū sub chlamyde terreni
impli christi militē tegebat absconditū: ut christiano-
rū aīas q̄s i tormentis videbat deficere: cōfortaret: et deo
redderet aīas quas diabolus conabatur auferre. Deniq;
postq̄ martyrum mētes a timore passiōis eripuit: & ad
coronā p̄petuę gl̄iæ incitauit: ipse q̄ quis eēt apuit:
quā lumē in tenebris latere nō potuit. Clarissimis igitur
viris Marcelliano & Marco duobus geminis fr̄ib;
p̄ christi nomine in vinculis constitutis cotidie solatiū
exhibebat. & tā ipsis q̄ etiā seruis eorū cū quib; tenti
fuerāt: salutaria fidei cōsilia ministrabat: quib; fugiti-
ua seculi blādimēta respuerēt: et momentanea tormē-
torum genera non timerent. Lectio. iii.

Militem
christi. i. cui
militabat.

De sancto Sebastiano.

Consensisse
sent scilicet
iudicis sua
fioni.

Partus .i.
dolores qui
parturien-
tis.

QUicum beatissimis consolationibus acquiesce-
rent: & verbera carnicum animo perseveran-
ti transirent: capitalem iussi sunt subire senten-
tiam: ea scilicet ratione: vt si eodem momento quo de
collandi erant consensissent: & paribus suis & facul-
tatibus & coniugibus redderentur. Erant enim non
solum (vt diximus) genere clarissimi viri: sed & faculta-
tibus ditati. Quorum erat pater tranquillinus nomi-
ne: & mater martia vocabatur: qui illos sequebatur cum
vxoribus eorum & filiis. Nimirum enim in eorum filiis
id est suis nepotibus ducebantur affectu: unde factum
est vt a Chromario vrbis prefecto triginta dierum indu-
cias impetrarent: in quorum spacio ageretur cum eis:
quatinus ad thurificandum idolis consentirent. Acces-
dentes itaque amici eorum ad eos: ceperunt dicere. Vnde
de vobis tam durum tamque ferreum pectus: quod canicem
patimini patris abicere: & matri iam decrepitae novos
partus asferre: Nam illa partus sui dolores consolatio-
nibus superabat: dum in vno dolore duos filios pare-
ret: & gemitum patri funderet filiorum foetum. Nunc
vero infanabilis dolor: inenarrabilis cruciatus: incō-
parabilis poena est. Quo spes & gaudium tollitur: vi-
ta contemnitur praesens: gloria respuitur: & contemptis
omnibus pietatis affectibus mortis atrocitas appeti-
tur. Obsecramus vos amici charissimi tandem his cla-
dibus dare finem: & vos patres esse dulcium filiorum
vel ammoniti mementote. Haec & his similia amicis di-
centibus: miseram se clamans mater aduenit: & soluto
capite canos suae senectutis ostentans in conspectu om-
nium vestre quae pectus tegebatur scidit: & cum cunctis fien-
tibus ostendebat cum laxis pellibus quas suxerant ma-
mas: & blandimenta: quae infantum eorum exhibuerat
etulando lachrymas memorabat. **H**ic ea faciente infir-

De sancto Sebastiano.

mus pater & grauis iam senio manibus adueſt ſeruis
 ſorum: & cygneo capiti puluerem terre aſpergens hu
 iuſmodi dabat voces ad coelum. Ad mortē vero proſi
 ciſcentibus filiis vale diſciturus adueni. Et vniuerſa quę
 a filiis ſepulturę meę parauerā exhibenda: ego inſce
 lix in filios ſepeliendos expendam. Interea dum iſta et
 his ſimilia dicerentur: & illa referrentur: ſacrificiis cō
 ſenſiſſent: & parentibus ſuis & facultatibus. & conui
 giis redderentur chriſti milites inter vxorū lachry
 mas & ſuſpiria filiorū cōperūt molleſcere & animos
 fleſtere ad dolorē. Huic ſpectaculo (vt ſupra dixim⁹)
 intererat beatus ſebaſtianus vir per omnia chriſtianiſ
 ſimus: quem occultabat militaris habitus: & chlamy
 dis obūbrabat aſpectus. At vbi vidit athletas dei im
 menſo certaminis pondere fatigari: in medio eorum
 ſe obſciens dixit. O fortiffimi milites chriſti: o inſtru
 tiſſimi diuini plii bellatores p nimiam virtutem ani
 mi fortiter veniſtis ad palmam: & nunc p miſera blā
 dimenta coronam deponitis ſempiternā: Diſcat nunc
 per vos chriſti militum fortitudo fide potius armari
 quam ferro. Nolite victoriarum veſtrarū inſignia per
 mulierum blandimenta abſcicere: & ſubiectas pedib⁹
 veſtris hoſtis inſani ceruices ad victicia & rediuita ite
 rum bella laxare. Cuius q̄uis ſæua contra vos extiterit
 & per quā iniqua inſtantia: ſeuior tamen efficitur ita
 repetita. Erigite igitur plenīs affectibus trophēū ve
 ſtri certaminis glorioſum: & nolite illud omittere fle
 tibus paruulorum. Iſtos quos plorantes attēditis: gau
 derēt hodie ſi poſſent ſcīre quod noſtis. putāt enim q̄
 iſta vita ſit ſola. Quę ſi finē acceperit: nulla vitalis ani
 mę corpore deficiente valeat portio remanere. Si em̄
 ſcirent eſſe alterā vitam ignarā mortis triſtitia nesciā:
 in qua immortalitas regnat: & perpetua gaudia come

Cygnco. i.
 cano quia
 cygnus al
 bus.

Athletas
 i. pugiles
 ſebaſtia
 ni exhortas
 no vehemē
 mens.

De sancto Sebastiano.

morantur. profecto ad illam vobiscum festinarēt per-
tingere: & istam vitam pro nihilo computantes illam
appeterent: quę et in exultatione permanet: et penit? si-
niri nō nouit. Ista etenim vita fugitiua est et tā infide-
lis: vt nec amatoribus suis fidē potuerit custodire. Ab
origine enim mundi in se credentes fefellit. Omnes se
expectantes decepit. Cunctos de se presumentes irrisit.
Et ita nullum omnino certum reddidit: vt omnibus
probetur fuisse mentita. atq; vtinam solius mendaci
culpa esset obnoxia: & p omnia crimina currere suos
non cogeret amatores.

Lectio quarta.

Ista vita dat edacitatem gluttonib?: ipsa ebrietatem
ingerit temulentis. Ipsa naufragium pudoris adul-
teris. ipsa execrabilem tradit peruersitatem incca-
stis. ipsa admonet furem vt rapiat: iracū dum vt seuiat:
mendacem vt fallat. Ipsa inter coniuges diuortia sem-
nat: inter amicos discordias: inter pacificos lites: inter
iustos iniusticiam: inter fratres scandala. Ipsa tollit iudi-
cibus iusticiam: castis pudicitiam: artibus peritiā: ip-
sa aufert minoribus disciplinam. Et vt altiora q̄ ama-
toribus suis ingerit crimina memoremur: si fratrē ali-
quando germanus frater occidit: si filius necauit pa-
trem: si interemptus est ab amico amicus: cuius hæc
instinctu facta sunt omnia scelera: cuius intuitu: cuius
spe: cuius fiducia nefanda commissā sunt? Nūquid nō
presentis vitę amore seducti dum ista cōmittunt: & il-
lam plusq; iustum est dīligunt: iniquo se omnes odio
persequuntur? Vt quid enim p̄rata nauigantem fugu-
lat: vt quid latro perimit viatorē: diues opprimit pau-
perem: superbus humilē: & omnis nocens quęcūq;
potuerit aggrauat innocētem? Hęc autem faciūt ma-
la: qui isti vitę seruire desiderant: & existimāt se in amos

De sancto Sebastiano.

remēsus p tempora plixiora perdurare. Non ergo al
terius causa sunt scelera: nisi vt infelicitissime isti carna
li vitæ a carnalibus seruiatur. Lectio.v.

Ipsa est deniq; q̄ eis crimina imperat: iubet facino
ra: suadet iniusta. Et postea cum omni crudelitate
oīq; fuerit spurcitiā saginata: seruientes sibi tradit
filia suæ: idest morti perpetuæ. Ex ipsa enim & ex ei
ytero mors æterna est nata: tempore quo gulæ suę &
libidini & dilectionibus oculorū primi hoies seruier
unt. Atq; ideo qui ad æternam vitam facti fuerant: in
ista sunt mortis regione iactati: & hinc ad inferos des
toluti nihil secum preter peccata portantes. Hæc er
go vita est quę vos fallit o amici: vt animos vestros ad
vitam euntes perpetuā iniusto consilio reuocetis. Hec
vos instigat o parētes sanctissimi: vt filios vestros pro
ficiscentes ad comitatum cœli: ad honorem incorru
pibilem: ad amicitias impatoris æterni stultissimis
lamentationibus reuocetis. Ista est q̄ vos o castissimæ
cōiuges beatorum perpletatis colorem in impietate
martyrum mētes facit tradere/ & nec est p liberatione
afferre. Si enim cōsensissent reuocationi vestre/ pauco
quidem tempore vobiscum esse potuerunt/ postea ve
ro separari. Et ita habuerūt separari vt nuncq; vos nisi
inter tormenta videretis perpetua: Vbi edax flāma in
credulorum aias deuorat/ vbi dracones blasphemanti
um labia comedunt/ vbi serpentes moribus suis in
credulorum corpora depascunt. Illic ululatus & gē
tus sonant: & clamor confusus. Quæ vīs tormen
torū exagitat: & incendia arsurā extorquent. Hęc autem ip
sa tribulatio quam illic excipient infideles: nullo ter
mino definitur/ nullo fine concluditur: sed post flam
marum atrocitatem adustione consumitur: & ad res
diua incendia iterum qui adustus fuerit reparatur.

Separari
subaudi h
buerūt ab
inferiorū.

De sancto Sebastiano.

Hanc ergo poenam & istos permittite euadere/ & vos ipsos eripere cogitate. Enutrite iterum istos ad coronam pertingere destinatam. Nolite timere. Non separabuntur a vobis: sed vadūt vobis parare in coelos sydereas mansiones/ in quibus vna vobiscum & cum filiis vestris in perpetuo gaudio maneatis.

Lectio sexta.

Igitur cum hæc beatus Sebastianus indutus chlamyde succinctus balteo ex suo ore pferret: subito per vnam fere horam splendore nimio de coelo veniente illuminatus est. Et sub ipso splendore pallio candidissimo amictus iuuenis apparuit iuxta eum. Hæc autem gerebantur intra domum primi scrinii Nicomiscus erat stratis: apud quē custodiebantur Marcellianus & Marcellinus qui Nicomistratus habebat uxorem nomine Zoe. Hæc autē sex annos egritudinis nimietate facta est marta. Prudentiam tamen audiendi & intelligendi non solum non amiserat/ verū etiā melius quā prius habuerat obtinebat. Hæc itaque cum intellexisset omnia quæ beatus Sebastianus dixerat: & tantum lumen circa eum vidisset: cumque omnes facto miraculo stupore tenerentur: innuebat manu omnibus vt quasi exprobrādi essent: qui tam euidenti assertioni non crederent: & genibus eius aduoluta rogare eum manuum indicis cepit. Sed beatus Sebastianus cum videret cordis eius secreta lingue expressione declarari non posse: causas huius silentii percontatus didicit sermonis illi copiam nimia vitæ firmitatis ablatam. Tunc beatus Sebastianus dixit. Si ego verus christi seruus sum: & si vera sunt omnia quæ ex ore meo hæc mulier audiuit: & credidit/ iubeat dominus iesus christus vt redeat ad eam officium labiorum eius: & aperiat os eius qui aperuit os Zachariæ prophete domini. Ad hanc vocem sancti Sebastiani ex-

De sancto Sebastiano.

clamauit mulier voce magna dicēs. Beatus es tu: & be-
nedictus sermo oris tui: & beati qui credūt per te chri-
stum filium dei uiui. Ego enim vidi oculis meis ange-
lum ad te venientem de coelo. & librum ante oculos
tuos tenentem: ex cuius lectione vniuersa sermonis tui
ratio decurrebat. Benedicti qui in omnibus quæ locu-
tus es credunt: et maledicti qui dubitauerūt vel in vno
verbo ex his omnibus quæ audierunt. Quoniam si-
cut aurora supueniens vniuersas tenebras noctis exclu-
dit: & omnium oculis lunē quod cæca negauit: reddi-
dit: ita lux sermonum tuorum omnem caliginē om-
nemq; ignorantie meæ cæcitatem exterfit: & serenū
post tenebras diem mentibus reddidit. A me non so-
lum tenebras incredulitatis exclusit: verumetiam ser-
monis mei ostium: quod per sex annos clausum fue-
rat/reserauit. Videns autem Nicostratus vir eius tanta
mirabilia christi in sua vxore celebrata/coepit pedib⁹
eius aduolui: & indulgentiā petere/ pro hoc quod im-
periali & prefectorio iussu sanctos dei habuisset in vin-
culis. Et auferens ex eorum manibus ferreos nexu/
genue eorum amplexus rogare coepit/ vt dignarētur
abscedere dicens. O q̄ beatus essem/ si pro vestra me-
reri possem salute constringi. Forſitan sanguinis mei
effusione abluerer vt mortem illam poenarum æterna-
rum euaderem: & ad illam vitam ptingerem/ quā no-
bis deus per os domini mei Sebastiani dignatus est
manifestare.

Lectio septima.

Igitur cum hæc agerentur in domo primi scriniis
dixit sanctus Sebastianus Nicostrato. Muta digni-
tatem tuam/ & esse incipe christi magis primi scrini-
is q̄ prefecti. Audi itaq; consilium meum: & om-
nes quos carcer inclusit: omnesq; q̄s vincula tenent/
quos ergastula constringunt: in vnum redige. Quod

De sancto Sebastiano.

cum feceris: antistiti sacrosanctę legis te adhibeam: vt cum omnib⁹ qui credere voluerint: mysterii suscipias sacramentum. Si enim diabolus christo sanctos auferre conatus est & conatur: quantomagis nos pietatis argumento hos: quos diabolus iniuste lucratus est: curare debemus: & suo restituere creatori. Et Nicostriatus ad hæc respondit. Et quomodo iniquis a criminosis possunt sancta committi? Sanctus Sebastianus ait. Saluator noster pro peccatoribus suam nobis dignatus est exhibere presentiam. Et ostendit mysterium per quod omnia peccata & crimina homini auferantur: & omnes virtutes domini cōferantur. Inter initia igitur conuersionis tuę hoc munus primum: si te conferas christo: præsto erit remunerationis eius p̄miū: si per te corona martyrii habens secum omnium virtutum immarcescibiles flores æternę vitę gaudiis profuturos. Tunc erigens se dixit omnibus. Crimina diabolica diuinis virtutibus cœdant. Reat⁹ noster a morte excluditur: & a gaudiis fugitiuis reuocatur. Egerat enim per suos satellites hostis iniustus animos militū christi a virtutum culmine recto euertere vt in ipso perfectionis fastigio positos ad cenum conaretur mergere inferorum. Hac de causa incaluit animus hostium dimicatione prouocat⁹: vt vos quos iam luctatus fuerat de eius captiuitate tollentes/veltro vos creatori reddamus. Cum hæc & his similia prosequeretur/pstrauerunt se cū lachrymis & flexis genibus ceperūt cordis gemitū reddere:& se peccasse & impie egisse/pœnitentię vocibus exclamabant. Fundebāt ergo amaras lachrymas:& se christo velle credere nimis vocibus resonabant. Tunc beatus Sebastianus iubet eos omnes a vinculis catenarum exolui.

LECTIO OCTAUA.

De sancto Sebastiano.

Post hæc sanctus Sebastianus abiit ad Policarpum presbyterum/ ubi erat causa persecutionis occultus: & narrauit ei omnia que gesta sunt. Omnibus auditis: Polycarpus gratias egit deo/ & una cum eo venit ad domum Nicostrati p̄miserinii. Et videns turbas credentium salutans eos cum omni gaudio ait. Beati vos oēs qui audistis vocē dñi mei iesu christi dicētis. *Matth. cap. 23.*
Venite ad me oēs qui laboratis & onerati estis: & ego vos requiescere faciam. Tollite iugum meum sup vos: & discite a me/ quia mitis sum & humilis corde: & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meū suauē est: & onus meū leue. Vos itaq; fratres nři i quos baptisinatis vnda diluit/ & consecrādo deo omnipotēti charissimos filios fecit: pro hoc qđ a proposito suo sancto reuocare conati estis beatissimos milites christi: opus erat vobis poenitentia: vt per ipsam ad indulgentiam veniretis. Nunc autem quia ad tātam gloriā accessistis: vt etiam ad passionem a qua dolēte alios reuocare voluistis: ad ipsam desideretis gratāter velle currere/ & libenter velle. Vere hoc artificium est christi/ quod vobis nunc a tenebris ad lucem remeantibus eterne vitę ianuas patefecit. Quia ergo demones oēs qui sunt tenebrarum filii contristantur: & oēs āgeli sancti qui sunt filii luminis gratulantur: accedat vnusquisq; & det nomen suum: vt hodierno die vsq; ad vesp̄um p̄currente ieiunio: festiūm baptisinatis sacramētum oportūm tempus inueniat. Hæc & his similia prosequente sancto Polycarpo: vniuersi gauisi sunt. Verū quia longum est prosequi: quæ & quanta per beatum Sebastianum fecerit christus: & quomodo sermonibus eius credidit Tranquillinus pater sanctorum Marceli *Catalogus*
liani & Marci: & sex amici eorum/ idest Ariston: Crescens *martyr. p.*
centianus/ Vrbānus/ Vitalis/ et Iustus/ et Castor frater *sebastiani.*

De sancto Sebastiano.

Nicostrati/et Claudius cōmentariensis & filii eius fœ-
 licissimus et fœlix / et mater Marcellani et Marci / et
 Symphorosa vxor Claudii:et Zoe vxor Nicostrati/et
 Chromatius vrbis p̄fectus,et filius eius inclytus Ti-
 burtius:et innumera multitudo quorū nomina in li-
 bro v̄s̄e sunt scripta:a sc̄o Polycarpo baptizati sunt:
 et vnusquisq; horum ad martyrii palmam puenit ip-
 so p̄dicante. Qualiter tamen vnusquisq; eorū pue-
 nerit:sermonis nostri articulum cōuertamus. Beatissi-
 ma namq; Zoe apostolorum natali dum ad cōfessio-
 nem Petri apostoli oraret:ab insidiātibus paganis co-
 arctatur: iussq; esta p̄fecto a collo et capillis i arbo-
 re excelsa suspendi et subter fūnum de sterquilinio ex-
 hiberi:et sic in cōfessione domini emisit spiritum. Pa-
 gani vero auferentes corpus eius saxo ligauerunt: et ty-
 beris alueo immerserunt dicētes: ne christiani sibi fa-
 ciant illam deam tollentes corpus eius. Igitur celebra-
 to martyrio apparuit in somnis beato Sebastiano: et
 narrauit ei qualiter martyrium suscepisset. Ille vero au-
 diens ait tranquillino:fœminæ nos ad coronam p̄ce-
 dunt:vt quid viuimus:et decedens tranquillinus dīe
 apostolorum accessit ad beati Pauli confessionē.Nihī-
 lomīnus et ipse p̄fessus insidias tentus est:eta popu-
 lo lapidatus et mortuus:et corpus eius Tyberino gur-
 gite m̄cipatum est. Item claudius nicostratus vna cū
 castore et victorino et symphoriano dū corpora san-
 ctorum p̄ ora tyberina requirunt tenti: ad vrbis p̄fe-
 ctum adducti sunt. Qui cum nulla ratione tormen-
 tis cederent:iussi sunt in medio mari p̄cipitari: sicq;
 martyrium celebrauerunt. Tyburtius vero sponte ad
 martyrium veniens:cum nudatis plātis super prunas
 ardentes incederet:sabiano p̄fecto dixit:videtur mi-
 hi quod super roseos flores incedam. Tunc iussu fas-

De sancto Sebastiano.

Sebastiano ductus est in via labicana tertio militario ab vrbe: et illic effundens orationem: vno ictu gladii verberatus migravit ad christum. Post hæc castulus cetarius palatii hospes sanctorum tertio auditus in confessione domini perueniens missus est in foueam: et demissa est super eum massa arenæ. Post hæc Marcellianus et Marcus ambo ad supitem ligati in pedibus acutos clauos acceperunt: cumque sic perseverarent in dei laudibus: iussi sunt lanceis per latera verberari: itaque per martyrium gloriam ad sidera regna migraverunt.

Labicana
de q̄ Marti-
al. Labis-
cano leni-
cespite vel
lis humus.

Lectio nona.

His igitur expletis: beatus sebastianus ab insidiis
tibus couentus est. Et quia (vt diximus) videba-
tur sibi sub chlamyde latere: quod miles esset
dignissimus christi: suggestit de eo prefectus Diocle-
tiano imperatori. Quem Diocletianus ad se vocans ait.
Ego te semper inter primos in palatio meo habui: et
contra salutem meam et deorum iniuriam hætenus la-
tuisti: Sebastianus dixit: Pro salute tua semper christum
dominum colui: et pro statu urbis Romanæ illum qui
in cælis est semper adoravi: consideras a lapidibus au-
xilium petere insani capitis esse et vani. Tunc iratus dio-
cletianus iussit eum duci in medio campo: et ligari quasi
signum ad sagittam: et iussit vt sagittarij eum fuerent.
Tunc posuerunt eum milites in medio campo: et hinc
inde ita eum repleuerunt sagittis: vt quasi hericius ita
esset hirsutus ictibus sagittarum: existimantes autem il-
lum mortuum abierunt. Tunc relicto martyre mater
castuli cætarj nomine Irene abiit nocte: vt corpus eius tol-
leret et sepeliret: iueniens eum viuentem adduxit eum
in domum suam in cella excelsa: vbi manebat intra pa-
latium: et ibi inter paucos dies integerrimam salutem
recuperavit in omnibus membris. Cumque omnes Chris-

De sancto Sebastiano.

Helio-
gaba-
balus est
cognomen
antoninus
vnius ex
cesaribus.

stiani veniret ad eum: hortabatur eum abscedere. Ille autem conuenitum votis annuens oratione facta discessit: & stans super gradus heliogabali venientibus imperatoribus dixit. Iniquis arrectionibus aios imperii vestri templorum pontifices obsident: suggerentes de christianis falsa commenta: dicentes eos reipublice aduersarios: quorum orationibus ipsa respublica melioratur: & crescit: qui pro imperio vestro & pro salute romani exercitus orare non cessant. Cumque hec & talia diceret: ait Dioscletianus. Tu es Sebastianus quem nos dudum sagittis interfici iusseramus: Sanctus Sebastianus dixit. Ad hoc me dominus meus iesus christus resuscitare dignatus est: ut conueniam: & coterer vos coram omni populo iniusto iudicio persecutionem vestram in christi famulos ebullisse.

Hippodromus. i. ubi equorum agitur cursus.

Tunc iussit eum in hippodromum palatii duci: & tam diu fatigari: quamdiu spiritum exhalaret. Tunc tulerunt corpus eius nocte: & in cloacam maximam miserunt dicentes: ne forte christiani eum sibi martyrem faciant. Tunc beatus Sebastianus apparuit in somnis sancte Lucine cui

Circus locus
erat romę
vnde ludii
circenses.
Sed gum
phus quid
sit ignoro.

dam matrone religiosissime dicens. In cloaca illa quę est iuxta circum: inuenies corpus meum in gumpho. Hoc in initio cryptę iuxta vestigia apostolorum. Tunc beata Lucina ipsa per se cum seruis suis medio noctis abiit: et eleuas eum posuit in fanone suo: & perduxit ad locum: & sibi ubi ipse imperauerat cum omni diligentia sepeliuit. Ipsa autem sancta Lucina per triginta dies a loco ipso sancto non discessit. Post aliquantos autem annos pax ecclesie est reddita. Quę statim ut ecclesia gloriam pacis accipit: domum suam fecit ecclesiam. Quę omnes opes suas ad christianorum requiem derelinquens: fecit ipsam christo ecclesiam. Eodem die Romę natale beati Fabiani episcopi: qui cum tertio decimo anno et mense vno diebus decem

De sancta Agne.

ecclesie præesset: passus ē martyrium tēpore Decli: et
in cōmeterio Calixti sepultus. Hic regiōes diuisit Dia
conibus: et fecit septem Diacones: qui septem notarii
inminerēt: vt vestigia martyrum ac gesta in integro
colligerent. Huius tempore subuenit nouatus ex affri
ca: et separauit de ecclesia nouatianum: post quē Moys
ses confessor in carcere defunctus ē: qui fuit ibi mensis
bus vndecim. Eodem die natale sanctorum martyru
Maru Marthe cum filiis suis Audifax et Abacuch no
bilium de Perside: qui ad orationem verant Romani
tempore Claudii principis. E quibus post toleratos
fustes: eculē: ignes: vngues: manuū p̄cisionem: Mar
tha in lymp̄ha necata: ceteri decollati sunt tertio decē
mo Kalēdarū Februarii. Regnāte dño nro iesu chris
to cū p̄re & spū sancto in sēcula seculorū. Amen.

¶ Passio sanctæ Agnes virginis: quæ
passa fuit Rome sub Sempronio præ
fide. xii. Kalendas Februarii.

Lectio prima.

Agnes seruus christi virginis
sacris. Diem festū sacratissimæ vir
ginis celebremus: hinc psalmi reso
nent: inde cōcrepent lētiōes. Hinc
populorū turbē letent: inde susten
tent pauperes christi. Oēs ergo glo
riemur ī dño: & ad ædificationem

virginis qualiter passa sit beatissima Agne: ad memo
riā reuocemus. Tertio decimo ætatis suæ anno mortē
p̄tulit: & vitam inuenit: quia solum vitę dilexit autorem.
Infantia quidē computabat in annis: sed erat senectus
mentis inmensa. Corpore quidem iuuenicula: sed ani
mo cana. Pulchra facie: sed pulchrior fide.

Lectio secunda.

Agnes des
clinat nāq
agne. es.
nō agnes.
etis. Et est
sermo sacri
abrosii imp
fectus.

Juxta illō
sapientię.
Lani hoīs
sapientiā il
lius.

De sancta agnē.

QUæ dūm a scholis reuerteretur: a præfecti vrbis filio adamat. Cuius parentes cum requisisset. et iuuenisset: cæpit offerre plurima: et ampliora promittere. Deniq; detulit secum preciosa ornamenta: quæ a beata agnē veluti quædam sunt stercorea recusata. Vnde factum est: vt maiori iuuenis perurgeretur stimulo. Et putās eam meliora ornamenta accipere: omnem lapidum p̄ciosorum secum defert gloriam: et per seipsum et per amicos et notos cæpit aures virginis appellare. Diuitias/domos/possessiones/familias/atq; omnes mundi delicias repromittere si consensum suum eius coniugio non negaret. Ad hæc beatam Agnē tale fertur iuueni dedisse responsum. Discede a me fomes peccati: nutrimentum facinoris: pabulum mortis. Discede a me: quia iam ab alio amatore preuēta sum: qui mihi satis meliora te obtulit ornamenta: et anulo fidei subarrauit me. Lōge te nobilior & genere & dignitate. Ornauit inestimabili dextro cherio dextram meam & collū cinxit lapidibus p̄ciosis. Tradidit auribus meis inestimabiles margaritas: & circūdedit me vernantibus atq; coruscantibus gemmis.

LECTIO tertia.

POSUIT signum suum ī faciem meam: vt nullum præter eum amatorem alium admittam. Induit me cyclade auro texta: & immensis monilib; ornauit me. Ostendit mihi thesauros incomparabiles: quos mihi se daturum sibi perseverauero: repromisit. Non ergo potero ad contumeliā prioris amatoris vel aspicere alium: & illum derelinquere cum quo sum depacta. Cuius est generositas celsior: possibilitas fortior: aspectus pulchrior: amor suauior: & omni gratia elegantior: ex quo mihi iam thalamus collocatus est. Cuius mihi organa modulatis vocibus cantant:

fomes peccati. i. incēditi libidinis.

Subarrauit. i. arras dedit. dextro cherio i. armilla.

Cyclade veste circulari.

Depacta. i. sponsa.

37

De sancta Agne.

cuius mihi virgines iustissimis vocibus sonant. Iam mel
 & lac ex eius ore suscepti iam amplexibus eius castis astris
 facta sum. Iam corpus eius corpori meo sociatum est: et
 sanguis eius ornavit genas meas. Cuius mater virgo
 est: cuius pater foemina nescit. Cui angeli seruiunt: cui
 pulchritudinem sol & luna mirantur. Cuius odore re
 viviscunt mortui: cuius tactu confortantur infirmi.
 Cuius opes nunquam deficiunt: cuius divitiarum non decre
 cunt. Ipsi soli serui: ipsi me tota deuotione committor:
 Quem cum amauero casta sum: cum tetigero munda
 sum: cum accepero virgo sum. Nec deerunt post nup
 tias filii: ubi partus sine dolore succedit: & foecunditas
 cotidiana cumulat. Audiens haec infanissimus iuue
 nis amore carpitur ceco: & inter angustias animi an
 gelo cruciatur spiritu. Inter haec lectulo prosternitur:
 & per alta suspiria amor a medicis aperitur. Fiant no
 ta patri: quae fuerant inuenta a medicis: & eadem pater
 na voce quae fuerant inuenta a filio: ad petitionem vir
 ginis reuoluuntur. Abnegat Agne beatissima: & se nul
 lo pacto asserit prioris sponsi foedera violare. Cumque pa
 ter diceret in fascibus constitutus se praefecture agere: &
 ideo non sibi quemquam quamvis etiam illustrissimum
 posse praeferrere: coepit tamen vehementer inquirere:
 quis esset sponsus: de cuius se agne potestate iactaret.
 Tunc quidam exstitit ex parasitis eius: qui diceret hanc chri
 stianam esse ab infantia: & magicis artibus ita occupata:
 ut christum dicat sponsum suum. Audies haec praefectus letus effi
 citur. Et missa apparitione cum ingenti strepitu suis tribu
 nalibus ea sisti precepit. Et primum quidem blandis ea
 sermonibus secretius puocat: de hinc terroribus pulsat.
 Sed christi virgo nec terrore commouetur: nec blandimento
 seducitur. Sed eodem vultu eodemque animo perseveras: & ter
 rentem similiter sicut blandientem animo deridebat.

Fascibus. q
 sunt insignis
 praetoris
 dignitatis.

Apparitio
 ne. i. minis
 terorum mult
 tudine q
 illi appare
 bant.

De sancta Agne.

In natali sancte Agnes. Sermo
maximi episcopi.

Qm in toto mundo virgineus flos
marie immarcescibiles coronas in
nectat: & sceptrigerā pudoris aulam
imaculato conseruet affectu: eo usq;
integritas perseverauit ad palmā: vt
in puellis trophæa sanctitatis arripe
ret: & per vestigia matris virginis ad
coelestem thalamum pueniret. Hinc est quod anulo si
dei Agne se afferit subarratā: & clamat se amore spōsi
dñi constrictam. O q̃ imitabile virginibus virgo tu
amoris exemplum tradidisti. O q̃ sanctum pectoris
bus dandum virginis tribuisti responsum: contēnen
do mundi diuitias: execrando carnis concupiscētiās:
& solum christi pulchritudinem adamando. Accedis
te ad puellam puellæ: & discite i annis infantie: quales
in pectore suo circa amorem christi flāmas accendit.
Dicit se amatori suo seruare fidem: & eius solū corpus
cōcupiscere: q̃ p amore hoīm mortis nō recusauit ite
ritum. Discite christi amorem in puella seruientem: et
omnes mūdi diuitias velut stercora recusantem. Ideo
em nobis sanctorū p litteras tradunt exēpla: vt vnus
quisq; p qualitate sexus & p ætate ānorū modum sui
ppositi teneat. Et sicut p virginē virgines: ita p coniū
gem cōiuges vincere seculū p christi amore studeant.
Ac repugnatione animi mūdi dulcia recusantes. & eius
amplexates austera: ad dilectiones ppetuas: et ad gaudia
ptingant eterna. Hæc dicētes nō vituperamus coniu
gium castaq; cōmercia: sed virginum pfeueratiā ador
namus. Non enim virginitas malis rebus supponen
da est: sed optimis pferenda. Quæ enim mundis est
mundior: & sanctis sanctior: non indiget malum res

Libra to
ninianū q̃
pserbat cō
iugii virgi
nitati.

De sancta Agne.

rum vituperatione laudari. Sequantur itaq; sancta con-
iugia patriarcharum coniuges: religiose cōpositæ/ ac
diuinis litteris informatae. Saram/ Kebeccā/ Rachelē/
Annam/ Susannam/ ac Sephoram inissetur vxores.
Christi vero virgines solam virginem matrem lumi-
nis subsequantur. Huius pedissequa Agne beatissima
magnum de se pudicitie excitauit exemplū: cum virgi-
nitatem prætulit vitæ: omnemq; amorem terrenum
p amorem celestem expellens tropheum crucis chri-
sti arripuit: & tam contra libidines: q̃ etiā contra vni-
uersa mūdi supplicia fide potius armata q̃ ferro for-
titer dimicauit & vicit. Aspicit nāq; blādentem & re-
ruit ininante: incendiū attēdit et ridet. nescit aliqd ama-
re qđ transit: & diu nimis virginis tate diligit: nec ludi-
bria/ nec supplicia/ neq; flammās: neq; carnifices me-
tuit; postremo nec gladium furentis percussoris expa-
uescit. Cōpellitur virgo ornāmēta suscipere corporis:
sed renuit: qm̃ iam susceperat ornāmēta mentis. Et
quā de elegātia corporis placere minime studebat: de
fidelitate animæ dño displicere timebat. Ducebat in-
tus per fidem suę mentis candorē: et pulchritudinem
excolebat animæ: & quātū litēbat: vt animam suam
saluā faceret: tñ erubescēbat in suo corpore se esse for-
mosam. tātumq; studēs displicere carnalib⁹ in carnis
aspectu: quantū christo instituit & esus angelis cōplas-
cere. Turbatur iuuenis a puella contemptus: & se mi-
neribus cōplacere posse existimās/ aurū: gēmas/ cōge-
minas vestes: p̃dta p̃ciōsa conuectat. Sed quā christi
charitas pecuniarū nō habet p̃cium: virginitas sacra-
tissima in suo gradu vsq; ad sanguinis effusionem per-
mansit. Quoniam suo illā sanguine subarrauerat chri-
stus: ad concupiscentem igitur reuertitur census: &
inconcussa virginitas christo semel oblata perdurat.

Pedisses
qua. i. vestis
gia sequēs.

Attendit. i.
attente aus-
dit.

De sancta Agne.

**Exhorta
tio virginū
exemplo
agnes.**

Discite virgines christi normam puellaris exempli:
& oblata sub specie pietatis virorum munuscula tota
intentione respuite: & quasi rabidi canis morsus omni
gaudio recusate. A quo non recipere quod timeas deum:
non accipias: quo diligas mundum. Accipe virgo: sed
quod amoris æterni proficiat. Quotienscumque ab ho
mine secuta fueris: censum sic accipe: ut te christi con
gnoscas sponsam, videt ille intus in mente quid facias:
& quod expetenter eius virgines comiteris attendit. Vi
dete ergo quomodo agne sequitur mariam pro opprob
bria. Nullum potuit penitus formidare supplicium: cui
etiam lupanar turpitudinis locus efficitur orationis. &
ubi ei diabolus corruptionis præparauerat ignominiam:
illuc eam percipere fecit dominus coronam sue virginita
tis & palmam hoc est in suis sedibus hostes vincere: cap
tiuam ductam, virginem ad penetralia regis libidin
is: ipsum regem a virgine quam captiuauerat vi
ctum cum virginis triumpho exire. Nam qui tenuer
at tentus est: qui traxerat tractus est. qui occidere pu
tabat: occisus est. Denique ut probemus diabolum a
virgine ista tunc fuisse victum: illius iuuenis factum ad
animum reuocemus: quem contra agnes infantiam sic
armauerat inimicus ut nudam faceret trahi per vulgus
ad lupanar sub voce præconantis ducis populum ad
libidinem inuitantis. Hunc ergo ducem fuisse diabo
li nemo est qui dubitet. & victo duce, populum supera
tum esse omnibus notum est. superatis autem cum du
ce suo populis tyrannum teneri captiuum omnibus
patet. Constat ergo diabolum superatum quoties con
tra virginem arma arripuit. Nam expoliata virgo tes
gitur crinibus: & nudata ab hominibus malis: vestit
ab angelis bonis: & damnata in prostibulo turpitudi
nis in gremio apparuit castitatis. efficitur oratorium

De sancta agne.

angelorum/loc⁹ qui perditarum fuerat animarum:&
 ubi semper naufragauerat castitas: illic ē coronata vir-
 ginitas. Deniq; populos quos p̄co ad libidinem inu-
 tauerat: virgo ad castitatē obtinuit. et quos ad eā diabo-
 lus inquinatos p̄dixit: illa a se mūdōs eiecīt. Oēs nāq;
 sigillatim ingressi vnus alterius sustinebat ingressum.
 Quem egressum dum non crederet mundum: se ex-
 hibebat in mundum. Sed ingressus ad libidinem ad
 adorandum dominum meritis virginitatis tenebatur.
 Exibat inde dei seruus: qui seruus diaboli intus fuerat
 ingressus: & cuncti facti sunt christi cultores: quos dia-
 bolus virginis se putauerat inuenisse corruptores. Re-
 mansit igitur iuuenis qui autor ei⁹ extiterat probatio-
 nis: qui se putabat defensorem virginis superare. Hic
 dum splendori cœlesti non cessit dans honorem/ vitā
 quam habere videbatur/ amisit: & mortem quā quæ-
 rebat/ inuenit. Ridentibus lachrymę succedunt: & in-
 sultantibus finem lamentationes imponunt. Attendit
 virgo iugentem iudicem: & quem minantē ante con-
 temperat/ nunc deprecantem exaudit. Illico igitur vt
 cepit orare pro mortuo/ & a mortuis excitat saluum.
 qui mortui fuerat deputatus: & ad gaudium euocat/ qui
 fuerat p̄cipitatus ad luctum. Nam qui incestus fuerat
 mortuus: exurgit castus: & fit predicator castimonie:
 qui p̄secutor extiterat castitatis. Ad hęc sacrilegi cōtur-
 bantur in templis: & Christum hęc mirabilia facien-
 tem contremiscunt. Excitant seditiōes ignobiles vul-
 gi: & ratio quę suadebat finem seditionū clamoribus
 pulsa: locum in mentibus hoīm inuenire non pōtest.
 Pater vero fuscitato filio tristis abscessit: & vt legitur:
 turbis furentibus vicarium dereliquit. Virgineo itaq;
 corpori stridentes præparantur flammæ: sed corpus
 quod incēdia libidinum superauerat/ refrigerium in

De sancta Agnē.

medito flāmarū inuenit. Et quē ad hoc focos ingressa fuerat vt arderet/ cōpit per sanctam virginitatē algerē: vt disceret virginitas sibi flāmas & incendia penitus dominari non posse. Nec illos perisise existimes: quos pro nomine christi consumpsit incendium cum nāq; legis Heliam ignibus raptum: & tres pueros i medijs flāmis nulla ratioe consumptos: aut dum Laurentiū in craticula assatum recolis: atq; agnem sicut Teclam flāmarum globos euasisse agnoscis: nullam in his suspicieris varietatem fidei tunc fuisse. Vna etenim fides sanctos dei in passione exercuit: & diuerso genere gloriarū reddidit vtrosq; victores: Nā qui cōsumptus est: martyr exultat. & qui euasit: victor exultat. & Esaias se eius martyrem se fecit. Et Daniel leonum rabie mortuūq; contemnens. Probatissimum dei confessorem expulit: quo facto vtrosq; Christo diaboli ostēdit esse victores. Vnus enim morit: & triumphat. alij euadit: & regnat. Veni iam virgo ad thalamum quē q̄sisti: & pro amore sponsi gladium percussoris admittē: vt sponsam te virginitas immaculata cōprobet christi: & te martyre cōfessio pbata cōsignet. Fœlix caterua virginum: quib; studiū est tuę sequi cōfessiois vestigia. Habebunt enim tecum coronā in celo: q̄ tecum superauerunt inimicū in mundo. Nā sicut tibi vestigia Martę psequenti participatio æterne remunerationis apparuit: ita eis te imitantibus æterna credim; gaudia non neganda. Itaq; o splēdida christo & puchra dei filio & oib; angelis grata: vt nūq; meminisse digneris: qb; possumus precib; exoramus: vt nobis ille tribuat peccatorū indulgentiā: qui tibi tuorum oim laborū tradidit palmam: qui regnat cum patre & spiritu sancto in sæculorum sæcula. Amen.

Ex. iij. rez
gum. ca. ij.

Ex Danie
le. cap. iij.

Eccle. xij
de q̄ alior.

Ex Danie
le ca. xij.

Conuertit
sermonem
Maximus
ad agnem.

De sancta Agathe.

Passio sanctæ ac beatissimæ virginis Agathæ
quæ passâ est in vrbe Catinensium sub Decio im-
peratore nonis Februarii.

Lectio prima.

N diebus illis. Sub Decio impatore ipso
Decii tertio cōsulatu die nonarū Februa-
rium in vrbe Catinensium Agathæ vir-
go venerabilis pro christi confessiōe glo-
riam & vere imitandam ptulit passionē.

Agathæ
accētū cir-
cūfero in
grō in nro
acuto.
Latina sic
līc ciuitas

Hæc enim nobilissimis orta natalibus erat: mente au-
tem & specie valde pulcherrima. nam cum in eadē ci-
uitate Catinensium virtutibus plenam gereret vitam:
ac se deo dicatam virginem ab ineunte etate sancta &
pudice viuens in oibus perornaret: Quintianus quis-
dā sceleratissimus consularis Siciliæ audiens sanctæ vir-
ginis opinionem multifaria intentiōe satagebat: vt ad
eam quoquo modo ptingere potuisset.

Lectio secunda.

Per singula enim certamina sordidissimæ mētis
sue/ eo q̄ turpissime viueret/ singulorū victorū
in se excitabat affectū. Qui cū esset genere igno-
tus volens apud aures vulgi quasi per hoc suā opinio-
nem excedere/ si personas tibi spectabilium subiugas-
set: memoratam sanctam christi virginem Agathæ
suis præcepit aspectibus exhiberi. Quam cū sibi ob-
latam in secretario cōspexisset/ cœpit vt pote libidinos-
sus in affectum pulchritudinis ei⁹ oculorum suorum
concupiscentiam commouere: vt avarus autem & ra-
pax etiam ad facultates eius sue cupiditatis frena laxa-
bat: vt vir idolorum cultor: & demonum seruus: quisq̄
pe scelere impietatis sue possessus: nomen christi ex-
horrens audire omnino non poterat.

Secretis
rio. i. loco
secreto et
remoto.

Lectio tertia.

De sancta Agathe.

His itaq; & huiusmodi furis comprehensus bea-
tam Agathem iubet apparitoribus coarctari:
atq; eam cuidam matronæ Aphrodisiæ no-
mine præcepit tradi: quæ Aphrodisia filias turpissi-
mas habebat: sicut erat mater earum. Hoc autem
ideo fecit: vt per dies triginta cotidie blandirentur ei:
& si possent aliqua ratione ei9 animum commutarēt.
Aphrodisia autem accipiens eam adiūctis secum filias-
bus suis: modo illicita promittendo: modo asperis de-
terrendo: sperabat se mentem sanctam posse a bono
proposito reuocare. Quibus sancta Agathe libera vo-
ce dicebat. Mens mea supra petram solidata: & a chris-
to fundata est. Verba vestra venti sunt: promissiones
vestre pluuię sūt: terrores vři flumina sunt. Quę quā-
uis impugnent domus meę fundamentum / non po-
terit cadere. Fundata enim est supra petram. Hoc autē
dicens flebat cotidie & orabat. Et sicut sitiens in ardo-
re solis non nisi fluentia fontium concupiscit: ita illa ni-
hil aliud desiderabat nisi ad martyrii coronam perue-
nire. Videns Aphrodisia nihil penitus pualere / ac bea-
tę virginis mentem inconcussam atq; immobilē
permanere. abiit ad Quintianum & dicit illi. Facilius
possunt saxa moliri & ferrum in plumbum cōueri
q̃ ab intentione christianorum mens illius puellę re-
uocari. Ego enim & filię meę nouem vicibus succede-
bamus / & die ac nocte nihil aliud egimus / nisi vt eius
animum ad consensum nostri consilii inclinaremus.
Ego gemmas & ornamenta insignia: vestimēta auro
texta obtuli. Ego domos & prædia suburbana repro-
misi. Ego varium ornamentum domus. ego familias
diuersi sexus & ætatis exhibui: sed illa quasi terrā quā
suis pedibus conculcat ita oīa pro nihilo habuit et des-
spexit.

Lectio quarta.

De sancta Agathe.

Hoc audiens Quintianus ira commotus fuisse eam cōfestim ad suum secretarium duci. Quæ cum adduceretur Quintianus sedēs pro tribus nali hoc sanctę puellę initiū sermonis fecit. Cuius cōditionis es? Agathe dixit. Non solum ingenua/sed expectabilis genere/vt oīs parentela mea testatur. Quintian⁹ dixit. Et si ingenua probaris & nobilis/cur moribus seruile te personā ostendis? Agathe dixit. Quia ancilla christi sum: ideo me seruilem personā ostendo. Quintianus dixit. Certe si ingenua & nobilis eras quomodo te ancillam commemoras? Agathe dixit. Summa ingenuitas ista est/ in qua seruitus christi cōprobatur. Quintian⁹ dixit. Quid ergo nos ingenuitatem non habemus: qui seruitium christi contemnimus & deorum culturā adoramus? Beata Agathe dixit. Ingenuitas vestra ad tantam captiuitatem puenit: vt nō solum vos peccati fecerit seruos: verū etiā lignis & lapidibus obligaret obnoxios.

Lectio quinta.

Quintianus dixit. Quicquid furioso ore blasphemaueris tormenta & pœne poterunt vindicare. Dic tamen anteq̃ ad ea peruenias: cur deorum nostrorum sacra contenis? Agathe dixit. Noli dicere deorum: sed dic dæmoniorū. Dæmones enim sunt isti: quorum effigies in gramēto cōuertitis: & quorum marmoreas & gypseas facies deauratis. Quintianus dixit. Elige tibi vnum quodcunq; consiliū/aut diuersas pœnas inter damnatīcios quasi stulta incurres: aut quasi sapiens & nobilis q̃ te natura ditauit absq; dubitatione aliqua immolare. Vnde nunc accede & sacrificādis omnipotentibus/quos deos veros esse diuinitas demonstrauit. Agathe dixit. Sit talis vxor tua: qualis dea tua. Ven⁹ extitit. Aut tu sis talis qualis & Ios

De sancta Agathe.

nus deus tuus fuit. Hoc audiens stultissimus Quintianus iussit eam a lapis cedi dicens. Iniuriā deorum non li temerario ore garrere. Beata Agathe dixit. Dixisti deos tuos esse/ quos vera diuinitas demonstrauit. Si ergo vxor tua vt Venus: & tu & Iouis: vt & vos in deorum vestrorum numero computari possitis.

Lectio sexta.

Quintianus dixit. Apparet ergo te ex hoc eligere/ vt diuersa tormenta sustineas: quia repetisti me iniuriis verborum tuorum exagitare. Beata vero Agathe rēdit. Miror te virum prudentē ad tā tā stultitiā deuolutum: vt illos deos tuos dicas/ quorum vitam non concupiscis tuā coniugem imitari: & dicas tibi iniuriā fieri si eorum viuas exemplo. Si enim vere dii tui sunt: bonum tibi optauit/ vt talis tua vita sit qualis & illorum fuisse phibetur. Si autē execraris eorum consortia/ mecum sentis. Dic ergo eos tam pessimos esse & tā sordidissimos/ vt quicumq; aliquem maledicere voluerit: talem illum optet esse qualis & illorum execrabilis vita fuit. Quintianus dixit. Quibus mihi verborū sup̄stuiū cursum? Aut sacrificia diis: aut faciā te variis interire suppliciis. Agathe dixit. Quid terres suppliciis? Si feras mihi immittas audito christi nomine mansuescent. Si ignem exhibeas/ de celo mihi saluificum rorem āgeli ministrabunt. Si plagas & verbera ingeras: habeo intra me sp̄m sanctū: per quē vniuersa tormenta tua despiciam. Tunc nefarius Quintianus agitans caput: iussit eā in carcerē tenebrosū recipi/ dicēs ei. Cogita tecum Agathe: & poenitere/ vt possis euadere horrida tormenta: quę te fortiter laniabunt. Beata Agathe respondit. Tu minister sathanę tu poenitere/ vt possis euadere ęternā dānationem. Tūc irat⁹

Quibus
imperfect⁹
sensus.

De sancta Agathe.

Quintianus iussit eam celerius trahi ad carcēre/ quia
eum voce publica confundebat. Agathe autē sanctissi-
ma carcerem gratulāter intrauit: & quasi ad epulas in-
uitata ita gaudens agonem suū deo p̄cibus commen-
dabat. Sequentē igitur nocte impiissimus. Quintian⁹
eam suis aspectibus iussit aptari: cui & dixit. Quid trā-
stasti circa salutem tuā? Agathe veneranda respondit.
Salus mea christus est. Quintian⁹ dixit. Quousq; in-
fœlix p̄trahis intētionem vanā? denega christū: & in-
cipe colere deos: ne vitā tuę inuētutis acerbā morte cō-
sumas. Agathe beata r̄ndit. Tu infœlix: tu nega deos
tuos: q̄ sunt lapides & ligna: & creatorē tuū qui te fecit
dñm verum adora. Quod si cōtempseris: eternis pœ-
nis & p̄petuis incendiis sub iacebis: Tunc vehemētis-
sime Quintianus cōmotus iussit eam in eculeo suspen-
di & torqueri. Cūq; torqueretur/ dixit ei Quintianus.
Relinque inuentionē animi tui: vt vitā tuā possit cē cō-
sultum. Agathe r̄ndit. Ego in his pœnis ita delector:
sicut bonum nunciū qui audit: aut sicut qui vidit quē
diu desiderauit: aut sicut qui inuenit thesauros multos:
ita & ego delector in his pœnis corporalib⁹ posita.
Neq; enī potest triticū in horreū reponi nisi spicæ
theca fuerit fortiter cōculcata & redacta ī paleas: Ita &
aia meā nō potest paradisū dñi mei cum palma introi-
re martyrii/ nisi diligenter feceris corpus meū a carnī-
ficib⁹ attractari. Furens iterum Quintianus iubet eā
in mamillā torqueri: & diutissime tortam eandem ma-
millā iussit abscidi. Quod cum fieret/ Agathe virgo
fortissima dixit. Impie & crudelis et dire tyrāne nō es
confusus hoc amputare in fœmina: quod ipse in mas-
tre fluxisti: Sed ego habeo mamillas integras i anima
mea: ex quibus nutrio oēs sensus meos: q̄s ab infantia
domino consecraui. Tunc crudelissimus Quintianus

De sancta Agathe.

fussit eā iterum in carcerem recipi: & præcepit vt nulli medicorum ad eam venire penitus licuisset. & neq; panem neq; aquam ab aliquo ministrari.

Lectio septima.

*Proposito:
p eo q est
portator: cū
sit alias
portator ex
actis.*

Cumq; virgo beata in carcerem fuisset inclusa: ecce circa mediam noctem venit subito senex quidam ante quem puer portitor luminis ambulabat ferens in manu sua diuersa medicamenta: qui se medicum esse commemorans: cepit his verbis alloqui virginem sanctam dicens. Licet enim o virgo his corporalibus poenis te insanus consularis affecerit: tu tamen grauioribus suppliciis cruciasti eum responsionibus tuis. Et licet vbera tua torserit & amputare fecerit: illius voluptas in fel conuertetur & in amaritudine erit anima eius in æternum. Tamen quia ibi eram qua hora hæc patiebaris: consideraui & vidi: quia potest curā salutis tuæ māmilla suscipere. Tunc sancta Agathe dixit ei. Domine senex medicinam carnalem corpori meo nuncq; exhibui: & turpe est mihi vt quod diu ab ineunte etate custodiui nunc perdam. Cui ille senior dixit. Filia & ego christianus sum: & noui medicinā: et nolo de me verecūderis. Dixit ei Agathe. Et quæ potest verecūdia mea circa te esse: cum tu sis senior et grādeus/ego autem sim puella? Ita enim totum corpus variis laceratum est poenis: vt vulnere ipsa nō permittāt in aliquo stimulari mentem: vnde possit verecūdia excitari. Sed ago tibi gratias dñe pater: qui mihi tuam sollicitudinem dignatus es exhibere. Hoc autē scias: quia ad corp⁹ meum medicamenta ab homine facta nuncq; accedent. Dicit ei ille senior. Et quare nō permittis me vt curem te? Agathe dixit. Quia habeo saluatorem meum dominum nostrum Iesum christum: qui verbo curat oīa: et sermōe suo solo restaurat vniuersa.

De sancta Agathe.

Hic si vult potest me saluam facere. Tunc subridens senior dixit ei. Et ipse me misit ad te. Nā et ego apostolus eius sum: et scito te iam in nomine eius esse saluatā. Et cū hæc dixisset: ab oculis sanctę Agathę virginis statim ablatus est. Tunc beata Agathe in hoc gaudēs: ac se in orationem proticiēs dixit. Gratias tibi ago domine Iesu christe qui memor factus es mihi: et misisti ad me ap̄lm tuū qui me cōfortauit et recreauit viscera mea. Cumq; compleret orationem suam respiciēs in cœlum seu ad omnes maculas corporis sui/ vidit q̄ salua facta erant omnia membra ei⁹ et recuperata erat mamilla eius. Ita autem p̄ totam noctem in illo carcere sancta lux splendida circumfulsit: vt pauore custodes territi effugeret et carcere apertum reliquissent. Tunc personę quę ibi erant clausę dicebāt sanctę Agathę. Fuge hinc/ vt possis euadere tormenta. Illa autē dixit: ablit a me: vt coronam perdā: et eos qui custodes sunt tribulationib⁹ damnem. Ego enim adiuuata a domino meo Iesu christo perseverabo in confessione eius: qui me saluam fecit: et consolatus est me.

Lectio octaua.

FActum est autem post quattuor dies: iussit eam Quintianus iterum suo tribunali statui. Quod cū fieret: Quintian⁹ sanctę virginis dixit. Quos usq; furis contra decreta principum inuictorum? Im mola dīs: sin autem: scio te acrioribus tormentis aptādam. Agathe sancta respondit. Omnia verba tua vanitatis sunt plena: et iniqua præcepta tua etiam aerem ipsum maculāt. Vnde miser es et sine sensu et sine intellectu. Quid me suades ligna et lapides adorare: et inuocare simulachra surda et muta? Ego inuoco dominū meum verū: qui me dignatus est ab omni plaga (quā in me exercuisti) curare: et etiam mamillam meā cum

De sancta Agathe.

sanitate totius corporis mei restituere. Dicit ei Quintianus. Et quis est qui te curauit? Agathe dixit. Christus filius dei. Quintianus dixit. Iterum tu Christum audes nominare? Beata Agathe dixit. Ipse ego & labiis semper confiteor: & corde inuocare non cesso. Quintianus dixit. Nunc videbo si Christus tuus curabit te. Et confestim iussit testas acutas spargi: & sub testas carbonem ignitos mittere: & ibidem Agathem sanctissimam nudo corpore voluntari. Cumque hoc fieret: ecce subito terremotus gradis factus est: & locus ipse in quo sancte virginis corpus voluntabatur exagitatus est: & paries ipsius cecidit: & oppulit consiliarium Quintiani nomine Sylvanum: & amicum eius nomine falconium: quorum consilio Quintianus multa scelera perpetrabat. Oissetiam Gatinenis civitas nimio terremoto concussa est: in tantum ut omnes populi ad secretarium Quintiani concurrerent: atque ingenti tumultu clamarent. Quod quia ipse sanctam dei familiam impiis cruciatibus ageret: ideo ipsi periculum sustineret. Tunc sanctissimus Quintianus fugiens ex uno latere terremoto timebat: ex alio seditionem populi formidabat. Iubet igitur sanctam virginem in carcerem recipi. Ipse autem ad posteram secretarii occulte exiens populum in ianuam dereliquit. Beatissima vero Agathe ingressa iterum in carcerem expandit manus suas ad dominum: & dixit. Domine deus meus qui me creasti: & custodisti ab infantia mea: & fecisti me in iuventute viriliter agere: qui tulisti a me amorem seculi huius: & corpus meum a pollutione liberasti: qui fecisti me vincere tormenta carnificum ferrum/ignem/ & vincula: qui mihi inter torquentes virtutem & patientiam tribuisti: deprecor ut accipias spiritum meum modo: quia iam tempus est: quod me iubeas seculum istud derelinquere: & ad tuam gloriam pervenire. Hec cum in conspectu plurimorum dixisset magna voce: statim ut fle-

Ad posteram
ra. i. ad posterum.
Eum.
O se agas
thes ad dominum.
psinum.

De sancta Agathē.

xit genua emisit spiritū. Qd̄ p̄i populi cognoscentes
 nimia celeritate ingressi sunt: & auferentes corpus eius
 venerandum omni honorificentia curauerunt. Factū
 est autem dum aromatibus ac pigmentis variis tota
 diligentia corpus sanctę virginis condiretur: aduenit
 subito preclarus quidam iuuenis indutus vestibus se-
 ricis: quem seq̄batur amplius q̄ cētum pueri oēs or-
 nati & pulchri: quē nemo vnq̄ in illa ciuitate viderat:
 vel postea vidit. Sed nec quisquā inueni⁹ est: qui se dice-
 ret illum aliquñ vidisse: vel nosse. Veniens ergo ingres-
 sus est locū vbi corp⁹ sacratissimum cōdebatur: por-
 tans tabulā leuē ex marmore scriptam. Cumq̄ cor-
 pus eius in nouo sarcophago poneretur: posuit & ille
 tabulā cōtinentem hoc. Mentem sanctam spontaneā
 dei honorem & patrię liberationem. Et postq̄ eā po-
 suit: tam diu stetit: quam diu cum omni diligentia sar-
 cophagum clauderetur. Clauso igitur monumento:
 statim abscessit ab eis. Et vltius nec ibi visus est: nec
 in tota prouincia illa: vel ei similis aliquando fuisse au-
 ditus est. Vnde fideliter crediderunt cuncti quod non
 nisi angelus fuerit dei. Illam vero scripturam diuul-
 gantes vniuersi qui aderant: & eam legerant: omnes
 singulos valde solictos reddiderunt. Vnde factum
 est: vt tam Iudæi q̄ gentiles vna cum Christianis se-
 pulchrum sanctę virginis venerari coeperint. Quod
 cum audiret insipientissimus Quintianus arripuit
 iter cum suo officio pergens inuestigare beatę vir-
 ginis facultates. Ac si quos de eius parentela fuisse
 cognosceret: ferocitate propria corruisset. Iudi-
 cio autem dei dum vadit: in medio itinere interiit.
 Dum enim per flumen nauis sedens transitum face-
 ret: duo equi in eadem positi fremitum contra seden-
 tes: & calces aduersus se inuicem mittentes vnus ex

Leu. i. tero
 sam r polio
 tam.

Corruisset
 posuit pro
 viruisset.

De sancta Agathe.

illis Quintianum morsu vastauit: alius autem calcibus eum tundens in flumen proiecit. Et ex illa hora non est inuentum corpus eius: nec comparuit usque in hodiernum diem. Atque amplius creuit timor et veneratio hominum circa beatam Agathen. nec quisquam ulterius molestus fuit generi eius. Vt autem scriptura illa quam dei angelus posuerat: euidentius probaretur: transacto anni circulo in ipso die anniuersarii eiusdem venerabilis virginis monis ætneus eructauit incendium: et ecce quasi fluius torrens: ita vehementissimus ignis saxa et terram liquefaciens magno impetu veniebat ad Castinensium ciuitatem. Tunc grandis multitudo Paganorum de monte fugientes descenderunt: et venerunt ad locum ubi posita erat beata Agathe: et arripientes inde velum vnde erat coopertum sepulchrum eius: statuerunt illud contra veniens incendium. Et confestim in eadem hora stetit ignis diuinus. Inchoauerat enim ignis pridie calendas Februarias: et cessauit die nonarum Februariarum: qui est dies sepulture eius. Quod ideo gestum est celesti clementia: ut merita sancte virginis manifesta et probata omnes habuissent / quia de periculo mortis et incendii eos suffragia matris liberassent: operante diuina virtute: quæ sanctis suis gloriam semper tribuit & honorem. Cui est regnum et potestas in sæcula sæculorum. Amen.

Ætneus
mons. i. gma
que nunc est
mongibel.

Diuinus. i.
dei iussu
emissus.

Translatio sancti Iacobi.

LECTIO prima.

Ost saluatoris nostri passionem et usque gloriosissimum resurrectionis trophæum mirabilemque ascensionem: qua paternum usque scandit ad solium: necnon et paracleti pneumaticis flammis omnia super apostolos effusio nem sapientie radio irradiati ac celesti gratia illustrati

De sancto Iacobo.

apostoli: quos idem elegerat: passim gentibus nationibusq; christi nomen sua predicatione patefecerunt. De quorum precluenti numero mire virtutis sanctus extitit Iacobus vita beatus: virtute mirificus: ingenio clarus: sermone luculentus: cuius vterq; Iohannes habetur euangelista & apostolus. Huic nempe gratia tanta fuit concessa diuinitus: vt etiam ideo inextimabilis gloriæ dominus incomparabil claritate coram eius visibus super mortem labor transfigurari non sit dedignatus: astantibus cum eo Petro & Iohanne veridicis testibus.

Precluenti a seculo quod est pugna do vincere.

Lectio secunda.

Hic ergo aliis diuersa cosmici climata adeuntibus: nutu dei hesperie oris apulsus hominibus inibi degentibus patriamq; incolentibus verbum dei predicando differuit intrepidus. Vbi dum parua seges quæ tunc excoli vellet inter spinas fructifica inueniretur: paululum commoratus fertur septem clientulos præelegisse christo subitos: quorum collegio euellendo spinas extirparet radicatus: verbisq; semina telluris diu sterili permamentem committeret propensius. Cumq; dies immineret suppressus: hierosolimam tendit festinus: a cuius contubernali solatio predictorum vernularum nullus extitit subtractus. Quæ saduceæ ac pharisæica dum stipat manus / improba antiqui serpentis silecta versutia / innumera opponit ipsi de christo pblemata.

Cosmici climata. id est mundi regiones. Hesperie. s. hispanie.

Lectio tertia.

Verum sancti spiritus ebríatus gratia eius eloquentia a nemine est superata: vnde eorum fremens ira fíruit in eum acrius incitata. Quæ in tantum insimulante inuidiæ zelo succenditur: atq; debacchar: vt importunitate seua violètorum impetu raperetur apostolus: herodisq; præsentia necem præcepturus traderetur. Qui capitali ac gladiabili sententia plexus

De sancto Iacobo.

**Iohannes .i.
pauis.**

rosi quoque cruoris sui vnda perfusus triumphali martyrio coronatus: ad coelum euolat immarcescibili laureareatus. Ex anime vero corpus discipuli furtim arripientes summo cum labore & pericula festinatione deuoluunt ad littora: nauimque sibi paratam inueniunt: quam ascendentes alto committunt: atque die septima ad terram perueniunt: remissaque desiderabile solum carpunt. Nec est haesitandum rerum auctori tunc temporis copiosissimas gratias ac digna persoluisse preconia tanto munere sibi a deo concessio tunc: eo quod nunc piratarum insidias: nunc vitabundas scopulorum illusiones: nunc hiantium caecas voraticum absque ullius detrimento transegerant fauces.

Lectio quarta.

Igitur tanto ac tali subnixi patrono ad caetera suis visibus profutura aios intendunt: quemque suo martyri requiescendi locum dominus praelegerit: explorare percontant. Itaque itinere ad orientem directo in cuiusdam matronae lupo nomine praedictum ferme quinque miliaribus ab urbe semotum sacratum comportant: atque deponunt loculum. Quis autem illius fundi possessor haberet sciscitantes: quorundam coprouincialium ostensu comperunt: suaeque indaginis compotes effici vehemetissime atque ardentissime gestiunt. Demum quippe foemina aduentus colloquunt: narrantesque per ordinem rei aduentum sibi impendi quoddam expetunt delubrum: ubi ad adorandum statuerat ipsa simulachrum: atque illic denuo gentilitatis errore frequentabatur sanum. Quae clarissimis orta natalibus: ac etiam suprema interueniente sorte viro viduata: tam & si sacrilegae fuisset superstitioni deducta: non suae nobilitatis oblita nobilitum & ignobilium sese appetentium abdicarat coniugium: ne tantum scortum priorem pollueret maritalem torum.

Lectio quinta.

De sancto Iacobo.

HAec quidem eorum petitionem & verba super
 rē reuoluēdo priusq; respōsum daret illo mo- *cordis in*
 do: cogitat cordis in imo: quonā modo eorū tra *imo. in. p*
 deret ferali exterminio: atq; hunc tandem sermonē re *fundo mē-*
 ciprocāt scūiens ī dolo. Ite inquit: petite regē qui mor *tis secretis.*
 rat in dugio: locūq; postulate ab eo in quo vřo sepul-
 turam paretis mortuo. Cuius dictis parendo pars exe-
 quiarum ritu circa ap̄licum corp⁹ vñ excubat in lo-
 co: parsq; ocysissime ad regale palatiū calle peruenit ci-
 tato: anteq; eius ductū pr̄sentia eū quidem more sa-
 lutāt regio: qui & vnde sint: & quāobrem aduenerint
 aperunt narrādo. Rex autem licet in initio libēter ad-
 uerteret assertionem beniuolus & attētus tñ incredibī-
 li stupore attonitus: hēsītās quid sit actur⁹: dēmonias
 co iaculo iaculatus: clā infidias tendi atq; Chrīstīcolas
 necari iubet admodum effr⁹. At illi vero hoc dei vel-
 le comperto/clanculum diuertendo prope abscedūt
 fugitando.

Lectio sexta.

VT autem regi est intīmatū de eorū fuga: acerrī-
 ma cōmotus ira rabidi quidem leonis imitat⁹
 ferociā: cū his qui in eius erāt curia fugientium
 descolarum ptinaciter insequit̄ vestigia. Cūq; iā ad id
 foret ventum: quo pene crudeliū manib⁹ cēderentur:
 cuiusdā fluminis istī trepidātes/ illi confidentes vñ su-
 beunt pōtem vñ eodēq; momēto: cū subito dei om-
 nipotentis iudicio (sup quē gradiēbant) pōs dissoluūt
 a cemento: ac fundit̄ in imū ab alto. Stcq; decreuit de-
 liberata iudeis æterni censura: quatinus ex omni inse-
 eutorū turba ne vn⁹ quidē supesset: qui ea q̄ fuerāt ge-
 sta: renūciaret regi in aula sua. Sācti aut ad armorū la-
 pidumue corruentiū sonitum sua vertentes capita dei
 pr̄conanda insonant magnalia: p̄spectādo magnas

De sancto Iacobo.

Canopica
i. egyptia
num cano
p^a ciuitas
est egypti.
nunc da
miata.

tum corpora: equosq; & militaria arma miserabiliter
rotata super fluminis vnda: haud secus q̃ quōdam cū
in plebe exercitū mare accepit canopica.

Igitur dei auxilatrice dextera adiuti atq; erepti: ac
reanimati & accensi salubrem ad illius mulieris do
num pagunt callem: edocetq; quemadmodum re
gis sententia exasperata eos p̃ditum ire voluerat in ne
cem: & quid deus in eum egerat ad sui vltionem. Insu
per efflagitando instant: vt domum prædictam de
monis dicant: deo concedat dicandam. Idola ma
nifesta: quæ nec sibi prodesse nec aliis poterant vales
re: quæq; oculis non videre: non naribus odorare: & q̃
penitus nullo membrorum officio vtuntur: hortatur
respuere. Cuius mens in regis demersione: quoniam
etiam de propinquorum aut affinum morte vereba
tur: commota ideoq; salubris consilii (vt sæpe fieri in
humanis solitum est rebus) ignara longe aliter q̃ dice
bat: fraudulenta ac friuola machinabatur machinatio
ne cassa. Dum vero adhuc vehemētius eam vrgerent
precibus: vt vel p̃doli aliquantulum ad sacratissimi vi
ri membra præberet humanda: noua & inusitata me
ditata prædia: putans eos aliquo posse interire dolo:
huiusmodi sententiā est exorsa. Quandoquidem in
quit vestram tam efficaciter intentionem ad hoc fore
cerno intentam: nequando ab ea vos desisti velle: sunt
mihi domiti boues quodā in mōte: q̃s eūtes assumite
& quicquid vobis maioris visum fuerit vtilitatis: q̃ ne
cessaria sunt cum eis deferētes edificate. Si quidem vi
ctus defuerit: propese vobis & illis impartire curabo.
Hoc apostolici viri audientes neq; muliebria perpen
dentes fragmenta: gratanter abeunt: ad montē vsq; per
ueniunt: & aliud quod nō verebantur cernunt.

LECTIO OCTAUA.

De sancto Iacobo.

43
CVm enim montis confinia gressibus calcant: ex
improviso ingēs draco: cuius frequenti incurſu
villarum habitacula circum vicina eadem tēpe-
ſtate agebantur deſerta: proprio digrediens antro in
ſanctos dei flammis uomos ignes euomēdo/ quaſi im-
petum faſturus euolat exitium minando. Quem con-
tra fidei dogmata recolendo: impauide crucis munis
mina intendendo: illū pulſant reſiſtendo: dominiciq;
ſignum ſtigmatiſ ferre non valens ventris rumpitur
medio. quo bello peractō oculorum figentes lumina
coeli regi ſummo vota reddunt cordis ab imo. Demū
demonum frequentia illinc omnino expulſa aquā ex-
orcizant: quam: totum ſuper montē vndiq; aſpergūt.
Is autem mons antea vocitatus illicio quaſi diceretur
illiciens: quod plures ante id temporis mortaliū male
illeſti ibi ritum dæmoniis exhibebant: ab his mons
ſacer: id eſt mōs ſacratus appellatus eſt. Inde quoq; bo-
ues ſibi dolose pollicitos pluſtando abeuntes procul
contemplantur indomitos ac mugētes: cornib; ſum-
ma fronte aggerem ventilantes: pedumq; ungulis
fortiter terram terentes. Quos ſeſe per montis deu-
xa minando: & mortis crudelitatem curſu inſeſtiſſi-
mo mittendo: tanta lenitatis exemplo irreſpit māſue-
tudo: vt qui prius p̄cipites atroci ferocitate ad inferen-
dam mortem p̄perabant currēdo: ſub miſſi colla ſan-
ctorum manibus cornua deponunt vltro.

Leſtio nona.

SAnti vero corporis delatores mulcendo animas
lia ex imunitibus dei nutu mitia facta abſq; mora
ſuperimponunt fuga: ac recta incedendo ſemita:
ſugatis bobus intrant mulieris palatia. Illa quidē ſus-
peſacta mira agnoſcens miracula: his tribus euidentis-
bus ſignis excitata eorum obtemperans petitioni: ex

De sancto Iacobo.

proterua obediens facta: illis domuncula tradita: & tri-
no fidei munere regenerata sua cum familia christi no-
minis efficitur credula. Sicq; inspirante deo fidei dog-
mate imbuta quæ prius fantastico errore fuerat delu-
sa/ facta humilis & prona super erecta præterit: ac fran-
git simulachra/ quæq; sub eius fuerat dñatu funditus
diruit sana: Quibus obrutis atq; minutatim in pulue-
rem reductis: cauato in altum solo: cōstruit sepulchrū
opere lapideo/ vbi apostolicum cōditur corpus in ar-
tificiali ingenio. Cuius quantitatis ædes alta eodem su-
per edificatur in loco: quæ altari ornata diuo foelicem
deuoto pandit aditum populo. Post aliquantum vero
temporis ab eiusdem apostoli alumnis innumeris in-
fidei agnitione plebibus edoctis squalentibus prius
campis coelesti rore roratis i breui adoleuit fecunda
ac deo multiplicata messis. Tres enim magistri pedi
sequi illius pro reuerentiā dū summo cum affectu præ-
fatum sepulchrum peruiigiles indefinenter peruiigila-
rent: definito dubio termino vitæ/ ad naturę perfluen-
tes debitum: foelici excessu spiritum exhalarunt: cœ-
lisq; animas gaudendo intulerūt/ quos præceptor nō
deferens egregius cœlo terraq; secum collocari obti-
nuit diuinitus. qui stola purpurea purpuratus in ethe-
rea curia suis cū affeclis vernifica micat redimitus co-
rona/ miseris se deposcentibus inuictō suffragio patro-
cinatur: Auxiliante domino & saluatore nostro Iesu
christo: cuius regnum & imperium cum patre & spi-
ritu sancto perenniter manet in sæcula sæculorū. Amē.

¶ Natale sancti Hilarii episcopi.

Lectio prima.

De sancto Hilario.

Datus Hilarius Pictauiensis vrbis episcopus: regionis Aquitanicæ oriundus: quæ ab oceano britannico fere per milia nonaginta seiungitur/apud gallicanas familias nobilitatis lapide non obscurus/imo magis præ ceteris gratia generositatis ornatus: nitore pectoris addito quasi refulgens lucifer inter astra processit. Cuius a cunabulis rudimentis tantæ sapientiæ primitiua luctabatur infantia: vt iam tunc potuisset intelligi christum in suis causis pro obtinenda victoria necessarium sibi iussisse militem propagari.

Pictauiensis vrbis
quæ nunc dicitur
Pictis.
Aquitania
quæ nunc est
gaulana

Lectio secunda.

Denique coniugem habens & filiam ita plenitudinem domini venerabiles animos ecclesiasticæ regulæ tradidit informandos/vt in laicali adhuc propolito constitutus diuino nutu pontificis gratiam possideret. Ita seipsum propria disciplina coercebat intentus: quasi futuram speciem indicans: vt irreprehensibilis in templo christi præpararetur sacerdos. Nam quod inter mortales valde difficile videtur: tam cautum esse vt quis se a iudeis vel hereticis cibo suspèdat: adeo vir sanctissimus hostes catholicæ religionis abhorruit: vt non dicam cõuiuium/sed neque salutatio ei fuerit cum his prætereunti cõmunis. Vitabat hæc claustrico sultus exemplo: ne cum hæreticis mensam participando fieret illi in scandalum.

Ex canonica epistola.

Lectio tertia.

Quam perfectissimum laicum / cuius imitatores ipsi esse desiderant sacerdotes. Qui non fuit aliud viuere / nisi cum dilectione christum timere: & cum timore diligere. Cuius sequaces currunt ad gloriam/ diuertentes ad penam/ credenti succedunt premia: recusanti tormentum. Qui tamen nunc illos de præ religionis ope cõmonens:

De sancto Hilario.

nunc alios de confessione sanctæ trinitatis informans: nunc reliquos promissione regni cœlestis inuitās/nō cessabat in plebem verba veritatis fructu fidei redundantia seminare. Quo cognito de sancto Hilario: quā tantum lumen & si voluisset latere nō potuit: quippe necessarius vt alienas tenebras in lucem transferret: cōcordante fauore populi: aut potius spiritu dei proclamante/vir olim ministeriis deputatus aliquādo sacris altaribus sacerdos electus est.

Lectio quarta.

CRescebat i eo cotidie famulatrix virtutum fama: nec erat eius fama contenta circūiectas tantum illustrare gallias/sed exterarum nationes & regiones implebat meritorum gratia percurrente. Inde actum est/vt toto orbe velox beati pōtificis gloria militaret. Igitur Constantii imperatoris tempore cum arriana impia hæresis venenata de radice flore toxicato pullularet: tunc vir sanctissimus timore nudus: fidei feruore vestitus: quasi signifer belligerator p̄ medias acies inter hostiles fremitus: inter hereticorum gladios se ingererebat intrepid⁹ christi charitate secur⁹/nihil de sua morte formidās: illud solū metuens (quod absit) præiudicio religionis illato ne viueret.

Lectio quinta.

Inca Valente & Ursatio qui praua credulitate ecclesiam dei perturbare pertinaciter insistebāt/imperatori persuasum est/vt virum eruditissimū de quo loquimur: & Dionysium Mediolanensem & Eusebium Vercellensem exilio condemnaret. Nihil enim poterat ante insuperabilem sancti Hilarii facundiam hereticus obtinere. Spera- bat hostis fidei aliquas se nebulas posse splendori catholico prætere- dere: si reclusus exilio talis vir a certamine defuisset. Quoniā vt dictum

Uercellen
sem. ciuitas
est in alpi-
bus.

De sancto Hilario.

est quisquis peruersus voluit illi confiligere/ac si mutus
 & claudus nec verba poterat proferre nec currere/sed
 quasi natas in pelago ante fluctus eius eloquentie mer-
 gebatur. Itaque in phrygiam Asiae regionem missus exi-
 ito ad virtutis augmentum gratias egit deo: quia quā-
 to pro nomine christi longius discedebat a solo pro-
 prio/tanto merebatur fieri vicinior caelo.

Lectio sexta.

Quidum puenisset ad locum optabilem/ no-
 bis tacendum non est: quod illi concessum est.
 Nam & eo tempore sancto sibi spiritu reuelā-
 te cognouit quod beatissimam filiam suam Abram
 quā cum matre sua Pictauis reliquerat: quidā iuuenis
 p̄diues pulcherrimus coniugii vinculo sibi quærerēt
 adnectendam. Sed ipse interuentu oratiōis assidue coe-
 lestem illi sponsum sine contaminatione praeuiderat.
 Oportunitate itaque reperta manu propria subscriptam
 filiae direxit epistolam sufficienti sale conditam:& ve-
 lut aromaticis vnguentis infusam: quae tenetur picta-
 uis pro munere conseruata. Indicans ei quod tale spō-
 sum pater anxius puiffisset: cuius nobilitas caelos ascen-
 deret: pulchritudo rosarum: & liliū comparationē pre-
 cederet. Oculi eius gemmarum summa superarent: ve-
 stes candorem niuis opprimerent: ornamenta inesti-
 mabili fulgore vernarent: diuinitas intra se regna cōclu-
 derent: sapientia incomprehensibilis emanaret: dulce-
 do sancta faui mella postponeret: odor suauitatis fra-
 graret: thesauri sine defectione constarent. Addēs ergo
 monitis vt filia se nulli prius male diuifam cōiūgeret
 q̄ vt patrem expectaret: pollicitum & sponsum paris-
 ter cum promissione vēturum. Quod dulciter Abra-
 excipiens: & quasi sponsum in epistola patris amplex-
 cens admonitionem secuta est: nulli se cōiugio resol-

Phrygia.
 regio ē asie
 minoris.

*Ep̄la hila-
 riū q̄ asser-
 uatur pis-
 ctauis.*

De sancto Illesonso.
uens. Sed qualiter ad illum sponsum peruenerit: locus
in sequenti seruatur.

¶ Vita beati Illesonsi.

Leſtio prima.

Eugenio
eiusdē tole-
tanę vrbis
pręfidi.

Iuus igitur Illesonſus vir honeſtę vitę
et per cuncta laudabilis vrbe Toletana
oriundus Toletanis nobiliſſimis: pro-
genitus eſt. Qui a parētibus diuina pro-
uidente gratia velut nobiliſſum decebat
filium nutrirī verę religionis formam
adepturum informari: peritiſſimum futurum erudi-
ri/ vt nobilis nutritur a nobili viuendę religionis for-
mam adeptur⁹ erudiretur: doctiſſimo & nobiliſſimo
ſedis Toletanę pręſuli Eugenio prudenti ac religioſiſ-
ſimo viro nutriendus informāduſ erudiendus primo
traditur. Illius ſanctiſſimi viri ſanctus Illesonſus dedi-
tus inſtitutis/ mores ſuos moribus illius vti bonę in-
dolis puer mirabiliter informabat. & vt prima ab eo
litterarum rudimenta formamq; viuendę diligenter
ediſceret totus anhelabat.

Leſtio ſecunda.

Iſidorus
pſu! hiſpa-
lenſis.

D E inde vero cum in minoribus diſciplinis ſani
prouect⁹ altioribus inhiāſſet: intelligentię illius
ſanctus Eugeni⁹ capacitatem attendēs diuina
inſpiratione hoc pręuidit: quod ſi alicui ſummę eru-
ditionis viro plenius perfectuſq; inſtruendus cōmī-
teretur: ad ampliſſimā cumulataq; litterarum ſciē-
tiam in breui proueheretur. Eo autem tempore beatus
Iſidorus virtute venerabilis vir nullius ſciētię expers
hiſpalenſi ſedē pręerat epiſcopus: apud quem omnis
eloquentię doctrina ceterarūq; artū diſciplina theos-
logicę etiam facultatis ſpeculatio ita vigebat: vt om-
nium qui ad eum cōfluebant pro capacitate ſingulos

De sancto Illefonso.

rum alios disertos & eloquentes: alios vero philosophantes: alios redderet contemplantes. Huius eloquorū floribus non solum Hispania tunc temporis redolebat: sed & nunc redolet: & vniuersalis ecclesia tota refulget. Ad hunc tantę eruditionis virum sanctus Illefonius a sancto Eugenio transmissus tum propter nobilitatis sue genus: tum propter sancti viri reuerentiam qui eū nutruerat: educauerat: & ad se transmiserat: summa cū diligentia ab eo susceptus est. Qui cum illius subiectus esset dogmatibus: quem spiritus sanctum omnium hominum per illustratorem hunc mundum venientium illuminatum nouerat: & contra hereticorum importunitates multiplici genere deceptionū implicatas: quę non nisi subtili ratiocinatione improbari: non nisi artificii poterant eloquentia cōfutari: in libro illo: quem virginittatis intitulat & in multis aliis: sicut manifestabunt sequentia: esset disceptaturus: p̄sertim cum liberalium artium studio plurimum elaboraret. Duabus harum alteri quę artium: & alteri quę eloquentię magistra eē perhibetur: perāplius elaborauit. Dum idem spiritus sanctus qui gratiarum distributor est: hęc contulit gratiam: quatinus in ratiocinando sibi cōsequas neos exuperaret: & in eloquendo doctores summos in breui æquipararet: in lege domini vero non minus meditabatur: non minus aciem mentis infigebat: sed spiritualem in ea intelligentiam multo studiosius multoque ardentius perquirens spirituali quodam genere disciplinę instruens postea eructauit: quanto dulcius inuenit: tanto auidius degustauit.

Lectio tertia.

His atque aliis honestis exercitiis toto mentis affectu sanctus Illefonius sup̄intēdēs: teneris adhuc detētus ānis: quasdam scintillulas: quas de schola

Liber virginittatis illefonsi.

De sancto Illesonſo.

virtutum adminiſtratiōe ſanctiſpīritus decerpſerat diu
ſuccenſas intus igne charitatis iam foris pertendebat:
indiciū futurę ſanctitatis. Ipſe nāq; igne charitatis:
qui per dilectionem operatur: accenſus erga coadoleſ
centulos: quos in liberalium artium diſciplinis ſecum
habuerat elaborantes: hanc quaſi in proximum exhi
bebat dilectionem: quatinus illis & innocētiae p̄beret
affectum: & bonę operationis impenderet fructum.
Fructum bonę operationis illis impēdebat. quia hu
manę vitę ſeiſpſum proponens exemplum: non ſolū
ab illicitis reuocabat: verum etiā omnibus modis bo
nis operibus adhærendo eos ad bene operandū incō
parabiliter informabat. O virtus admirabilis. virtus
laudabilis. puerum in puericia ſenem. Cui non longi
turnitas vitę: non annorum numeroſitas: ſed ſapien
tia canitiem: vita immaculata: iuxta illud Salomonis.
conſulit ſenectutem. Senectus venerabilis eſt non dīu
turna: nec de numero annorum computata. Cani ſunt
enim ſenſus hominis: & ætas ſenectutis vita immacu
lata: iuxta illud Salomonis conformatus: cum adhuc
puerilis eſſet ætatis niſi puerile præter laudabilē illā
puerilem paruulorum ſimplicitatem in eo inuenieba
tur. Sed puerilia in ſe vltra tranſcendens quaſi iam euo
maturus actus ſuos ſenile diſpoſitione mīro modo ſa
piētis examinatione moderabat. Vniuerſas nāq; actio
nes ſuas ſimul & cogitationes poſtponebat: vt p ſingula
horarum momenta nullis ſæcularibus curis cedens
liberius attentius ue vel legere poſſet vel orare. Nullus
eo enim ſtudioſius lectione inſtabat: frequētius eo nul
lus vacabat orationi: legendi tamen atq; orandi vices
inter ſe ſic diſtinguebat: vt nec oratio præpediret lectio
nem: nec lectio orationem: ſed vt attētius deuotius ve
vel legeret vel oraret illi viciffim releuamen orationis

De sancto Illesonso.

erat lectio: & lectiois oratio. Si vero (vix sepe fieri solet) vel iussu magistri vel ab amico subrogatus legatione fungeretur vel causa recreandi animū huc vel illuc proficisceretur: illum & oratio comitabatur euntem: redeūti occurrebat oratio. Conuersationis suæ modum admirabantur omnes: hominum in se trahebat affectū maiorum & minorum. Minores ex diligentia ei assurgebant: maiores ex reuerentia venerabantur. In scholāis autem conuersatione illa: vt breuiter imo veraciter concludamus: nihil indecens nihil inhonestum in eo erat: sed sanctorum ac nitentium virorum & christi verus imitator factus: non solum sapientia proficiebat: verum etiam augmento virtutum mirabiliter conualescebat.

Lectio quarta.

Tandem vero cum iam euacuatis pueritiæ rudimentis illam: cui blanditiæ sæculi dulcius arrident: cui carnis oblectamenta familiarius alludunt: iniret ætatem: motus illicitos quos vel nec vsu vel nec experimento senserat: sed quos viuificatē doctrina humanam naturam infestare didicerat: volēs in se depressimere corpus suum muro virtutum contrarias earum qualitates cōtrariis vitiorum opponēs: Itaq; circumsepsit: vt non solum vitis non pateret ingressus: verum etiā vndiq; nisi per tētationum infestationum interdiceretur accessus. Permittebatur enī: sicut & ceteri sancti: tentari non ad virtutum defectionē: sed ad probationis profectum. Ipse quidem tētari desiderabat: vt posset probari. legerat enī quoniā eos deus in tribulationibus tētationum per patientiā probat: quos secundum propositum suum ad coronandum expectat. Dixit enī scriptura. Beatus vir qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vitæ: quam repromisit deus diligentibus se. Igitur

Jacobi. i.

De sancto Illefonso.

Tunfionibz.
bus. i. mal-
leorum
scubus.

ad omnia pro christi nomine patienter tolerando fortis: quanto magis igne tentationis accensus examinabatur: tanto magis velut aurum igne probatum in longum tunfionibz pducitur. Ita vir dei Illefonfus tāq̃ in longum productiōe quadam produceretur: de virtute in virtutem augmentabatur. Cum enim ex affectu pietatis miserie pauperum condescenderet: cū fortis mentis eorum ex charitatis dilectione propria erogaret: cum sigillo castitatis lumbos suos super vbera signatus virginittis beatitudinem non amitteret: cum cetera virtutum odorifera ornāmēta deo offerret: cū hostia viuēs & deo placēs tot9 immolaretur: alioquin deo nihil penitus offerre sibi videbatur. Relictis igitur secularibus disciplinis: ad beatum Eugeniū: a quo prima litterarum rudimenta didicerat reuersus ab eo in diaconum ordinatus est. Postmodum vero ne possuscepta in se domini sacramenta ab illecebris sæculi vltius traheretur: ne vita sua quam immaculatā semper seruauerat: delectatione temporalium contaminaretur: ne & labenti mundo spectabilis ipse laberetur: præ dulcedine & decore domus domini: illam psalmistæ ad bene atq; iucunde viuendum demonstrationē qua dicitur. Ecce q̃ bonum & q̃ iucundum habitare fratres in vnum: vite sæculi præferens in ecclesia sanctorū Cosmæ & Damiani quæ i suburbio sita est Tolitano: qui antiquitus agaliense monasterium vocabatur: patre ac matre relictis in monachali habitu cum aliis qui ibi habitabant: fratribus deuotē cohabitare & domino seruire. Sanctæ igitur deuotionis propositum factus Illefonfus volens complere: ad locum prædictum solus iter aggreditur: quo pater audito illū illico rapido furore turbat9 prosequitur. Cūq; præmissū prosequētem a lōge cōspiceret: ne a voto propositi

Et. ps. rrv
Et p salmo
crrv.
Agaliense
monasteri-
um.

De sancto Illesonso.

fraudaretur: in latebris vetustæ maceris occultatur: patris vero furētis impetus latibulum / quo occultabat: præteriens Agaliensis in monasterii celam minas inferens do petiit. Quæ cum nec ibi inueniret nec in via: nimio dolore confusus rediit ad propria. Seruus igitur illesonius dei reuersione patris cognita Agaliense monasterium adiit: in quo votum quod vouerat persoluit.

Lectio quinta.

Proinde vero multis (quibus ibi domino deseruerat) annis transactis: vita eius plena sanctitate præcognita: honestate morum atque omni bonitate probata: cum nulli in religione secundus haberetur: diuine placuit providentie: ut ibidem abbas efficere: ipse tamen abbas effectus non arrogatior: non elatior est inde factus: sed est inde factus humilior: prius erat inter omnes sanctitate spiritualis: nunc factus est omnium minister singulis. Solus re ecclesiæ ordinabat: vite monachorum providebat: omnibus necessaria ministrabat: mores omnium circumspeciebat: qualitates morum attendebat: singulis prout iustum & necessarium sibi videbatur seipsum exhibebat. mansuetus erat ipse mansuetus. Contra vero offensas offensos habebat affectus. hinc igitur de eo in quodam loco legitur sic. Ensis in offensis erat abbas Agaliensis. Norma vero monachorum decenter in omni sanctitate ordinata ad laudem & honorem dei & beate Mariæ & sanctarum virginum in villa que tunc bisensis appellabatur: virginum coenobium edificauit & propriis facultatibus ditauit. iam vero odorifera sanctitatis sue fama per totam fere Hispaniam audita & divulgata: cum neque vita probabilior & sanctior: neque eloquentia clarior: & illustrior: nec fide purior et rectior: nec scientia plenior ac perfectior eo quis inueniri posset: beatus Eugenio decedente principali violentia a clero & populo Toletum reducit: omnibus deum laudans.

Uersus de
illesonso.

De sancto Illesonso.

tibus: ubi pontifex subrogatur. Mox vero pontificalis
 dignitatis potestate sibi collata: ne thesaurum viuis
 cantis doctrinæ memoriæ sinu diu antereconditū da-
 to tempore & loco ferendū reconderet: ne a debito præ-
 dicationis officio vacaret: ne ministerium sibi creditū
 velut inutilis seruus vsurparet: prædicationis mēsam sub
 lectorum mentibus præparabat: in qua pro diuersorū
 qualitate diuersorum genera ferculorum apponebat:
 aliis admonebat in orationibus vigilandum: aliis ieiun-
 andum in fletu & in planctu præcipiebat: aliis coele-
 stium sacramentorum occulta reuelabat: aliis ne mar-
 garitas ante porcos spargere videretur occultabat: aliis
 prædicabat fidem & gratiam: aliis per confessionem
 & poenitentiam de peccatis remissionem & indulgen-
 tiam: idem alios dulci alloquio demulcebat: virga con-
 solatiōis alios corripiebat: alios quos iudicabat redargu-
 tiōe dignos redarguebat: alios sanctæ matri ecclesiæ sinu
 fouebat: alios a communiōe secestrabat: alios delictorū
 satisfactione ad communiōem reuocabat. Quid
 moror? Quid morā faciendo loquor? Ecce illa iucun-
 da: illa obstupenda: illa narratione digna illa sanctum
 dei glorificantia miracula ad se narranda me vocāt: ad
 se narrādo explananda me prouocant: ad se explanan-
 do perstringenda me excitant. Ad ea igitur fratres no-
 bis dilectissimi depromenda: ad ea in exemplum tan-
 ti viri ostendenda: ad ea vniuersis fidelibus ad memo-
 riam relinquenda: pauca corda vestra ad dei vestri glo-
 rificationem extantia premittendo tēdamus. Ad hoc
 nempe tota huius sanctissimi viri tendebat intentio: vt
 in grege sibi commissō glorificaretur: vt & ipso grex
 suus glorificaretur: & ad fidem & spem æternorū co-
 gnitione veri luminis viuificaretur. Hinc ergo secun-
 dū illud domini promissum qui me glorificat: et ego

De sancto Illesonso.

glorificabo eum: non solum ordinib⁹ angelorum in
 coelestibus sociari: non solum inmarcessibilis glorie
 gaudiis satiari: verum etiam cum adhuc esset i corpo-
 re multis miraculis ac reuelationibus meruit glorifi-
 cari. De quibus ea quę de antiquorum scriptis nobis
 relicta legit: vt collegi subsequenter erit contextę narra-
 tionis series perstringēda. Igitur cū quadā die dū scē
 Leocadię virginis corp⁹ sanctissimum in sede regia
 humatum erat: dies festus immineret: dum & cler⁹ &
 populus festiuitati celebrāde more conuenirent: dum
 & sanctus Illesonsus ad sepulchrum ei⁹ flexis genib⁹
 oraret: hoc illius orationibus exegit spiritus sanctus: vt
 virginem illam sacram & deo dedicatam coram omni-
 nibus ibi astantibus illi redituam reuelaret. Cūq; vir-
 go sanctissima se eius cōspectui pręsentaret: cum & vir
 sanctus in eius pręsentiam occurreret: ipsa quasi eum
 amplexans & astringens huiusmodi fertur protulisse
 verba: Per vitam Illesonsi viuit mea domina. qđ ideo
 eam protulisse arbitror: quia cum fides & veritas vir-
 ginitatis beatę marię errore trifida infidelium omni-
 bus fere Hispanię finibus destructa & mortua esset: li-
 brum de eius virginitate scripsit: per quem & fides il-
 la quasi prius emortua reuixit: & illuxit: & infidelium
 errorem penitus destruxit. Sed vt aliquam huius reue-
 lationis memoriam posteris relinqueret: partem vesti-
 menti quod membra illius viuētis texerat. Recensun-
 dus princeps qui omni gloria & ferocitate terrena de-
 posita festiuitati intererat: cultro pręcidit: quem cum
 eisdem reliquiis vasculis condidit argenteis: indignum
 iudicans: vt qui pręciderat sancta: scinderet vlti⁹ pol-
 lita. His vero peractis dei seruus magna repletus læti-
 cia clerici frequentia fretus & populi festum virginis
 solenniter peregit.

Leocadię
 sepulchri.

Recensun-
 dus rex go-
 thorum.

Lectio sexta.

De sancto Illefonso.

Audistis fratres in dño dilectissimi: q̄ & quanta
ad laudem & gl̄iam sancti Illefonſi sp̄s sanctus
ppetravit. Audistis quo & quāto p̄mio idē sp̄s
ritus qui p̄mia dat meritorum eū remuneraverit: au-
distis qua laude & magnificentia eum magnificavit.
Nūc vero aliud maximum: aliud gloriosissimū: aliud
inauditū (qđ ad ipsius commēdationem ab eodem sp̄s
ritu perpetrātū est) audite miraculum. Si enī magnū:
si iucundum: si gloriosum fuit: quod supradicta virgo
illi se solam revelavit: qđ de veste illius vir sanctus parti-
culam reseculit: quod eam resecatam reservavit: multo
revera maius/ multo iucundius/ multoq; gloriosius est:
quod illa specialis virgo: quod diuinitatis mater incor-
rupta & innupta: quod illa sanctissima cœli porta et re-
gina cum virginum choris illi se demonstravit: quod
de thesauris filii sui illi ditavit: quod & illi de adipiscē-
da æterna beatitudine spem certam relinquens illum
exhilaravit. Eo igit̄ tēpore festiuitatis sanctę ac semp̄
virginis Marię supeminente. Sanctus Illefonſus tribus
diebus ante litaniās cū ieiunio statuit celebrari: vt ab-
stinētia ciborum a vitis corpora mundificaretur: &
mentes ad solēia deuotius pagenda ofonibus viuifi-
carentur. Postq̄ vero ad diem festum peruentum est:
maxima cōgregatiōe facta cleri & populi: primordia
festiuitatis imminētis vir sanctus cū iucunditate susce-
pit: q̄ suscepta solenniter celebravit. Noctē autem me-
dia dum suauissimis nouum canticū modulationib⁹
ad decantandū: & librum virginis mira facundia
cōpositum ad legendū p̄parās ad matutinalia obse-
quia p̄soluenda cōsurgeret: vt vīgiliās q̄s deo & beatę
Marię vouerat cōsecraret: ministri qui p̄æbant: qui
& luminaria deferebāt: subito ostia ecclesię aperientes:
& intra ecclesiā intuentes: & in splendore cœlesti oculos

*Litania nō
letania. i. p̄
ces a x̄bo
gr̄co lita-
no quod ē
rogo.*

De sancto Illefonso.

desigētes: lumē qđ videt ferre nō valētes: sed cū timore & tremore fugientes & luminaria q̄ deferebāt relinquentes: oēs pene mortui reuersi sunt. Sāctus vero Ille fonso nullo terrore perterritus: cum ante altare more suo ad orōnem flexis genibus se summitteret: cumq; sibi bene conscius circūquaq; cōspiceret: vidit illā sanctā: illā immaculatā: illā virginum reginam sedentem vbi ipse solebat sedere: & populo predicare. Eo autem loco nullus postea sedere p̄sumpsit: nisi Silibert⁹ episcopus qui a sede illa electus exilio relegat⁹ est. Et eleuatis oculis sursum vidit virginū turbas eam laudātes: & de dauidicis modulationib⁹ cātus dulcissimos modulata suauitate cantantes. Cūq; virgo sanctissima virq; sanctissim⁹ se mutuo ipsi cōspiceret: ipsa qđ attulit: qđ ei cōtulit: & qđ postinulit: sicut illi q ab eo audierūt: & postea retulerūt: cōpendiose trāscurrām. Ipsa qui dem virgo sanctissima vestem de thesauris filii sui secū attulerat preciosam: quā huic seruo dei dedit sanctissimo: vt eā solus ipse in solēnitatibus illius vestiret: & in ea specialiter illi soli deferuaret. Et (inquit) qm̄ mēte pura: fide firma in meis laudib⁹ semp pmanisti: & in laudem meā diffusam in labiis tuis gratiā tam dulcis eloquio in corda fidelīū depinxisti: et lumbos tuos virginitatis grā cingulo castitatis p̄cinxisti: ex vestimetis ppetuæ gloriæ iā i hac vita orneris: vt i futuro coelesti illa beatitudine cū seruis filii mei eterna leticia leteris. Et dicens ab oculis eius vna cū virginibus & luce qua venerant remeauit. Remansit autem dei seruus de adspiscenda gloria trā sollicitus: q̄ tum p̄spicius extitit veste sibi data diuinitus. Is pertractis nomina librorum quos Iulianus pomerius eiusdem sedis episcop⁹ eum scripsisse cōmemorat: ad tantī doctoris memoriā inscriptiōe subiecta annotemus. Ne et si libros quos

Silibert⁹
toletanens
p̄sul.

In conuerfione beati Pauli.

Libri quos
Iulianus
composuit.

nominibus annotatis designabimus: non habemus: Iuliani tamen viri clarissimi autoritate illos eum scripsisse non ambigamus. Scripsit igitur libros quos plures vtili disceptatione ac facundia potissimos: quos idem tot partibus censuit deuellandos. librum scilicet pro spe inbecillitatis proprie: & supradictum contra tres infideles de virginitate libellum. Opusculum etiam quoddam de personarum proprietate scripsit: & aliud annotationum diuinæ actionis: & tertium annotationum in sacramentis. Item librum de cognatione baptisimi: scripsit vnum: & de progressu spiritualis deserti alium: quod totum partis primæ voluit volumine connecti: partis quoque secundæ librum epistolarum scripsit: in quo diuersis scribendis enigmaticis formulis egit: personasque interdum illuxit: in quo etiam a quibusdā luculentiora scriptorum responsa promeruit: partem sane tertiā missarum esse voluit hymnorum atque sermonum. Vltioris denique partis liber quartus versibus proferatque contextus.

¶ Conuersio sancti Pauli.
li. Actuum nono.

Lectio prima.

Huius vig. l.
legis chris
tiane.

Saule in
greco saul
saul nō sau
le saulo.

Aulus autem adhuc spirans minarum & cedens in discipulos domini: accessit ad principem sacerdotum: & petiit ab eo epistolas in Damascum ad synagogas: ut si quos inueniret huius viæ viros ac mulieres: vincitos perduceret Hierusalem. Et cum iter faceret: contigit ut appropinquaret Damasco. Et subito circumfulsit eum lux de cælo: & cadens in terram audiuit vocem dicentem sibi: Saule Saule quid me persequeris? Qui dixit: Quis es domine? Et ille, Ego sum Iesus: quem

De conuersione beati Pauli.

tu persequeris. Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Et tremens ac stupēs dixit. Domine quid vis me facere? Et dominus ad eum. Surge & ingredere ciuitatem: & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. Viri autem illi qui comitabantur cum eo stabant stupefacti: audientes quidem vocem: neminem autem videntes. Surrexit autem Saul de terra: apertisque oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahētes introduxerūt damascum. Et erat ibi tribus diebus non videns: et nō manducauit neque bibit. Erat autem quidam discipulus damasci nomine Ananias. Et dixit ad illū visu domini. Anania. At ille ait. Ecce ego domine. Et dominus ad illum. Surge & vade in vicum: qui vocatur rectus: & quere in domo Iude saulum nomine Tharsensem. Ecce enim orat. Et vidit virum ananiam nomine introeuntem & imponentem sibi manus: vt visum recipiat. Respondit autē ananias. Domine audiam multis de viro hoc quāta mala sanctis tuis fecerit in Hierusalem: & hic habet potestatem a principibus sacerdotum alligandi omnes qui inuocant nomen tuum. Dixit autem ad eum dominus. Vade quoniam vas electionis mihi est iste: vt portet nomen meum coram gentibus: & regibus: & filiis israel. Ego enim ostendam illi quanta oporteat eum pati pro nomine meo. Et abiit ananias: & introiit in domum: & imponens ei manus dixit. Saule frater. Dñs iesus misit me: qui apparuit tibi in via qua veniebas: vt videas & implearis spiritu sancto. Et cōfestim ceciderunt ab oculis eius tanquā squamae: & visum recepit. Et surgens baptizatus est. Et cū accepisset cibum confortatus est. Fuit autem cum discipulis qui erant damasci per dies aliquot: & cōtinuo ingressus in synagogas praeedicabat iesum: quoniam hic est filius dei. Stupebant autem oēs qui audiebant

Discipulo
christi.

Et vidit. s.
paulus pres
uclationē.

De conuersione beati Pauli.

& dicebāt. Nōne hic est qui expugnabat in hierusalē
eos qui inuocabant nomen istud: & huc ad hoc venit
vt vinctos illos duceret ad principes sacerdotum: Sau-
lus autem magis conualescebat: & cōfunde-
bat iudeos qui habitabant damasci: affirmans quoniam hic ē chris-
tus. Cum autem implerentur dies multi: consiliū fece-
runt in vnum iudei: vt eum interficerēt. Notæ autē fa-
ctæ sunt saulo insidię eorum. Custodiebāt autē & por-
tas die ac nocte: vt eum interficerent. Accipientes autē
eum discipuli eius nocte per murum demiserunt eum
summittentes in sporta. Cum autem venisset in Hie-
rusalem: tētabat se iungere discipulis: & omnes times-
bant eum: nō credentes q̄ esset discipulus. Barnabas
autem apphensum illum duxit ad aplos: & narrauit il-
lis quomodo i via vidisset dñm: & quia locutus ē ei: &
quomodo damasci fiducialiter egerit in noīe Iesu. Et
erat cum illis intrans & exiens hierusalem fiducialiter
agens in nomine dñi. Loq̄batur quoq; gentibus: &
disputabat cum gręcis: illi autē q̄rebant occidere eum.
Quod cum cognouissent fratres: deduxerūt eum cęsa-
ream: & dimiserunt tharsum.

De conuersione beati Pauli. Sermo
sancti Augustini.

Lectio. ii.

Verba & conuersiōem apli Pauli aus-
diuimus dilectissimi: imo verba p-
apostolū christi loq̄ntis in illo quē
hodie i p̄cutore p̄dicatōrē fecit.
Ipse est em̄ pcutiēs & sanās: occidēs
et viuificans. Occisus agnus a lupis:
& satians agnos de lupis: p̄dictum
enim erat in p̄clara p̄phetia: cū Iacob sanctus patriar-
cha benediceret filios suos: p̄sentia tangens: futura
p̄spiciens: qđ hodie beato Paulo apostolo contigit.

De conuersione beati Pauli.

Erat enim dilectissimi Paulus apostolus (sicut ipse de se testatur) de tribu beniamin. Cum autem Iacob benedicens filios suos venisset ad benedicendum beniamin: ait de illo. Beniamin lupus rapax. quid igitur si lupus rapax: semper rapax: absit. sed quid? mane rapiet predam: ad vesperam diuidet escas. hoc in apostolo Paulo completum est hodie: quia de illo praedictum erat. Iam si placet. charissimi inspiciamus saulum mane predam rapientem: & ad vesperam escas diuidentem. Mane & vesperam posita sunt pro eo ac si diceretur prius et postea: sic ergo accipiamus. prius rapiet/postea diuidet. Quid rapiet? predam. Et quid diuidet? escas. Attende raptorem. Saulus inquit/sicut actus apostolorum testantur: acceptis litteris a principibus sacerdotum ibat. Et quo ibat? ut ubicumque inueniret viae dei sectatores/attraheret hierusalem usque puniendos. ibat autem spirans & anhelans caedes innocentium. hic est ille mane rapiens. Nam dilectissimi quando lapidatus est beatus Stephanus primus martyr pro nomine Christi: euidentius aderat & Saulus: & sic aderat lapidantibus: ut non ei sufficeret si tantum suis manibus lapidaret: ut esset in omnibus lapidantium manibus. ipse enim omnium vestimenta seruabat: magis sequens omnes ad adiuvandum: quam suis manibus operando. Audiuimus mane rapiet predam. Videamus ad vesperam diuidet escas. Voce Christi hodie de caelo in terram prostratus: & accipiens de super interdictoriam sententiam saeuienti: cecidit in faciem suam. Saulus prosternendus: Paulus deinde erigendus: prius percutiendus: postea sanandus. Non enim Christus in illo postea viueret / nisi occideretur in eo quod male ante vixisset. quid ergo prostratus hodie Saulus dilectissimi audiuit? Saule Saule quid me persequeris? Durum est tibi contra stimulum calcitrare.

Eccl. capit.
ultimo.

De conuersione beati Pauli.

Quiserat qui loquebatur? Christus. Vnde loquebatur? de cœlo. Vbi loquebatur? in terra. Et cui loquebatur? Saulo. Quid loquebatur? Quid me psequeris ait. Quis cum tangebatur? aliquis. vt ostenderet se i cœlo pati: qđ membra patiebantur in terra ait. Quid me psequeris: ille caput & nos membra. Quicquid membra patiuntur: caput pro mēbris clamat: Si tibi aliquis forte pedem calcaret/aut manum siue latus foderet: caput p membris clamaret: calcas me. Et Saulus ad dominū. Quis es dñe? Et vox desup. Ego sum Iesus nazarenū quem tu psequeris. Membris adhuc i terra positis: caput in cœlo clamat: & dicebat quid psequeris fideles meos: sed quid me psequeris? Et ille: quid me vis domine facere? Iam parat se ad obediendum: qui prius sauebat ad persequendum: iam formatur ex persecutore prædicator: ex lupo ouis: ex hoste miles.

Lectio tertia.

AVdiuit hodie quid facere debeat saulus. cæcitas ne factus: vt interiori luce fulgeret cor eius: exterior adempta est. Subtracta est lux persecutori: vt redderetur prædicatori. & eo tamen tempore quo cætera non videbat: christū videbat: ita & ipsa eius cæcitas informabat suo mysterio fidem credentiū: qđ qui credit in christo: ipsum intueri debet: cætera nec nata putare. creatura vilescat: vt creator dulcescat. Videam ergo: adductus est ad ananiam: & ananias interpretatur ouis. Ecce lupo rapax adductus est ad ouem sequendam: non rapiendam. sed ne ouis repētinum expauesceret lupum: ipse pastor de cœlo qui omnia hæc faciebat: nunciauit ouī lupum venturum: sed nō fauisturū. & tamen in magnis fama lupum illum præcesserat: vt non possit ouis audito eius noīe cōturbari. Namq; cum dominus iesus eidem ananiæ nunciaret saulum

De conuersione beati Pauli.

Iam venisse: vt crederet: & ad eum ire debere ananiam:
ait ananias. Domine audiui de isto homine quod multa
mala operatus in sanctos tuos: & nunc l'as accepit a
principibus sacerdotum: vt vbicūq; inueniret tui no-
minis sectatores pertrahat in hierusalem. Dominus au-
tem ad illum. sine: ego ei ostendam: que illum oporteat
pati pro nomine meo. Magna res hodie dilectissimi
gesta est: lupo scuitia interdicitur. lupo ad ouem capti-
uus adducitur. Tanta autem præcesserat fama lupi ra-
ptoris: vt eius nomine audito: tremere ouis etiam sub
manu pastoris. Cōfortatur tamē ouis: ne iā putet sequi
tem: nec timeat timentem. ab agno pro ouibus mori
tuo sit ouis secura. Deinde ille: cui præcedente domi-
nica cantauimus dilectissimi: Deus quis similis erit ti-
bi: ne files: neq; mitescas deus: qui tamen dicit: Veni-
te ad me omnes qui laboratis: & discite quoniam mi-
tis sum & humilis corde. Videam⁹ quemadmodum
vtrumq; exhibet: & in se ostendit sua eloquia consona-
re. Mitis est humilis corde: quia sicut ouis ad immolā-
dum ductus est: sicut agnus coram tōdente se fit sine
vocali: sic non aperuit os suum. ligno suspensus pertulit
odiorum flammās ministris: pessimas cordis linguas:
quibus linguis illi percusserunt immaculatum: & cruci-
fixerunt iustum. De quorum linguis p'dictum erat:
filii hominum dentes eorum arma & sagittæ: lingua
eorum machera acuta. Et quid lingua? gladius acutus.
quid fecit? occidit vitā mors: vt a vitā occideret mors.
Quid ergo? quid fecit? lingua eorum gladius acutus:
audi quid fecit. vide quod sequitur. Exaltare super cœ-
los deus & super omnem terram gloria tua. ecce quid
fecit gladius acutus: exaltatū sup cœlos nouimus dñm:
nō videndo: sed credendo sup oēm autem terrā gloria
eius legendo: credendo: videndo.

Lectio. iiii.

g iii

psal. lxxx.
Matth. xi.

Esaie. liij.

psal. lvi.

psal. cvj.

De conuersione beati Pauli.

Vide ergo mitem & humilem corde: ut ad istam
gloriā trophæū mortificatæ carnis adduceret.
Vide illū mitē. pedēs dicebat. Pater ignosce illis:
quia nesciunt quid faciūt: discite a me: quia mitis sum
Zucę. xxij. & humilis corde. Vbi magis apparere vel debuit: vel
potuit dignus: quam cum ipsa ligno membra hēre-
rent: cum clauis confixæ manus & pedes essent: cum
illi adhuc sequirent linguīs: cū se non satiarent fuso san-
guine: cū egrotātes nō cognoscerēt: Pater (inquit) ig-
nosce illis: quia nesciūt quid faciūt. tāq̃ diceret: ego ad
ægros curare veni. quod me nō agnoscunt: seruēs im-
manitas fecit. Mitis ergo & humilis corde dicit. Pater
ignosce illis: quia nesciūt quid faciunt. Quid ergo: ne
fileas: neq; cōpescaris deus. impleas & hoc. Ecce num
siluit: clamauit de cælo hodie. Saule saule quid me pse-
queris: fecit nō fileas: exhibuit non fileas: & exhibeat
neq; mitescas: primo quia nō pepcit sæuiciæ: quia an-
helantē cecidit: voce pstrauit sequentem: lumē eripuit.
Captiuū (sicut dixim⁹) ad ananiā quem psequens que-
rebat adduxit. Ecce non mitis: ecce sæuiens: nō in ho-
minem: sed in errorem. Parum est hoc: adhuc non si-
leas: nec mitescas. Ananiæ timenti & trementi audito
illius lupi famosissimo nomine. Ego inquit ostendam
illi: illi ego ostendam. Vide minantem. Vide adhuc se-
quentem ego illi ostendam. Ne fileas nec mitescas de⁹.
Ostende. ostende persecutori non solum bonitatem:
verum etiam seueritatem tuam. Ostende: patiat̃ quod
fecit. discat & pati: quod faciebat. sentiat et ipse: quod
aliis inferbat. Ego (inquit) illi ostendam: quē illū opor-
teat pati. Sed tāquā sæuiens dicit: et impleuit qđ dictū
est: ne fileas nec timeas deus. Non inde recedas: disci-
te a me quia mitis sum et humilis corde. Ego illi osten-
dam quā illum oporteat pati pro nomine meo. Vbi

De conuersione beati Pauli.

error: ibi salus. qui faciebat contra christi nomen: patitur pro nomine christi. O misericors sæuitia. vides illum præparare ferrum: secuturus est non precepturus: curaturus est: non occisurus.

Lectio quinta.

Christus dicebat: ego illi ostendam quanta eum oporteat pati pro nomine meo. Sed quomodo in fine patitur omnia pro nomine eius: ipsum quod patiebatur: audi non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam: quæ reuelabitur in nobis. ac si dicat. Sæuiat mundus: fremat mundus: increpet linguis: coruscet armis: quicquid potest faciat: quid faciet ad id quod accepturi sumus: vili pædo quod patior contra id quod spero. hoc sentio: illud credo. et tamē plus valet quod credo: quam quod sentio. Quicquid est quod sæuit: pro christi nomine si potest vinci: tolerabile est si non potest vinci: migrare hinc facit. non extinguit: sed accelerat. quæ accelerat: ipsum præmium: ipsam dulcedinem: quæ cum venerit: sine fine erit. Opus cum fine: merces sine fine. Iste ergo fratres: iste vas electionis Paulus cuius conuersionem hodie deuote veneramini: primo Salus a Saule vocatus est. Recordamini enim quod nostis quis erat Saul. rex pessimus: persecutor sancti serui Dauid: et ipse si meministis de tribu Beniamin. Inde iste Saulus duxit secum transiitem sæuendi. sed in sæuitia non permanfurus. postea si Saulus a Saule: Paulus vnde? Saulus a Saule rege sauo cum superbus: cum sæuens. cum cedis anhelās. Paulus autem vnde? Paulus quia modicum / Paulus huius militatis nomen est. Paulus postea quā adductus est ad magistrum qui ait. Discite a me: quia mitis sum: et humilis corde. inde est Paulus. vsus latinæ locutionis aduertite: qui Paulus modicum dicitur / paulo post

Math. 21.

De conuersione beati Pauli.

i. Cori. lxx.

videbo te. Paululum hic specta. idest post modicum videbo te. modicum hic specta. Audi ergo Paulum. Ego sum inquit minimus apostolorum prorsus ego sum minimus apostolorum: & in alio loco: Ego sum nouissimus apostolorum: & minimus & nouissimus tamquam fimbria de vestimento domini: quid tam exiguum: quid tam nouissimum quam fimbria? Hac tamen tacta mulier a fluxu sanguinis sanata est. In modico isto magnus erat: in minimo grandis habitat: & tamen minus a se magnum excludebat: quanto magis minus erat. Quid miramur magnum habitare in angusto? Magnus in minimis habitabat. audi illum dicentem. super quem requiescet spiritus meus: nisi super humilem & quietum & trementem verba mea: ideo altus habitat in humili: ut humilem exaltet. excelsus enim dominus & humilia respicit: excelsa autem a longe cognoscit. humilia te: & appropinquat se tibi. Extolle te: & recedet a te. minimus ergo iste quid dixit? Quod audiuius hodie: corde creditur ad iusticiam: ore autem confessio fit ad salutem: multi credunt corde: & erubescunt confiteri ore.

Esai. lxx.

ps. cxxxvij.

LECTIO sexta.

Roma. x.

SCiatis fratres prope iam neminem esse paganorum: qui non apud seipsum miretur: & sentiat impleri prophetiam de christo exaltato super coelos: quia vident super omnem terram gloriam eius: sed cum se inuicem timent: sibi inuicem crubescunt: faciunt a se longe salutem quia ore confessio fit ad salutem. Quid prodest credidisse ad iusticiam: si os dubitat perferre quod conceptum est. intus fidem deus videt: sed parum est. Ne confitearis humilem: timens superbos: & ei proponens superbos qui pro te displicuit superbis. humilem tamen consilium dei: magnum verbum dei: virtutem dei: sapientiam dei: Non erubescas confiteri natum/cru

De conuersione beati Pauli.

cissum/mortuum. Erubescō confiteri ait excelsum:
 æqualem patri per quem facta sunt omnia: per quem
 factus es et tu: factus est propter te homo: propter te na-
 tus: propter te mortuus. Ergo tu quomodo sanaberis
 qui de medicamēto tuo erubescis? Elige tempus: nūc
 est tempus: postea cōtemptus ille veniet iudicaturus ad-
 mirandus. iudicatus ille veniet iudicaturus. occisus ille
 veniet occisurus. & in honoratus ille veniet honoratu-
 rus: modo & postea/modo in fide rex est/postea i ma-
 nifestatione erit. Elige hoc tempore: quam partem tes-
 neas in futuro. De christi nomine erubescis: caue mo-
 do hoībus: ex eo q̄ erubescis habes erubescere. Cum
 venerit in gloria sua redditur: quod promissit bonis:
 quod minatus est malis: vbi eris tu? Quid facies: si te at-
 tendat ille excelsus: & dicat tibi erubuisti de humilita-
 te mea: nō eris in claritate mea. Discedat ergo mala ve-
 recundia: accedat salubris impudentia: si impudētia di-
 cenda est. sed tamen fratres extorsi mihi/vt hoc discere-
 nerem: ne timerem prorsus. nolo enim erubescamus
 de christi nomine. insultent nobis homines: quia cre-
 didimus in crucifixū/in occisum: plane occisum: sed de
 quo sanguis nisi manaret: chirographum peccatorū
 nostrorum adhuc maneret: prorsus in occisum credi-
 di. hoc in illo occisum est quod sumpsit de me/nō vn-
 de fecit me. prorsus in occisum credo: sed in quem oc-
 cisū: quis venit: aliquis/ & accepit. Quis venit aliquis.
 Qui cum in forma dei esset: non rapinam arbitratu-
 est: esse æqualem deo. Ecce quis venit. Quid accepit?
 sed semetipsum exinanivit formam serui accipiens in
 similitudine hominū factus. Ille factor factus: ille crea-
 tor creatus.

Lectio septima.

De conuersione beati Pauli.

Sed in quo factus et creatus: in formam serui: non
amittēdo formam domini. In hac ergo forma
domini: in eo quod a nobis pro nobis accepit: et
natus est. et passus. et resurrexit. et ascendit in cœlum.
duo prima/ natus mortuus est: duo nouissima resurre
xit ascendit ad cœlum. In duobus primis cōditionē
tuam tibi ostendit: in duobus nouissimis mercedis ex
emplum p̄buit: nasci et mori noueras: plena ē his duo
bus regio mortalium. quid hic abundat in omni car
ne: nisi nasci et mori? Hoc homo cum pecore habet
commune/ hanc ergo vitam cum pecoribus commu
nē ducim⁹. Nati sum⁹. morituri sum⁹. illud nōdū nou
ueras. scilicet resurgere: et in cœlū ascendere. duo noue
ras/ duo nō noueras. Suscepit qđ noueras: ostendit qđ
non noueras. patere quod suscepit: spera quod ostēdit.
Quid enī: et si nolis mori/ non es moriturus? Quid
times: quod vitare non potes. times qđ et si nolis/ erit.
et non times quod si nolis nō erit. Quid est quod dixi:
Oībus hoīb⁹ natis mortē cōstituit de⁹: p̄ quā de hoc
sæculo emigrēt. except⁹ eris a morte/ si exceptus fueris
a genere humano. quid facis? Nunquid tibi modo dic
citur elige vtrum velis esse homo? Iam homo es: veni
sti. Cogita quomodo hinc exeas. Natus es/ moriturus
es. fuge / caue / repelle/ redime/ mortem potes differre
non auferre. quid ergo times? Quod et si nolis erit. Ti
me pot⁹/ quod et si nolueris/ nō erit. Quid est: impiis
infidelibus: blasphemis/ perituri/ iniquis. et omnibus
malis gehennam ignis ardentis et eternas flāmas mi
natus est et⁹ deus. Primo compara hęc duo. Mortem
ad momentum: pœnas in eternum. Compara hęc
duo. appende: examina. Cōsidera mortem ad momen
tum/ pœnas in æternum. Times mortem ad momen
tum: Veniet et si nolis. Non times pœnas in eternum:

De conuersione beati Pauli.

quæ non venient: si nolueris. et multo maius est. et maius est: et longe maius est/ incomparabiliter maius est/ quod timere debes et in potestate habes / ne eueniat tibi quod times. Etenim si bñ vixeris: si vel male vixeris: moriturus es. non effugies: vt non moriaris: siue viuendo bñ siue viuendo male. At vero si elegeris bñ hic viuere: i æternas pœnas nō mitteris: q̃a eligere hic nō tes ne moriaris. Hæc est fides: hoc est qđ christus ostendit moriendo & resurgendo. moriendo ostendit qđ velis nolis passurus es: resurgendo ostendit: quod si bene vixeris: accepturus es. hoc corde creditur ad iusticiam. ore confessio fit ad salutem. sed times confiteri: ne insultent tibi homines. non qui non credunt: nam & ipsi intus credunt: sed ne insultent tibi qui confiteri erubescunt: audi quod sequitur. Dicunt enim scriptura. Omnis qui crediderit in eum: non cōfudetur: hæc meditare: in his esto. hæc est esca non ventris: sed mētis. ille qui mane rapiebat ipas escas: ad vespertū deuidebat: per eum qui viuit & regnat in sæcula sæculorū. Amē.

¶ Vita diui Blasii.

¶ Lectio prima.

Unigenitus fili⁹ est verbum dei: per quem omnia facta sunt / qui secundum altitudinem diuitiarum sapientiae atq; scientie suæ cū sint inscrutabilia iudicia eius: & inuestigabiles viæ ipsius: tradidit quidē ad correctionem eos: qui secundum gratiam dei filii & hæredes existerant. etenim ex Sebastica martyres sibi elegit vsq; ad sanguinem/ charitatem quæ in eo est fidem atq; confessionem / & quod mirabilis est: non solum viros: sed & mulieres ostendit.

Roma. i.

Sebastica
ciuitas eapadocia.

De sancto Blasio.

Capadocia regis
est asig.

furas agonem & certamen & usque in finem perseverantes in christo per crucis exemplum coronam adepti
ras sed horum unus exiit magnus certator & victor
Blasius. Iste enim sanctus toto vite tempore sue mitis
degebat: sicut & de Iob legimus purus/innocens/deum
colens/verax/manfuetus/ab omni pravo se abstinens.
Videntes autem eius irreprehensibilem vitam hi qui
Sebastica Capadociae ciuitate fideles existebant/ elige
runt sibi eum episcopum. Ipse vero pergens in mon
tem qui vocabatur Argei: habitauit ibi in quidam
speluncam: & currebant ad eum agrestes ferae. Et si for
sitam contigisset quocumque dolore teneri quancumque ex
eis: tamquam intellectualia currebant ad eundem sanctum in
speluncam: ut imponeret manus benedicens eis: & san
atae recedebant ab eo.

Lectio secunda.

In illis itaque diebus iussit Agricolaus praeses congregari
agrestes feras. Egredientes autem bestiarum ap
prehensores venerunt ad montem: in quo degebat
sanctus Blasius episcopus: & videntes speluncam & mul
titudinem bestiarum astantium ante eum & consternatum
se ad inuicem: admirati sunt & dixerunt. Quid
hoc vult esse: Appropinquantibus autem viri ad spelun
cam: illic inuenerunt beatum Blasium orationem suam
facientem: & reuersi nunciauerunt praesidi ea que vi
derant. Audiens autem praeses iussit plures milites cum
illis pergere: ut quantos inuenirent illic esse absconditos
christianos praesentarent illi. Euntes autem illi in praedictum
montem Argei: & ingrediētes in speluncam
inuenerunt sanctum Blasium orantem/et dixerunt ei.
Egredere: vocat te praeses. Videns autem eos ille sanctus gau
sus est/et dixit. Filii mei eamus simul/memor est enim
meae hostiae dominus. in hac enim nocte tertio appa

De sancto Blasio.

rult mihi dicens. Surge offer mihi hostias: vt soles: & nunc filii mei bene venistis/dominus meus iesus christus nobiscum est. Cum ergo iret in itinere conuertebat paganorum paruulos ad deum per suam bonam admonitionem: & incessabili oratione mirabilia faciebat. Offerebant ei infirmos: & impones super eos manus sanabat eos: non tantum homines: sed etiam & diuersa animalia cum se mitterent ad inuicem: aut si quando contigit os impingi in gutture hominis: aut etiam aliquid aliud tale subito fieri: deducebant ad illum eos: & per dignas eius orationes saluos eos deo reddebat.

Impingi & immitti.

Lectio tertia.

Accidit autem & dum cuiusdam mulieris filius vnicus piscis portionem ederet/subito spinam in gutture eius impingi vt pene mortuus maneret puer. Mater vero eius audiens mirabilia beati illius/apportans puerum iactauit eum ad pedes eius seminiunt cum lachrymis clamans & dicens beato Blasio. Miserere filio meo serue saluatoris domini nostri Iesu christi/co quod vnicus est mihi. Indicans autem eum sancto Blasio: & quod subito contigerat filio suo. Sanctus vero Blasius imponens manum puero guttur eius signans: eleuans oculos ad coelum orauit dicens. Qui inuocantibus te domine Iesu christe velox existis auditor & saluator: exaudi orationem serui tui / & infixam spinam puero isti per tuam inenarrabilem extrahe virtutem saluans eum. Etiam nunc siue in homine siue etiam in volatile contigerit aliquando impingi aliquid os: & memor fuerit nominis mei serui tui dicens. Domine iesu christe vere deus noster per orationem serui tui Blasii festina in adiutorium meum: mox fac in eum misericordiam tuam ad gloriam nois tui sancti: & mox saluum reddidit puerum matri suae. Cognitus autem

De sancto Blasio.

erat sanctus ille & in Metropoli: doctus enim erat artis medicine. Dum ergo pariter veniret ipse sanctus Blasius: mulier quedam paupercula vnum habens suum: & nullum alium possidens nisi tantum illum/ subito lupus in eum irruens abstulit eum. Illa vero deprecata est sanctum Blasium contra eandem feram. Sanctus Blasius autem ipse hoc audiens subridens dixit ei. Mulier noli tristari: reddetur tibi porcus tuus. & veniebat pariter ille lupus in itinere suo festinans & ille sum porcum conseruans reddidit eum viduæ.

Lectio quarta.

Ingressus est autem ciuitatem Metropolim Sebastianus beatus Blasius: & iussit Agricolaus mittere eum in carcerem. Et alio die preeses sedens pro tribunali iussit eum sibi adduci: quem videns impius ille cepit primitus blandis eum sermonibus quasi suadere: & salutis verbum in eum inchoare dicens. Gaude Blasii amice deorum. Sanctus autem Blasius respondit dicens. Gaude & tu optime preeses: non enim dicas eos deos: sed demones qui æterno igni traduntur cum his qui eos honorant. Iratus autem preeses iussit eum fustibus cædi: & cum diu eum cederent dicit preesidi. Insensate et suasor animarum: alienare me speras per has poenas ab amore dei mei & saluatoris iesu christi: sed non potes: quia habeo corroboratore meum saluatore iesum christum filium dei viui. Dū ergo non valeret iniquus ille alienare eum a christi fide/ iussit eum iterum reduci in carcerē. Audiens vero fidelis illa vetula et vidua susceperantiam sancti martyris & athletæ dei Blasii et perseuerantiam fidei eius/ iussit occidi porcum quem receperat a fera illa per iussionem sancti martyris Blasii. Et coram eius caput & pedes mittens in aliquo vasculo: & ex fructibus terre lumine incenso obtulit sancto mar-

De sancto Blasio.

tyrī Christi in carcere. Et petiit eum sumere. Gratias vero agens sanctus ille & gustans benedixit eam & dixit. Memoriam mulier hoc exemplo in meam persi- ce & non minuetur domus tua bonis quæ dei sunt: sed etiam & si quis te imitans hoc exemplo memo- riam mei fecerit incessanter habebit deo meo coele- ste donum & benedictionem omnibus diebꝫ. Beata illa anus accipiens mandatum sancti martyris perre- xit gaudens ad domum suam glorificans & benedi- cens deum: & impletum est in hac fidei vidua quod enarratur: ubi quia & quod fecitei ad memoriam eiꝫ.

Mat. xxvi.

Lectio quinta.

Tyrannus autem ille in secundo secretario iussit si- bi presentari sanctum Christum martyrem Bla- sium: & deducto eo dixit ei præses. Blasii adora- deos: si non vis perire. Sanctus Blasius respondit. Dis- qui non fecerunt coelum & terram pereant: illa vero q̄ mihi tormenta promittis: quibus me vis terreri: vitæ mihi eterne sunt promissiones. Videns autē iniquus ille inmutabilem eius mentem iussit in ligno suspen- di eum: & cum ferreis pectinibus carnes eius carmina- ri. Dum ergo carnes eiꝫ inciderentur: beatissimꝫ mar- tyr christi Blasius dixit impio iudici. O crudelissime poenis putas me terreri: sed habeo dñm meum iesum christum: qui me confortat: & nō dubito videre tuas poenas: expectans desiderabilia bona illa: quæ pmissa sunt q̄rentibus deum. Itaq; iussit impius p̄ses deponi a ligno: & mitti i carcerem. Deportato eodem sancto christi martyre Blasio: septē mulieres beatissime time- tes deū seq̄bant eū suscipientes guttas sanguinis: q̄ ab eo cadebat: & semetipsas vngētes: quas vidētes iniq̄ illi qui eū deducebāt: tenētes eas deposuerūt p̄sidi dicens- tes: q̄ & ipse christianæ sint. Videns autem eas dixit

pmittis p
minaris a
cyrologia
est.

De facto Blasio.

Bullās p
signans.

eis præses. Acquiescite & sacrificate diis sacrificium.
Responderunt autem illę & dixerunt. Si vis vt credamus & sacrificemus diis tuis: eamus nos iuxta lacum: et tu mitte deos tuos in sacco bullās eos plumbo & nos lauantes facies nostras in lacum procidentes sacrificemus eis. Lætus autem effectus præses obtulit eis deos suos: ipsę autem mulieres christianę accipientes eos iactauerunt eos in profundum lacus.

Lectio sexta.

VIdens autem præses quod factum est / alienatus facie iratus est nimis. Et percutiens manus suas vt leo rugiens circa mulieres dixit. Quare non tenuistis deos nostros / vt non mitterentur in profundū lacus: Ministri responderunt. In dolo tecū locutę sunt mulieres istę: & deos nostros profundauerunt. Mulieres autem respondentes dixerunt. Deus verus dolum non patitur aliquando: nisi ligna vacua / & lapides / aurum / & argentum: & oēs qui confidunt in eis. Et iratus præses iussit in caminum ignis mitti eas: & desup plūbum fundi in eas: & pectines ferreos adduci: septem æreas tunicas exarderi. & dixit sanctis mulieribus. Eligite vobis vnum e duobus / aut sacrificate diis & eruite a morte animas vestras ambulantes sup ligneam: aut si volueritis iudicari / habere ea quę parātur vobis tormenta. Vna vero ex ipsis duos filios habens currens tulit ligneam & misit eam in caminum ignis & combusta est. Pueruli vero dixerunt matri suę. Non nos mater relinquant in terra hac perire: sed sicut replesti nos dulci lacte tuo / reple nos et regni cœlestis pabulo. Mox autem iussit eas suspendi p̄ses & carminari carnes earum cum pectinibus illis ferreis. Videbant autem milites circumstantes q̄ carnes earum sic erant tāq̄ flāma ignis & vt nix dealbate. Angeli enim descendentes de

De sancto Blasio.

15
celo & salutes dicebant, nolite dubitare. Bonus enim operarius initium faciens in messe & explens est bene dictus ab eo, qui conducit & accipiens mercedem suam letus reuertitur in domum suam. Ita & vos elaborate ut percipiatis a christo deo vitam eternam. Tunc preces fuisse deponi eas in fornace ignis. Et cum mitterentur ibi mox ignis extinctus est. Et egressi sunt a fornace illese beatissimæ mulieres. Dixitque ad eas præses. Amittite vestras magicas ambitiones: & procidentes adorare deos nostros.

Lectio septima.

Sanctæ vero mulieres tanquam ex vno ore dixerunt: Gratias agimus tibi qui in æternum regnas Iesu christe deus noster: qui etiam & nos vocare dignatus es ad viam tuæ pietatis: Et dixerunt impio. Festina implere quæ in nobis fecisti/ eo quod & nos vocare sumus in regnum cœlesti: Tunc iratus ille dedit i eas sententiam: & tollentes eas iniquitatis ministri duxerunt ad præfinitum locum. Sanctæ vero mulieres deprecabantur eas parum orare. Quis deus magnus sicut deus noster: qui separauit nos a tenebris: et vocauit in hanc diem dulcissimam! Et ideo petimus te magne & terribilis domine deus noster/ ut connumerare digneris nos primæ martyri tuæ Teclæ suscipiens preces beatissimi martyris Blasii qui nos edocuit ad hoc gloriosissimum martyrium: & possessionem vitæ æternæ peruenire. Et hæc orantes & surgentes a terra expandentes manus suas ad cœlum & prospicientes oculis & mundo corde vnanimes dixerunt. Gloria tibi domine deus noster: qui nos dignatus es in hoc tuum sacrificium sistere sicut oues: suscipe animas nostras coram sancto & cœlesti sacrificio tuo. Infantes vero illi percurrentes ad suam matrem dixerunt. Corone nostræ præparatæ sunt apud

h

De sancto Blasio.

eccelestem dominū nostrum. Cōmēdate nos sancto & fortissimo christi Blasio epō p̄ri n̄ro. Iniquitatis autē ministri truncabant capita sanctarū septem mulierū. Et sic migrauerunt ad dominum truncatis capitibus propter fidem domini nostri Iesu christi.

Lectio octaua.

IN tertia vero p̄cessiōe præsēs dux iniquitatis sedēs p̄ tribunali: iussit sibi presentari beatissimū Blasīū & adducto dixit ei. Vel nunc adoras deos aut non? R̄ndit autē martyr christi & ait. Impie cæcus es: & non vides lumē dei verū. Nā quis hoīm aliquādo cognoscet deum verū idola adorās? Tu autē inique & obscurē scito: q̄ deum verum dereliquisti: & lapides adoras: nā ego nō timeo minas tuas: vt vis exercere in me ita exerce. Carnē quidem tradā tibi: aiām meā dño meo Iesu christo. R̄ndit vero præsēs sancto Blasio & dixit. Si te iactauero in lacum: quid poterit te adiunare christus quē tu adoras? Sanctus autem christi martyr ait illi. Ecce inexecrabiles dæmones adoras: & speras saluari. & ego deū vītū & verū adorās i æternum credo saluus esse & nunc edoceā te i hac aqua virtutē dei mei. Tunc impius ille iussit mitti eū in lacū. Ipse vero præcedēs signauit aquā: & mox stetit sicut arida: & sedens in medio lacus dixit ad ministros iniquitatis. Si habetis deos ostendite virtutē illorū & intrate vos huc. & ingressi sunt septuagita quinq; viri: mox demersi sunt omnes in pfundū aquæ. Angelus autem dñi descēdēs ad Blasīū dixit. Gloriosē egredere: & suscipe preparatā tibi a dño coronā. Tunc surgens beatus Blasius ab aqua ābulās sicut in arida egressus est. Et apparuit lux magna ante faciem ei⁹ ita vt admirarent omnes qui viderant eum. Impius autem præsēs ad christi martyrem dixit. Interim decreuisti vt nō adores deos? Sana

De sancto Blasio.

Sanctus Blasius dixit. Cognosce miser quod christi seruus sum:
& non adoro daemones iniquos. Tunc iratus furens illi
ille dedit in eum sententiam dicens. Qui contempsit &
imperio contradixit: deos qui in honorauit: & septuaginta
quinq; viros perdidit / capite tructetur vna cum
duobus illis puerulis.

Leccio nona.

Sanctus Blasius orauit dicens. Domine deus meus qui
me liberaisti ab idolis: qui tenebras & lucem feci
stis: qui sedes super cherubim deus virtutum: et aperis
catarractas coelorum: qui expandis arcum tuum in
manu tua: qui diabolum percussisti: & draconem interfe-
cisti: exaudi me seruus tuus: & si quis procidens adoraue-
rit hoc sacrificium / qualiscumq; spina aut os in gutture cu-
iuscunq; personae impinxerit: sic etiam & si in diuersis in-
firmitatibus inciderit siue tribulatione aut periculo: aut
persecutionem patitur: suscipe quoniam petitione fidelium pe-
tentium te domine. Haec autem eo orante descendit nu-
bes de caelo: & insulsit in eum. Dixitq; ei dominus. Oem pe-
titionem tuam adimplebo athleta dilectissime: & non
tamen haec / sed sicut in die illo orasti / faciam & benedicam oem
domum perficientium memoriam tuam: ora vero eorum re-
plebo omnibus bonis propter bonam tuam confessionem: & fidem
quam in me habuisti. Et haec loquente domino Iesu athletae:
mox speculator efficiens beatissimum martyrem christi Bla-
sium vna cum duobus illis puerulis a priorio deputauit
capita eorum in Sebastea ciuitate foris muros super quendam
lapidem mense Februario die tertio. Accipiens vero quidam
mulier prudens & timens deum sancta eorum corpora nomine
Helisae: reposuit in quo defuncti sunt loco pariter. In
quo loco & mirabilia domini nostri Iesu christi exuberant vs-
que in hodiernum diem. Audiens vero beata illa anus tran-
situm sancti martyris christi expleuit memoriam eius

De sancta Scholastica.

Licinius
imperator.

iuxta imitationem/quam fecit in carcere. Sed non tantum illi/sed parentibus qui fuerunt:ex fructibus terræ fecit benedictionem deus augeri tunc & in reliquum: sed etiam & omnes eius amici qui iuxta traditionē eius fuerunt: benedictionis gratiam in tempore eodem re duxerunt. Traditum est enim hoc usq; in hodiernum diem omnibus fidelibus p̄ficiētib; memoriā beati & gloriosi christi m̄tyris Blasii cum lampadib; & hymnis et gloria indefinēter. Passus em̄ est beatissim⁹ christi vir Blasius in Sebastea ciuitate imperante Licinio sub præsīde Agricola. Regnante autem in nobis domino nostro iesu christo: cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

¶ Natalæ sanctę Scholasticę virginis.

LECTIO prima.

Oror b̄ti Benedicti Scholastica nomine omnipotenti domino ab ip̄o infantie sue tempore dedicata ad eū semel per annū venire consueuerat: ad quam vir dei non longe extra ianuam in monasterii possessionē descendebat. Quadam vero die venit ex more/atq; ad eam cum discipulis venerabilis eius descendit frater. Qui totū diem in dei laudib; sacrisq; colloquiis ducentes incumbētib; iam noctis tenebris simul acceperunt cibos. Cumq; ad mensam sederent: & inter sacra colloquia tardior se hora protraheret: eadē sanctimonialis fœmina soror eius rogauit eū dicens. Quæso te ne ista nocte me deseras: vt usq; mane aliquid de celestis vitę gaudiis colloquamur. Cui ille respondit: Quid est quod loqueris soror manere? Manere extra cellam nullatenus possum. Tanta vero erat serenitas cœli: vt nulla in aere nubes appareret:

De sancta Scholastica.

Lectio secunda.

Sanctimonialis autem foemina cum verba negatis fratris audisset: insertas digitis manus super mensam posuit & caput in manibus omnipotentem dominum rogatura declinavit. Cumque leuaret de mensa caput tanta coruscationis & tonitruum virtus tantaque inundatio pluvie erupit/ ut neque venerabilis Benedictus neque fratres qui cum eo aderant extra limen loci (quo considerant) pedem movere potuissent. Tunc vero vir dei inter coruscantes tonitruus atque ingentis pluvie inundationem videns se ad monasterium non posse remeare: cepit conqueri contristatus dicens. Parcat tibi omnipotens soror: quid est quod fecisti? Cui illa respondit. Ecce te rogavi: & audire me noluisti. Rogavi dominum meum: & exaudivit me. modo si potes: egredere: & me dimissa ad monasterium revertere. Ipse autem exire extra tectum non valens: qui noluit sponte remanere in loco remansit inuitus.

Lectio tertia.

Factum est itaque ut totam noctem beatus Benedictus & sancta Scholastica perugilem ducerent atque per sacra spiritualis vite colloquia sese vicaria relaxatione satiarent. Quare de re dixit: eum voluisse aliquid sed non potuisse: quia si venerabilis viri mentem conspiciamus/ dubium non est quod eandem serenitatem voluerit: in qua descenderat permanere: sed contra hoc quod voluit in virtute omnipotentis dei ex foemineo pectore miraculum inuenit. Nec mirum quod plus illo foemina/ quae diu fratrem videre cupierat/ in eodem tempore valuit. Quia enim iuxta Ioannis vocem deus charitas est: iusto valde iudicio illa plus potuit: quam plus amavit. Cum pro die altero eadem venerabilis foemina ad cellam propriam recessisset/ vir dei ad monasterium rediit. Cum ecce post triduum in cella consistens eleuatis

De sancto Valentino.

in aëra oculis vidit eiusdem sororis suæ animā de corpore eius egressā in columbæ specie secreta cœli penetrare. Qui tanta eius gloriæ congaudens omnipotenti deo in hymnis & laudibus gratias reddidit: eiusq; obitum fratribus denunciauit. Quos etiam protinus misit: vt eius corpus ad monasterium deferrent: atq; in sepulchro quod sibi ipse parauerat ponerent. Quo facto contigit vt quorum mens vna semper in domibus no fuerat: eorū quoq; corpora nec sepultura separaret.

¶ In natale sancti Valentini martyris.

Lectio prima.

Claudius
nō qm̃ sed
xviij. im-
perator.

Omne natale sancti Valentini presbyteri quem tenuit Claudius imperator: & reclusit in carcerem in compedibus & catenis. Et post biduum iussit sibi præsentari in palatio iuxta amphitheatrum: & dixit ei. Quare non amicitia nostra frueris: & viuīs cum coetu reipublicæ nostræ: quia cum sis sapiēs / offēdis in superstitione vanitatis. Respondit Valentinus presbyter & dixit. Si scires donū dei: gauderes tu & reipublica tua: & refutares demones & idola manufacta: & confitereris vnū deum omnipotentem cœli & terræ: maris & omnium quæ in eis sunt. Respondit quidam legisconsultor & dixit ei. Vt quid disputas de deo Ioue vel Mercurio? Respondens Valentinus presbyter dixit ei. Homines miserrimi fuerunt & turpes: qui per tempus vite suæ semper in immundiciis & delectationibus & contumeliis male vixerunt. Respondit legisconsultor et dixit. Blasphemaui deos gubernatores reipublicæ.

Lectio secunda.

De sancto Valentino.

Eodem die Claudius patienter Valentinum audiebat. Calpurnianus autem præfectus cum videret quod beatus Valentinus cor Claudii salutaribus monitis instrueret vel moliret: ait Seductus est princeps in doctrina falsa. Eadem hora mutatum est cor Claudii et commotus Calpurniano dixit. Patienter eum audiet si sanum consilium non est quod declarat: fac in eum quod in sacrilegum leges sanxerunt. Tunc Calpurnianus præfectus dedit eum cuidam Asterio principi suo ad custodiendum. Qui cum accepisset/duxit eum in domum suam. Qui cum introisset in domum Asterii positus genibus orauit dicens. Deus omnium rerum visibilium et inuisibilium creator generis humani/quis misisti filium tuum dominum nostrum iesum christum: ut nos de tenebris ad veram lucem perduceret/tu conuertere domum hanc et dona ei lucem post tenebras. Respondit ei Asterius dicens. Modo probabo si deus tuus illuminat omnem hominem. habeo filiam adoptiuam quam adducam ad te: et si illuminata fuerit / faciam quicunque mihi præceperis. Qua accepta Valentinus: presbyter posuit manum suam super oculos puellæ/dicens. Domine iesu christe illumina famulam tuam. Et cum hæc dixisset illuminati sunt oculi eius.

Lectio tertia.

Cum audisset hoc Asterius cecidit cum uxore sua ad pedes beati Valentini: & dixit ei Valentinus. Si ex toto corde creditis/cōstringite omnia idola: et relaxate omnes christianos quos habetis in custodia. Quo facto indixit eis triduum ieiunium. Quo cōpleto vocauit ad se sanctum Calixtum episcopum et cōsignauit Asterium cum omni domo sua animas promissui sexus fere numero. xlvj. Post hos dies requisit Claudius Asterium principem et nūciatum est illi quod per illuminationem puellæ

Cōsignauit p baptizauit.

In cathedra sancti Petri.

Ostia. ubi
presbyteris exit
in mari.

Uia flaminia
de qua
iuuenalis.

baptizatus est cum omni domo sua per Valentinum
presbyterum: & iussit eum duci vincitum in ciuitate Ostia:
& ibi cum sub poenarum examinatione spiritum ex
halare. Valentinum autem presbyterum iussit fustibus
cedi & capitale subire sententiam: Qui decollatus est
in via flaminia sub die. xvi. calendarum Martii. Cuius
corpus collegit quedam matrona nomine Sabina:
& sepeluit in eodem loco venerabiliter: quo decollatus
est. Eodem die natalis sancti Valentini Interanenensis episcopi:
qui tentus a paganis ac virgis caesus & post diu-
turna caede custodia mancipatus cum superari non pos-
set: medio noctis silentio ereptus de carcere: decollatus
est a furioso urbis praefecto.

In cathedra sancti Petri. Hebræos. v.

Lectio prima.

Mnis namque pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his que sunt ad deum: ut offerat dona / sacrificia pro peccatis: qui condolare possit his / qui ignorant & errant: quoniam et ipse circumdatus est infirmitate: & propterea debet quemadmodum pro populo: ita etiam & pro semet ipso offerre pro peccatis. Nec quisquam sumit sibi honorem: sed qui vocatur a deo tanquam Aaron. Sic & Christus non semetipsum clarificauit: ut pontifex fieret: sed qui locutus est ad eum. Filius meus es tu: ego hodie genui te. Quodmodum et in alio loco dicit. Tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. qui in diebus carnis sue preces supplicationesque ad eum: qui posset illum saluum facere a morte: cum clamore valido et lachrymis offerens exauditus est pro sua reuerentia.

Lectio secunda.

In cathedra sancti Petri.

ET quidem cum esset filius dei: didicit ex his/ que passus est obedientiam/ & consummatus factus est oibz obtemperantibus sibi causa salutis eterne appellatus a deo pontifex iuxta ordinem Melchisedech. De quo nobis grandis sermo & interpretabilis ad dicendum: quoniam imbecilles facti estis ad audiendum. Et enim cum deberetis magistri esse propter tempus rursus indigetis: ut vos doceamini quæ sint elementa exordii sermonum dei: & facti estis / quibus late opus sit non solido cibo. Omnis enim qui lactis est particeps: expers est sermonis iusticiæ; paruulus enim est. perfectorum autem est solidus cibus: eorum qui per ipsa consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali. Quapropter intermittentes inchoationis christi sermonem ad perfectionem feramur/ non rursus facientes fundamentum poenitentiae ab operibus mortuis & fidei ad deum: baptisatum doctrinæ: impositionis quoque manuum ac resurrectionis mortuorum & iudicii eterni.

Lectio tertia.

SI ergo consummatio per sacerdotium leuiticum erat: populus enim sub ipso legem accepit: quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem Melchisedech alium surgere sacerdotem/ & non secundum ordinem Aaron dici: Translato enim sacerdotio necesse est: ut & legis translatio fiat. in quo enim hæc dominus/ de alia tribu est: de qua nullus altario prelo fuit. Manifestum enim quod ex Iuda ortus sit dominus noster / in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est. & apostolus adhuc manifestum est/ si secundum similitudinem Melchisedech surrexit alius sacerdos/ qui non secundum legem mandati carnalis factus est/ sed secundum virtutem vite insolubilis. Contestatur enim quoniam tu es sacerdos in æter-

In cathedra sancti Petri.

ternum secundum ordinem Melchisedech. Reprobatio quidem sit præcedentis mandati propter infirmitatem eius et inutilitatem: nihil enim ad perfectum adduxit lex/introductio vero melioris spei/ per quam proximamus ad deum. Et quantum est non sine iureiurando: Alii quidem non sine iureiurando sacerdotes facti sunt. Hic autem cum iureiurando per eum qui dixit ad illum. Iurauit dominus et non penitebit eum/ tu es sacerdos in æternum. In tantum melioris testamenti sponsor factus est Iesus.

¶ Sermo sancti Augustini episcopi.

Lectio quarta.

Institutio solennitatis hodiernę dilectissimi fratres a senioribus nostris cathedrę nomen accepit/ ideo quia primus apostolorum Petrus hodie episcopatus cathedrā suscepisse refertur. Recte ergo ecclesię natalem sedis illius colunt/ quam apostolus p.

ecclesiarum salute suscepit dicente sibi domino. Tu es Petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam meam: super hanc (inquit) petram: id est super dominum salutatorem qui fidei confessori suo participium sui nominis donauit. Et portę inferi non preualebunt aduersus eam. Portę inferi tormēta et blādimenta sunt persecutorum/ quę a stabilitate fidei aliquos deterrendo introitum eterne mortis aperiunt. Multę itaq; sunt portę inferi. Sed harum nulla ecclesię (quę supra petrā fundata est) preualet. Merito itaq; cunctis ecclesiis honorandus: qui caput ecclesię & qui firmissimę petre soliditatem secutus: inimicos christi autoritate sancti spiritus confundit: et infatigatę patientię fortitudine triumphauit. nec inferni: ut dictum est: porta aduersus eum

Suinois
q; etiā christi
sive petra ē.

In cathedra sancti Petri.

non preualuit/qui sibi portę eternalis ingressum regę
glorię confessus aperuit. Aut quomodo ei nō pateret
porta illa vitalis/qui plenitudine sancti spiritus repletus:
in patre filioq; dei inscrutabile vnica maiestatis asse-
ruit sacramentum: edocens et ostendēs quę esset i vno
eodem pro filio dei et susceptę carnis ratio et naturalis
priuilegium deitatis. Audierat profecto saluatorem ip-
sum dixisse/ego et pater vnum sumus et qui me videt/
videt et patrem meum. Hęc illum confessio et hono-
rabilem terris: et celo reddidit gloriosum. Petrū itaq;
fundamentum dñs n̄iauit: et ideo digne hoc fundame-
tum ecclesia colit/ supra quod ecclesiastici edificiū alti-
tudo cōsurgit. Vnde ergo cōuenienter psalmus qui le-
ctus est dicit. Exaltent eum in ecclesia plēbis: et in ca-
thedra seniorum laudent eum: Bene autem deus eū in
ecclesia exaltari pręcepit: quia dignum est/ vt funda-
mentum hoc in ecclesia honoretur: per quod ad cę-
lum ascenditur.

Lectio quinta.

Quod natalis hodie cathedre beati Petri colit/
sacerdotale honorat officiū. sibi ecclesię hoc
p̄stāt: quia tñ necesse est plus habeāt ecclesię
dignitatis: quantū sacerdotale officiū plus honoris.
Cum solēnitatem hāc ecclesię merito religiosa obser-
uatio introduxerit: miror cur apđ quosdā infideles ho-
die tā p̄nitiosus error increuerit: vt super tumulos des-
functorū cibos et vina conferant quasi vere a corpori-
bus egressę animę corporales cibos requirant. Epus Gentilium
las enim et refectiōes caro tātum uiuens i hoc corpo error.
re requirit. Spiritus autem et anima his non indigent.
Preparare aliquis se charis suis dicit: quod ipse deuor-
at. Quod pręstat ventri: imputat pietati. Cessate
fratres ab hoc gentili infidelitatis errore. Animę san-
ctę: quę in hoc sæculo aut per vitę innocentiam pur-

In cathedra sancti Petri.

re sunt: aut poenitentiae satisfactione purgantur: a saluatore nostro recipiuntur: aut cum eo gaudere credenda sunt: sed in apostoli dictum. Cupio dissolui & cum christo esse. Animae ergo fratrum parentumque nostrorum minime cibis carnalibus delectantur. Offendi his magis possunt quam delectari: si cum ille in sacris sedibus maneant: vos eas in terra esse credatis. Cessate ergo ab his erroribus: & sicut scriptum est: quae sursum sunt sapite: non quae super terram. ut superstitiones fidei nostrae contrarias repudiantes/ dum ea quae deo placita sunt facitis / intercedente beato Petro clauigero summo vos cum christo domino in eternum esse possitis: quod ipse praestare dignetur: qui in trinitate perfecta viuit & regnat in saecula saeculorum. Amen.

LECTIO sexta.

Quamuis sollemnitas festiuitatis hodiernae a nobis merito honore fratres charissimi celebretur: quia dum natale cathedrae colimus: episcopatum Petri apostoli veneramur: tamen cum intra quadragessimae dies haec sollemnitas venerit: facere eam nobis debet sanctorum dierum reuerentia gratiosorem. Bene enim natalem cathedrae inter ipsa ieiuniorum initia nobis dies praestat: ut dies qui erat intemperantiae: sit sobrietatis: qui erat gulae sit abstinentiae: qui erat peccati sit sanctitatis. Et quia increduli quidam videntur atque tractare ad superstitionis speciem pietatis erga defunctos: ostendam eis qua ratione animas defunctorum expiare iuuando vtilius possunt. Orent pro charis cotidie/ interpellent dominum voce flebili/ precantur pro eis: ut errorum veniam & lapsum remissione impetrare possint. Pascant esurientes. vestiunt nudos. ut si quid defunctorum negligentia minus factum est/ fide viuendum impleatur. adhibeat quoque unusquisque pro charis

In cathedra sancti Petri.

suis sanctorum preces. sacrificia offerat: & sacerdotali
 eos profusione domino cōmēdet. Quod quidam
 a nobis vnde forte hæc dicantur sciscitantur: tamē cū
 hoc non nostræ doctrinæ sit: sed sanctæ ecclesiæ: & dei
 vtiq; qui deus & magister est omnium ecclesiarū/hæc
 sunt quæ charos vestros iuuare possunt/hæc sunt refri-
 geria quiescentium/hæc sunt remedia defunctorum.
 Cæterum autem cibi & pot⁹ qui sepulchris superpo-
 nuntur: si qua cura superstitionis istius ad defunctos per-
 tineret: ledi his magis q̄ delectari possunt. Huic autē
 aquam vel vinum offerri/ quem scis pro vini gulæq;
 nimietate torqueri/hoc magis cōtumelia est q̄ huma-
 nitas. Exprobratio criminis non officium charitatis.
 Ita fit vt videatur defunctis peccatoribus a charis suis
 non tam amoris solatia tribui/ quam conscientia tor-
 menta cumulari. Hæc de peccatoribus diximus. Si au-
 tem sanctus est: cui hæc parantur: quid ad eum perti-
 net? Illud vnusquisq; vestrum agat: quod superius di-
 ximus dilectissimi per orationes/ per eleemosynas: p
 sacrificia/ per oblationes & defunctis suis profit & sibi
 ipsi idest vt si peccator ē & mortuus: pro quo hæc agit:
 allententur peccata: si autem sanctus est pro quo deo sa-
 crificia offert: in æternum cum sanctis esse mereatur.
 Huius autem solēnitatis religio sic ecclesiis introducta
 est. Cum enim pertrāsiret apostolus disseminās verbū
 vite: & iaciens fundamentum ecclesiæ: cum appropin-
 quaret Antiochiam: cœpit per Nicetam & Aquilam
 tota ciuitas audire: quia Petrus aduentaret. Omnis au-
 tem populus Antiochiæ ciuitatis audientes Petrū ad-
 uenire Antiochiam/ occurrerunt ei: & pene oēs ma-
 iores natu ac nobiles cineres sparserunt in capite/ cilicio
 induti sunt/ nudis pedib⁹ penitentiā agentes: q̄ con-
 tra prædicationem eius cum Simone magno consen-

Antiochia
 cognominis
 magna.

In cathedra sancti Petri.

sisſent. Hęc et his ſimilia proſequentes offerunt ei veſtatos languoribus et fatigatos demoniis. Paralyticos quoq; & diuerſa pericula patiētes: & erat infinita multitudo ſimul languentium. Quos videns Petrus nō ſolum poenitentiam agere: de his quę de deo male ſenſiſſent per Simonem/verum etiam tam integram fidē exhibere deo: vt omnes diuerſas ægitudines patiētes crederent per eum poſſe ſaluari: expandit manus ſuas ad cælum: & cum lachrymis orōnē fundēs: gratiasq; referens deo dicebat. Benedico te pater prædicande: q̃ omne verbum & p̃miſſum filii tui adimplere dignaris/vt agnoſcat omnis creatura/quiā tu ſolus es deus in cælo & in terra. Hęc & his ſimilia dicens aſcendit in eminentiore loco: & iuſſit ante ſe poni oīm congregantiū multitudinē: quos oēs hac voce alloquitur. Simile vobis hominem me eſſe videntes nolite putare /quod a me poſſitis recuperare ſalutem: ſed per eum qui de cælo deſcendens oſtendit ſibi credentibus integram animę & corporis medicinam. Vnde veſtra fides teſtem habeat hunc omnē populum/ quia ex toto corde creditis in dñm ieſum chriſtum: vt ſciāt etiam ſeipſos ab ipſo poſſe ſaluari. Cumq; omnis multitudo infirmatium vna voce clamaret hunc verum deum: quē Petrus annunciat: ſubito in menſum lumen gratiæ dei in medio plebis apparuit: & cœperunt paralytici currere ad pedes Petri ſanī: cæci recepto viſu clamare / claudī reſtaurato grefſu gratias agere/ languentes recepta ſanitate gaudere. nonnulli etiam ſolo ſtatu viuētes ſā ſine ſenſu & ſine voce recuperati ſunt. Omnes quoq; lunatici & dæmoniis pleni liberati ſunt. Tantam itaq; ſpirituſ ſanctus in illa die gratiæ ſue virtutē oſtēdit: vt oēs a minimo vſq; ad maximum vna voce conſiterentur deum. Et intra ſeptem dies pluſq; decem milia hoīm

3

In cathedra sancti Petri.

credentes deo baptizati sunt / & sanctificatione consecrati / ita vt omni auditis desiderio; Theophilus qui erat cunctis potentibus in ciuitate sublimior: domus sue ingentem basilicam ecclesie nomine consecraret. Theophilus
 In qua basilica Petro apostolo ab omni populo constituta e cathedra: & omnis multitudo quotidie ad audiendum verbum illuc conueniens credebat sancte doctrinae: quae omnium est efficacia sanitarum. Tunc accedens Faustinus procidit ad pedes Petri dicens. Faustinus.
 Semina verbi tui: quae ager mentis meae accipit: iam nata sunt: atque ad fecundam maturitatem prouecta: repone in horreo dominico faciens me mense diuinae participem. Tunc Petrus cum omni alacritate apprehendens manum eius tradidit eum Clementi: & fratribus suis dicens. Sicut patri filios restituit deus: ita te patrem filii restituant deo. Indixit autem ieiunium omni plebi: & veniente die dominica baptizauit eum: atque in medio populi ex conuersione eius sumens materiam omnes causas eius exposuit: ita vt omnis ciuitas quasi angelum aspiceret: & non minorem ei gratiam quam apostolo exhiberet. Postera autem die Petrus: populum conuenire iubet: & vno ex eis qui eum sequebantur / ordinato episcopo: aliis etiam presbyteris baptizatis quoque plurimis: & omnibus qui erant vexati demonibus / vel languoribus sanitati redditis / demoratus est ibi aliud triduum: cunctisque recte positis & ecclesiam christi constituens & vale dicens eis Laodiceam proficiscitur / multum desiderabilis. Laodicea.
 Post haec autem Petrus Romam veniens multas turbas populorum ad fidei domini nostri Iesu christi sua praedicatione conuertit. Celebrantes autem natalem cathedrae beatissimi apostoli principis Petri orationibus eius nos commendamus: vt potestate sibi a domino tradita nostrorum soluat peccatorum vincula.

In cathedra sancti Petri.

Quatenus ipse nobis aperiat paradisi celestis introitum/vbi clar⁹ extat sanctor⁹ vt cum oib⁹ sanctis coheredes regni effici mereamur superni:præstante domino nostro:qui cum deo patre & spiritu sancto viuunt & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

Lectio septima.

Apostolum Petrum primo omnium meministi in passione dñi fuisse conturbatum. fuit prius audax presumptor:& postea factus est timidus negator. promisit se pro domino moriturū cū prius pro illo dominus esset moriturus. Quando ergo dicebat:tecum ero vsq; ad mortem/& animam meam ponam pro te:respondit ei Iesus: Animam tuam pro me pones? Amen dico tibi: prius q̃ gallus cantet: ter me negabis. Ventum est ad horam. Et quia de⁹ erat christus:homo autem Petrus:impleta est scriptura. In patore meo omnis homo mendax.

Lectio octaua.

Dixit apostolus quoniam deus verax/ omnis homo mendax: verus Christus: mendax Petrus/ modo ter interrogat eum dominus sicut audistis cum euangelium audiretur:& dixit ei. Simō Ioannis diligis me plus his? Respondit ille. Etiam domine tu scis/ quia amo te. Iterum dominus interrogauit. & tertio hoc interrogauit. & respondenti ob dilectionem cōmēdauit gregem. Per singula enim dicebat dominus Iesus dicenti Petro amo te/pasce agnos meos:pasce oues meas. In vno Petro figurabat vnitas omnium pastorum/sed bonorum qui sciant oues christo pasceri:non sibi. Nunquid & homo Petr⁹ mēdax:aut amare se dñm mēdaciter rñdebat:hoc em̃ rñdebat: qđ in corde suo videbat. Quādo autē dixerat/aīam meā p te ponā:de futuris voluit præsumere viribus suis..

De sanctis Emetherto & Celedonio.

Leccio nona.

Omnis homo qualis sit: tunc cum loquitur forte scit: qualis sit in crastinū futurus: quis scit? Reuocato ergo oculos ad cor suum Petrus/ quando interrogabatur a domino. & fidens respondebat: quod ibi videbat. Etiam dñe: tu scis quia amo te. Quod tibi dico tu scis. Quod hic video in corde meo: vides & tu. non est ausus tamen dicere quod dominus interrogabat. Non enim simpliciter dixerat de: diligis me: sed addidit diligis me plus his: idest diligis me plusq̃ isti discipuli. ille non potuit dicere nisi: quia amo. Non est ausus dicere: plus his. Noluī iterū esse mēdax. sufficiebat ei testimonium p̃hibere cordi suo/ iudex esse cordis timuit alieni. verax ergo Petrus: verax ī christo Petrus. Quando autem voluit dominus Iesus christus: deseruit Petrum: & inuentus est Petrus homo. Quando autē placuit domino Iesu christo: impleuit Petrū: & inuentus est Petrus verax/ veracem Petrum petra fecerat: petra autem erat christus. Et quid ei prænunciavit quando tertio respōdit amare se christum: & tertio dominus Petro suas ouiculas cōmendauit p̃nunciavit ei passionem suam. Cum essēs (inquit) iunior/ cingebas te & ambulabas vbi volebas. Cum autem senueris extendam manum tuam: & alius te cinget: & ducet quo tu non vis.

¶ Passio sanctorū martyrum Emetherii & Celedonii: qui passi sunt Calagurri in ciuitate quintononas Martii.

Leccio prima.

T si priscarum antiquitas passionum: quibus sunt beatissimi martyres Emetherius & Celedonius cōsecrati: gestorum si dei velamen oblitterata obliuionis obducit: tamen quia viuax insigne merito:

Joan .xii.

Ubi pro quo aduerbium pro adverbio.

Calagurris cantabroz ciuitas hispanie.

De sanctis Emethario & Celedonio.

rum ipso suo silentio proclamandum: nec debet late-
re: nec potest/ in auctorum vicem laus celebrata succe-
dat. Quæ et si mensuram cœlestis gratiæ sui dignitas
te non implet: contra inuidam tamen illorum tempo-
rum taciturnitatem annum munus votis solenni-
bus expleat.

Expruden-
tio est hoc
acceptum.

Lectio secunda.

Quod quidem de comprobata innumeris ex-
emplis eorum dignatione præsumptum est:
vt officia obsequentis inciperent/ quod laudā-
tis merita cquare non possent. Famulatus iste non in-
verbis estimandus est: sed in votis. Maior est em̃ quo-
dammodo impossibilitatis effectus/ quia cessat i amo-
re iudicium. Et verecundiæ suę prodiga semper est ac
profusa dilectio/ quæ posse non cogitat: dum velle cō-
pensat. Pro plenitudine conatus habeat: & sic ausum
fuisse perfectio. dum asserētis infirmitas latet sub ma-
teria dignitatum / quod non potest laudās assequi/ nō
sibi veretur abscribi. Ac si sermonem securus aggredi-
tur. qui ipsius honoris magnitudine: quam præ dica-
turus est: excusatur. Nec si omnis historie series inuidā
aboleuit obliuionem: sed per ætatis ordinē reuiuiscēs
famæ vitæ portio pullulauit / vt facile possit intelligi
exinde quod proditur: quam sit magnificum quod
celatur.

Lectio tertia.

EXequēdus est igitur ordo rumoris: & laudis ad-
miranda narratio: vt quod i habitu sermo non
replet/ in veritate fabula subministret. Legionas-
rios fuisse milites fama est: atq; ibidem seclariū pri-
mum stipendiis militasse: vbi nunc signat oppidū ap-
pellatio antiqua castrorum. Et cum adhuc gallectia cū
Tarraconensi prouincia sociata Hispania citerior ha-
beretur: feralis clangor classici gētulis intonuit: qui ob-

Legionas-
rios. i. ex
aliqua leg-
ione.

De sanctis Emetherio & Celedonio.

servantiam nominis christiani rabida persecutiōe vexaret. Ecce hic nos fama destituit: & pressatā insigniū factorum gloria conticescit. Sed ipsa sibi decepta probatur obliuio: dum credentium pectoribus fides infertur: quod audientium auribus tacurnitas abnegauit. Seu igitur ante actæ vitæ operibus prodiit: quia principis omnium deo etiam in castris secularibus militauerunt: siue repentino sancti spiritus ardore succensi: positis mundi armis: ad hoc plium cucurrerunt. In utroque foelices: in utroque gloriosi. Qui aut deum a principio sunt secuti: aut qui a deo inspirati premia mererentur: sunt electi. Sed hunc vnde fuisse passionis locum: cum ab hoc legionensis ciuitas multis distet spatiis suspicamur. Attractos ve huc credamus: an sponte venisse. Coniecturam sensum in utrumque mittamus: vt vbius precium sublime cernamus insigne. Pone hinc prelam persecutionis: inde fidei naufragia tumescetia: ad desiderium florentis palmæ perlati sunt rumoribus excitati.

Legionensis
ciuitas.

Lectio quarta.

Inter primas utique dignitates regnorum celestium sunt ponendi: qui ad passionem venerunt non querenti. Excellentis votis est inter tormenta profluere: vbi non est criminis latuisse. Sic (credo) alter alterum affatus est. Diu est frater charissime quod in his variis stupendis sæculi militamus: vbi militatio tantum otiosa & breuissimo caduci temporis sine conclusa est. Sequamur veri regis signa victoricia. Ecce imminet bellum fidei: & occasio nobis augeret ordinem militandi. Veteranos mundi tyrocinium celeste suscipiat. Reiectis mortalibus telis: sumamus arma diuina: quæ in confictibus patefiant: nec infirmis mucronibus infracta dissiliant. Fortius continuo sentiamus nos esse munitos:

Exhortatio
vires
mens.

De sanctis Emethario & Celedonio.

cum signiferi nominis elata vexilla in hos: qui a nobis vincendus est/ inferentur. Firmet pectus intrepidum contexta fidei opere lorica virtutum. operiat vulnerum loca spei sicut opposito impenetrabili protectione fiducia. Attollant conum galeæ adhaerentis inuicem charitatis erecta fastigia. Feriat ubique hostem missilibus suis vibrata confessio. Hæc sunt munimina sempiterna: hæc vere delapsa de cælo prauè interpretata errore gentilitatis ancylia.

Lectio quinta.

Ancylia. i.
parme rotunde.

ET hæc quidem dicente vno: quod tam diu adhortaretur: sese (credo) alius increpauit hæc referens. Me ne dubites frater summis rebus adhibere cōsortem. Sic tibi ante acta societate cognitus sum ut ad celestem gloriam videar persuadendus. Quinimo disruptis fabulis probemus hoc factis: & latētem fidei hostem ubicunque fuerit inquiramus. Ardet animus iter aggredi. Ite enim quodammodo credulitatis est exhiberi. Sed quia eos hæcenus sponte huc aduenisse tractauimus/ nunc estimemus attractos. Vnde i castris secularibus militantes idonei visi sunt esse martyrio/ nisi prioris vitæ proderentur exemplo. Et quidem vltimam sententiæ sortem ibidem potuerāt excipere cōphensi/ nisi propter constantiam confessionis longioribus suppliciis putassent eos posse superari. Apparēt eorum virtutum præclara merita quibus tam diu differuntur extrema. Quoties credo per tantos circuitus ciuitatum seuientis circa eos persecutionis sunt reuersa tormenta iteratæ vulnerum viæ: & in augmentum doloris sepius dilata sententiæ: ut repararet insaniam carnicum obductio cicatricum. Quoties grauius insistit torquere parcendo sanitas indulta suppliciis/ ut in cruciatus excresceret: quod in cruciatiōne cessaret.

Lectio sexta.

De sanctis Emetherio & Celedonio.

Quanta tormentorum genera excogitauit artifex & ingeniosa crudelitas: ut in corpore toties lacerato locum pene nouitas inueniret? Quoties credo flammis ungule: quoties ungulas flammæ successerunt: ut & ille cunctes cruorum vias clauderent: & istæ præuistas notas vulneryum refecarent? Vno modo cuncta possumus inuenire: quod nonnihil a sæuissime mali patitur: qui tam diu cōfitens reseruatur. Quin etiam illud hoc loco ponendum est: quod temporis illius nemo martyr alius inuenitur. Quantum tunc credimus ad iram persecutoris adiectum quod hi tantum deum cunctis negantibus confitentur? Quanti in eos furoris stimuli gentilitatis incumbunt: in quibus putant pertinaciam quod resistunt. Non per multos crudelitas spargitur: nec intentio plurimorum poenis satiata lassatur. Duo sustinent quicquid populis preparatum est. Nemo potest maiori hinc quæstioni insistere: quæ quævinci se a paucis existimat non debere. Quas fuisse credimus inter hæc & tanta supplicia cōstantissimorum martyrum voces: quæ celestium signa virtutum/ cū tractos per carceres tam prolixo tempore non custodire squalor afficeret: non macies deponeret: non palor foedaret: non dolor sensus affligeret: sed interrita facies & decora cassam rabidi furoris insaniam inter exquisita membrorum tormenta irrideret? Quoties credo inter urgentes minas & fiduciam confitentium vox celestis adhortationis audita est? Quoties videntibus licitoribus: facies ignis testificans vim lucis diuine exclaruit? Intelligi potest sine dubio quanta ibi mirabilia illa illa tempestate sint facta: quorum proci in posterū gesta gentilis expauit inuidia. Reor quippe secrete ad socios suos iudicē temporis illius sic locutum. Audite satellites mei: vidimus ipsi ineffanda miracula: & quibus

De sanctis Emetherto & Celedonio.

credere nolumus/horruimus. Excepimus auribus nostris constantium linguarum contumeliosa conuitia. Aspeximus fortiores tortos fuisse tortoribus. Et quamuis edictis principum nostrorum in eorum tormenta ferremur:cum publico tamen crudelitatis rubore cessauimus. Lucremur saltem irrationem temporis post futuri. Nulla hoc etas legat. volumina nulla conseruet ne christiana fides talium vniquam armetur exemplo: nec dei sui gloriam tam clara virtute magnificent. Habeat aliquod persecutio nostra lucrum/si hec acta confirmat incendium. Quid tibi nunc prodest malicia tua vecors & stulta gentilitas? Noluisti nos scire quod credimus? Manet incorrupta fides sensuum:& si memoria est sepulta chartarum. Deum qui nosse coepit:sic semper cuncta potuisse. Illud sane quod post datam sententiam capitalem visus vulgi plaudentis excepit:subtrahere fraus inimica non valuit. Ferunt namque eutes ad consummandae victoriae locum praemia futuri muneris ad caelum signa misisse:ab vno orarium ab alio anulum obsequenti etheri datum fuisse. Victorieque munera non iuxta specierum stigmata vilitatem: praecelsa domini sedes flatu portante suscepit. Qui arrabonis gemini praemissa fercula libenter amplexus est: vnum quod esset fidei signum:aliud fauoris indicium. Quae in conspectu omnium circumstantium flatu portante suscepta: tam diu cunctis mirantibus in sublime subleuata sunt: donec penitus humanis visibus non apparent. Saluate christi milites:saluate par nobile. Et haec honoris debiti festa solennia leticia chori coelestis inuisitet. Hanc ergo diem getulos insulsis ritibus seruientes celebrare nunc votis annuis aliquid impediret. Si aut consortio hominum non esset destituta solitudo:aut quod solitudine peius est:circumfusa barbaries. Hoc est quod

Getulosex
vgt. l. en.

De sancto Bendictio.

seuus auferre non potuit inimicus: quod sacrorum titulos corporum & adorandi sanguinis vestigia hic ubi se vicisse arbitratus est / consecrauit. Et quidem hæc omnia luculentis aliorum sermonibus adornanda sacrosancti dei testes eloquentissimorum hominum orationibus inspirassent: nisi quamlibet oblationem parui muneris seruassent obsequiis sacerdotis. Auxiliante deo patre cum Iesu Christo filio suo qui uiuit & regnat in unitate spiritus sancti in sæcula sæculorum. Amen.

Benedicti abbatis.

Leccio prima.

Vit vir vite venerabilis gratia abbas Beneditus & nomine: ab ipso pueritice sue tempore cor gerens senile: ætatem quippe moribus transiens: nulli animum dedit voluptati. Sed dum in hac terra adhuc esset: quo temporaliter libere uti potuisset: iam quasi aridum cum flore despexit.

Gregorio in dialogo.

Qui liberio ri generis ex provincia Nursie ortus Romę liberalibus litterarum studiis traditus a parentibus fuerat. Sed cum in eis ire multos per abrupta vitiorum cerneret eum: quem quasi in ingressu mundi posuerat: retraxit pedem ne si quid de scientia eius attingeret: ipse quoque postmodum in immane precipitium totus fret. Despectis itaque litterarum studiis / relicta domo rebusque patris soli deo placere desiderans: sanctę conuersationis habitum quæsiuit. Recessit igitur scienter nescius: & sapienter indoctus. Huius ego omnia gesta non didici: sed pauca quę narro: quattuor discipulis illius referentibus agnoui: Constantino scilicet

Nursia claustrum ita licet.

De sancto Benedicto.

reuerendissimo valde viro qui ei in monasterii regimine successit: Valentiniano quoque qui annis multis lateranensi monasterio preerat. Simplicio quoque qui congregationem illius post eum tertius rexit. Honoratio etiam qui nunc adhuc celle eius in qua prius conuersatus fuerat: preest.

LECTIO SECUNDA.

Hic itaque cum iam relictis litterarum studiis: pertere deserta decreuisset: nutrix quæ hunc arctius amabat sola secuta est. Cumque ad locum venissent qui Effide dicitur: multisque honestioribus viris charitate se illic detinentibus in beati Petri ecclesia morantur: predicta nutrix illius ad purgandum triticum a vicinis mulieribus prestari sibi capisterium petiit. Quod super mensam incaute derelictum casu accidente fractum est: sicque ut in duas partes inueniretur diuisum. Quod mox ut rediens nutrix illius inuenit/vehementissime flere cepit: quia vas quod prestitum acceperat/ fractum videbat. Benedictus autem religiosus & pius puer/ cum nutricem suam flere conspiceret/ eius dolori compassus allatis secum vtrisque fracti capisterii partibus sese cum lachrymis in orationem dedit: qui ab oratione surgens ita iuxta se vas sanum reperit: ut in eo fracturæ inueniri vestigia nulla potuissent. Mox autem nutricem suam blande consolatus: ei sanum capisterium dedit quod fractum tulerat. Quæ res in loco eodem a cunctis est agnita atque in tanta admiratione habita: ut hoc ipsum capisterium eius loci incolæ ecclesie ingressui suspenderet: quatenus & præsentibus et secuti omnes agnoscerent. Benedictus puer conuersationis gratiam quanta perfectione cepisset. Quod annis multis illic ante oculos omnium fuit: & usque ad hæc longobardorum tempora ante fores ecclesie pependit.

Capisterii
cribrum for-
re.

De sancto Benedicto.

Lectio tertia.

Benedictus vero plus appetens mala mundi per
peti q̄ laudes: & pro deo laboribus fatigari q̄
vitę huius fauoribus extolli. nutricem suam oc
culte fugiens deserti loci secessum petiit: cui Sublacus
vocabulum est: qui a Romana vrbe quadraginta fere
milibus distās frigidās atq; perspicuas emanat aquas.
Quę illic videlicet aquarum abundātia in extēso pri
lacu colligitur: postremo verō in amnē deriuat. Quo
dum fugiens pergeret: monachus quidam Romanus
nomine hunc euntem reperit: & quo tenderet requis
iuit. Cuius cum desiderium cognouisset: et secretum te
nuit: & adiutorium impendit: eiq; sanctę cōuersatiōis
habitum tradidit: in quantū licuit ministravit. Vir au
tem dei ad eundem locum pueniens in arctissimo spe
cuse trussit: tribusq; ānis (excepto romano monacho)
omnibus incognit⁹ mansit: qui videlicet roman⁹ nō
longe in monasterio sub a deo dati patris regula dege
bat. Sed pie ei⁹dem patris sui oculis furabatur horas:
& quem sibi ad manducandum surripere poterat Be
nedict⁹ panem ferebat diebus certis. Ad eundem ve
ro specum a Romano cella iter nō erat: quia excelsa de
super rupes eminebat. Sed ex eadem rupe in longissi
mo fune religatum Romanus deponere panem con
sueuerat: in quo etiam resti paruum tintinabulum in
seruit. vt ad sonituum tintinabuli vir dei cognosceret
quando sibi romanus panem preberet/ quem exiens
acciperet. Sed antiquus hostis vni⁹s charitati inuidē
alteriusq; refectiōi: cum quadam die submitti panem
conspiceret: iactauit lapidem & tintinabulum fregit:
Romanus tamen horis congruentibus ministrare nō
desiit.

Lectio quarta.

Sublacus
locus.

Roman⁹.

De sancto Benedicte.

Cum vero iam omnipotens deus & Romanum
vellet a labore quiescere: & Benedicti vitam in ex
emplum hominibus demonstrare / vt posita su
per candelabrum lucerna claresceret: quatenus omni
bus qui in domo dei sunt luceret: cuidam presbytero
longius manenti: qui refectiōem sibi in paschali fe
stuitate parauerat: per visum dominus apparere digna
tus est dicens. Tu tibi delicias præparas: & seruus me
us illo in loco fame cruciatur. Qui protinus surrexit: atq;
in ipsa solennitate paschali cum alimentis: quæ sibi pa
rauerat: ad locum tetendit: & virum dei pabrupta mō
tium: per concaua vallium: per defossa terrarum quæ
fuit: eumq; latentem in specu reperiit. Cumq; orōne
facta: & benedicentes omnipotentem confedissent:
post dulcia vite colloquia / is qui aduenerat presbyter
dixit. Surge & sumam cibum: quia hodie pascha est.
Cui vir dei respondit dicens Scio qd pascha est: quia vi
dere te merui. Longe quippe ab hominibus positus:
quia die eadem paschalis esset solennitas ignorabat.
Venerabilis autem presbyter rursus asseruit / dicens. Ve
raciter hodie resurrectionis dominicæ paschalis dies
est / abstinere tibi minime congruit. Quia & ego ad
hoc missus sum / vt dona omnipotentis domini parti
ter sumamus. Benedictus igitur dominicum sum psum
cibum. Expleta itaq; refectiōe & colloquio ad eccles
iam presbiter recessit.

Lectio quinta.

Eodem quoq; tempore hunc in specu latitatem
pastores inuenerunt. Quem dum vestitum pell
bus intra fructeta cernerent: aliquam bestiam esse
crediderunt. Sed cognoscētes dei famulum eorū mul
ti ad pietatis gratiam a bestiali mente mutati sunt. No
mē itaq; eius per vicina loca cunctis innotuit. Factūq;

De sancto Benedicto.

est vt ex illo iam tempore a multis frequentari coepisset. Qui cum ei cibos offerret corporis: ab ei ore in suo pectore alimentum referebant vite. Quadam vero die dum solus esset/ tentator affuit. Nā nigra puayz **Merula** auis (que vulgo Merula vocatur) circa eius faciem volitare coepit: eiusq; vultu importune insistere: ita vt capī manu potuisset: si hanc vir sanctus tenere voluisset. Sed signo crucis edito recessit auis. Tāta autem carnis tētatio aue eadē recedēte secuta est: quātam vir sanctus nunq̃ fuerat expertus. Quandam aliquando fornicatorem viderat: quam inalignus spiritus ante ei⁹ mentis oculos reduxit. Tantoq; igne serui dei animum in speciem illius accendit/ vt se in eius pectore amoris flāma vix caperet: & iam pene deferere eremū voluptate vicius deliberarat: cum subito superna gratia respergitus ad semetipsum reuersus est: atq; vrticarum & veprium iuxta suum habitaculum densa crescere fructeta conspiciens: exutus indumento nudum se in illis spinarū aculeis & vrticarū incendiis proiecit. Ibiq; diu voluntus toto ex eis corpore vulneratus exiit. & per cutis vulnera eduxit a corpore vuln⁹ mentis: quia voluptatem traxit in dolorem. Cumq; bene pœnaliter arderet foras/extinxit quod illicite ardebat intus. Vicit itaq; peccatum quia mutauit incendium. Ex quo videlicet tempore sicut discipulis post prohibebat: ita in illo est tentatio voluptatis edomita / vt tale aliquid in se minime sentiret.

Lectio sexta.

Coeperunt postmodum multi iam mundū relinque: atq; ad ei⁹ magisteriū festinare. Liber quippe a tētationis vitio iure iam fact⁹ est virtutū magister. Vnde & per Moysen p̄cipitur: vt leuitae a viginti quinq; ānis & supra ministrare debeant. Ab āno vero **Thume. liij.**

De sancto Benedicto.

Petrus qui inducit in dialogis loquens cum gregorio.

 quinquagesimo custodes vasorum fiunt. Petrus. Iam quidem prolatus testimonii mihi aliquantum intellectus interlucet: sed tamen hoc planius postulo exponi. Gregorius. Liqueat petre quod in iuuentute carnis tentatio ferueat. Ab anno autem quinquagesimo calor corporis frigescat: vasa autem sacra sunt fidelium mentes. Electi ergo cum adhuc in tentatione sunt: subesse eos ac feruere necesse est: & obsequiis laboribusque fatigari. Cum vero iam mentis etate tranquilla calor recesserit tentationis/custodes vasorum fiunt: quia doctores animarum fiunt. Petrus. Fateor: placet quod dicis. Sed quia plati testimonii clausa referasti: quaeso ut de vita iusti debeas ea quae sunt inchoata percurrere. Grego. Recedete igitur tentatione: vir dei quasi spinis erutis exculta terra de virtutum segete veraciter fructum dedit. Preconio itaque eximie conuersationis celebre nomen eius habebatur. Non longe autem monasterium fuit: cuius congregationis pater defunctus est: omnisque ex illo monasterio congregatio ad eundem venerabilem Benedictum venit: & magnis precibus ut ei preesse deberet petiit. Qui diu negando distulit: suos illorumque fratrum mores conuenire non posse praedixit. Sed victus quandoque precibus assensum dedit. Cumque in eodem monasterio regularis vitae custodiam teneret: nullique ut prius peractus illicitos in dexteram leuamque partem deflectere a conuersationis itinere liceret suscepto fratres insancieuentis semetipsum prius accusare coeperunt: quia hunc sibi preesse poposcerant: quorum scilicet fortitudo in norma eius rectitudinis offendeat. Cumque sibi sub eo conspicerent illicita non licere: & sedolerent assueta relinquere: durumque esset quod in mente veteri cogeantur noua meditari. sicut prauis moribus semper grauis est vita bonorum: tractare aliquid de morte eius conati sunt:

De sancto Benedicto.

qui in isto consilio venenum vino miscuerunt. Et cum vas vitreum (in quo ille pestifer potus habebatur) rectū benti patri ex more monasterii ad benedicendū fuisse oblatū. Benedictus extensa manu signū crucis edidit: & vas quod longius tenebatur eodē signo rupit. Sicq; fractum est: ac si in illo vase mortis pro cruce lapidem dedisset. Intellexit protinus vir dei: quia potum mortis habuerat: quod portare non potuit signum vite: atq; illico surrexit: et vultu placito mēte trāquilla cōuocatos fratres allocutus est dicens. Misereat vestri fratres oī potēs deus. quare in me id facere voluistis? Nunquid non prius dixi: quia vestri cum meis morib; nō conuenirent? Ite & iuxta mores vestros vobis patrem trite: quia me posthac habere minime potestis. Tunc ad locum dilectæ solitudinis rediit: & solus in superni pectoris oculis habitauit secum.

Lucæ. xi. Lectio septima.
N illo tempore dixit Iesus discipulis suis. Nemo accendit lucernā et in abscondito ponit: neq; sub modio: sed super candelabrum/ut qui ingrediuntur lumen videāt.

Et reliqua.

Homilia venerabilis Bedæ presbyteri.

De seipso dominus hec loquitur ostendens: & si supra dixerat nullum generationi nequam nisi signum Ione prophetæ dandum: nequa; tamen lucis sue occultandam claritatem fidelibus. Ipse quippe lucernam accendit: qui testam humanæ naturæ diuinitatis sue flamma impleuit. Quam profecto lucernam nec credentibus abscondere: nec sub modio ponere hoc est sub mensura legis includere: vel intra vnus gentis iudeæ terminos voluit cohibere: sed super candelabrum inquit/ut qui ingrediuntur lumē videāt.

De sancto Benedicto.

Candelabrum ecclesiam dicit: cui lucernam superposuit: quia in cordibus nostris fidem suae incarnationis affixit: ut qui fideliter ingredi voluerint ecclesiam: lumen veritatis palam queant intueri. Qua sententia iudeorum quoque proceres condemnat: qui signa querentes exterius: apertam lucis Ianuam noluerunt intrare credendo.

LECTIO OCTAUA.

DEnique precepit ne opera tantummodo: sed ut cogitationes & ipsas etiam cordis intentiones munda & castigare meminerit. Nam sequitur. Lucerna corporis tui: est oculus tuus. Corpus quippe discit opera: quae palam cunctis apparere. Oculum vero ipsam mentis intentionem qua operatur: & de cuius merito eadem opera lucis an tenebrarum sint opera discernunt: sicut ipse consequenter exponit dicens. Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus lucidum erit. Si autem nequam fuerit: etiam corpus tuum tenebrosum erit. Si inquit pura rectaque intentione quam potes agere bona studueris: lucis profecto sunt opera quae facis: etiam si coram hominibus imperfectionis aliquid habere videantur. Quam diligenter tibi deum omnia cooperantur in bonum istis qui secundum propositum vel secundum deum vocati sunt sancti. Si autem perversa est intentio quae praecedit: prauum est omne opus quod sequitur: quamuis rectum esse videatur.

LECTIO NONA.

Vide ergo ne lumen quod in te est: tenebrae sint. hoc est ne ipsa cordis intentio quam lumen est animae / victorum caligine fuscetur: sedula discretione pendere iuxta quod alibi precipit. Omni custodia serua cor tuum: quoniam ex ipso vita praecedit. Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit: non habes aliquam partem tenebrarum / erit lucidum totum: & sicut lucerna fulgoris illuminabit te. Totum corpus nostrum dicit omnia opera nostra: quia & ap-

Romano.
xviii.

puerb. iiii.

De sancto Ambrosio.

membra nra nuncupat qdā opa: q̄ improbat et mortifi-
canda pr̄cipit dicens. Mortificate ergo mēbra v̄sa
q̄ sunt sup̄ terrā/ fornicationē/ immūdiā/ libidinē:
& cetera alia. Si igitur ipse bonum bona intentiōe pa-
traueris/nō habens in tua cōscientiā aliquā partem te-
nebrosæ cogitationis: etiā si contigerit aliquem p̄xi-
morum tua bona actiōe noceri. Verbi gratia: aut de
pecunia quam a te indigens & petens acceperat facere
vel pati aliquid mali/ aut de verbo exhortationis quo
errantem corrigere volebas: forte p̄niciōs⁹ scire ac
errare: tu tñ p̄ tuo simplici & lucido corde hic & in su-
turo lucis gr̄a donaberis. Hęc cōtra hypocrisim ph-
risēorū subdole signa q̄rentium specialiter dicta: nos
iuxta sensum moralem generaliter instituant.

¶ Ambrosii episcopi.

Lectio prima.

Osito in administratione p̄fecturæ
galliarū patre Ambrosio: Ambro-
sius nat⁹ est. Qui infans in area p̄to-
rii i cuna positus cū dormiret aper-
to ore: subito examen apum adue-
niens faciem eius atq; ora complex-
uit/ ita vt ingrediendi in os & egres-

Hoc de pla-
tone quoq;
legitur.

diendi frequentarent vices. Et pater qui prope eū deā-
bulabat (matre & filia timētib⁹) phibēs ne ab ancilla
abigerent: q̄ curā nutriendi infantis suscep̄rat (sollici-
ta enim erat ne infanti nocerēt) expectabat patrio affe-
ctu quo sine illud miraculū clauderetur. At ille post ali-
quā diu euolantes in tātam aeris altitudinē subleuas-
te sunt: vt humanis oculis minime viderētur. Quo fas-
tō territus pater ait. Si vixerit infantulus iste: aliquid
magnū erit.

¶ Lectio secunda.

De sancto Ambrosio.

puer. xvi.

Operabatur iam tunc dominus in seruu suo infan-
tia: ut impleretur quod scriptum est. Fau⁹ mel-
lis: sermones boni. Illud enim examen apud
scriptorum ipsius nobis generabat fauos qui coelestia
dona annunciarent: & mentes hoim de terris ad coelū
erigerent. Postea vero cum adoleuisset: & esset in vrbe
Roma constitutus cum matre vidua & sorore: q̄ virgi-
nitatem fuerat iam professā comite alia virgine: cuius
virginis soror candida: & ipsa eiusdem est professionis
quæ nunc Carthagine degit iam anus: cum videret sa-
cerdotis a domestica sorore vel matre manus osculari:
ipse ludens offerebat dexteram ei dicens: & sibi id ab
eo fieri oportere: si quidē episcopum se futurum me-
morabat.

Lectio tertia.

Probus.
Liguria.
Emilia.

Loquebatur in bono Ambrosio spiri⁹ domi-
ni qui illum ad sacerdotē nutrebat. Illa vero ut
adolecentem & nescientē quid diceret: respue-
bat. Sed postq̄ edoctus est liberalib⁹ disciplinis. ex vr-
be egressus est: & profectus in adiutorium p̄torii præ-
fecturæ: ita splendide causas porauit: ut eligeretur a vi-
ro illustri probō tunc præfecto p̄torii ad consiliū tri-
buendum. Post quod cōsulatus suscepit insignia: ut re-
geret Liguriā Emiliāq̄ puincias. Venit Medios-
lanum per idem tempus. Qui mortuo Auxentio Ar-
rianæ perfidiæ episcopo atq̄ Dionysio beatæ memo-
riæ confessore ad exiliū destinato: cui incumberebat
ecclesia: cum populus ad seditionem surgeret in peten-
do episcopo: essetq̄ sibi cura sedandæ seditionis: ne po-
pulus ciuitatis in periculum sui verteretur: perrexit ad
ecclesiam: ibiq̄ cum alloqueretur plebem: subito vox
fertur infantis in populo sonuisse Ambrosium epis-
copum.

Lectio quarta.

De sancto Ambrosio.

AD supradicti infantis vocis sonitum totius populi ora conuersa sunt acclamantis. Ambrosiū episcopum. Itaq; qui ante turbulentissime dissidebant: quia & Arriani sibi & catholici episcopū cupiebant alterutris ordinari: repente in hunc vnū mirabili concordia consenserunt. Quod ille cognoscens egress⁹ ecclia/tribunal sibi parari fecit. Quippe mox futurus episcopus altiora conscendit. Tunc contra cōsuetudinem suam tormenta personis iussit adhiberi. Quod cū faceret/populus nihilominus acclamabat: peccatum tuum super nos/Sed non similiter sibi populus acclamauit tunc: sicut populus iudeorum. Illi enim vocibus suis sanguinem domini quē effuderūt: imprecabantur super se venturum dicentes: Sanguis eius super nos. Isti enim cathecuminum sciētes fidei voce remissionem peccatorum omnium per baptismatis gratiam pmittebant. Tunc ille turbatus reuertens domum philosophiam profiteri voluit: futurus & verus philosophus christi: qui contemptis secularibus pompis piscatorum secutus esset vestigia: q; christo populos congregauerunt: non fucis verborū/ sed simplicis sermone & vera fidei ratione missi sine pera et sine virga etiam ipsos philosophos conuerterūt. Qd̄ ubi ne faceret/reuocatus est: publicas mulieres ad se fecit ingredi publice ad hoc tantum/ vt visis his populi intentio reuocaretur.

Mat. xx. vi.

Luc. ix.

Lectio quinta.

AT vero populus magis magisq; clamabat: peccatum tuum super nos. At ille cum videret nihil sua intentione proficere fugam parauit. Et egressus nocte media ciuitate cū se Ticiniū p̄gere putauit/ mane ad portā ciuitatis Mediolanensis q; Romana dicitur: inuenitur. Deus em̄ qui ecclesie suae cathos

Ticiniū ciuitas que nūc papia
Canti. vii.

De sancto Ambrosio.

licæ murū parabat aduersus inimicos suos: & turrim
erigebat Dauid contra faciem damasci: hoc est contra
perfidiam hæreticorū: fugā illius impediunt. Qui in
uentus cum custodiretur a populo missa est relatio ad
clemētissimū imperatorē. Tūc Valentinianus q̄ perat
summo gaudio accepit / quod iudices ad se directi ad
sacerdotium peterēt. Lætabat etiā Probus p̄fectus /
quā verbum eius impleretur in Ambrosio. Dixerat
enī proficiscenti / cū mandata ab eodē darent (vt mos
erat) vade & age / nō vt iudex sed vt episcopus. Petente
itaq; relatiōe / iterū fugā parauit: atq; in possesiōe ciui-
tatis Leontii clarissimū aliquam diu latuit. Sed vbi
relatiōe respōsum est / ab eodē Leōtio p̄dit. Præceptū
enī erat vicario / vt insisteret rebus p̄ficiendis. Qui in
iuncta sibi cum vellet implere / p̄posito edicto conue-
nit omnes: vt si vellent sibi consulere rebusq; suis: pro-
derent virum.

Leōtio sexta.

P Roditus itaq; beat⁹ Ambrosius & adduct⁹ Me-
diolanū / cū intelligeret circa se dei volūtate: nec
se diutius posse resistere: postulauit nō se nisi a ca-
tholico ep̄o baptizari. Solicitā enī habebat p̄fidiam
arrianorum. Baptizat⁹ itaq; fert oīa ecclesiastica officia
implessē: atq; octaua die ep̄s ordinatus est summa gr̄a
& læticia cunctorū. Igit post annos quattuor ordina-
tionis suæ ad urbē Romā: hoc est ad p̄priū solum per-
rexit: ibiq; sanctā puellā de qua supra memorauim⁹ /
cui manū offerre solit⁹ erat: in domo propria cū ger-
mana (sicut reliquerat) ita inuenit tam matre defuncta.
Atq; cū illa dextrā eius oscularet: subridēs ait. Ecce vt
dicebā tibi / sacerdotis manū oscularis. Per id tēpus cū
trās Tyberim apud quandā clarissimā matronā inui-
tat⁹ sacrificiū dñō offerret: q̄dam balneatrix q̄ paraly-
tica in lecto iacebat / cum cognouisset ibidē dñi facer-

De sancto Isidoro.

dotem esse in cellula/ se ad eandē domū in qua ille in-
uitat⁹ aduenerat: portari fecit atq; orauit: & imponēt
manus vestimēta attigit. Quē cū oscularet/ statim sani-
tate recepta ābulare coepit: vt impleretur illud domi-
nicum dictum ad aplos: etiā maiora his facietis credē-
tes in nomine domini. Jo. xliij.

¶ Vita sancti Isidori.

Lectio prima.

Isidorus vir egregius hispalensis ec-
clesiæ archiepiscopus Leandri epī
successor & germanus fuit. In quo
sibi quiddā antiquitas vendicauit:
imo nō in tempus antiquitatis scie-
tia magnificauit. Vir in omni gene-
re locutiōis format⁹: vt perito do-
ctoq; sensu scd̄m qualitātē sermonis existeret aptus/ cō-
grua vero opportunitate incomparabili eloquentia
etiā clarus. Iam vero quantus sapiētia fuerit: ex eius di-
uersis studiis & elaboratis opusculis p̄ facile lector pru-
dens intelligere potest. Deniq; de his quē ad nostram
noticiam peruenerunt: ista commemorauimus. Edis-
cit enim libros differentiarum duos: in quibus subti-
li discretione ea quæ v̄sū proferuntur: sensu discreuit.
Proœrniorum librum vnum: in quo quid quisq; li-
ber sanctæ contineat scripturę: breui supputatione di-
stinxit. De ortu vel obitu patrum librum vnum: in quo
rum gestis dignitatem quoq; et martyrium eorū atq;
sententialem sepulturā breuitate subnotauit. Ad germa-
num suum Fulgentium ep̄m officiorū libros duos: Fulgentius
frater.
in quibus officiorū originē: cur vnū quodq; in eccle-
sia agatur interprete stilo/ nō sine maiorum autoritate
eliciuit. Synonymarum libros duos: quibus ad conso-
lationem animæ: ad spem veniæ p̄cipiendę intercedē-
te exhortationis ratione crexit.

De sancto Iſidoro.

Lectio ſecunda.

Sisebutus
rex gotho-
rum.

Florentis
na ſoroꝝ.

DE natura rerum ad Sisebutum regem librum
vnum: in quo tā de ecclesiasticorum doctorū:
q̃ etiam de philosophorum indagine obscura
quēdam de elementis absoluit. De numeris librum
vnum: in quo arithmeticam propter numeros eccles-
iasticis scripturis insertos ex parte tetigit disciplinam.
De nominibus legis & euāgeliorum librum vnū: in
quo ostendit quid memoratæ personæ myſterialiter
ſignificent. De heresiſibus librum vnum: in quo maio-
rum ſequitur exempla: & breuitate qua potuit diſſuſa
collegit. Sententiarum libros tres: quos floribus ex li-
bris papæ Gregorii moralibus decorauit. Chronico-
rum a principio mundi vsq; tempus ſuū librum vnū
nimia breuitate collectum. Contra iudæos (poſulāte
Florentina germana ſua) de propoſito virginum li-
bros duos: in quib; omnia quę fides catholica credit:
ex legis prophetarum testimoniis approbauit. De vie-
ris illuſtribus librum vnum/ cui nos iſta ſubiūgimus.
Monastiçe regulæ librū vnū quē pro patriæ vſu & in-
uālidorum animis decētiffime temperauit. De origi-
ne & regno Gothorum & Sueuorum etiam & Vāda-
lorum hiſtoria librum vnum. Quæſtionum libros
duos. i. geneſis & totius pentatheuci hiſtorico vel alle-
gorico elicit ſenſu/ quos qui legerit veterū ſcilicet tra-
ctatorum multam ſupelleſtilem recognoscet.

Lectio tertia.

ETymologiā codicē nimie magnitudinis di-
ſtinctum ab eo titulis/ non libris. Quē quia ro-
gatu meo fecit (Quis imperfectū reliquerit) ego
in viginti libros diuiſi: & ſunt libri quadraginta quat-
tuor. Quod opus oīmodo philoſophiæ conueniens:
quiſquis crebra meditatione plegerit: nō ignarus diuis

De sancto Iuliano.

narū hūanarūq; rerū merito erit. Ibi redūdās diuerſa
rū artiū elegātia: q̄cūq; fere ſciri debet reſtriſte colle-
git. Sunt & alia multa eius viri opuscula in eccleſia dei
multo cū ornamento: quę hic colligi nobis lōgum:
& ad ſcribēdum ſingula multum eſſe viſum eſt. Quē
deus poſt tot defectus hiſpaniæ nouiſſimis temporis
bus ſuſcitans ad reſtauranda credo antiquorū monū-
mēta: ne vſquequa; ruſticitate vetera ſceremus / quaſi
quandam oppoſuit deſtinationem / cui non immerito
illud philoſophorum a nobis aptatur. Nos inquit in
noſtra vrbe peregrinantes errātesq; tui libri tāq; hoſ-
pites domum reduxerunt: vt poſſimus aliquando eſſe
quieti: & vbi eſſemus agnoſcere. Tu ætates patriæ. tu
ſacrorum iura ſacerdotum: tu deſcriptiones tēporū. tu
domesticā publicāq; diſciplinam: tu ſediū regionū / lo-
corum / tu omnium diuinarū humanarumq; rerū no-
mina / genera / officia: et cauſas aperuiſti. Quo vero flu-
mine eloquentiæ & quot ſaculis diuinarum ſcripturas
rum ſeu patrum teſtimoniis acephalitarum hæreſim **Acephali**
confoderit: ſynadalia geſta coram hiſpalī acta declarāt. **id eſt ſine**
In quibus contra Gregorium præſatæ hæreſis antiſti- **capite.**
tem aſſeruit veritatē. Floruit autem tempore Mauricii
imperatoris / & Ricaredi regis gothorum fideliffimi
in Hiſpaniis. Obiit eorum tempore in pace ſana: do-
ctrina præſtātor cūctis & copioſior operib; charitatis.

¶ Vita ſancti Iuliani epiſcopi.

Leſtio prima.

Ic itaq; Iulian; Romana generoſitate cla-
riſſimus: lingua ſacūdus: iuſticia inſignis / cenoman.
merito fidei percelebris: primus apoſto-
lus Cenomanicæ vrbi a deo deſtinatur.
Qui & ſi aliis apoſtolus non eſt: cenoma-
nenſibus tamen eſt. Nam ſicut de ſe quoq; beatus clas

De sancto Iuliano.

Eternus
est morbus
hydrops.

nat apostolus signum apostolatus eius ipsi sunt in domino. Isergo vir domini dei munitus gladio spiritus sancti accinctus ad destruendos errores ad conculcandas dæmonū vanitates: ad urbem supradictā accessit intrepidus. sed dū nouitas sanctæ prædicationis quibusdā incredulis in scandalum/nōnullis verteretur in derisum/miraculorum potentia reddebat attonitos: quos ad audiendam veritatis viam veterius & innatus error effecerat fastidiosos. per manus enim reuerendi pontificis tantas christus operabatur virtutes: vt verbo demones fugaret/leprosos mundaret: cunctisq; laqueantibus opem crucis medicamine largiretur. Deniq; cum ad eum plurimi concurrerent pro adipiscenda salute corporum illuminati verbo fidei cum salute redibant animarum.

Lectio secunda.

Porro idem venerabilis vir iuxta urbem paruo tectus hospitio die noctuq; in sancto perstabat proposito/vix vllam curam habens corporis/totum se eorum impendens salutē: quos a dæmoniaco nitebatur subducere errore. Sane cum iam multi miraculorum dulcedine delinīti & luce fidei radiati eius scō cōtubernio inhererent: essetq; eis de conuehēde aque penuria non modica q̄rimonia: vir dei ad locū quē aptum credidit accedens/cuspide baculi quē manu gestabat: humi desigens cunctis audientib; dixit/deus noster qui sitiēti populo tuo in eremo de dura silice potum tribuisti: adesito & nobis famulis tuis/& aperi thesaurum tuæ pietatis: & iube nobis de duricta huius telluris ministrari fontem aque viuentis/vt cognoscant præsentēs: quia tu es verus deus: qui in fine sæculorum misisti filium tuum in mundum/vt credētes in te ad veram introduceret promissionis terrā. Cūq;

De sancto Iuliano.

fideles respondissent amen/subito erupit fons viuacissimus: qui & potentiam diuinitatis ostenderet: & meritum beati viri liquido cunctis astantibus demonstraret. Tunc qui iam crediderant in fide corroborati: & qui adhuc gentilitatis errore detinebantur ad pedes sancti procumbunt orantes se sanctæ fidei sacramentis initiari. Hinc ergo fontem placuit ceterorum vocitari/ quia exhibitiois eius gaudio multiplicato fides seruiore credentium cepit multiplicari.

Lectio tertia.

Multi enim eo per baptismatis sacramentum veterem hominem exuerunt: & nouo qui secundum deum creatus est: iusticia & sanctitate ueritatis ueluti sunt. Itaque non quique populares: sed & nobilissimorum plurimi cingula deponentes militie tumida colla sua iugo christi supponentes sancto viro adherere: & sacris eius gaudebant informari exemplis. Cumque fulgor tantæ claritatis quasi Lucifer matutinus solem iusticiæ nunciâs totam prouinciâ iam perlustrasset: princeps ciuitatis defensor nomine gloriosus & secundum caducos huius mundi honores potentissimus tot miraculorum nouitate percussus deo dignum pontificem per internuncios euocâs ut ad se venire dignaretur/ suppliciter exorat. Fidelissimus autem minister christi cum ad principem accederet: ante principum aulae ianuam obuiam habuit quendam cæcum: qui coram eo procumbens flagitabat auxilium. At ille inuocato nomine christi & crucis impresso vexillo eum sub momento pristina restituit sanitati. Quod princeps audiens festinus accurrit/ genibus sancti aduoluitur supplex exorans: quo particeps uitæ æternæ fieri mereret. Quæ uerbo dei diligentissime instructum potifex venerabilis cathezizauit: & solè

Ad ephes
scos. iiii.

De inuentione sanctæ crucis.

ni scilicet peracto: cum tota familia multaq; nobilitas
turba baptizauit. Qui in tanto ardore pietatis excre-
uit ut domum suam sancto viro traderet: quo sibi eccle-
siam diuino cultui aptam extrueret: & lucrandis chris-
to animabus absq; vilo inuigilaret incommodo. Iam
tunc ergo impossibile dictu reor / quanto gaudio:
quanta ve alacritate cotidie christo vrbes fierent lucra:
diabolo vero detrimēta. Omnis ætas / omnis sexus ar-
dentissimo amore ad audiendū verbum domini con-
fluebat. & certatim præire alter alterum in sancto pro-
posito elaborabat. Facta igitur bonorum suorum col-
lationem sancto viro tradunt / quo et ecclesia diuinis ex-
ornaretur honorib;: & pauperes christi alimētis con-
solarentur corporalibus.

¶ Inuentio sanctæ Crucis.

Lectio prima.

Constantinus
magnus.

Nno post passionem domini nostri Iesu
christi ducentesimo trigesimo regnante
venerabili dei cultore viro magno Con-
stantino imperatore. In sexto anno regni
eius gens multa barbarorum congrega-
ta est super danubii fluium: parata ad bellum contra
principem romanorum in romanis partibus. Nūcia-
tum est autem regi Constantino. Qui congregas mul-
titudinem exercitus pfectus eis est obuiam i pugnā /
& inuenit eos q depdatierant Romanic partes: & erāt
secus danubium. Videns autem rex contristatus ē val-
de: quod multitudo esset innumera bilis: et timuit vsq;
ad mortem. Eadem vero nocte venit ad eum vir splen-
didissimus: & suscitauit eum / dixitq; ei. Constantine no-
li timere / sed respice sursum in cœlum: & vide. Et interi-
dens in cœlum: vidit signum crucis christi ex lumine
claro consitutum: & super se litteris aureis scriptum

De inuentione sancte crucis.

titulum: in hoc signo vinces. Viso autē signo hoc: rex
Constantinus fecit similitudinem crucis: quam vide-
rat in coelo. Et surgens impetum fecit contra barba-
ros: & fecit antecedere signum crucis. Et superueniens
cum exercitu suo super barbaros cōcepit concitare eos
proxima luce.

Lectio secunda.

T Imuerunt ergo barbari: & dederūt fugam per
ripam danubii: & mortua est nō minima pars
multitudinis eorum. Et dedit deus in illo die vī-
ctoriam regi Constantino per virtutem sancte crucis.
Veniens autem rex Constantinus in suam ciuitatem
conuocauit omnes sacerdotes omnium deorum vel
idolorum: & quærebat ab eis cuius veri dei: vel quod
signum esset crucis: & non poterant respondere ei: Re-
sponderunt vero quidam ex eis: & dixerūt. Hoc signū
crucis coelestis dei. Audientes autē pauci christiani qui
erant eodem tempore: venerunt ad regem: & euange-
lizauerunt ei misterium trinitatis: & aduentum domi-
ni filii dei: & quemadmodum nat⁹ esset: & crucifixus:
& tertia die resurrexerit. Quod autē audiens Constan-
tin⁹ rex misit ad Eusebium episcopum vr̄bis Romę:
& adduxit eum: qui ostendit ei christianorum fidem:
& omnia mysteria & baptizauit eum in nomine do-
mini nostri iesu christi: & confirmatus est in fide chri-
sti. Iussit autem ædificari vbique ecclesias christi: tēpla
vero idolorum destrui.

Eusebius
papa.

Lectio tertia.

E Rat autem beatus Constantinus perfectus in fi-
de: & feruens in spiritu sancto / & exercebatur in
sanctis euāgeliis christi: & didicit ab eis: vbi crus-
cifixus fuisset christ⁹. misit matrem suam helenam / vt
exquireret sanctum lignum crucis domini: & in eodē
loco edificaret ecclesiam. Gratia autē spiritus sancti res-

De inuentione sanctæ crucis.

quiescit in beatissima matre Constantini Helena. Hęc autem in omnibus scripturis se exercebat: & nimiam in dño iesu christo possedit dilectionem. Postmodum diligenter sanctę crucis lignum exquisiuit. Dñ legisset autem intente aduentum humanitatis saluatoris domini nostri iesu christi. & crucis eius passionem / & a mortuis resurrectionem: nō est passa: donec inueniret lignum / vbi dominicum & sanctū confixum est corpus. Inuenit autem illud hoc modo. Vicesima & octaua die secundi mensis in sanctam ciuitatem Ierusalem introiuit cum exercitu suo magno. Congregauit autē congregationem maximam de impiissima gente iudæorum. Non solum autem eos qui in ciuitate erāt: sed eos qui in circuitu in castellis: possessionib⁹ / villis: vel ciuitatibus iudæos congregare precepit.

Lectio quarta.

ERata autem Ierusalē tēpore illo deserta ita vt vix inuenirentur in ea tria millia iudæorum. Quos conuocans beatissima Helena dixit eis. Cognoui de sanctis scripturis ac ppheticis libris quia fuistis dilecti a deo. Sed quia omnes repellentes sanctum christum qui volebat vos de maledicto redimere / maledixistis: & eū qui spūto oculos vestros illuminauit / in mundis sputis iniuriastis: & eum qui mortuos vestros viuificauit: i mortem tradidistis & sic lucem tenebras: & veritatem mēdacium existimantes esse: peruenit in vos maledictum / quod est i lege vestra scriptum. Nūc autem eligite ex vobis viros qui diligenter sciunt legē vestram: vt respondeant mihi de quibus interrogauero eos. Qui recedentes cum timore & multas questiones intra semetipsos facientes inuenerunt eos: qui dicebant se scire legem viros numero mille: & adducentes eos ad beatam Helenam statuerunt / testimonium per

De inuentionē sancte crucis.

hibentes legis eos scientiam multam habere.

Lectio quinta.

Sancta autem Helena dixit ad eos. Audite verba mea & auribus percipite sermones meos. Non enim intellexistis in sermonibus prophetarum: quem admodum prophetauerunt de aduentu christi. Propter hoc ergo ego vos hodie interrogo: quod beatus Esaias propheta dicit: quia puer nascetur: et mater eius virum non cognoscat. Et iterum laudum conscriptor David dicit. Providebam dominum in conspectu meo semper: quoniam a dextris est mihi ne commouear. & Esaias de vobis dicit. *Esai. ix.*
psal. xv.
Esai. i.
 Filios genui: & exaltaui: ipsi autem spreuerunt me. Cognouit bos possessorem suum: & asinus praesepe domini sui. Israel autem me non cognouit: populus meus me non intellexit. Et omnis scriptura de ipso tunc locuta est. Ergo qui sciebatis legem tunc errastis. Nunc vero eligite qui diligenter nouerint scientiam legis: & ad interrogationem meam dent responsum. Et militibus iussit custodire eos cum summa diligentia. Consilio autem facto inter eos: eligerunt optimos doctores legum viros quingentos: & venientes steterunt in conspectu Helenae: quae dixit. Hi sunt qui nouerunt optime legem eius?

Lectio sexta.

Et coepit iterum beatissima Helena docere eos dicens. O vos qui vere stulti estis filii Israel secundum scripturas: qui patrum vestrorum cecitate secuti estis: qui dicitis Iesum non esse filium dei: qui legistis legem & prophetas: & non intellexistis. Illi autem responderunt. Nos quidem legimus: & non intelligimus. Pro qua autem causa talia nobis dicitis domina? In palam manifesta nobis: ut nos cognoscentes respondeamus de his quae a te dominum. Ipsa autem iterum dixit eis. Adhuc euntes eligite meliores. Qui cum irent inter se dicebant. Pro qua causa putatis nobis hunc laborem facit regina?

De inuentione sancte crucis.

Vnus autem ex hijs Iudas nomine dixit eis: Ego scio quia questionem vult facere ligni: in quo christum suspenderunt patres nostri. Videte ergo nemo ei confiteatur. Nam vere destruentur paternae traditiones: & lex ad nihilum redigeretur. Zacheus autem meus pronunciauit patri meo Simeoni: & pater meus iterum cum more retur pronunciauit mihi dicens. Vide fili: cum questio ligni facta fuerit: in quodam nauere messiam qui ante nos fuere: manifesta illud antequam cruciatus fueris. Iam autem amplius hebreorum genus non regnabit: sed regnum eorum erit: qui crucifixum adorauerint. Ipse autem regnabit in secula seculorum amen. Ipse autem est christus filius dei viui. Ego vero dixi illi. Pater si ergo sciebant patres nostri: quia ipse esset christus: quare manus suas iniecere in eum? Et dixit ad me. Audi fili et cognosce semitas & eius inenarrabile nomen: quia nunquam consiliatus sum: neque conueni cum eis: sed multoties contradicebam illis. Sed quia arguebat seniores & pontifices: ideo condemnare eum cruci: putantes mortificare immortalem. Quem & deponentes de ligno: sepelierunt eum. Ipse autem sepultus: post tertium diem resurgens: manifestauit se suis discipulis. Vnde & credidit Stephanus frater tuus: & cepit eos docere in nomine eius.

¶ Secundum Ioannem.

In illo tempore: dixit Iesus discipulis suis & turbis iudeorum. Ego si exaltatus fuero a terra omnia traham ad meipsum. Et reliqua.

¶ Homilia. Lectio septima.

Dominus noster Iesus christus fratres in verbis lectionis huius ministros suos ut seipsum sequerentur hortatus est: cum praedixisset passionem suam: quod nisi granum frumenti cadens in terra mortuum fuerit / ipsum solum manet. Si autem mortuum fue-

De inuentione sanctę crucis.

et multum fructū affert. Ibi deniq; excitauit eos: qui
 eum ad regna cęlorum sequi uellent: ut animam suā
 odissent in hoc mundo: si eam in uitam æternam cu-
 stodire cogitarent. Ad nostram rursus infirmitatē po-
 stea conuersus ait. Nunc princeps huius mundi eliciet
 foras. Et ego si exaltatus fuero a terra/ omnia trahā ad
 meipsum. Quæ omnia: nisi ex quibus dıabolus elicie-
 tur foras? Non autem dixit omnes: sed omnia. nō em̃
 omnium est fides. Non utiq; hoc ad unitatem homi-
 num retulit: sed ad creature integritatem: id est spiritū/
 animam/ & corpus: & illud quod intelligimus: & illud
 quod uiuimus: & illud quod uisibiles & contractabi-
 les sumus. Si enim capillus de capite uestro non perit:
 omnia trahit post se. Aut si omnia ipsi homines intel-
 ligendi omnia prædestinata ad salutem possumus di-
 cere. Ex quibus omnibus aut nihil est periturū: cum
 supra de suis ouibus loqueretur dixit: aut certe omnia
 hominum genera siue in linguis omnibus/ siue i æta-
 tibus/ siue in gradibus omnibus honorum: siue in ar-
 tium litterarum & utilium professionibus omnibus.
 Et quicquid aliud dici potest secundum innumerabi-
 les differentias: quibus inter se præter sola peccata ho-
 mines distant ab excellentissimis usq; ad humilimos
 a rege usq; ad mēdicum omnia traham post me. Sed
 si exaltatus fuero a terra/ hoc est cum exaltatus i cruce.
 Non enim dubitat futurum esse quod uenit implere.
 Nam exaltationem suam quid aliud dicitq; in cruce
 passionem? Subiunxit enim euangelista & ait. Hoc au-
 tem dicebat significans qua morte esset moriturus.
 Respondit ei turba. Nos audiuius ex lege: quia chri-
 stus manet in æternum. Et quomodo tu dicis: oportet
 exaltari filium hominis? Quis est iste filius hominis?
 Moraliter tenuerunt: quod dominus se dicebat assidue

De inuentione sancte crucis.

Joā. xij.

ps. lxxviii

ps. cxviii.

esse filiū hoīs. Nā hoc in loco nō ait si exaltat⁹ fuerit⁹
terra fili⁹ hoīs: sed superius dixerat qđ lectum atq; tra-
ctatū est quādo numerati sunt gentiles illi: qui eū vide-
re cupiebāt. Venit inquit hora/vt clarificetur fili⁹ ho-
minis. Hoc itaq; isto aio retinētes qđ nunc ait: cū exal-
tatus fuero a terra mortē crucis intelligētes quēserunt
ab illo & dixerunt. Nos audiūmus ex lege: quia Chri-
stus manet in æternū: quomodo tu dicis oportet exal-
tari filiū hoīs? Si em̄ christus est (inquit) manet i eter-
num. Si manet in æternum / quomodo exaltabitur a
terra: idest quomodo crucis passiōe moriet⁹? Hoc em̄
dixisse eū intelligebant: quod facere cogitabāt. Dix-
it ergo eis Iesus. Adhuc modicū lumen in vobis est.
Hinc est qđ intelligitis quia Christ⁹ manet in æternū.
Ergo ambulate/accedite/totū intelligite & moriturū
christum & victurū in æternum: & sanguinē funden-
dū qđ redimat: & ascensurū ad sublimia quo pducatur.
tenebræ autē vos comprehendent: si eo modo credide-
ritis christi eternitatem/vt negetis in eo mortis humi-
litem. Et qui ambulat in tenebris: nescit quo vadat.
Sic potest offendere in lapidē offensionis: & petra scā-
dali qđ fuit dñs cecis iudeis: sic & credētib⁹ lapis quē
reprobauerūt ædificātes hic factus est i caput anguli.
Hinc dedignati sunt credere in christū: quia eorū im-
pietas cōtempnit mortuū: derisit occisum. Et ipse erat
mors grani multiplicandi: & exaltatio trahentis possi-
se oīa. Dū lucē inquit habetis: credite in lucē: vt filii lū-
cis sitis. Cū aliquid veri audit⁹ habetis: credite in verita-
tem: vt renascamini i veritate. ¶ Itē vnde vt supra.

Lectio octaua.

ET consilio facto saducæi cum pharisæis cōdem-
nauerunt vt lapidarent illum. Sed beatus ille cū

De inuentione sancte crucis.

tradebat animam: expandens manus suas in coelū ora-
bat dicens. Domine ne statuas illis hoc peccatum. Sed
& tu audi me fili: & docebo te Christo & pietate eius:
quia & Saul⁹ qui ante templum sedebat: & exercebat
scenofactoriam: erat autem persequense eos qui ī chris-
to credebant: & concitauit populum aduersum fra-
trem tuum Stephanum: & pietate ductus super eū do-
minus: fecit eū vnum de sanctis suis. propter quod
ego & fratres mei credimus in eum: quia vere fili⁹ dei
est. Et tu filioli blasphemare eum: neq; eos qui in eū
credunt: & habebis vitam æternam. Hæc mihi con-
testatus est: Simon pater⁹ meus. Ecce omnia audistis.
quid vobis placet si interrogauerit vos de ligno crucis?
Ceteri autem dicebant. Nos talia nūq̃ audiuim⁹: qua-
lia a te audiuim⁹. Si qua ergo inquisitio fuerit de hoc: vi-
de ne oñdas ei. Manifesta aut quia hæc dicit⁹: et locū no-
strū ī quo sancta crux posita est. Hæc eis dicentibus ve-
niunt milites ad eos dicentes. Venite vocat vos regina.
Illi aut cū venissent altercabant cū ea: & nihil volue-
rūt verū dicere. Tūc beata Helena iubet eos oēs tradi
in ignem. Qui cum traditi essent: tradiderunt ei Iudā
dicētes. Hic est vir iustus & pphete filius: & legē nouit
cū actibus. hic dñā q̃ desiderat cor tuū oñdet tibi dili-
genter. Et oēs simul testimonium phibentes dimissit
eos. & tenuit Iudā solum. Et cōuocans eum dicit ei. Vi-
ta & mors proposita est tibi. elige quod vis: vitam an
mortē. Iudas dixit. Et quis ī solitudine constitutus pa-
nibus positis lapides manducat? Beata Helena dixit.
Si ergo vis ī terra viuere & ī coelis: dic mihi ubi absco-
ditum est lignum preciosum crucis? Iudas dixit. Quē
admodum habet ī gestis / sunt iam anni ducenti plus
minus ve: & nos cum sim⁹ iuniores: quomodo possū-
mus hæc nosse? Beata Helena dixit. Quomodo ante

Scenofas-
croia.
actus cap.
xviii.

De inuentione sanctæ crucis.

Illum cui tantas generationes cum in Illo & Troade factum est
 ras erat. bellum. & nunc omnes commemorantur: qui ibi sunt
 Troas re= mortui. & monumenta eorum et loca scripta sunt. Iu-
 gio. das dixit. Necessario domina: quia scripti sunt. Nos au-
 tem non habemus scriptum. Beata Helena dixit. Et quis-
 dem & paulo ante confessus es a teipso quæ gesta sunt.
 Iudas dixit. In dubio locutus sum. Beata Helena dixit.
 Habeo beatam legem euangeliorum: in quo loco cru-
 cifixus est: tantum ostende mihi qui vocatur caluarie
 locus: et ego faciam emundari locum: forsitan inue-
 niam desiderium meum. Iudas autem dixit. Neque lo-
 cum noui: quia nec eram natus.

Lectio nona.

Tunc beata Helena dixit: & crucifixum fame te
 interficiam nisi dixeris veritatē. & cum dixisset
 hec: iussit eum mitti in lacu sicco usque in septimo
 die sine cibo manentem. Cum transissent autem septē
 dies/ clamauit iudas de lacu dicēs. Obsecro vos educite
 me & ego ostendam crucem christi. Cum ascendisset autē
 Iudas de lacu: perrexit usque ad locum: & nesciens cer-
 tius locum ubi iacebat crux christi: leuauit manus suas
 ad deum: & hebraica lingua dixit. Domine deus meus
 qui fecisti coelum & terram: qui palmo mensus es coe-
 lum: pugno mensurasti terram: qui sedes super cheru-
 bin: & ipsa sunt volatilia in aera cursibus immensa in
 luce: ubi humana natura transire non potest: quia tu es
 deus: qui fecisti ea ad ministerium tuum sex animalia
 quæ habent senas alas: quattuor quidem ex ipsis quæ
 volant/ non tacentia incessabili voce dicentia. Sanctus/
 sanctus/ sanctus: cherubini vocantur. Duo autem ex ip-
 sis posuisti in paradiso custodire lignum vite: quæ vo-
 cant seraphim. Tu autem dominaris omnium: quia tua
 factura sumus: qui incredibiles angelos profundo tartaro

De inuentione sancte crucis.

tartaro tradidisti. Et ipsi sunt sub profundo abyssi draconum foetore cruciandi: & tuo precepto contradicere non possunt. Et nunc domine si tua voluntas est recognare filium Marie: qui missus est a te: nisi autem fuisset ex te: non tantas virtutes fecisset: nisi vero tuus puer fuisset: non resuscitares eum a mortuis: Fac nobis dñe prodigium hoc: & sicut exaudisti famulum tuum Moysen: & ostendisti illi ossa patris nři Ioseph: ita & nunc si est voluntas tua: ostende nobis occultum thesaurum. fac ab eodem loco fumum odoris aromatum suauitatis ascendere: vt & ego credam crucifixum christum: quia ipse est nunc & in secula seculorum amen. Hæc cum orasset Iudas: statim commotus est locus: & multitudo fumum aromatum odoris suauitatis ascendit de loco: ita vt admiratus Iudas plauderet ambabus manibus & diceret. In veritate tu es christus saluator mundi. Gratias tibi ago domine: quia cum sim indignus: nō me fraudasti a tua gratia. Domine Iesu christe deprecor te ne memores sis meorū peccatorum: & annuere me cum fratre meo Stephano: qui scribit in actibus apostolorum. Hæc cum dixisset accipiens solum suum percussit se viriliter & cepit fodere. Cum autem fodisset quasi passus viginti inuenit tres cruce ab incolis. Quas efficiens attulit in ciuitatem. Interrogabat beatam Helenam quæ esset crux christi. Scimus enim quia ceteræ duæ latronum fuerunt: qui cum eo crucifixi sunt. Et ponentes in medio ciuitatis expectabant gloriam christi. Et circa horam sextam ecce efferebatur mortuus iuuenis in grabbato sepulture mancipandus. Iudas autem gaudio repletus dixit ad beatam Helenam. Nunc cognoscetis domina dilectissimum lignū et virtutem eius. Et extendens grabbatum Iudas fecit poni mortuū: & posuit super eum singulas cruce: & non

Stationis
effectus.

Stationis s.
passus in
strumentis
fodiendi.

Mortuus
suscitatur.

De inuentione sancte crucis.

Inuidus
diabolus.

surrexit. Imposita autem tertia cruce dominica super mortuum statim surrexit: qui mortuus fuerat iuuenis. Et omnes qui aderant glorificauerunt deum. Sed omnium bonorum inuidus cum furore vociferabatur i aera dicens. Quis iterum hic est qui non permittit me suscipere animas eorum? O Iesu nazarene omnes traxisti ad te? Ecce lignum tuum manifestasti aduersum me. O Iuda quid hoc fecisti? nonne per Iudam prius traditionem feci: & populum concitavi in pie agere? Ecce nunc per Iudam hinc escior? inueniam & ego quid faciam aduersum te. Ego suscitabo alium regem qui derelinquit crucifixum: & meis obsequetur consiliis: & mittet te in iniquis tormentis: & tunc cruciatus negabis crucifixum. Iudas autem feruens in spiritu sancto dixit. Qui mortuos suscitauit christus: ipse te dannet in abyssum ignis æterni. Hæc audiens beatissima Helena admirabatur fidem Iudæ. Deinde cum magno studio collocans preciosam crucem auro & lapidibus preciosis faciens loculum argenteum: in ipso collocauit crucem christi: & ecclesiam construxit in ipso Caluarie loco. Iudas autem accipiens incorruptionis baptismum in christo Iesu de præcedentibus signis ostensus est fidelis. Commendauit autem eum beata Helena episcopo: qui illo tempore erat Ierosolymis: & baptizauit eum. Cum moraretur adhuc beata Helena in hierosolyma: factum est autem beatum episcopum dormitionem accipere in christo. Beata Helena accersuit Eusebium episcopum urbis Romæ: & ordinauit Iudam episcopum Ierosolymæ ecclesiæ. Mutauit autem nomen eius & vocatus est Quiriacus.

Quiriacus
p cyriaco.

¶ Urbani martyris.

LECTIO prima.

De sancto Urbano.

Rbanuseps natione Romanus ex nobilissima fuit pspia ortus: cuius pater Potianus dictus est. Qui Urbanus a beato aplo Petro octauus decimus: postquam beatissimus Calixtus papa iam senex persecutione Alexandri per triumphum martyrii migravit ad christum/cathe-

Alexander
imperator
romanus.

dram Romanę vrbis suscepit. Qui dignitate sublimatus: in multis calamitatibus ac tribulationibus nullis mundi huius prosperis vixit: aduersis oibus ob christi potius est amorem. Hic ante epatum probabilis fuit confessor: & post epatum nihilominus semel & iterum & usque septies pro christi nomine examinatus atque diuitius catus est. Hic fecit vasa sacra que pulchra omnia argentea patenas quoque argenteas christo apposuit. Sacra quoque mysteria solerti industria sanciuit: & sua predicatione multos ab incredulitate ad baptismum christi conuertit: etiam & Valerianum inclytum virum sponsum beate Cecilie & eius cognatum Tiburtium. Quos etiam ad martyrium palamam perduxit: & ex monitis salutiferis multi martyrio coronati sunt. Beatus Urbanus fecit ordinationes quinque menses decembris: presbyteros quattuordecim: diaconos quinque: episcopos per diuersa loca instituit numero octo. Sedit in episcopatu annis octo/ mensibus sex/diebus duodecim. Cui successit in episcopatu Anteros vir venerabilis natione grecus.

LECTIO SECUNDA.

IGitur in tpe Alexandri Augusti: quia in re Mamea dictus est: prefecto vrbis Turgio almachio: multis suppliciis coagustatus est cum aliis que plurimis. Que cum inuenisset orantem cum tribus diaconibus et duobus presbyteris vicarius Caprasius: deduxit eos ad palatium Vespasiani: in quo erat Almachius. Cui iussu ducti

Alexander
Mamea

De sancto Urbano.

Gazophylacium.

sunt ad pagum iuxta templum Iouis: & ibidem in e-
 gasulo missi. Ad quem veniebant multi christiano-
 rum dato precio carcerario verbum vite percipientes ab eo.
 Transactis itaque multis diebus: adducitur ante conspe-
 ctum Almachii. Cui dixit Almachius. Iam depone au-
 daciam magicæ artis: & ostende mihi thesauros Ceci-
 liæ: quos apud te cognouimus esse recedidos. Ad hæc
 beatus Urbanus. Quia a me requiris pecuniam Ceci-
 liæ: nequaquam negabo: quia in gazophylacio christi
 manus pauperum recedita est. Nec tuam nec imperatoris
 tui amicitiam optabo: quia corruptibiles estis: & æter-
 no regi famulari omni exopto auiditate. Tunc alma-
 chius præfectus præcepit ministris suis dicens. Plum-
 batas afferte & tam diu contumax Urbanus cæsus sit
 & cum suo deo mactetur: quousque deficiant. Quo fa-
 cto gratias agebant cantantes & exultantes deo. Post
 hæc missi sunt in custodiam priuatam & ieiuniis afflicti.
 Ad quos noctu christiani venerunt multi cum tribus
 tribunis/ quorum nomina hæc sunt. Fabianus. Calixe-
 tus. Amonitus: & duo fratres nomine Fortunatus & Iu-
 stinus. Qui audientes monita salutis: christiani facti
 sunt. Tunc & ipse Anolinus carcerarius credidit deo et
 baptizatus est.

Lectio tertia.

QUod audiens Almachius misit ad vicarium Ca-
 prasum/ ut presentaret sanctum Urbanum cum
 deo suo. Qui cum cognosceret Anolinum esse
 christianum/ ait ad eum. Anoline verum ne est quod de
 te audiui? Anolinus respondit. Ego christianus
 sum: & christum confiteor. Ad hæc iudex frater ait.
 Ducantur ad templum dianæ: & ibi capite plectantur:
 si non sacrificauerint. Post hæc Turgius Almachius
 fuisse sibi tribunal parari: & veniente nocte adduci bea-
 tum papam cum deo suo. Qui cum non acquiesceret

De sancto Urbano.

sacrificare: sed magis cum publica voce deriderent/ast
 Caprasio vicario. Duceos ad templum quod est iux
 ta pagum: & sacrificent deo Ioui: & perquirant facul
 tates eorū. Quod si non fecerint/cedant: & in ergastu
 lo iterū retrudantur. Quo cum venisset deridebant
 & expuebant in eum dicentes. O miseri: quare adora
 tis idola surda & muta? Ad hæc verba cum cæderent:
 repente cecidit simulachrum & interfecit de sacerdos
 tribus idolorum numero vigintiduo / qui ministrabāt
 ignem sacrificii. Sequenti vero nocte sanctos adduci
 iussit contumeliis affectos: & fortiter cædebantur ex
 tensi in terra. Illi autem cum cæderentur gratias reser
 rebant deo dicētes: gloria tibi domine. Vnus vero ex
 diaconibus erectis in cœlū oculis emisit spiritū. Cuius
 corpus Fortunat⁹ presbyter tulit noctu: & sepeliuit eū
 in crypta: in cœmiterio p̄textati/ cui nōmē erat Lucias
 nus. Post hæc Almachius præcepit vt cum plumba
 tis cæderentur & scorpionibus. Qui cessi cum bene
 dixissent deum: duxerūt eos ad fanum Dianę cum ni
 mio furore: & extensis vlnis erectisq; i cœlum oculis:
 dixit beatus Urbanus. Vnus est deus creator omniū/
 ipsi soli sacrificamus. Hęc & alia q̄ plurima dicentes
 & osculantes se osculo pacis & flectentes genua decol
 lati sunt p̄ nomīne domini octauo Kalendarū iunij.
 Quorum corpora ante tēplum Dianę iacuerunt die
 bus quinq;. Quidam vero christiani noctu venerunt
 cum tribunis præfatis: & tulerunt eorum corpora: &
 sepelierunt in cœmiterio p̄textati. Corpus deniq;
 sancti Urbani papæ ibi in superiori coenaculo condi
 derunt.

¶ Petronillæ virginis.

Lectio prima.

I iij

De sancta Petronilla.

Omne natale sancte Petronille virginis. Hec fuit beatissimi Petri filia. In tempore illo contigit/ vt Titus discipulus apostolorum diceret Petro apostolo. Cum vniuersi a te saluentur infirmi: quare Petronillam paralyticam facere permittis? Apostolus vero ait. Sic expedit ei. Sed ne extimesc. impossibilitas eius incolumitatis meis sermonibus excusari: ait ad eam. Surge Petronilla: & ministra nobis. & surrexit statim sana.

LECTIO SECUNDA.

M Inisterio autem expleto / fuit eam redire ad grabbatum. At vbi in dei timore coepit esse perfecta non solum saluata est: sed etiam plurimis reparauit in melius suis orationibus sanitatem. Et quoniam nimis speciosa erat: venit ad eam Flaccus comes / vt eam sibi vxorem acciperet. Cui Petronilla ait. Ad puellam inermem cum militibus & armis venisti: Si vxorem me habere vis: fac matronas & virginnes honestas ad me post tres dies venire: vt cum ipsis veniam ad domum tuam.

LECTIO TERTIA.

F Actum est autem vt trium dierum spatium acceptum virgo sancta ieiuniis occuparet & orationibus: hinc secum sanctam virginem Feliculam cogetaneam suam in dei timore perfectam. Tercio itaque die veniens ad eam sanctus Nicomedes presbyter celebravit mysteria christi. Virgo sacratissima mox vt christi sacramentum accepit: reclinans se in lectulum emisit spiritum. Factumque est vt omnis turba matronarum & virginum quae fuerat a Flacco adductae exequias sancte virginis funeris celebrarent.

¶ In natalicia beatissimorum apostolorum Petri & Pauli. Sermo beati Leonis pape.

LECTIO PRIMA.

De sanctis apostolis Petro & Paulo.

Minium quidem fratres sanctarum solē-
nitatum dilectissimi totus mundus ē par-
ticeps: & vnus si dei pietas exigit/ vt quic-
quid pro salute vniuersorum gestū recol-
tur: communibus vbiq; gaudiis celebre
tur. Verū tamen hodierna festiuitas p̄t: r illā reuerentiā
quā toto orbe terrarū p̄meruit speciali & propria n̄c-
vrbis exultatiōe venerāda est: vt vbi p̄cipuorū apo-
lorum glorificatus est exitus: ibi in diē martyrii eorū
sit læticiæ principatus. Isti sunt enim/ isti sunt viri: per
quos tibi euangelium christi Roma resplenduit. Et q̄
eras magistra erroris/ facta es discipula veritatis. Isti sūt
patres tui sancti veriq; pastores / qui te regnis cœlesti-
bus inserendam multo melius cōdiderūt: q̄ illi quo-
rum prima studio mœnium tuorum fundamenta lo-
cata sūt. E quibus is qui tibi nomen: fraterna te cæ-
de fœdauit. Isti sunt qui te ad hanc gloriam prouexe-
runt/ vt gens sancta/ populus electus: ciuitas sacerdoti-
lis & regia: per sacram beati Petri sedem caput orbis
effecta: latius p̄sideres religiōe diuina/ quā dñatione
terrena. Quāuis enim multis aucta victoriis tus impe-
rii tui terra mariq; protuleris/ ininus tñ est qđ tibi bel-
licus labor subdidit/ quam quod pax christiana sub-
lecit. Dominus nāq; bonus: iustus/ omnipotēs qui mi-
sericordiā suam humano generi nunq; negauit: oēsq;
in commune mortales ad cognitionem sui abundan-
tissimis beneficiis semp̄ erudiuit/ voluntariam erran-
tium cæcitatem: & procliuiem in deteriora nequitiam
secretiori consilio & altiori pietate miseratus est: m̄tē
do verbum suum æquale sibi atq; coeternum: quod
caro factum ita diuinā naturā vn̄iuit humanæ: vt illius
ad infirma declinatio nōstra fieret ad summa p̄uectio.
Vt autem huius inenarrabilis gr̄atię per totum mūdū

Romulus.
Remus.

De sanctis apostolis Petro & Paulo.

diffunderetur effectus: romanum regnum diuina prudentia preparauit. Cuius ad cos limites incrementa perducta sunt: quibus cunctarum vndiq; gentium vicina & cōtigua esset vniuersitas. Dispositio enim diuinitus operi maxime congruebat/ vt multa regna vno confederarentur imperio: & cito pueros haberet populos: predicatio generalis/quos vnus teneret regimen ciuitatis. Hæc autem ciuitas ignorans sue proiectionis autorem/cum pene oībus dominaretur gentibus/ omnium gentium seruiebat erroribus: & magnam sibi videbatur suscepisse religionem / quia nullam respue- rat falsitatem. Vnde quanto erat per diaboli tenacius alligata/tanto per christum est mirabilius absoluta.

Lectio secunda.

NAm cum duodecim apostoli per spiritum sanctum omnium locutione linguarum imbuendum euangelio mundum distributis sibi terrarum partib; suscepissent: beatissim⁹ Petrus princeps apostolici ordinis ad arcem romani destinatur imperii/vt lux veritatis/quę omnium gentium reuelabat salutem/efficacius se ab ipso capite p totum mundi corpus effunderet. Cuius autem nationis homines i hac tunc vrbe non essent: aut quę vsq; gentes ignorarent: quod Roma didicisset. Hic colluctantes philosophiæ opiniones: hic dissoluendæ erant terrene sapientię vanitates. Hic confutandus dæmonum cultus: hic oīm sacrificiorum impietas destruenda/ vbi diligentissima habebatur superstitione collectum: quicquid vsquam fuerat vanis erroribus institutum. Ad hanc ergo vrbe tu beatissime Petre apostole venire non metuis: & cū cōsorte glorię tuę Paulo apostolo altarum adhuc ecclesiarum ordinationibus occupato: syluam istam frementium bestiarum; & turbulentissimę profunditatis

De sanctis aplis Petro & Paulo.

oceanum: constantior q̄ cum super mare gradereris
 & mergereris: nec mundi dominam times Roman:
 qui in Cayphe domo expaueras sacerdotis ancillam.
 Nunquid aut iudicium Pilati: aut saeuitia iudæorū mi
 nor est: q̄ in Claudio potestas: vel in Nerone crudeli
 tas: Vincebat ergo materiam formidinis vis amoris.
 non existimabas terrori esse cedendum: dum horū sa
 luti consulis: quos susceperas diligendos. Hunc autem
 intrepidę charitatis affectum iam in te profecto cōces
 peras: quando professio tuā amoris in deum trinæ in
 terrogatiōis ē solidata mysterio. Nec aliud ab hac mē
 tis tuę intentione quęsitum est: quam vt pascendis ei⁹
 quem diligeres: ouib⁹ cibum (quo ipse eras opīmat⁹)
 impenderes. Augebant quoq; fiduciam tuam tot sig
 na miraculorum: tot dona charismatum: atq; experia
 mēta virtutum. Iā populos qui ex circuncisione cre
 diderant erudieras: iam antiochenā ecclesiam (vbi pri
 ma christiani nominis dignitas ē orta) fundaueras. iā
 pontū: galaciam/cappadociam: atq; bythiniam legi
 bus euangelicę prædicationis impleueras. Nec vt diu
 bius de prouentu operis: aut de spacio tuo ignar⁹ eta
 tis: trophæum crucis christi romanis arcibus inferes
 bas: quo te diuinis præordinationib⁹ anteibant & ho
 nor potestatis & gloria passionis. Ad quam urbē bea
 tus coapostolus tuus vas electionis: & specialis magis
 fier gentium Paulus occurrens eo tibi confociatus est
 animo: quo omnis innocētia: omnis pudor: omnisq;
 libertas sub Neronis laborabat imperio. Cuius furor
 per omnium vitiorum inflāmatum excessum: in hūc
 eum vsq; torrentem suę p̄cipitauit insanię: vt primus
 imponeret nomini christiano atrocitatē generalis p̄se
 cutionis: quasi per sanctorum necem gratia dei possit
 extingui. Cuius hoc ipsum erat maximum lucrum: vt

Joā. xviii.
 Claudius
 imperator.
 Nero im
 perator.

Opīmat⁹
 i. saginat⁹.

De sanctis apostolis Petro & Paulo.

psal. cxv.

contemptus vite huius occidua perceptio fieret scilicet
citatis eterne. Preciosa est ergo in conspectu domini mors
sanctorum eius: nec villo crudelitatis genere destrui potest
sacramento crucis christi fundata religio: Non minuitur
persecutione ecclesia: sed augetur. Et semper dominicus
ager segete ditiori vestitur: dum grana quae singula ca-
dunt multiplicata nascuntur. Unde duo ista preclara diui-
ni seminis germina: in quam sobolem pullularint.
beatorum martyrum millia protestantur: quae aposto-
licorum aemula triumphorum urbem nostram purpu-
ratis: lateque rutilantibus populis ambierunt: & quasi ex
multarum honore gemmarum conferto vincto diade-
mate coronarunt. De quo presidio dilectissimi diuini-
tus nobis ad exemplum patientiae & confirmationem
fidei preparato: vniuersaliter quidem in omnium san-
ctorum commemoratione letandum est: sed in horum excel-
lencia patrum merito est exultantius gloriamdum: quos
gratia dei in tantum apicem inter omnia ecclesiae me-
bra praeiit: ut eos in corpore cui caput christus est: qua-
si geminum constituerit lumen oculorum. De quorum
meritis atque virtutibus: quae omnem loquendi superant
facultatem: nihil diuersum nihil debemus sentire secre-
tum. Quia illos & electio pares: & labor similes: & fi-
nis fecit equales.

Ephe. iij.

Sermo beati Maximi episcopi.

Lectio tertia.

Loriosissimos christianae fidei principes
annuis solennitatibus honorantes fratres cha-
rissimi: ipsum dominum ac deum nostrum: qui
huius autor est fidei: debita religione ve-
neramur. Apostoli namque latino sermone
sunt missi. Qui ergo honorat missos manifestum est
honorare & mittentem: quoniam dignitas quae desertur mini-

De sanctis apostolis Petro & Paulo.

fr̃is: illi sine dubio cui⁹ ministri sunt exhibetur: vt ait ipse saluator ad discipulos suos. Qui vos audit: me audit. & qui vos recipit: me recipit. Vere beata apostolorum merita: in quibus se christus & recipi predicat & audiri. Beati nihilominus & illi: quorū deuotio delata apostolis recurrit in christum. Tenētes fr̃es tāte huius p̃missionis fidē de suppliciis patrum n̄rorum p̃ christi cōfessiōe susceptis: de finalibus gaudiis exultemus: qm̄ qui de morte martyrū letat⁹/martyres nō dubitat cū christo regnare post mortē. Hui⁹ vero ecclesiarum oīm reuerēdissimos p̃res (Petrū dico & Paulū) p̃fissimis studiis honoremus: quibus christi p̃stāte gr̃a factus est hodie de morte natalis: quib⁹ finis vite initiū dedit viuēdi/quib⁹: vt ait apostolus Paul⁹: viuere christ⁹ erat & mori lucrū. Erat utiq; eis christ⁹ viuere: quibus vita nō erat sine christo / quia totū christi p̃ficiēbat ecclesiis quod uiuebāt. Erat eis mori lucrum / quia tali hac morte vitā sibi mercabant⁹ æternā. eorum enī corruptioni incorruptio succedebat: & dāna p̃sentiū tēporū lucra p̃petua seq̃bant⁹. Sed iā necessarium charissimi reor: vt p̃prias apostolorū specialesq; ṽtutes/prout ariditas linguę nostrę ingentiq; tenuitas patit⁹: imo vt misericors deus ānuerit p̃loquamur. Hic itaq; ille est Petrus qui confitendo christum dñm dei ṽtū esse filiū / validissima inuictaq; nobis credēdi fundamēta cōstituit. Nā percunctāte domino: quis esse ab hoībus diceretur / respondit. Tu es christus filius dei ṽtū: idest tu dominine de carne virginis fact⁹ es christus: qui dei ṽtū es fili⁹ sempiternus. Tu domine hominibus natus homo: qui incogitabili maiestate deus es apud deum. Tu es christ⁹ pro redemptione nostra ad passionem veniens: qui impassibilis perma-

Math. x.

Math. xvi.

De sanctis ap[osto]lis Petro & Paulo.

Sermo beati Augustini.

Lectio quarta.

Optum nobis omnib[us] est fratres chariss[imi] & vniuerso m[un]do notissim[um]/ q[uo]d bea-
tissimor[um] Petri & Pauli natalicia sunt ho-
die. Nec aliquā partē orbis latere p[oss]t de-
uotio tanta/ siquidē cum de his dicat pro-

psal. xviij.

pheta Dauid. In omnem terram exiuit sonus eorum:
& in fines orbis terræ verba eorum. In omnem terrā

Actus. iij.

li penetrarunt. Quis enim non audiuit: quod primus
apostolus Petrus sedenti ad portam speciosam templi
claudo & ex matris suæ ventre olim iam debili pedū
restituerit firmitatem: vt quod natura minus contule-
rat: apostolica gratia repararet. Cum enim claudus il-
le stipem rogans/ aliquid pecuniæ se ab apostolis cre-
deret accepturum: ait illi apostolus Petrus. Argentum
& aurum non habeo: sed quod habeo hoc tibi do. In
nomine Iesu christi nazareni surge & ambula. Beata
plane largitas/ quæ petenti quidem non contulit argē-
tum sed contulit sanitatem. Beata largitas/ quæ de the-
sauris suis argentum non protulit: sed contulit medici-
nam. Beatus & ille claudus/ qui dum stipem q[ue]rit pecu-
nie: diuitias incolumitatis accepit. Hic enim ab apo-
stolis donum meruit: quod nullis thesauris ac medici-
nis redimere posset. Primum ergo signū mirabilium
quod beatus Petrus apostolus fecit (claudi pedum re-
stituēdo vestigia) diximus.

Lectio quinta.

Mat. xvi.

Avdistis frequenter fratres ipsum Petrum a do-
mino petram nūcupatū: sicut ait. Tu es Petrus
& super hāc petram edificabo ecclesiam meā.
Si ergo Petrus petra est super quam edificat ecclesiā:

De sanctis aplis Petro & Paulo.

recte prius pedes sanat: vt sicut in ecclesia: fidei fundamē
tū continetur: ita & in homine membrorum fundamen
ta confirmet. Recte inquam christiano pedes curat/ vt
iam non intrepidus: nec imbecillis possit supra petrā
ecclesie stare: sed robustus & fortis incedere. Vbi autē
verba Pauli non leguntur: quis locus ea litteris nō scri
bit: corde retinet: conuersatione custodit: quia Paulus
a domino vas electiōis est nominat. Bonum vas: de
culus plenitudine substantia vitæ populis semp̄ ero
gatur & plenum est: bonum vas/ in quo p̄ciosa mādā
torum christi praecepta conduntur. Optima aposto
lorum nomina petra & vasculum necessaria domui sal
uatoris. Domus enim petrarum fortitudine cōstituitur:
vtilitate vasis ornatur. Petra ad firmitatē: ne laban
tur sustentat populos: vas ad custodiendum: ne tenten
tur op̄crit christianos. Exitus vero eorum de hoc secul
lo q̄ beat⁹ fuerit: nemo est qui nesciat. Nā prima hāc
beatitudo in illis/ a q̄ ambo vna die passi esse nōscuntur.
Scilicet vt q̄s vna fides seruittio christi deuinxerat: vno
martyrio coronaret. Deinde ipsa passio licet diuersa in
singulis fuerit/ tamen magnæ est referta gratia sancti
tatis. Nam Petrus cruce sicut saluator exitum ptulit:
& dominicæ deuotionis similitudine non morte dis
cretus est/ scilicet vt quem imitabat̄ fide imitaretur &
passione.

Lectio sexta.

Natalem hodie iuuante domino apostolorū cele
bramus: quorum memoriam vn̄uersus mun
dus amplectitur: & æquali fide: dum finē in his
seculorum vitæ recolit: perpetuitatem cœlestis glorię
cōfitemur. Pauli hodie natalis est: & quis ista taceat? Pe
tri festiuitas vertitur: quēadmodum ille verba nō sug
geret: cui aduersus Simonem disputanti etiam canum
religiosa scr̄itas obsecūdās & loqui didicit: & placari

Actus. ix.

De sanctis apostolis Petro & Paulo.

vt preciosam plane in conspectu dñi mortē sanctorū
foelici suo exitu cōprobarēt. Paulus inquā vas electio-
nis ē: Petrus clauiculari⁹ dñicæ māsonis/ vnus piscas-
tor/ alius persecutor. Paulus cecatus est vt videret: Pe-
tr⁹ negauit vt crederet. Paulus post persecutionem ec-
clesiæ ad fidem christi domini se conuertens tātō hu-
milior factus prædicator veritatis: quāto pertinacior
fuerat cultor erroris. Petrus piscator non posuit retia/
sed mutauit: quia primus honore sacerdotum nume-
ratus fontes potius cœpit amare q̃ maria/ vt non iam
abstraheret quos occideret: sed mergeret quos leua-
ret. Beati plane in administratiōe doctrinæ positi/ bea-
tiores in mortis desiderio constituti. Illi enim gloria
nutritur: hic traditur. In sæculo exercitium tribulatio-
nis est: in morte assumptio maiestatis.

Lectio septima.

ECce p̃ oēs fines transit sonus apostolorū/ vbic⁹
laus vtriusq; colligitur/ vbic⁹ linguis fidelium &
triūphorū materiis explanat. Quis hos audeat
mortuos appellare: quorū fide vniuersus ad vitā mun-
dus erigitur: atq; ad illā superni luminis inuisibile mā-
sionē talibus doctoribus secura ambitōe festinat? Ne-
mo dubitet/ nemo etiam sibi impossibile suspicetur.
Ibi enim Paulus ē qui auxiliū præstet conātī: ibi petr⁹
est: qui cœlum aperiat venienti. Licet etiā ipsa illustrū
psonarum victicia pensare tormenta. Paulus inquit
decollat⁹ est: Petr⁹ vero versis pedib⁹ crucifixus. hñt
p̃fecto mysterium nobiliū genera ista pœnarum. Bea-
tissimorum ap̃lorum petri & pauli inseparabilē fide
passionēq; germanā omni nos deuotione f̃res necesse
est celebrare. Quia & laudabilis eorū vita ad gl̃iosissi-
mū p̃duxit occasum: & mirific⁹ obit⁹ p̃petuā trāsmis-
sit ad vitā. Et licet in petro fides emineat: in paulo do-

De sanctis aplis Petro & Paulo.

Trina præcellat: magisterium tamē Pauli fidei plenitudo ē: & credulitas petri doctrinæ ē fundamētū. Quos tāta cœlestis electiōis dignatio uisitauit/ vt hic fieret de piscatore doctor/ ille de p̄secutore defensor. Sed in hoc oīpotentis dei attollenda maiestas ē/ qui in spiratiōe mirabili & docendi gratiam tribuit petro: & inimicum fecit amare quod oderat: & asserere fidem quam impugnabat. Illius piscationem non abstulit: sed mutauit. Huius cœcauit oculos/ vt purgationis recepto lumine clarissimæ mentis acie ultra humanum posset videre aspectum.

Lectio octaua.

Q Vāti igitur meriti apud deū suum petro erat/ vtei post nauiculæ paruæ remigiū totius ecclesiæ gubernacula traderentur? Aut quantū in apostolatus sui ministerio cōplacuisse Christo credimus paulum/ qui tantum placere potuit persecutor? Placuit enī quia non iniqui pectoris studio/ sed simplicis ignorantia in tanta deuotione certabat. Deniq; vt primum sensibus eius spiritus veritatis infusus ē: ostēdit continuo nō seueritatis christi odio: sed amore paterne legis innocenter errasse. De q̄ quid ego potissimum dicā: cum fidelissim⁹ ipse sit sibi testis: qui cum nec suas velit iactare laudes: & christi annunciare cuperet maiestatem/ verecundius quod in se gestum est confitetur. Ait enī velut de altero quodam. Scio hominem in christo Iesu raptum vsq; ad tertium cœlū: & raptū in paradysum/ et audiuit arcana verba q̄ nō licet homini loqui. Quid hoc ap̄lo magnificētius: cui in medio mortalium cōstituto: & supra cœlos datum est ire: & ad terras redire concessum est? Quid hoc beati⁹ viro/ qui inter secreta paradisi discere meruit quod nec lingua hoīs loqui possit: nec quisquā mereret audire?

4. cor. xij.

De cōmemoratiōe sancti Pauli.

Et cum tantæ sint sublimitatis quæ docuit: vt compā
hendere ea mens humana non possit/quātæ illud pu
tamus esse glorię quod prodere sibi asserit non liceret
Quid etiam de Petro referā? cuius tanta a deo est pro
bata iusticia: tantaq; ei potestas attributa iudicandi/vt
in arbitrio ei; poneretur iudiciū. Perspice ergo & esti
ma quanto nobis sit Petrus reuerendus cuius sententiā
in terris prolatam sempiterni iudicis æquitas non res
pellit.

¶ Commemoratio sancti Pauli.

Lectio prima.

Aepe fulgido solis globo delectatus ocu
lus ad spectaculum oppositum e regione
luminis sese vtolenter intēdit. Et licet sen
tiat aciem suam imparem radiis illius cer
taminis esse: desiderio tamē pulcherri
illius luminis intuen di libenter inaccessibili radiantis
orbis reluctatur chorusco.

Lectio secunda.

TAle igitur quidpiam egoipse perpetior/ qui cū
videam proprię mētis oculos ex radiis aposto
lici splendoris hebetari/cupio tamen Pauli ani
mum misro fulgore virtutum rutilantem velut emi
nū intueri:& contra importabiles solis micatus cōtentio
sa subire certamina.

Lectio tertia.

SOL quidem est omnib; Paulus: qui totum pror
sus orbem fulgentibus lingue suæ radiis illumina
uit: quic; vniuersas circueundo gētes cursum
oīno solis imitatus est: ac nūdi regiōes oēs quasi libe
ro a cope aio puolauit/& hoc cū et amara vndiq; vul
nera crebrius obuīarent. In duas nāq; partes omnem
tunc fere hoīm scindebatur genus: in eorum scilicet
qui horribili rabie erga idolorum culturam furiebāt
& illorum quos zelus legis in euangelio diffamabat.

Lectio quarta.

De cōmemoratiōe sancti Pauli.

AB utraq; vero parte grauissima in Paulum bel-
la surgebant/cum iudæi quidem vndiq; illum
quasi paternarum traditionum corruptorē su-
garent/gentes vero deum mortuum predicantē. No-
li enim illum/qui tunc fuit:rerum reatū huic:qui mor-
do est/comparando magnitudinem apostolici labo-
ris attendere:sed ipsa adhuc prædicta exordia mēte cō-
pelle.

Lectio quinta.

Considera enim prius pelagi sequentis furorem:
& tunc demum vim gubernatoris intelliges. Si-
cut enim nauis in quoddam freto: ita Paulus in
mediis fluctibus innatabat/ac mille discriminū vrge-
bat pcellis. Inter ipsa qppe euāgelicę pricipia p̄dica-
tionis nouitas morientis tentationum turbines susci-
tabat. Iudæorum nāq; tunc populi mouebātur prę-
cepta complere. Phariseorum quoq; latrabāt gressus:
cum dudum a se crucifixi prædicare destitatem dolerēt.

Lectio sexta.

Indignabantur enim conspirationes sacerdotū:cū
laudissent crucē quasi sceptrū quoddam regale cele-
brari. In huiusmodi bello iudæi sociabant: & gen-
tes quę aris diu ac templis victimarū tā cinerib; affue-
tę pene iam euelli sibi nesciū amplectebant errorem.
Iudices in prædicationem euangelii sæuientes suę cir-
cumsabant cateruę. Auditam crucem christi abomi-
natur exercit;:quā insipientes recipere nesciebāt quasi
signū vtq; dānatī. Sed Paulo tot; mūdi hæc bella oī-
no erant pace iucunda. Delectabat eū quicunq; illum
propter euangelii vulnerabat. Hinc est q̄ ille greciā
atq; barbariā cū illatis sibi vulnerib; alacer circūibat
nō minus plagis suis gaudēs:q̄ regis triūphis: haud
aliter delectat; naufragiis q̄ ceteri acquisitis solet gau-
dere thesauris.

De sancto Iacobo.

¶ Passio sancti Iacobi apłi fratris Ioannis euangeliste: qui passus est in Ierusalem.

Lectio prima.

Postolus domini nostri iesu christi Iacobus frater Ioannis apłi & euangelistæ omnem iudeam & samariã visitabat. Ingressus itaq; synagogas secundum scripturas sanctas ostendebat omnia quæ a prophetis dicta sunt: in doñ nřo iesu christo impleta. Accidit autem quendam Hermogenem magũ discipulum suum Philetũ nomine mittere ad eum. Qui cũ venisset cum aliquantibus phariseis ad Iacobum: conbatur afferere: qđ non verus filius dei esset iesus christus nazarenus: cuius se Iacobus apostolum memorabat. Iacobus autem in spiritu sancto confidenter agēs omnes assertiones eius euacuauit ostendens eis ex scripturis sanctis hũc esse verum esse filium dei. Reuersus autem ad Hermogenem Philetus dixit ei. Iacobum qui se feruum iesu christi nazareni asserit & apostolũ eius: scias a te superari non posse. Nam in nomine eius vidimus eum demones ex obsessis corporibus eliciẽtem / vidimus eum cæcos illuminantem: leprosos mundantem. Asseserunt etiam amici mei vidisse Iacobum mortuos suscitantem. sed quid multis moror? omnes scripturas sanctas memoritẽr retinet / ex quibus ostendit non esse alterum filium dei / nisi hunc quem iudei crucifixerunt. Placeat ergo tibi consilium meum / & veni ad ipsum: & postula tibi indulgentiam ab eo. quod si nõ feceris: scias tibi artem tuam magicam in nullo penitus profuturam. Me autẽ scias ad ipsum reuerti: & petere vt eius merear esse discipulus. Hermogenes autẽ hæc audiens repletus est zelo / & Philetum fixit: vt se mouere non posset. Dicebat ei. Videamus si tuus Iacobus soluet te

De sancto Iacobo.

ab his vinculis. Tunc misit festinanter puerum suum
ad Iacobum: qui cum venisset: & nuntiasset ei: statim
sudarium suum misit ad eum dicens. Accipiat eum &
dicat: Dominus iesus christus erigit elisos: & ipse sol-
uit compeditos. psal. cxiv.

Lectio secunda.

Statim autem ut sudario eius tetigit is qui missus
fuerat / resolutus a magico vinculo currens ve-
nit ad Iacobum insultans maleficiis magistri.
Hermogenes autem magus dolens quod ei insultaret: ar-
te sua excitauit dæmones: & misit eos ad Iacobum/
dicens. Ite & ipsum Iacobum mihi huc adducite et si-
mul Philetum discipulum meum / ut vindicet in me:
ne mihi cæteri discipuli mei taliter incipiant insulta-
re. Venientes autem dæmones ubi Iacobus orabat:
vlulatum in aere habere cœperunt dicentes. Iacobe
apostole dei miserere nostri: quia antequam veniat tem-
pus incendiis nostri iam ardemus. Dicit eis Iacobus.
Ut quid venistis ad me: Dicunt ei dæmones. Misi-
ti nos Hermogenes / ut te & Philetum ad ipsum per-
duceremus. Mox ut ingressi sumus: angelus dei san-
ctus catenis igneis religauit nos & cruciamur. Dicit
eis Iacobus In nomine patris & filii & spiritus sancti
exoluat vos angelus dei / ita ut reuertentem ad Hermo-
genem non eum lædatis / sed vincitum eum ad me ad-
ducatis. Qui cum abiissent / ligauerunt ei restibus ma-
nus a tergo: & ita eum duxerunt dicentes. Misisti nos
ubi incensi sumus & torti / & intolerabiliter consum-
pti. Interea cum ad Iacobum fuisset adductus: di-
cit ei Iacobus apostolus dei. Stultissime hominum
cum inimico generis humani rationem te habere cre-
dis: Quare non consideras quem rogasti: ut mitte-
ret ad te angelos suos ad læsionem meam: quos ego

De sancto Iacobo.

adhuc non permitto: vt furorem suum tibi offenda-
 dam: Clamabant quoq; ipsa dæmonia dicentia. Da
 nobis eum in potestate: vt possimus & tuas iniurias
 vindicare: & nostra incendia superare. Dicit eis Iaco-
 bus. Ecce Philetus ante vos stat: cur eum non tenetis?
 Dicunt ei dæmones. Nos non possumus vel formi-
 cam cōtingere: quæ in loco tuo est. Tunc beatus Iaco-
 bus dicit ad Philetum. Vt cognoscāt scholam domi-
 ni nostri Iesu christi hanc esse: vt discant homines bo-
 nā pro malis reddere: ille te ligauit: tu eum solue. ille te
 vinctum a dæmonibus ad se conatus est adducere: tu
 eum captū a dæmonibus libere ire permittit. At vbi
 soluit eū Philetus/ confusus & humilis & deiectus Her-
 mogenes cœpit stare. Dicit ei Iacobus. Vade liber vbi
 volueris: non est enim disciplinæ nostræ vt inuitis aliis
 quis conuertatur.

Lectio tertia.

Dicite ei Hermogenes. Ego noui iras demonum:
 nisi mihi dederis aliquid quod mecum habeā:
 tenebunt me: & diuersis poenis interficiēt. Tūc
 dicit ei Iacobus. Accipe tibi baculum itineris mei: &
 cum eo perge securus quocunq; volueris. Et accipēs
 baculū apostoli abiit in domū suā: & posuit sup cerui-
 ces suas: & super ceruices discipulorum suorum zabe-
 rnas plenas codicibus: & attulit ad aplm dei: & pcepit
 eos ignibus concremari. Dixit ei Iacobus. Ne forte
 odor incendii eorū vexet incautos/ mitte intra zabe-
 rnas petras simul cum plumbo: & fac eos demergi in
 mari. Quod cum fecisset Hermogenes/ reuersus cœs-
 pit tenere plantam apli rogans & dicens. Animarum
 liberator accipe poenitentem quem inuidetem tibi &
 detrahentem hactenus sustinuiſti. Respondens autem
 Iacobus ad Hermogenem magum dixit ei. Si veram

Zabernas
 nomen est
 barbari si-
 gnificat at-
 scrinia li-
 brorum.

De sancto Iacobo.

des poenitentiam obtuleris/veram eius indulgentiam consequeris. Dixit ei Hermogenes. In tantum deo veram poenitentiam offero/vt oēs codices meos in quibus erat illicita presumptio abiecerim: & omnibus simul renunciauerim artibus inimici. Dicit ei apostolus. Nunc vade per domos eorum quos euerdisti/vt per te reuoces domino suo quos tulisti. doce hoc esse verum/quos docebas falsum: & hoc esse falsum/quod dicebas verum. Idolum quoque quod adorabas & diuinationes quas tibi ab eo putabas responderi/confringe. & pecunias quoque quas de malo opere acquisisti in bono opere expende/vt sicut fuisti filius diaboli imitando diabolum: ita efficiaris filius dei imitando deum: qui quotidie etiam ingratis prestabat beneficia: & se blasphemantibus exhibet alimenta. Si enim cum malus esses circa deum: bonus circa te extitit dominus: quātomagis circa te erit benignior: si malus esse cessaueris & bonis ei ceperis operibus complacere. Hæc & his similia dicente Iacobo: in omnibus obtemperauit Hermogenes: & ita coepit esse in dei timore perfectus/vt etiam per eum virtutes multe fierent in domino. Videntes igitur iudei quia hunc magum quem inuictum putabant: ita conuertisset/vt & omnes discipuli & amici eius qui solebant ad synagogam conuenire iesu christo per Iacobum creditissent: obtulerunt pecunias centurionibus duobus: qui prærant Ierosolymis Lysæ & Theotrico: & tenuerunt eum & miserunt in custodiam. Lectio. iiii.

Facta autem a populo seditione dictum est debere eum adduci & secundum legem audiri. Tunc pharisæi dicebant ei. Vt quid prædicas Iesum hominem: quem inter latrones crucifixum omnes scimus: Tunc Iacobus repletus spiritu sancto dixit. Audi te viri fratres: & oēs qui Abrahe filios esse scitis. Promis-

De sancto Iacobo.

fit deus patri nostro Abraꝫ qꝫ in semine eius hereditarentur omnes gentes. Semen autem eius non est super Hismael: sed super Isaac. Hismael enim cum matre sua Agar eiectꝫ a portione seminis Abraꝫ exclusus est: & dictꝫ est in Isaac vocabitur tibi semen. Amicꝫ autem dei Abraam pater noster appellatus est ante qꝫ circumcisionem acciperet: ante qꝫ sabbatꝫ coleret: ante qꝫ legem aliquam diuine constitutionis sciret. Amicus autem dei factꝫ est non circꝫcidendo: sed in deum credendo hoc qꝫ in semine eiꝫ hereditarentur omnes gentes. Si ergo Abraam amicꝫ factꝫ est credendo: constat inimicos dei fieri qui non crediderunt deo. Dixērūt autem iudei. Et quis est qui non credidit deo? Iacobꝫ rñdit. Qui non credit qꝫ in semine eius hæreditarentur omnes gentes. Qui nō credidit Moysi dicēti. Suscitabit vobis dominꝫ prophetam magnꝫ: ipsum audietis tanqꝫ me p omnia qꝫcunqꝫ præceperit vobis. Hoc autē promissum Esaias prædixit: quo ordine fieret. Ait em̃. Ecce virgo in vtero concipiet & pariet filium: & vocabif nomen eiꝫ Emanuel: quod est interpretatum nobiscum deꝫ. Hieremias autem dixit. Ecce veniet redēptor tuus Ierusalem: & hoc eiꝫ signum erit. Cæcorꝫ oculos aperiet: surdis reddet auditum: & voce sua excitabit mortuos. Ezechiel autem assignat dicens. Veniet rex tuus sion: & veniet humilis & restaurabit te. Daniel autē dixit. Sicut filiꝫ hois ita adueniet: & ipse obtinebit principatꝫ & potestates. Dauid autem dat vocē filii dei dicētis. Dominꝫ dixit ad me filiꝫ meꝫ es tu. Et patris vox de filio dicēs. Ipse inuocauit me pater meꝫ es tu: et ego primogenitꝫ ponam illum excelsum præ regibꝫ terre. Ad ipsum autem Dauid seruum domini loquitur dicens. De fructu ventris tui ponam super sedem tuā. De passione autē eiꝫ dicit Esaias. Sicut ouis ad occisioꝫ

Dent. xviij
Esa. viij.

De sancto Iacobo.

hiem ductus est. Et dauid in persona eius dicens. Foderunt manus meas & pedes meos: dinumerauerunt omnia ossa mea. Ipsi vero considerauerunt & conspexerunt me. Diuiserunt sibi vestimenta: & super vestimentum meum miserunt sortem. Et in alio loco idem dauid ait. Dederunt in escam meam fel: & in siti mea potauerunt me aceto. De morte autem eius dicit. Caro mea requiescet in spe: quoniam non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Vox autem filii ad patrem dixit. Exurgam adhuc & tecum sum. Et iterum propter miseriam inopum nunc exurgam dicit dominus. De ascensione autem eius dicit. Ascendit in altum: captiuam duxit captiuitatem. Et iterum. Ascendit super cherubim & volauit. Et iterum. Ascendit dominus in iubilatione. Item Anna mater sancti Samuelis dicit. Dominus ascendit in coelos & tonat. Et multa alia inueniuntur in lege de ascensione eius testimonia. Nam quod sedeat ad dexteram patris/ idem per Dauid ait. Dixit dominus domino meo/ sede a dextris meis. Et quod venturus sit iudicare terram per ignem/ dicit propheta. Deus manifeste veniet deus noster: & non silebit. ignis in conspectu eius ardebit: & in circuitu eius tempestas valida. Hec in domino iesu Christo & impleta sunt quae transacta sunt: & quae necdum facta sunt implebuntur: sicut prophetata sunt. Ait enim Esaias. Surgent mortui & resurgent qui in monumentis sunt. Si interrogas quid erit cum resurrexerint: dicit Dauid audisse se loquentem quid erit. Nam ut probetis ita esse/ audite quid dicat. Semel locutus est deus: duo haec audiui quia potestas dei est. Et tibi domine misericordia/ quia tu reddes secundum opera eorum.

Lectio quinta.

m iiii

psal. xxi.

psa. xxi.

De sancto Iacobo.

VNde viri fratres vnusquisq; vestrum poenitentiam agat: vt nō recipiat secundum opera sua: q se scit participem eorum qui crucifixerunt eū/ qui mundum totum a cruciatib; liberauit. Nam spū tamine suo oculos ceco nato aperuit. Et vt probaret ipum esse qui Adam de limo terre formauerat: lutum fecit saltua sua & iposuit super loca oculorum: quos nō cecauerat infirmitas: sed defuerūt per facturam. Nam interrogauimus dominum nostrum iesum christum dicentes. Quis peccauit: hic/ aut parentes eius: vt cec; nasceretur? Et respondit nobis dicens. Neq; hic peccauit: neq; parentes eius: sed vt manifestetur opera dei in illo: idemq; manifestus fieret artifex: qui eū fecerat: cū ipse faceret quod min; fecerat. Nam & hoc quod pro nobis mala recepturus esset/ prædictum est in persona eius per Dauid cum diceret. Retribuebant mihi mala pro bonis: & odium in dilectione mea. Deniq; postea quando paralyticos curauit: cecos illuminauit: daemones fugauit: & mortuos suscitauit: omnes vna voce clamauerūt dicētes: reus est mortis. Et q a suo discipulo tradendus esset: hoc ordine prædictum per Dauid. Qui edebat panem meum: ampliauit aduersum me supplantationē. Hęc omnia viri fratres filii Abraę pphete p dixerunt: loquentes p os spiritus sancti. Nunquid si hęc non credimus: poterimus euadere æterni ignis supplicium: aut non merito puniendierim;: cū gentes credant vocibus pphetarum: & non credam; nos patriarchis & pphetis nostris. Erubescenda et punienda tot factis & sceleribus crimina lachrymosis vocibus lugeamus: vt poenitentiam nřam pius indultor accipiat: ne illa nobis eueniant: quæ contemptoribus euenerunt. Apta est enī terra & deglutit dat ham: & operuit sup synagogam Abirō. exarsit ira insynago

psal. xl.

Numero:
rum. xvi.

De sancto Iacobo.

ga filiorum: & flamma consumpsit peccatores. Hæc
& alia similia dicente Iacobo: tantam gratiam aposto-
lo suo dominus contulit: vt oēs voce clamarent. Pecca-
uimus: iniuste egimus: da remediū qđ faciamus. Qui-
bus Iacobus ait. Viri fratres nolite desperare: credite
tantum & baptizamini: & delebuntur omnia peccata
vestra.

Lectio sexta.

Post aliquantos autem dies Abiathar pōtifex an-
ni ipsius videns tantum populum domino cre-
didisse/repletus zelo per pecunias excitauit sedis-
tionem grauissimam: ita vt vnus ex scribis pharisæo-
rum mitteret funes in collo eius: & pduceret eum ad Herodes.
Herodes. Archelaus.
ptorium. Herodes autē frater Archelai regis iussit des-
collari eum. Cumq; duceretur ad decollationem: vidit
paralyticum iacentem & clamantem sibi. Sancte Iac-
cobe apostole iesu christi libera me a doloribus: quia
omnia membra mea cruciantur. Et ait ad eum. In no-
mine crucifixi domini mei iesu christi: pro cuius fide
ducor ad decollationem: exurge sanus: & bñdic crea-
torem tuum. Et p̄tinus surrexit: & cœpit gaudens cur-
rere & benedicere nomen domini iesu christi. Tunc il-
le scriba pharisæorum qui funem in collum misit: ex-
traxit eum mittens se ad pedes eius nomine Iosias: &
cœpit dicere. Obsecro te: vt des mihi indulgentiam: Josias.
& facias me nominis sancti participem. Intelligēs au-
tem Iacobus visitatum cor eius a domino: dixit ei. Tu
credis quia dominus iesus christus quē crucifixerunt
iudæi: ipse est verus filius dei viuis: & ait Iosias. Ego cre-
do: & hæc est fides mea ex hac hora. quia ipse ē fili⁹ dei
viuis. Tunc Abiathar pontifex fecit eum teneri: & di-
xit ei. Si nō discesseris a Iacobo: & maledixeris nomē
iesu: cum ipso decollaberis. Dicit ei Iosias. Maledictus
tu & maledicti omnes dii tui. nomen autē dei mei iesu.

De sancto Iacobo.

christi quē Iacobus p̄dicat est b̄ndictū in sēcula. Tūc Abiathar iussit pugnīs os eius cædi. Et missa de eo relatione ad Herodē imperauit vt simul cū Iacobo decollaretur. Ventum est autem ad locum vbi decollandi erant: & dixit Iacobus sp̄culatori. Priusq̃ nos decolles: facito nobis aquā dari. Et allata est ei lagena plena aqua. Tunc dicit ad Iosiam. Credis in patrem & filium & sp̄ritum sanctū. At vbi dixit Iosias: credo: perfudit eum Iacobus & dixit ei: da mihi pacis osculum. Cūq; osculatus esset eum: posuit manum super caput eius: & benedixit eum: & fecit signaculum crucis christi in fronte eius: atq; ita perfectus in fide domini n̄r̄i Iesu christi cum apostolo vna hora simul martyr effectus perrexit ad dominum: cui est honor & gloria in sēcula s̄culorum. Amen.

Matth̄ei. xx. Lectio. vii.

IN illo tempore: accessit ad Iesum mater filiorum Zebedei cum filiis suis adorans et petēs aliquid ab eo. Et Reliqua.

¶ Homilia.

IN hodierna sancti euangelij lectione cum filii Zebedei a deo sedem regni peterent: cōfestim illos ad bibendum calicem suum: hoc est ad imitandū suę passionis agonem prouocat: vt meminissent quia coelestium summa petere non nisi subiecta & sprete terrestrium deberent. Sedere autem mecum ad dexteram meam vel ad sinistram: non est meum dare vobis: sed quibus paratū est a patre meo. Ac si aperte diceret: passionem quidem carnis subeo: quam vos patiēdo estis secuturi: sed non est meum secundum ipsam: in qua patior: humanę fragilitatis substantiam donorum celestium munera dare: quę dignis quibuscq; ad accipiendum sunt a patre meo paranda. Neq; hoc sine consideratione transeundum est: quomodo dixerit donis

De sancto Iacobo.

nus indifferenter filios Zebedei calicem suum bibi-
turos: cum nouerimus vnum ex his Iacobum scilicet
per effusione sanguinis vitam finisse: aliū vero: idest
Ioannē in pace ecclesie quieuisse. Nā de Iacobi mar-
tyrio Lucas aperte testatur. Quia misit Herodes rex
manus vt affligeret quosdam de ecclesia. Occidit autē
Iacobum fratrem Ioannis gladio.

Lectio octaua.

DE cuius autem passione historia ecclesiastica re-
quandam diuinam in memoriam refert. Quo-
niam quidam inquit. is qui obtulerat cum i via
ad martyrium Iacobum scilicet: mox etiam ipse cōfes-
sus est se esse christianum. Ducti sunt inquit ambo pa-
riter ad supplicium: & cum ducerentur in via rogauit
Iacobum remissionem sibi dare. At ille parum per de-
liberans: pax inquit: & osculatus est eum. Et ita ambo
capite plexi sunt. Mater filiorum Zebedei ipsa est Ma-
ria mater iacobi & ioannis: cuius et in resurrectione do-
mini mentio agitur. Sed cum dominus suā legat prae-
dixisse passionem: quod videlicet tradendus & flagel-
landus esset: quærendum est: vnde mater filiorū Zebe-
dei ad hanc regni opinionem inducta sit: vt filiorum
a domino regnandorum cum eo gloriam quæreret?
Ea enim quæ dominus in se implenda p̄dixerat: con-
traria videbantur gloriæ regni esse.

Lectio nona.

SED quia dominus subiunxerat se die tertia resur-
recturum: putauit hæc mulier post resurrectionē
dominice in mundo regnaturum: arbitrās in
primo aduentu domini implendum: quod in secūdo
promittitur. Ideo in memor auaritie foeminea præ-
sentem gloriā concupiscit. Sed & vsq; hodie iudæorū
opinio est: christū suū cū venerit: mille ānos foeliciter
regnātū. Millenas
rioni opis
nio.

De sancto Sperato & comitibus eius.

In mundo regnaturum: omnibus gentibus imperaturum: ipsosque iudeos omni pace & prosperitate gauisuros: atque omnibus populis venerandos. Hac opinione correpta fuit haec mulier: ideoque errore muliebri & affectu materno filius regnum volebat impetrare. Quod vero interrogabat dominus: quid vellet mulier: non de ignorantia facit: sed ex dispensatione ut videlicet illius petitio nota sit omnibus: Respondit Iesus & dixit. Nescitis quid petatis. Matre appellante non matris dominus sed filius respondet: quia nouerat matris preces ex voluntate filiorum venire.

¶ Passio beati Sperati & comitum eius
qui passi sunt in Carthagine ciuitate:
sub Saturnino proconsule. Die. xv.
Kalendas Augusti.

LECTIO prima.

Carthago
vrb aphri
c nobilis.

In diebus illis adductis in secretario Carthaginiensi apparitorum officio Sperato: Narzalo/Cintino/Donata/Secunda: & Vestigia Saturninus proconsul his omnibus generaliter dixit. Potestis indulgentiam a dominis nostris imperatoribus promereri: si ad bonam mentem redeatis: & deorum nostrorum caerimonias obseruetis. Sanctus Speratus dixit. Nequaquam male gessisse consci sumus: iniquitati operum atque accessum non prebuiimus. Nulli unquam nos maledixisse recolimus: sed male tractati ac lacerati semper domino gratias agimus. Siquidem & pro eis orauimus: quos iniuste patiebamur infestos: pro qua re & imperatorem nostrum attedimus: a quo nobis haec viuendi norma concessa est. Saturninus proconsul dixit. Et nos religiosi sumus: & simplex est nostra religio. Et iuramus per dominum imperatorem dominorum & per salute eorum supplis

De sancto Sperato & comitibus eius.

camus: quod & vos facere debetis. Sanctus Speratus dixit. Si tranquillas præbueris aures tuas: dicam nostrum christiane simplicitatis exemplum. Saturninus proconsul dixit. Incipienti tibi maledicere de sacrificiis nostris aures non præbebo: sed potius puta per virtutem deorum nostrorum & imperatorum quod istius lætitiæ luce non præsumamini. Sanctus Speratus dixit. Ego imperium huius sæculi non cognosco: sed magis illi spero & charitate deseruo deo: quem nemo videt nec videre potest. facinus quod legibus publicis & diuinis cõperitur esse prohibitum non feci. Si quid autem publico emero/exactoribus publicis vectigalia reddo: imperatorem omnium gentium deum & dominum nostrum agnosco: querelas nulli intuli.

Lectio secunda.

Saturninus proconsul ad cæteros se conuertit: & socios Sperati sic adorsus est dicens. Negate huius vos esse professionis: qua Speratus ille factus est: quod si vos eius habuerit professio socios: nihilominus habebit in perniciem. Sanctus Speratus dixit. Mala persuasio est falsum testimonium dicere: mala utique probatur confessio. Si contra diuinis legibus agitur & publicis quibus humanæ vitæ ordo disponitur: persuasio diuinæ culturæ sectanda est potius quam deserenda. Saturninus proconsul dixit. In præteritis iam ego admonui/ut huius demeriti non annuncietis vos participes esse. Sanctus Cirtinus dixit: non te a nobis aliud oportet audire proconsul/nisi ea quæ socius noster Speratus confessus est. Sci to enim quod non habemus alium quem timeamus/nisi si unum deum & dominum nostrum qui est in coelo. Sancta similiter donata adiecit. Honorem cæsari sicut deus præcepit reddimus: timorem autem & cultum christi deo vero præstamus. Vestigia vero venerabilis.

De sancto Sperato & comitisbus eius.

secuta est dicens. Hoc semper meditabitur cor meū: & labia mea pñunciabunt cū exultatiōe: quia christiana sum. Sancta vero Secunda similiter ait. Sum christiana ipsa & esse volo: & a tanta sociorum pñessione nolo recedere.

Lectio tertia.

Saturninus proconsul Sperato sancto dixit. Perseueras vt video esse christianus. Sanctus Speratus dixit. Hanc perseuerantiam christiani non meis verbis: sed diuino munere me habere confido. Proinde si vis fixam cordis mei audire sententiā: christianus sum. In hac ergo confessione & cæteri martyres consenserunt. Saturninus dixit. Forsitan ad deliberandum Speratum vultis secundo accedere. Sanctus Speratus dixit. In rem tā bonā erit secunda deliberatio? Tunc enim deliberauimus nos culturam christi nō deferere: quando baptismi gratia renouati: & diabolo abrenunciuimus: et christi gratiam secuti sumus. Saturninus dixit. Accipite moras triginta dierum: vt relicta huius secte confessione: forsitan ad deorum sacras ceremonias reuertamini. Sanctus Speratus dixit. Nos. xxx. dierum spacia non petimus: nam ipsi erimus post. xxx. dies: & hodie sumus: nec. xxx. dierum spacium poterit mutare professiōem nostram: sed potius te optarem hoc spacium deliberandi accipere: vt de tam turpi cultura idolorum christianæ religionis amator existeres. Cæterū si hoc non es dignus accipere: nō suspēdas morā: sed sententiā recita: nō quales nos hodie cernis: tales post hanc induciā futuros esse non dubites. Cernens proconsul Saturninus eorum pñeuerantiam: decretum recitauit ex tabula: & Speratum/ Narzalum/ Cintinū/ Donatum/ Secundam: & omnes qui christiano ritu viuere confessi sunt: & quod oblatam sibi facultatem redeundi ad deorū culturam obstināter non receperūt.

De sancta Praxedis.

gladio aia duerti placet. Sanctus Speratus dixit. Gr^{at}ias christo agimus. Narzalus sanct^o dixit. Hodie martyres i coelo sumus. Deo gratias. Saturninus pcon^{su}l per pconē sanctos iussit adduci: idest Speratum/Narzalum/Cintinū/Venerium/Fœlicē: Aquilinum/Lestatiū/Ianuariū/Generosam/Vestigiam: atq; secundū hos gladio percuti iubet. Et sic venientes ad locū martyrū beatas deo aias tradiderunt. Dominus vero iesus christus suscepit martyres suos in pace: qui est cum patre & spiritu sancto vna æqualis essentia deus in sæcula sæculorum. Amen.

¶ Praxedis virginis.

Lectio prima.

Nillo tēpore facta est psecutio magna christianorū: vt traherentur ad idolorū culturam: et multi martyrio corōati sunt. Virgo dñi Praxedis ferues spū sancto multos christianos occultabat/ quos & cibo pascibat et verbo. Interea diuul

gatū est Antonino imperatori: quia conuentus fieret in titulo Praxedis. misit & tenuit multos: inter q̄s etiā tenuit Symmetrium presbyterum cū aliis viginis duobus: quos sine interrogatione gladio puniri præcepit in eodem titulo: quorum corpora noctu beata Praxedis collegit: & sepeliuit in cœmiterio Priscille: sub die septimo Kalendas iunii. Tunc afflictioe cōstricta beata Praxedis ingemuit/et orauit ad dominum/vt transiret ex hoc mundo. Cuius oratiōes & lachrymæ ad dominum iesum christū puenerūt. Postq̄. xxxiiii. martyres sepeliuit supradictos/ cū corona migravit ad dominum virgo sacratissima Praxedis: sub die. vii. Kalendas Augustas.

Antonin⁹.

Lectio secunda.

Vita Apollinaris martyris.

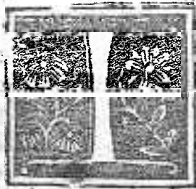
IN diebus illis. Romæ natale sanctæ Praxedis virginis. hæc cum sorore sua beata Potentiana vel Pudenciana: & sanctissimo patre Pudete: qui fuit edoctus in fide a beato Paulo apostolo in omni castitate & lege diuina erudita: post transitum eiusdem parentis virginis & orationibus atque ieiuniis assidue vacans: omne patrimonium suum simul cum predicta sorore in sustentatione pauperum & christi sanctorum erogauit.

LECTIO tertia.

IN titulo vero quem pater earum Pudens in nomine beati Pastoris dedicauit una cum filio beati Pii apostolicæ sedis episcopi fontem baptismi construere soror & ipsa studuerunt: ut familia earum die sancto Paschæ baptizaretur: quod nonaginta sex numero manumissos beatus Pius aquis salutaribus abluuit: unde post innumera pietatis opera: post multorum martyrum sepulturas: inter quas beatum Symmetrium presbyterum cum viginti duobus apud titulum supradictum manibus suis sepeliuit: qui per martyrii palmam ad regnum cælorum transierunt: eadem beatissima virgo migravit ad dominum corona iusticiæ recepta.

¶ Apollinaris martyris. LECTIO prima.

Rauena ciuitas longibardi.

IN diebus illis: Apud Rauenam natalem sancti Apollinaris martyris & episcopi. hic Romæ ordinatus a beato Petro apostolo Rauenam directus est: ubi cum puenisset: non longe ab vrbe rauena mansit apud quemdam militem Ireneum nomine / cuius filius fuerat cæcus. quem ad se perductum facto signo crucis illuminauit: ac sic parentes illius postmodum baptizauit. Matronam vero cuiusdam tribuni militum nomine teclā quæ puellaribus annis grauissima tene-

35

Vita Apollinaris martyris.

batur infirmitate/in nomine domini nostri iesu christi: apprehendens manum eius de lecto sanctam erexit: & tribunal cum vxore eadem & filios ac familiam ipsorum in christo credentes baptizauit. In cuius domum postmodum intra urbem Rauenam missas & baptismum agebat cum discipulis suis per undecim annos.

Lectio secunda.

Ordinauit autem duos presbyteros Adherentum & Calocerum. Marcellinum vero nobilissimum virum & Leocadium philosophum diacones: et sex clericos statuit ante pontifices capitolii Rauenatis: a quibus nimia cede tractatus electusque ad mare seminuus relinquatur. Quem discipuli eius colligentes: adhibuerunt ei curam. Post menses septem Bonifacius vir nobilissimus qui obtinuerat sanitatem ad domum eius veniens puella immundum spiritum habens christo crediderunt.

Lectio tertia.

Igitur vitiosa relatio scilicet pontifices capitolii currunt ad caesarem aduersum beatum Apollinarem. Qui mox edixit: ut diis qui temerario ore iniuriam inferret: aut satisfaciatur: aut urbe priuetur. Quae iussio mox percurrat ad Demosthenem patricium: qui exquisitione missa sanctum Apollinarem sibi exhiberi iubet. quem auditum tradidit in custodia cuidam centurioni occulto christiano cogitans quibus cruciatibus eum perderet: qui media nocte laxauit eum ut fugeret. Qui cum fuisset a paganis cognitus: sequentes eum non longe a porta apprehenderunt. Et tam diu cessus est quousque extimeretur mortuus: & inde collectus est a discipulis in vico ubi leprosi morabantur: & septem dies superuixit admonens super ecclesiam ne a fide christi discederet. Et martyr gloriosissimus Apollinaris in laude

De sancta Christina.

christi defunctus est foris murum sepultus: & clausum in arca saxeâ sub terra corpus eius missum est. Hic ab Antiochia secutus apostolum Petrum ab urbe Roma ab eodem apostolo missus Rauennam rexit ecclesiam annis. xxviii. mensibus duobus. diebus quattuor. passus vltimum martyrium sub Vespasiano Cesare demosthene patricio die octaua Kalendas augusti.

¶ Passio sanctæ ac beatissimæ Christine virginis & martyris christi: quæ passa est sub Dione & Iuliano persecutoribus christianorum. Die nono Kalendas Augusti.

LECTIO PRIMA.

Tyrō eius
tas cepit
ces.

N diebus illis fuit quædam puella apud Tyron nomine Christina: pater vero eius Urbanus ex genere magno erat habens dignitatē. Erat quoque magister militum natione vero gentilis. Mater autē puellæ de genere aniciorum regali. Hæc autē infantula erat vnica nondū annorū vndecim. Pater eius diligens eā nimis fecit turrim: & induxit eam ibi cū duodecim ancillis: fecitque deos aureos & argenteos: & posuit eos in turri/ quos deberet adorare eius filia/ ita vt nunquā descenderet de turri: ne ab aliquo videretur/ quia speciosa erat nimis: & multi eā cupiebant desponsare. Pater vero eius excusabat eā dicens. Nemini pmitto dare filiā meā/ nisi quæ pmaneat virgo: et veneretur deos/ qui misericordes sunt: & diligate eos. Venerabilis puella cōpuncta & in dilectione de coeli erat posita. Accipiens autem thoracē ad offerendū in altari idolorū/ ponebat illū in fenestra quæ respiciebat ad orientē/ et orans aspiciebat in cœlum: et ingemiscebat toto corde: & fiebat multū: & non offerebat idolis ex die qua ingressa est turrim vsque in diē septimo. Ancille vero eius dicebant ad eā. Domina nra

De sancta christina.

ecce septimana transit/ex quo sacrificium non obtulisti
 neq; oblationes: ne forte irascant nobis dii nostri: & tu
 mul peream. Christina vero dixit eis. Quid talia mihi
 dicitis vos/vt polluar ab idolis q̄ sine aia et visu sunt
 ceca & surda: quę etiā nec loq possunt: nec sensum ha-
 bent? Ego autem in hac septimana obtuli sacrificium
 veritatis & incensum deo: qui fecit cœlum & terrā ma-
 re & oīa quę in eis sunt. Ancillæ vero proiecerunt se ad
 pedes eius: & dixerunt. Domina nostra es & imaginē
 regalem habes: & licet tibi regnare: quid est/ quod er-
 ras: & dominū alienū colis: quē nos non nouim? nec
 dñi nostri parentes? Quod si audierint hæc/ perdent
 nos: ac si forsitan dicturi sunt q̄ nos te seduximus cole-
 re deum cœli: quem tu dicis. qui a Pilato interrogatus
 dixit. Filius dei sum. Puella vero dixit eis. Accedite &
 vos ad deum cœli per filium eius iesum christum: & li-
 berabit vos a diabolo. Et dum hæc loqueretur/ intra-
 uit Urbanus ad filiam suam habēs incensum/ vt deos
 suos adoraret: & offerret eis sacrificium. Et stans an-
 te idola expectabat filiam suam habens incensum in
 manu sua. Sancta vero christina venire contempsit ad
 patrem suum: & stans ad fenestram aspiciebat in cœ-
 lum fixis oculis. Ancillæ vero venientes ad Urban-
 um dixerunt ei. Precamur te domine: filia tua domi-
 na nostra potestatem habet i nobis. Ecce nouem dies
 sunt hodie: ex quo non sacrificat diis iuxta consuetudi-
 nē: sed neq; incensum nec oblationes obtulit eis: neq;
 adorauit eos. Pater vero eius hæc audiens dixit. Chris-
 tina filia bona qd est qd tibi placuit/ aut quis sermo
 mal? docuisti: qui nō potuit semetipsū liberare? Do-
 mina vnica filia ignoras quia per te libauim? & mul-
 tum fleuimus: & adorauius deos: misericordes: vt
 donarent te nobis vnicam? accede mecum & adora:

De sancta Christina.

& immola coelestibus diis: qui te fecerunt in hac etate venire: ne forte iratis perdamus te unicam filiam. Sancta vero christina dixit. Noli me vocare filiam tuam: sed eius dic me filiam: cuius modo dixisti nomen/ut offeram sacrificium deo coelesti/ipsi offero sacrificium iusticie & veritatis: quoniam ipsi soli debetur gloria & honor in secula seculorum.

Lectio secunda.

IN his autem verbis gausus est pater eius quod de ore puellae haec verba procederent. Putabat enim quod de idolis eius diceret: & volebat eam osculari: Exclamavit vero venerabilis puella: & fugies patrem. dicebat. Non pollues os meum. munda me oportet offerri coelesti deo. Pater vero errans in verbo illius dicebat. Filia noli vni deo offerre sacrificium/me alii irascantur tibi. Sancta vero Christina dixit. Offero enim patri coelesti & iesu christo filio eius & spiritui sancto: ut trinitas in unitate glorificetur: & manifestetur super omnem substantiam terre: quae ab eo creata est: ipsum benedico: ipsum adoro: ipsi offero sacrificium absque sanguine. Pater autem eius respondit dicens. Christina filia incontaminata: ecce ut dicis te adorare tres deos: alios vero quare non adoras? Venerabilis infans dixit ei. Non erubescit homo. concupiuit adorare deum coeli. vna trinitas vere deus est. quare mihi vim facis ut adorem deos? Tunc pater eius non intelligebat verba illius: nec spectabat quod ei diceret. Statimque domum reuersus transmisit ei omnia quae oportuit. Sancta vero Christina spoliavit se quod vestiebat: et induit se tunica munda: & lauit faciem suam & manus: et ingressa cubiculum obtulit sacrificium saluatori deo. Et orans cum fletu dicebat. Domine iesu christe inuisibilis qui ab immortali patre natus es. Tu enim descendisti in hunc mundum.

De sancta Christina.

quoniam fecisti i principio cum patre omnia que in mundo sunt: & induisti carnem humanā: & sustinisti mortē a b impiis: vt nos a morte perpetua liberares: vt & nos possem⁹ tribulationē pati: quia & ipse p oibus passus es: te nūc adoro et deprecor ego peccatrix: & in fra ctatem ancilla tua. Scio enim quod in multo certamine sum: multum peccaui per ignorantiam: in te sperabo quia tu me creasti: ecce te cognosco factore meū. adesto mihi in tormentis quæ mihi preparantur propter gloriam tuam & propter nomen tuum: vt vincā omnes qui non te nouerunt domine: & omnes videāt: & contremiscant timorem tuum magnum.

Lectio tertia.

ET dum oraret: venit angelus domini & stetit ante faciem eius: & dixit ad eam Christina immaculata exaudiuit deus deprecationem tuam. viri liter age: & confortetur cor tuum contra tres iudices: qui te audituri sunt: vt glorificetur fili⁹ dei in te. Quæ dixit ad angelum. Domine da mihi signaculum saluatoris & creatoris nostri: vt neminem timeam. Angelus autem apprehendens eam orauit super caput eius: & dedit ei christi signaculum. Illa vero cōuersa ad dexteram lateris sui: inuenit positum panem cādīdū sicut lac & dulcem sicut mel & fauū: & apprehendit & dedit angelo & dixit. Domine mi accipe hūc panem benedic: & da mihi vitam eternam in remissionem peccatorum. Ecce enim sunt dies duodecim ex quo panem non gustauī. Angelus vero panem benedixit & dedit ei dicens. Manduca panem immortalitatis. Illa vero accipiens inuocauit patrem & filium & spiritū sanctū: & orans dixit. Gratias tibi ago domine deus pater domini nostri iesu christi/ qui dignatus es mihi dare incorruptibilem panem/ & gustauit. Vespere autem facto

De sancta Christina:

tulit beata Christina deos aureos/Iouē & Apollinē &
Venerem: q̄ confregit & deposuit p tres scalas: & ligās
fascia sua p fenestrā descendit/ & frangēs ea pauperib⁹
diuisit. & cū fuisset reuersa: ascēdit sicut descēderat. Die
aut pacto venit Urban⁹ pater eius adorare idola: & vi-
dēs q̄ nō essent ibi/ conuocauit ancillas filiae suae: & in-
terrogauit eas dicens. Quid facti sunt dii: illae vero cō-
currentes ad pedes eius dixerunt. deprecamur te dñe no-
ster/ filia tua confregit eos: proiecitq; in platea: & ipsa
descendit de turri diuisitq; pauperibus.

LECTIO quarta.

VRbanus valde iratus ingressus est ad filiā suā: &
palinīs eam cedere cepit i facie: & interrogās
eā dicebat. Dic mihi ubi abscondisti deos? Si aut
nolueris indicare: p misericordes deos iuro quia mem-
bra tua ferocissimis bestiis tradā. aut si vis viuere acce-
de: & adora cælestes deos: ne irascantur tibi & pereas.
Sancta vero christina aperies os suū & intues in eū di-
xit. Iuste locutus es adorare cœlestē deū: & filiū eius ies-
um christum & spiritum sanctū. Pater vero eius iratus
præcepit ligari filiā suā: & in plātis cædi: & iterū pce-
pite eā extēdi: & virgis cædi. Et mutati sunt duodecim
cæsores. Urbanus aut (ignorante sua vxore) hæc facie-
bat filie suae. Cæsores quoq; deficientes ceciderūt in ter-
rā. Venerabilis vero christina dixit patri suo: Impudi-
ce & sine honore abominabilis nec dicēde pater. aspi-
ce qui me cædunt quomodo deficient. Vides quia nō
habent virtutē: dii tui quos adoras erigāt eos. Urban⁹
vero in magna angustia erat posit⁹ vidēs qd taliter a fi-
lia sua iniuriabatur. Tūc in collo ei⁹ & in manibus & in
pedib⁹ ei⁹ vincula alligari pcepit & duci in carcerē. Ip-
se vero reuersus in domū suā luctuosē lecto se pternit.
Post horā vnā in facie suā se in terra pstrauit p filia sua

De sancta christina.

noles nec cibū sumere. Et interrogauit eū vxor ei⁹ qd
esset factū de ea: & pater ei⁹ per singula narrauit ei oīa.
Audies hæc mater ei⁹ statim vestimēta sua scidit: & in
caput suū cinerē aspsit: & abiit ad carcerē vbi erat filia
sua: & cadēs ad pedes ei⁹ cū fletu et vluatu dicebat. Mi
ferere mei mīris tuę: qā p te morior. vnica es mihi fi
lia: & oīa mea tua sūnt. lumē oculorū meorū: tu scīs fi
lia quia ego te genui: & meas suxisti mamillas. Sancta
vero christina dixit mīri suę. Quomō me vocas filiā
tuā: aut q̄ aliquñ ex genere tuo christina vocata est: Cui
mater rñdit: vere nō. venerabilis christina dixit. Qua
re me vocas filiā tuā: non intelligis quia nomē habeo
christi celestis factoris mei. ipse est qui me puocat ad
militiā celestē: q̄ me amat: & dat mihi victoriā ad vin
cendū eos: qui eū nō nouerūt: ad destruēdas vřas abo
minatiōes: vel idolorū quib⁹ seducti estis vanitatē colē
do. Mater autē eius audies hæc verba reuersa est in do
mū suā male excogitās. Alia vero dñe sedēs p̄ tribunā
li iussit eā exhiberi. Milites vero educētes eā de carcere
pduxerūt eā ad tribunal. Oēs autem mulieres vidētes
beatissimā christinā trahi ad spectaculū clamauerūt di
cētes. Dñe de⁹ hui⁹ ifantis adiuua eā: qā ad te cōfugit.
Cūq; pducta eēt ad tribunal: dicebat ad eā Vrbānus.
Misereor tibi christina: qā mea es filia: accede ad deos
& sacrificā eis vel adora eos: vt propitiū sint tibi: vt li
berēt te ab errore quē pateris. si vero nolueris: iubeo te
mitti in multis tormētis: neq; cū sis filia mea audiam
te. Beata vero christina aspiciēs eum dixit. Magnā tibi
gratiam p̄stas impudice tyrāne: quia iā me vocas filiā
tuam: non quod me contristas sed potius lætificas. Vrbā
nus vero ira repletus præcepit eam expoliari: &
membra eius tenera virgīs cēdi. Et cum multis horis
cruciaretur: defecerunt tortores. Et iussit iterū impius

De sancta Christina.

Vrbanus suspensam torqueri. & cum dñu torqueretur accipiens de carnibus suis p̄ficiēbat ante faciē Vrbani dicens. Ecce i oculis tuis posite sunt carnes meę / m̄a dūca confusio nem vultus tui. Vrbanus vero dixit ad eam sacrificā dñs & adora eos: si autem nolueris: scitu s̄ima tormenta tibi inferam: & non te eripiet de manibus meis ille qui crucifixus est a iudeis: quem tu colis. Sancta vero Christina respiciens in cœlum cum omni leticia subridens ait. Impudice atq; consors diaboli ignoras quia filius dei lumen est: & veritas & saluator mundi descendit de cœlo: vt remoueat omnem maliciam diaboli: & saluet nos. quia propter eū qui me saluat / hęc sustineo: vincam virtutem tuam: & extingvā lucernā tuam. Tunc impius Vrbanus non ferens tantam iniuriā iussit afferrī rotam & alligare eam & ibidem mitti / vt celerius dei virgo consumeretur. Cumq; factum fuisset: voluebatur rota / vt versaret corpus beatissimę puellę. Sancta vero Christina respiciens in cœlum dixit. Benedico te domine deus omnipotens qui es i cœlis: et gratias tibi ago domine iesu christe: ne me derelinquas in hoc certamine: sed extēde manum tuā & tange hūc ignem: & extingue eum: qui me exurit. ne gaudeat de me tyrānus iste Vrbanus. Et hęc dicēs. subito extendit se ignis: & interfecit viros idola colentium mille. Erat autem beata Christina requiescens super rotam velut in lecto bene strato. Erāt autem angeli stantes circa eam cum gaudio. Vrbanus autē videns tanta mirabilia & non credens: iubet eam deponi de rota. Veniente autem ante tribunal / interrogabat eam Vrbanus dicens. Dic mihi Christina: dic mihi. Quis te docuit hęc maleficia confiteri: nam viues in manibus interficeris. Christina respondit. Mortifica te ab omni iudicio dei: quis me docuit hanc conuersā

De sancta Christina.

tionem: ipse est lumen cordis cæcorum qui in tenebris sunt: & errantium/via tribulantium/gaudium & spes eorum qui inuocant eum. Ipse est qui me docuit omnem iusticiam propterea & confundo sæuissima tormenta tua/& vinco omnes virtutes tuas cum patre tuo diabolo.

LECTIO quinta.

VRbanus vero obiratus in verbis puellæ/vult eā mitti i carcerem/vbi meditabatur eloquia dei: veneruntq; in conspectu eius angeli portantes prandium salutis. Et palpantes eam manibus sanauerunt omne corpus eius. Beata vero Christina aspiciens in cælum dixit. Domine deus cœlestis medicus vulnerrum: qui non derelinquis quærentes te: sed niemor es hominum/qui misisti mihi prandium de excelsis tuis per sanctos angelos tuos/benedico te regē cœli & glorifico nomen tuum in sæcula sæculorū. Scio enim qđ multo certamini sum dedita:& misisti mihi escam redemptionis. Et dum hæc agerentur/misit Urbanus per noctem quinq; milites:et iussit alligari lapidem in collo eius:& mitti in mare. Hoc autem cum factū fuisset/suscepta est ab angelis/ambulabat super aquas maris/& intuens in cælum orauit dicens. Dñe iesu christe qui semper nobiscum es:& non deseris quærentes te:ostende tua mirabilia:& libera me de isto abyssio:& signa me signo crucis tue: quia ipse es qui ambulasti hoc mare/& benedixisti illud. exaudi me & munda me ab hac nequitia: que mihi superposita est. illumina me te su christe bone illuminatione tua & sancto æterno splendore tuo. Hæc cū dixisset beata Christina/venit vox in medio mari dicēs. Christina exaudiuit dominus deprecationem tuam:& statim venit nubes lucida super caput eius. Christina vero videns nubem venientem exclamauit dicens. Gloria christo. ecce video coronā

De sancta christina.

super caput meum & stolā purpureā āte me. Angelis vero cum suauitate odoris aduenit hñs incensum i manu sua. Et iterū exclamauit christina dicens. Gloria tibi deus qui es æternus/incorruptibilis & immaculatus: qui descendisti hodie de excelsis tuis super aquas maris cum gloria multa magna coelorum virtute. Redde Urbano impudico in hac hora. qđ in me gessit ancillā/insup & penitus excogitat occidere me volēs/ tu autem ne des ei requiem. Et hæc dicens reducta est ab angelis qui ministrabant ei glorificātes deum. Ipse vero Urbano in eadem nocte multis tormentis cruciatus reddidit spm̄. Audiēs hæc beata christina dixit qđ cōtigīt infelici Urbano: qua morte mortuus est: et statim orauit dicens. Gratias tibi deus p̄rūm n̄rōrum: deus Abraam: deus Isaac: & deus Iacob: qui exaudisti ancillā tuā christinam: & elisisti in tenebris tartari inferioris Urbanū: qui alien⁹ erat a tua p̄pitiatiōe. Tēpore aliquāto transācto venit alius iudex noīe Dion: & ipse nequissimus idolorū cultor: p̄secutor christianorū. Cumq; venisset in eadē ciuitate obtulerūt ei officium & gesta beate christine. Cūq; legisset/cogitabat apud se mirās nimis qđ talia ac tāta passa ē: & nō se subderet diis. Et stupefact⁹ culturā deorū suorum excitauit: & iussit pducere ad tribunal. Et videns vultū eius qđ speciosa esset & decora nimis: vocauit eam ad se: & blādo sermone suadens dicebat. Infantula bene nata es: & de magno genere descendens: audisti em̄ magnas tribulationes quas passa es excollendo hominē qui p̄secutionem passus est a iudeis de ciuitate i ciuitatem: & nō potuit semetip̄m saluare. Accede ergo & sacrificā diis misericordiae: qui dñantur omni orbi terræ. Quod si eos adoraueris/propitii erunt peccatis tuis. Si autē nolueris adorare eos cōtēnendo ea q̄ tibi iubētur a me:

De sancta christina.

Iuro p̄ inuisissimos & misericordes deos/ quia grauiorib⁹ tormētis te atrociter cruciabo/ vt videā si vindicet te de⁹ tuus quē colis. Beata vero christina r̄ndēs dixit ei. Immundissimis sermonib⁹ tuis iudex nō me poteris seducere: neq; rex tuus/ vt derelinquā coelestem deū meum & iesum christum filiū ei⁹ & spiritū sanctū: qui mihi adest: & liberabit me ab oīb⁹ tormētis: q̄ in me gesserū te minaris: sed de manib⁹ tuis eripiet me. Tūc iratus iudex p̄ iniuria sua iussit eam nudā virgīs cedi. Sancta vero christina dixit. Horribilis & abominabilis cum diis tuis erubescere: quia q̄uis grauiores poenas in me gesseris: non sensi. Etiam si adhuc maiores p̄parares nō repudiabo: habeo enim saluatorem dñm nostrum iesum christū & spiritū sanctū: quem cōfiteor: q̄ te & fratrem tuum Urbanum in gehennam mittet.

Lectio sexta.

Iudex vero dixit. Suffero tibi tuas iniurias et misereor tui: vt conuertaris ad deos et miam cōsecrīs ab eis. Christina sancta respondit. Quod nōmē est tibi? Iudex vero irat⁹ afferri vas aeneū p̄cepit: & mitti tibi ceram: picem: & resinā & oleū. Cūq; factū fuisset: milites astantes agitabant vas: vt celerius ebulliret: & preparata sententia eam ibidem mitti p̄cepit. Sancta vero christina respiciens i coelū dixit. Te laudo & glorifico dñe iesu christe: qui dignā me fecisti ancillā tibi. Iudex dixit. Ideo nō te tangēt: q̄a mites sunt in te dii. Sed accede & adora eos: vt liberet te a peccis tuis. Christina dixit. Impie & impudice diaboli fili: non timeo iudiciā tua nec minas tuas tpales: credo aut̄ in noīe dñi mei: quia tu vadis i tenebras eternas: vbi est frater tu⁹ Urbanus. Iudex vero ira repletus iussit radicem capitis eius: & postea nudā torqueri: & p̄ publicū depōnari. Oēs aut̄ mulieres intuentes iniurias quas sustine-

De sancta Christina.

bat: exclamauerunt vna voce dicētes iudici. iniuste sus-
dicas infantem. & omnium mulierum genus cōfuns-
dis. Beata vero christina intuens in coelum dixit. Gra-
tias tibi ago domine iesu christe deus totius mūdi: qui
dignatus es omne impedimentum corporis mei aus-
ferre. scio enim q̄ iam hora est hunc mūdū derelin-
quere/ & ad tuam deitatem peruenire. Et cum hæc di-
xisset/ iussit eam nequissimus iudex in carcerem reuo-
cari. Ad quam venerunt omnes matrone videre eam/
audientes omnes tribulatiōes quas pro christi nomi-
ne sustinuerat: exhibētes multa de domib⁹ suis ad con-
solandum eam: & inuenerunt eam sedentem & medita-
ntem eloquia dei. Statimq; omnes matronæ cecide-
runt ad pedes eius. Beata vero christina alloquebatur
eas de vita æterna. Illæ vero admirabantur sufferentiā
infantis/ ita vt crederent ex ipsis matronis septem. Ma-
ne autem factō iubet impius iudex exhiberi dei virgi-
nem ante tribunal in p̄torio/ & vocauit eā dicēs. Chri-
stina tempus tuum completū est: conuerte te ad deos.
sin autem nolueris: occidam te: iam enim nō tibi par-
cam. Sancta vero christina dixit. Quāuis plurima tor-
mentorū genera manus tua in me exerceat: repositā
mihi ex hoc a domino meo esse coronā confido. Nā
tibi non erit requies neq; in hoc seculo nec in futuro:
cum tartarea suscipere expectent supplicia cruciandū.
Tunc Dion non ferens iniuriam eius/ iussit linguā ei⁹
abscidi. Beata vero christina respiciēs in coelum dixit.
Domine deus qui non dereliquisti me creator totius
bonitatis: respice super ancillam tuam & iube me con-
sumari in hoc amphitheatro: quia appropinquauit tē-
pus/ vt requiescam. Et venit vox de celo dicēis. Im-
maculata & incōtaminata q̄ multa laborasti: & mul-
ta pro me sustinuisti: aperti sunt tibi coeli: repositā hæc

De sancta Christina.

bes coronam. Omnes enim virtutes glorificat et benedicunt patrem & filium et spiritum sanctum pro te: quia ab infantia tua sustinuisti pro me. Sed omnes iuste exultant videtes tuum certamen. Et iterum audita est vox de coelo dicens. Christina accipe coronam confessionis tue. Et hanc vocem audiens Dion iussit abscidi linguam eius: quia nondum fuerat factum hoc quod olim fieri decreuerat. Quod dum tanta aguntur statim expletum est/ut abscideret martyris linguam: suscipiens percussuram lingue sue/proiecit in faciem iudicis et percussit oculum eius et excæcavit eum. et audita est vox de ore sanctæ christinæ dicens. Impudice et damnate in tenebris desiderasti manducare organum corporis mei: abscidisti linguam meam per quam benedicebam nomen domini mei. iuste lumen tuum perdidisti. Eloquium enim dei veniens in faciem tuam excæcavit lumen oculorum tuorum.

Lectio septima.

Dion autem iniuriam non ferens: iussit sagittari deam. Et dum missæ fuissent duæ sagittæ contra cor eius: et duæ aspides ad mamillas eius pedibus sedentes pendebant velut infantes lac quærentes. Dimissæ autem sunt et duæ vipæræ quæ se collo eius suspenderunt: et linguis lambebant eius sudorem. Tunc sancta christina intendens in cælum dixit. Gratias tibi ago domine iesu christe lumen veritatis: refugium eorum qui consulunt nomen tuum: qui dignatus es me reptilibus istis notam fieri: et pro his sudore laboris mei detergi: quia iuvante te hæc faciunt. Dion vero ad serpentarios dixit. nunquid placatæ sunt ei et istæ bestiæ? Iterum dion serpentarios exclamavit dicens. Irritate bestias ut tangant eam. Serpentarius vero exacerbare coepit bestias: quæ impetum facientes in eum/occiderunt eum: et reuersæ sunt ad

De sancta christina.

sancta christina confugiētes. Illa vero orōne facies ad
dñm dixit. Vobis dico bestię frę i noie dñi Iesu chri
sti reuertimini q̄q; i domū suā nemini nocētes. Quæ
cū audisset vocē bñssimę martyris: abierūt vnaq; i
suū habitaculū. Scia vero christina orabat dices. Dñe
creator cœli & frę q; misisti iesū christū filiū tuū: & sus
citasti illū a mortuis: exaudi me dñe acillā tuā i virtute
tua scia & brachio tuo excelsio: libera me & da aīam
huic mortuo / vt oēs videāt tuā virtutē i æternū: qā tu
es deꝝ oīm virtutū. Et venit vox de cœlo dices. Chris
tina audita ē orō tua: bñ es tu: qā cōfidis / viriliter age:
ego tecū sū: qđ postulaueris a me dābī tibi. Et subito
mugitꝝ factꝝ est de tra: et stetit scia christina iuxta mor
tuū & signās eū clamauit dices. In noie dñi nostri iesu
christi dico tibi q; mortuꝝ es surge. Et continuo surrexit:
& p̄cepit se ad pedes eiꝝ. & dixit. Grās tibi ago & dño
tuo christina beata: q; me p tuā orōne suscitauit a mor
tuis. Hęc vidēs atq; audies diō dixit. Christina sufficit
tibi: iā oñdisti magicā artē tuā: veni vñ nunc cōuerture
ad deos misericordes: q; i te pietatē nō hñt. Beata vero
christina dixit. Diō iūmice & sine timore oclī tui cęcas
ti sunt: nō vides magnalia dei: q; fecit cœlestis deꝝ cū fi
lio suo: q; liberat seruos suos sperātes i se: et de cōingna
tiōe manꝝ tuę eruit me: Tūc diō a diabolo arreptꝝ ius
sit mamillas eiꝝ abscidi. Scia vero christina dixit. Diō
lapideo corde & ab oīm sensu aliene iussisti mamillas
meas abscidi: respice bñ nequissime qā p sanguine lac
egredier. Veniētes milites mlti ex officio pduxerūt eā
ad carcerē. Mane sc̄to p̄cepit iudex vt exhiberē. l.viii.

CVmq; pducta fuisset ad tribunal: iūēs eā Diō di
xit. Christina veniamꝝ ad tēplū & adora deos tuꝝ
os magnos iouē & venerē: & mīam cōseqrīs ab
oibꝝ p̄cenis: q; tibi p̄paratę sūt. Bñ vero christina ape

De sancta christina.

res os suū dixit. Quid erras Diō ipudice et insensate: vt Dion.
 dicas me adorare idola manufacta sine auditu & sensu:
 nūq̃ me tētabis neq̃ tu neq̃ verba tua. Ego ācilla dei
 sū: nō timeo minas tuas tpales. Iudex dixit. Christina
 q̃re sic me exhonoras: sustineo oēs iurias tuas: noli er
 rare. Accede & sacrificā magno deo Apollinē: & offer
 illi sacrificiū vt mīam conseq̃ris: q̃a te multū portauī.
 Scta ſcō christina dixit. Bñdixisti ip̃e & aliene a deo
 coelesti/offerā me dñatori coeli et t̃re: ip̃e er̃n me custo
 diuit ab oī maligna p̃cna tua. Iudex aut̃ i his verbis
 gratulat̃ putabat q̃ accederet ad Apollinē: & adora
 ret eū. Eleuās aut̃ b̃fa christina manus ad coelū orauit
 dicēs. Dñe de? coeli p̃f q̃ verbo fecisti oīa: & me illumi
 nasti p̃ lauachrū imortalitatis: exaudi me p̃cātē: & fac
 exire idolū istd̃ de tēplo hoc: q̃a multas aīas seducit: &
 ducit i interitū. Exclamauit b̃fa christina voce magna
 dicēs. tibi dico idolū sine aīa in noīe iesu christi exi de
 hoc tēplo: & ābulavīq̃ ad .xl. pedes: & sta in loco hoc.
 Exiuit idolū & ābulauit in locū vbi iussit eū stare. Vi
 dēs aut̃ iudex idolū trit̃ cecidit i faciē suā: postmodū
 surgēs cū timore magno clamauit dicens sc̃f̃ christi
 ne. Malefica maleficiā tua p̃ualuerūt i oīb̃: q̃ sup̃ ma
 gicas artes minaris: sed ideo nō mireris q̃a fecisti ma
 gnū deū Apollinē ābulare. Nā multū tibi miseref̃: &
 obaudiuit tibi: & ābulauit vt videret creaturā suā. l̃ix.

Beata vero christina cōtristata ē i verbis illi? et di
 xit. O tyrāne male et inīq̃ cōsors diaboli: dñi p̃n
 cipatū tenēs similē te dico idolor̃: q̃a nō cognos
 cis timorē dñi: & magnas virtutes q̃s fecit alienus a lu
 ce veritatis. Cur dicis deū esse idolum: quod ab homi
 nibus sculptum est? Credo ergo in deum meū in quo
 credidi: & subiunxit precando: p̃cipe dñe in hac hora
 cadere idolum: & fieri in modum arenæ & pulueris.

De sancta christina.

Statim vt petiuit sancta christina: ita factū est. Crediderunt: et exclamātes voce magna dicebant. Magn⁹ est deus coelestis deus christianorū: deus luminis. Domine iube super nos lumē veritatis venire/vt ambulemus in praeceptis tuis. Crediderūt autē in die illa quattuor millia virorū: quo die contritū est simulacrū Apollinis. Dion quoq; iudex propter Apollinē qui cadens cōminutus est et in puluerē redactus: dixit. Si audierit rex quæ facta sunt super magica christina i Apollinē: male me habet perdere. Qui statim in semetipsum angustatus emisit spiritū. Beatā vero christinā successor eius iussit in carcerē mitti. Illa vero intronissā glorificabat dominū. Tēpore aliquanto transacto venit alius iudex: et ipse impius christianorū persecutor gentilis et nequissimus noīe Iulianus. Cui ingressio i pretorio exhibuerūt gesta sancte christine: et lecta sunt ante eū. Deinde iubet adduci venerabilē puellā ante suū tribunal: et dixit ad eā Iulianus. Audiui christina quia multa gessisti per maleficia tua: nunc accede et adora deos: et offer eis sacrificiū. Si vero nolueris accedere et creatores deos adorare/ pessima tormēta tibi inferā/ ita vt non tibi auxiliē ille/ qui natus ē de Ioseph. Beata christina aperiēs os suum dixit ei. Vt quid talia loq̄ris Iuliane miserabilis particeps diaboli/ et inimicus coelestis dei: non me terrēt verba tua: ancilla dei sum: non timeo tua tormēta. Ad hæc Iulianus iratus iussit incēdi fornacē p tres dies: et eam mitti praecepit. et dū missa fuisset in fornacē: erat laudans deum vna voce cum angelis p dies quinq;. Quod vidētes milites territi sunt: et euntes nūnciauerunt Iuliano dicētes. Depcamur te domine: magnos clamores audimus: et oēs nos terror apphēdit. Iulianus vero iussit aperire fornacem/ cumq; ap̄ta fuisset: inuenerunt christinā sanctā tāq̄

Iulianus.

104

De sancta Christina.

de Ianachro exeuntem: & iussit eam exhiberi. Cū autem adducta fuisset ad tribunal: dixit ei impius iudex. Dic mihi Christina: & cōfiteri maleficia tua: p quem omnia genera tormentorum vel poenarum tuis maleficiis subdidisti: atq; superasti: qđ si nolueris confiteri/ inferam tibi tormenta. Sancta aut Christina dixit. Iuliane pessime et inimice veritatis/ maledicte tyrāne nō timeo minas tuas: quia habeo iesum christum dominum adiutorem. Si autem virtutem habes/ iam alia q̄ deteriora dicis tormenta ostende. Tunc Iulianus iratus iubet adduci serpentarium: & mitti sup eam duas aspidēs & duos serpentes: & dixit ad eā Iulianus. Nunquid & bestias placare poteris. Sancta vero christina dixit. Incredibilis & insensate aliene ab omni intellectu veritatis/ credo in deum meum / qui audit ancillam suam: & potens est mihi in omnibus tormentis et de his bestis liberare me. Impius vero Iulian⁹ iubet bestias dimitti: & currentes duæ serpentes colligauerūt se ad pedes beatæ christinæ: & lambabant plantas eius: & alii duo contra pedes eius. Sancta vero christina orationē faciens recessit e seculo & dormiuit i pace. Veniēs quidam ex genere eius: qui & ipse crediderat in domino per beatam christinam: similiter & omnis religio sacerdotum collegerunt corpus eius: & sepelserunt eam in sepulchro/ vbi erat Apollinis templum cum omni honore & diligentia. Dominus autem coronauit martyrem suam in pace per bonam cōfessionem. Cui est honor & gloria virtus & potestas in sæcula sæculorum. Amen.

¶ In festiuitate sanctæ Mariæ magdalene.

Lectio prima.

De sancta Maria magdalena.

Vit igitur secundū sæculi fastū clarissimis beatissima Maria magdalena natalib⁹ exorta: q̄ vt patrū asserrunt traditiōes / a Magdalo castello Maria magdalene nuncupata est. Quā non solū sui germinis dignitas: verū etiā patrimonii iura parē-

tum successu splendidā reddiderunt: adeo vt duplicatus honor nois excellētia circūquaq; diffunderet. Solēt em̄ apud homines plus diuitū q̄ pauperum noia sciri. Sed quia rerum affluentiam interdum voluptas comes sequitur: adolescentioris vitæ tpa lubricis suppositis discursibus solutis pudicitie frenis. Hæc est em̄ illa mulier: de qua Lucas euangelista scribit: quia erat q̄dam mulier in ciuitate peccatrix / q̄ quia dilexit multū: dimissa sunt ei peccata multa. Et de qua Marc⁹ ait. Surgens autem iesus mane vna sabbati apparuit primo Maria magdalene: de qua eiecerat septē dēmonia. Quā vero pius & misericors erga conuersos peccatores extiterit deus: id istius cōprobatur p̄fectione: q̄ nō solum criminū promeruit absolutionem: sed & apostolorum cōsors effecta illis donata ē dominicę resurrectionis nuncia.

Lectio secunda.

Hæc autē diuino postmodū afflata spū / mētiscq; intuitum in se reuerberās: ac pristinę vitę detritā mētā nō sustinēs vt cōperit dñm creatore totius humani generis in domū venisse Simonis: q̄a nō venerat iustos vocare: sed peccatores in poenitentia: non ob suorum enormitatē scelerū de sui conditoris diffidēs clementia p̄ciosissimo accepto vnguento: ad ip̄m misericordie fontē cōcito properauit gradu / corruēs ante clementis domini vestigia asnaritudinem cordis p

Luc. vii.
Marc. vi.

105

De sancta Maria magdalena.

verberem lachrymarum exaggerans fontem. Mox denique cōpūctiōis fletibus sui conditoris pedes cœpit rigare/capillisq; suæ deuotionis tergere & indefinenter osculis veræ humilitatis confouere/ac mūdissimæ suæ dilectiōis vnguento pun gere. Quæ cū in tali deuotionis famulatu nequaquā esset repudiata: sed potius misericorditer suscepta: autū familiaritatis cōfisa: etiam sup sanctissimū diuinumq; caput p̄ciosissimi liquoris effudit odorem: in tantū vt tota domus ex odoris fragrantia more aromatū redoleret. Nihil scilicet ore depromēs/sed p̄ exterioris obsequii bñficia suæ cōpūctiōis flammā ac dilectiōis feruorē intīmās: ac li ip̄sis loqueretur verbis dicens. O dñe iesu clemētissime q̄ oīa scis & cordiū inspector es verus: q̄ nō vis mortē peccatorū: sed magis vt cōuertant̄ & viuāt: tu ip̄se intellegis quid mei deposcant singultus: quid meæ lachrymæ ab imo eruptę flagitent: quid ve me? amar? exoret gemitus. Peccatrix sum & immūda: & oīm nefandorū criminū labepolluta: sed q̄ meā ab annis prioribus cōtaminaui vitā: ad te dñm meū confugio: qui es vita æterna/vt male p̄ditā restituas vitā: & me de barathri faucibus clemēter eripias: misericorditer liberest: potēter abstrahas: q̄ solus laborē & dolorē cōsideras.

Lectio tertia.

Quid ergo ex huiusmodi dilectiōis p̄fessiōe cōsecuta sit: ip̄se dñs manifestat: q̄ Simoni indignanti cur ad se mulierē peccatricē pmitteret accedere: cōuersus ad illū rñdit inter cetera. Amē dico tibi/dimissa sunt ei peccata multa: quia dilexit multū. Quæ dñi adepta clemētia/vt Lucas euāgelista describit: illico posthabitis omni bus ita familiaris ei effecta est/vt ipsum nō solum mente: sed & corpore seq̄retur: de ppriis facultatibus vtpote valde locuples victum

Luc. vii.

De sancta Maria magdalena.

& vestitum ei ministrans: implēs bisarie domini præceptum dicentis. Qui mihi ministrat/ me sequatur. Mystice autem hæc beatissima mulier sanctam designat ecclesiam: quæ bene in domo Simonis leprosi venisse dicitur. & ab omnibus pristinæ vitæ contagiis curata. Simon enim interpretatur obediens: in domo cuius ecclesia pristinos decoquēs anathematizauit errores: omnemq; idolorum postponēs spurcitiam: per aquam baptismatis suorum obtinuit veniam delictorum: quotidie dominum sequitur: non gressu pedum sed imitatione operum.

Lectio quarta.

Post dominicę resurrectionis gloriam: ascensionis triumphū: ac spiritus paracleti de supernis missio nem: qui discipulorū corda tēporalis pœnæ adhuc formidine trepidantia repleuit: scientiam omnium linguarū tribuendo. Erant omnes credentes simul cū mulieribus & Maria mater iesu: vt Lucas narrat euangelista: & verbum diffeminabatur: crescebatq; numerus credētum quotidie: adeo vt multa millia per prædicationem apostolorum verbo fidei obedirent/ suarum contemptores rerum effecti. Nullus enim inter eos aliquid proprium habebat: sed erant illis omnia cōmunia: habentes cor vnum & animam vnam. Inuidia ergo facibus accensi sacerdotes iudeorum cū pharisæis & scribis concitauerunt persecutionem in ecclesia interficiendo per martyrem Stephanum: & fere a finibus suis omnes procul pellendo. Hac igitur persecutionis procella sæuiente/ dispersi credentes petierūt diuersa regna terrarum a domino sibi delegata verbū salutis gentibus propinando. Erat autem tūc temporis cum apostolis beatus Maximinus vnus ex septuaginta discipulis: vir vniuersa morū pbitate cōspiciuus:

De sancta Maria magdalena.
doctrina pariter/ & miraculorum virtute p̄clarus.

LECTIO quinta.

CVius religiois sanctitudini beata Maria magdalene se contulit beatitudinis contubernio illi cōiūcta: veluti beata semp Maria virgo sancto euāgelistæ Ioanni: vt pote a domino ipsi cōmissa. Qua propter in præfata dispersione: beata Maria magdalene illi sociata est. iter vsq; ad mare duxerunt. Ascendentes nauim prospero cursu peruenerūt in Asiam: ibiq; vegetationem nauis relinquentes: domino annuente Aquēsem aggressi sunt comitaturi: diuini verbi semina cunctis largiter erogantes: die noctuq; p̄dicationibus/ ieiuniis & orationibus insisteredo/ vt populum ipsius regionis incredulum nondum fonte baptismatis innouatum ad agnitionem & cultum dei omnipotentis perducerent. Rexit autem Aquēsem ecclesiam beatus Maximinus confessor & pontifex diebus multis/ verbo prædicationis inhærendo: demones pellendo: mortuos suscitando/ cecis lumen reddendo/ omniūq; infirmitatum languores sanando. Appropinquate vero tempore: quo beata Maria magdalene carnis ergastulo solueretur/ vidit se christum/ cui se omnis deuotio nis studio mancipauerat: ad cœlestis regni gloriā misericorditer vocantem: vt cui temporalis vitæ interdum figura nostri corporis apparente subsidium fidele ministrauerat/ ab ipso cœlestis vitæ pabulū sine fine gratulabunda perciperet. Transiit. xi. Kalēdarum Augustarum/ letantibus: angelis cœlestium virtutum coheres effecta: quoniam digna inuenta est claritatis gloria perfrui: regemq; sæculorum in decore suo videre.

LECTIO sexta.

De sancta Maria magdalena.

Mausoleo
in sepulchro

sarcophagus
in laudum.

CVitus sanctissimū corpus beatus atq̃ ues Maximinus assumens: diuersis conditum aromatibus in honorifico collocauit mausoleo: construens super beata membra mirabilis architecturæ basilicā. Monstratur autē sepulchrū eius ex cādido marmore habēs sculptū in ipso: qualiter ad dñm in domo Simonis uenerit: & officium humanitatis unguentiq̃: quod ei inter cōsuetantes flere non erubescens obtulit. Imminēte deniq̃ tempore quo beatus Maximinus confessor & pontifex sancto sibi reuelāte spū: ab hac luce se subtrahi cognouit: mercedem laborū suorū a pio iudice recepturus: iuxta basilicā prædictā iussit sepulture suę locū p̃parari: ac iuxta beatę Marię magdalene sarcophagum suum collocari: in quo post sanctū eius trāsitum a fidelibus honorifice est depositus. Magnis autem miraculorū uirtutibus ambo decorant locū: suū interuentū petētibz aīę & corporis p̃stādo salubria. Qui locus postea tantę religionis est habitus: ut nullis regum ac principum nec aliquis sæcularis pompe honore præditus ecclesiam illorum beneficiā petitorū ingredi audeat: donec prius depositis armis animiq̃ belluina posthabita ferocitate: sic demum cum omni humilitatis deuotiōe introeat. Fœmina em̃ nuncq̃ temeritatis audaciā in illud sanctissimū tēplum ingredi præsumpsit: cuiusq̃ ordinis ac dignitatis religioniq̃ habeatur. Vocat̃ autem illud monasteriū sancti Maximini ab batis: rebus honoribusq̃ ualde ditatū: quod est constructum in præfato Aquensi conuitatu. Transiit autem beatus Maximinus sexto idus Iunii: a domino feceliciter coronatus: cui est honor et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

¶ Lucę undecimo.

¶ Lectio septima.

De sancta Maria magdalena.

In illo tempore. Rogabat Iesum quidā phariseus/
vt manducaret cum illo: & ingressus domum pharisei discubuit. Et reliqua.

¶ Homilia beati Gregorii papæ.

Cogitanti mihi de Marię magdalene poenitentia:
fieri magis libet q̃ aliquid dicere. Cui⁹ em̃ (vel
saxeū) peccat⁹ ille huius peccatricis lachrymæ ad
exemplum poenitendi nō emollia: Cōsiderauit nāq;
quid fecit: & noluit moderari quid faceret: sup cōiuiuan-
tes ingressa est/nō iussa venit/inter epulas lachrymas
obtulit. Discite quo dolore ardet: que flere & inter epu-
las non erubescit: Hanc vero quā Lucas peccatricem
mulierem: Ioannes Mariā noiat: illā esse Mariā credi-
mus/de qua Marcus septem demonia eiecta fuisse tes-
tatur. Et quid per septem demonia/nisi vniuersa vitia
designantur: quia em̃ septem dieb⁹ omne tēpus com-
prehenditur/recte septenario numero vniuersitas pecca-
torum figurat. Septem ergo demonia Maria habuit/
quia vniuersis vitiis plena fuit. Sed ecce quia turpitudi-
nis sue maculas aspexit/lauanda ad fontem misericordi-
ę cūcurrat: conuiuantes non erubuit. Nam quia se-
metipsam grauiter erubescere intus/nihil esse credidit/
quod verecundaretur foris.

Luc. vii.

Marc. xvi.

Lectio octaua.

Quid igitur miramur fr̃es Mariā venientē: san-
ctū suscipientē dicā/an trahentē: dicā meli⁹
trahentē & suscipientē. q̃a nimirū p̃ miam tra-
xit int⁹ ipse eā: q̃ p̃ mansuetudinē suscepit foris. Sed iā
textum sancti euangelii percurrentes/ipsū quoq;
ordinem quo venerit sanāda videamus. Attulit alaba-
strum vnguenti: & stans retro secus pedes iesu lachry-
mis cepit lauare pedes eius: & capillis capitis sui ter-
gebat: & osculabatur pedes ei⁹/& vnguento vngebat.

De sancta Maria magdalena.

Liquet fratres quod illicitis actibus prius mulier intē
ta vnguentum sibi pro odore suę carnis adhibuit. qđ
sibi ergo turpiter exhibuerat/hoc iam deo laudabili
ter offerebat. oculis terrena concupierat: sed os iam p
pœnitentiam conterens flebat. capillos ad composi
tionem vultus exhibuerat/sed iam capillis lachrymisq;
pedes tergebat. Ore supba dixerat: sed pedes dñi oscu
lans hoc in redemptoris sui vestigia figebat. quod er
go in se habuit oblectamēta/tot de se inuenit holocau
sta. cōuertit ad virtutum numerum/numerum criminū
num: vt totum seruiret deo in pœnitentia: quicquid ex
se in deum contempserat culpa. Sed hęc phariseus in
tuens despiciat: & non solum veniētem peccatricē mu
lierem/sed etiam suscipientem dominum reprehendit
dicens intra se. hic si esset ppheta: sciret vtiq; qđ & qua
lis esset mulier: quę tāgit eum: quia peccatrix est.

Lectio nona.

ECce phariseus veraciter apud se superbus & fal
saciter iustus ægram reprehendit de egritudine:
medicum de subuentione: quia ipse quoq; de
elationis vulnere egrotabat & ignorabat. Inter duos
autem egros medicus aderat: sed vnus eger in febre in
tegrū sensum tenebat/alter vero i febre carnis: sensum
pdiderat mētis. Illa qppe flebat qđ fecerat: phariseus
aut de falsa iusticia elat⁹ vi suę inualetudinis exaggera
bat. In ægritudine ergo & sensum pdiderat: qđ hoc ip
sum quoq; quod a salute longe esset ignorabat. Sed in
ter hęc nos gemitus cogit: quosdā nostri ordinis vi
ros intueri. qui sacerdotali officio pditi si quid fortasse
iuste exterius vel tenuiter egerint: protinus subiectos
despiciunt / & peccatores quosq; in plebe positos de
dignantur: eisq; compati culpam suam confitenti bus.

De sancto Christophoro.

nolunt: ac velut ex pharisæi more a peccatrice muliere tangi despiciunt. Quæ profecto mulier si ad pharisæi pedes venisset: nimirum calcibus repulsa discederet: inquinari enim se alieno peccato crediderat: quia hūc vera iusticia non replebat: et de alieno vulnere ægrota bat. Vnde necesse semper est: vt cū peccatores quosq; conspiciamus: nosmetipsos prius in illorum calamitate desileamus: quia fortasse i similibus aut lapsi sumus: aut labi possumus.

¶ Passio beatissimi ac sancti martyris Christophori & comitum eius martyrum. qui passi sunt in ciuitate Antiochia: sub Decio cesare & Maximiano imperatore die. v. idus Iulii.

Lectio prima.

N temporibus illis erat multa infamia hoīm et valde copiosa idola cōlētium. Cumq; hæc igitur inualesceret aduersus fidem christianorū extitit edictum a principib; temporis illius: vt omnes deū colētes immundarū escharū idolothyta degustarent.

eos vero qui contradicerent tradi/ exterreri/ & diuersis p̄cipiens poenis affligi. Accipientes autem iudices hūc edictum a sacrilego imperatore deuastabāt ecclesiam dei. Cognoscamus ergo oēs christiani: quia non solum christianos adiuvat deus noster: sed etiā eis qui ex gentibus nuper conuersi sunt ad dominū: mercedem retribuit: probat: et constituit ad suam scientiā. Quidam autem vir cum esset alienigena regionis eorum: qui homines māducabat: qui habebat terribilem visionem & quasi canino capite/ in bello cōprehensus

Idolothyta. i. idolis. immolata.

De sancto Christophoro.

a comitibus tunc illius / pductus est ad regem: pbausa autem illi in numero Marmarianorum qui assistebant ad manum regis. Cum autem proponeret impiissimum edictum a iudice: hic beatissimus non poterat loqui nisi e lingue sermone: corde autem perturbabant viscera eius valde. Egrediens autem de palatio foris proiecit se in faciem deprecans deum dari sibi loquelam per virtutem christi.

Lectio secunda.

Deus autem diligens humanum genus non distulit: sed assistit statim in similitudine viri fulgentis dicentis tibi. Surge & apprehendens eius manum exite tuum. Et aperies os eius sufflauit in eum: & dedit ei spiritum intellectus: & loquebatur omnia quaecumque volebat: & dixit illi dominus. Confortare et viriliter age: multi enim habent credere in me per te. Confortare/viriliter age: ego enim tecum sum: ne timeas quomodo loquaris regi. Cum ergo accepisset gratiam a domino: prompto animo ingressus est: & vidit multos qui torquebantur: & cepit dicere. O scelerati ineffabilis culturae ministri vestras animas traditis Sathan: & timeates deum vobiscum perdere vultis: & adiecit. Ego christianus sum & non sacrificabo daemonis peccatis & ista loquebatur habens chlamydem super faciem suam. Quidam autem ex contumeliosis ministris audiens eum blasphemare deos: accedens cepit percutere eum in faciem suam.

Lectio tertia.

Cum autem dedisset ei tres alapas: proiciens vestimenta sua dicit illi qui eum percusserat. Teneor a christo meo saluatore et non possum tibi aliquid facere. Si autem exacerbaueris cor meum / apud me non eris neque rex tuus corruptibilis. Tunc videns vultum eius immutatum & terribilem faciem abiens dixit regi. Est hic quidam vir: cui cum exponeretur edictum a iudice: apparuit ei conspectus totius populi terribilis aspectu supereminens omnem

De sancto Christophoro.

altitudini. Etenim enarrare quis poterit speciem visio-
nis eius? Ne forte deus christianorum exaudiat orationem eo-
rum: & hunc misisset in auxilium eorum. istum vero nisi
acceleraueris & interfeceris: auertere plures habet a sa-
crificiis deorum. Decius rex dixit. demonium habes:
& sic tibi visum est. Quid vidisti? Dicit ei. Quod vidi
nuncio domino meo. Caput eius terribile ita ut canis: capil-
li capitis eius nimium expansi rutilantes sicut aurum. Ocu-
li autem eius sicut stella matutina: & dentes eius velut apri
prominentes. Magnitudinem autem eius sermo non suffi-
cit narrare. Loquitur autem verba turpissima aduer-
sus te & deos. Cum autem talia dixisset: coepi cadere
eum. Dixit mihi. Quia teneor a christo. Sin autem & te
interficiam & regem tuum: & ideo hec ego annuncio do-
mino meo regi/ut scias de hoc homine manifestum esse quod
dico. Decius rex dicit. Hic homo noster est: & quomodo
talia loquitur? Qui dicit. Nescio domine mihi. Tunc iubet mili-
tibus dicens. Ite comprehendite eum. Si non consenserit
vobiscum venire: particulatim carnes eius incedite/ solum
modo mihi caput eius afferte/ ut videam qualis sit: si est
vere ipse an alius. Hec eis cogitantibus beatus Rebre-
bus ingressus est domum domini. ante altare fixit virgam
suam contra fenestram: & prociens in faciem adoravit dicens.
Domine deus meus fac virgam meam frondescere/ si vere vo-
casti me ad meditandum eloquia tua. Et statim virga fron-
duit: & fide virorum confortavit. Tunc proprio animo sanctus
oravit dicens. Gratias tibi ago domine deus meus: quia digna-
tus es me humilem & peccatorem tue gratie sociare. Illo
autem orante mulier quidam consuetudine huius ingressa est ad
colligendas rosas: & videns eum sedentem & plorantem reuera-
sa est retro: & abiit & narrauit vicinis dicens. Quidam
homo dei est hic. Sed etiam tormenta aduersus eum pa-
rant: ego scio. Hec illa dicente superuenerunt milites.

De sancto Christophoro.

querentes beatum Rebrebum. Cum autem audissent sermonem mulieris dixerunt. Vbi vidisti hominem? ostende nobis. Et ostendite eis illum. Intrantes autem milites dicunt ei. Quis es? & quare ploras? Dicite eis fortiter. Oportet me flere pro omnibus hominibus: quia ignorans deum non sum inculatus vnq̃. Nunc autem agnoscens deum: tyrannidem patior. Dicunt autē illi milites. Nos ad te sumus missi ducere te ligatum ad nostrum regem. Dixit vero eis athleta christi. Si non voluntarie venero: non potestis me vincitū ducere. Christus enim meus adest a vinculis me dissoluens & eripiens a Sathana patre vestro. Hec audientes confundebantur ap̃liu8 loqui ei: deus autem glorificauit seruū suum. Dixerunt ei milites. Si nō vis venire nobiscum quiesce: & nos abeuntes dicemus regi: non eum inuenimus: & tu discedens perge quocunq; volueris. Beatus Rebrebus autem dixit: non ita: sed etiā ego veniens ostendam vobis virtutem dei mei: solummodo expectate me paululum. Illi autem dixerunt. Sumptus nostri expensi sunt ex tempore: quo te querimus. nūc autem si non tibi placet venire nobiscum: remane. Et dixit eis: audite meam vocē: & māduca bitis bona.

Lectionis quarta.

Milites autem prompto animo dixerūt. Quid est quod vis? dic nobis. Et dixit illis. Deponite ea quæ superauerant vobis: & orabo p̃ vobis ad dominum meum: & videbitis virtutē dei mei. Iterum dixit eis. Viuit deus in quem credo: quia panē abundantiae dabo vobis. Illi autem dixerunt. Credimus tibi quia magni dei es tu. Tunc sanctus orauit dicens. Domine iesu christe qui quinq; panes benedixisti: et multitudinem copiosam satiasti: deus meus exaudi me famulum tuum, et fac mecum miam/ vt oēs

De sancto Christophoro.

hic astantes in hac oratione serui tui efficiantur: et glorificent te deum verum. Exaudiuit deus deprecationem serui sui: et mittens angelum suum benedixit panes: et multiplicati sunt ita omnes ut satiareretur/et saccos suos impleuerunt. et glorificauerunt dominum et dixerunt. Vere magnus est deus christianorum: et exaudiuit eos qui sperauerunt in eum. Et nos credimus ei propter quod has virtutes facis: quia potense est saluare nos. Beatus autem Rebrebus coepit psallere dicens. Ecce nunc benedicite dominum omnes serui domini. Respondebant autem milites Amen. Completo vero psalmo: inclinantes genua adorauerunt eum. Et exurgentes accerserunt presbyterum sancte Longine Petrum: qui veniens autem baptizauit milites. Similiter autem et beatum Rebrebum: et vocauit nomen eius Christophorus id est deum induens. Baptizatis autem eis et exultantibus in domino: coepit beatus Christophorus exhortari eos & dicere. Fratres mei dilectissimi quem confessi estis ad cuius militiam prouocati estis: deus est qui vocauit vos ad suum regnum: quid vultis ut faciat eius voluntatem? Illi autem dixerunt sicut de vno ore. Nos deus illuminauit per te. nunc ergo tu nobiscum es: quid vobis fiat? Qui dixit eis. Eamus ergo ad regem/ut meliorem coronam mereamur. Omnes autem prompto animo ibant habentes deum secum. Iterum dixit eis beatus Christophorus/ videte fratres ut cum induxeritis me ad regem/omnia quae precipientur vobis faciatis absque dubitatione. Ego vero pro vobis orabo/ & sicut me videritis agonizare: & vos similiter faciatis. Hoc autem eo dicente properabant ad ciuitatem: & dicit eis beatus Christophorus. Fratres mei ligate me/ ne forte qui viderint non ligatum accuserent vos: & inueniamini culpabiles propter me. Illi autem protulerunt praeparatam catenam: ipso vero manu-

psalmus
CXXII.

De sancto Christophoro.

post tergū faciēte ligauerunt sicut arietē electū ex magno grege in sacrificiū deo paratum & ita oblatuſ est regi. Rex vero vt vidit vultū ei⁹ pperauit cadere de ſede ſua. Dixit autē ei Athleta fortiſſimus chriſti. O inſideliſſimum regē & corruptibilē/ ſi me ſeruū dñi ita timuiſti: deo rationē quomodo redditurus es: cum deus exquiſierit de manibus tuis aīas quas p didiſti. Decius rex dixit. Cuius religionis velex quo genere es: vel quis vocariſ? Beatus Chriſtophorus dixit. Si viſ ſcire cuius religionis: ſum chriſtianus: genus autē meū vultuſ indicat: nomē vero meum quod vocatum ē a parētibus meis Rebrebis. Poſtq̃ autem illuminatuſ ſum: Chriſtophoruſ vocatuſ ſum. Decius dixit. Vanū cognomē impoſuit tibi ipſe qui dicit Chriſtuſ: quia nū hū pderit tibi. Nunc autē immola diis: & p deoſ ſuro: quia munera & honoreſ accipieſ a me. Beſſimuſ autē dixit regi. Neq; ſubſtantiā tuā cupio: neq; vitā tuā admīror: ſed ſcias me magno regi ſaluatori nro chriſto credere/ vide/ quid viſ fac. ego vero nō ſacrificabo de moniſ ſurdiſ: ſicut & tu ipſe ſurdus eſ. Deciuſ dixit. Neſciſ cui aditaſ & talia loqriſ: amara tormenta pro uideſ tibi ipſi. Chriſtophoruſ dixit. Ignoraſ rex quia dum me torqſ: deum exacerbaſ & dæmoneſ honoraſ? Tunc rex iratuſ iubet eum ſuſpēſum vnguliſ radiſ. horiſ autē multiſ tranſactiſ non rñdit quicq; ſed tantummodo loq̃batur & deprecabatur. Iterum iubet eū torqri fortiſter. Et cū denudatæ fuiſſent coſtæ ei⁹ miniſtri dicūt ei. Miſerere tibi ipſi: & nobiſ ſacrifica. Quid enim tibi ē dicere: quia immola & viueſ. Beſſimuſ dixit. Si vſam pœnam tœnam conſpiceretiſ: nō ſeruoſ deī cruciaretiſ. Tunc dixit quidam ex officio. Sūt duę muliereſ meretriceſ in hac Antiochi ciuitate: haſ iube adduci. & p̃cioſiſſimiſ veſtimētiſ induantur & vaſ

De sancto Christophoro.

11
illis vnguentis: & sic recludamus eum in domicilio par-
uo vna cum ipsis vt blandiantur ei: & inclinēt eum ad
suos libitus. Placuerunt autem regi sermones isti.

Lectio quinta.

ET cum fuisset factum: illæ sicut erant edoctæ a re-
ge volentes victoriā facere perstrebebāt sybilis/
& plausu manuum circūueniebant eum. Beat⁹
autem erat in oratione positus / & completa oratione/
surrexit de loco in q̄ orabat / & dixit mulierib⁹. Quid
queritis? Quæ dixerunt. Vultus tuus terret nos: Et nō
audebant ei loqui. Iterum dixit ad eas. Quid venistis
huc? Et illæ dixerūt ad semetipsas. Multū peccauim⁹
quā dura causa nobis euenit. Si autem permanserit in-
tendens nos periemus: nos autem quid faciemus: dii
autem non adiuuant nos. Dicunt autem ad sanctum
Christophorum & nos credimus in deum / quem tu
confessus es / tantum sibi obliuiscantur peccata nostra.
Quib⁹ dixit. Quæ enim sunt peccata vestra? in homi-
cidio grauia? in maleficio consistitis? dicite vt orem p
vobis ad deum. Illæ vero dixerūt. Nequaquā domine.
hec nō sunt nobis: sed in hoc quod præstitæ fuimus:
gentiles ita gessimus: meretrices fuimus vsq; nunc/
imo magis de morte / q̄s potuim⁹ erui⁹ / seruos venū
datos redemimus. Hec & his filia dicētib⁹ ingressus
est clauicularius carceris: & dicit eis. Surgite en vocat
vos rex: sed de p̄cor te sancte dñi: ne obliuiscaris me in
tuomartyrio. Oblatus ē autē sanctus Christophor⁹ re-
gi. Iubei ergo adduci duas mulieres et dicit eis. Quid
suasistis huic viro sacrificare diis? q̄ dixerunt. Nos ma-
gis consensimus magno regi. non est in aliquo alio sa-
lus: nisi in christo quemadmodum prædicat famulus
dei Christophorus. Vnus ē deus qui fecit cœlū & ter-

De sancto Christophoro.

ram: tui autem dii cinis sunt: & nemini pdesse potuerunt: nisi ad perdendum. Decius dixit. & vos seductæ estis illius magicis artibus: & huic credidistis: Vna autem ex ipsis nomine Gallenizee dixit. Non nos magicis artibus seducti sumus: sed deo credere volumus: & inori pro christo. Decius dixit. Voca mihi carpentarium artificem. Officialis dixit. Astat domine. Decius dixit ei. Fac mihi cubitalem lignum quadratum: & seca illud per medium: & perfice id & affer mihi: vt amaritudinem animi eius finiam. Cumq; perfecisset illud: paratum est in conspectu regis: & iussit mitti marmillas eius & suspendi: & duos lapides molares appendi ad pedes eius: & pondere lapidum costæ ei euulsæ sunt: & pellis ceruicis eius cum carne detracta est: vt nihil in ea humanum videretur. Videns autem beatus Christophorus orauit dicēs. Deus meus memor esto ancillæ tuę: quia famula tua est. & dixit ad eam. Cursus tuus consummatus est: & oratio tua accepta est: perge ad dominum & memor esto mei, hæc eo dicēte Gallenize beata bono somno requieuit. Cūq; hæc consummata essent: iussit sibi adduci anciam Aquilinam: et dicit ei rex. Aquilina miserere tibi ipsi: & sacrificare diis. & p deos non parua auro per omnes ciuitates statuam tibi faciam: & te honorabo magnifice: vt cognoscas tu ipsa quia bonum est deos colere.

Lectio sexta.

Aquilina dixit. Et quibꝫ diis iubes me sacrificare: Decius dixit. Sacrifica Herculi/ Ioui/ & Apollini. Aquilina dixit. obediens tuis præceptis immolare volo. Decius dixit. Sicut sapiens mulier ita facis: & iussit linteamina a palatio vsq; ad templum expandi & superambulare: & odora menta diuersa spargente illam: & præcones clamare & dicere. Aquilina

De sancto Christophoro.

amica deorum immolat diis / oēs conuenite. Ingressa
 est autem ad templum idolorum: & dixit astantibus
 christianis. Respicite in me: & sacrificium quod sacrifi-
 cabo. Ascendens autem in locum vbi stabant simula-
 chra. ait ad simulachrū Iouis. Deus es tu? non dixit ei
 verbum. Et Aquilina dixit. Loquere mihi si vere de-
 es: & indica mihi quid me vis vt faciam. & non erat
 vox neq; respōsum. Ancilla dei dixit eis. Vc mihi pec-
 catrici irati sunt dii: quia offendi eos. Sacerdotes vero
 dixerunt. Pœnitere vt magnus deus Iouis propiti-
 tibi. Quæ in risu dixit. Rogabo eos ne forte propiti-
 tur delicto meo. Et hæc dicens tulit zonam suam suda-
 rium / & dum cinxit simulachrū Iouis ad se trahēs de-
 iecit illud: factum est statim vt arena. Currēs autem ad
 Apollinem dixit. Isti dii dormiunt / et non vigiliant / vt
 feris suis ppitentur non exaudiunt. Similiter & huic
 sudarium circumponens in tres partes diuisum est: vt
 omnes audientes dicerent. O audacia mulieris q̄ non
 timuit talia simulachra confringere? Et dixit ad Her-
 culem. Accelera gressus tuos si deus es / ne te interficiā.
 & exiliens correptum manibus suis idolum deiecit il-
 lud. & dixit astantibus. Vocate medicos vt cūrēt deos
 vestros. Et iterum dixit. Vah generi humano: quod in
 tanto errore est positum demonum. Beati autem mili-
 tes gauisi sunt valde. Diabolus vero videns seipsum de-
 risum iratus sacerdotibus dixit. Vt quid mihi fecistis?
 vt quid maleficam istam induxistis ad me? Surgite /
 tollite eam & perducite eam ad regem / vt eam rex per-
 dat. Tunc surgentes sacerdotes apprehenderunt eā: &
 ad regem ducentes dixerunt. Hanc insanam vt quid
 nobis misisti / quia magnos deos cōminuit: & si nō te
 missemus eam vnum ex eis non dimisisset. Tūc dixit
 ei rex. Nonne consensisti mihi mulier immolare diis?

De sancto Christophoro.

Et dixit. Rex sicut oportuit immolauit. sin aut pmitte
te mihi vt ceteris immolem. Tūc nimis iratus rex iussit
sibi ollam afferri: & terebrari calcaneū ei⁹: et vlc⁹ ad
scapulā penetrari: & sic eā suspēdi: & duos lapides molares
appendi ad pedes eius: & vnū ad collū ei⁹. q̄ respiciens
famulū dei Christophorum dixit. Depcor te famule dei ora p me: quia laboro. Beatissimus aut dixit.
Dñe deus me⁹ ne permittas ancillā tuā cruciari: sed accipe ei⁹ aiām: quia famula tua est. Orāte aut eo bono
somno requieuit ancilla dei. Et cū hec consumata fuissent: iussit tyrannus seruari corpora beatissimarū martyrum
vt incenderet eas. Consumatū est autem martirium earum octauo Kalendas Iulii.

Lectio septima.

TVnc iubet adduci beatissimū Christophorū: & dicit ei rex. Pessime & deformis et nomē dñi blasphemās: oportuerit dñs te magis solum perire: & nō tm̄ ornamētū ciuitatis p tuas magicas artes perdere. Sāctus Christophorus dixit. Ego null⁹ operis autor sum: sed christus qui elegit ppriū aurū: & in fornace pbabit me dignū sibi. Tu ergo rex age & cōfortare vt scias quō occurrat multitudo credētium in dñō: multos em̄ oportet credere p me: & respiciēs ad milites dixit: Venite societate faciamus / vt maximas coronas mereamur. Illi aut cōtinuo sicut ex longinq̄ peregrinatiōe veniētes plicientes arma & vestes suas in faciem regis / prociderunt ad pedes sancti: & adorauerūt eū dicētes. Famule dei excelsi vocatio tua hūmē nobis facta est: dicunt ad regem. Nos christiani sum⁹ & non immolamus iam amplius dæmonis. Decius dixit. Vē nihī quia supuenientū tyrannis facta est. Beatus Christophorus vero dixit. Noli timere / gehennæ enim successor nullus tibi extitit: nos enim christiani

De sancto Christophoro.

sumus. Tunc iubet rex sedere seruum dei: & illis secre-
te cœpit dicere. Filii mei quia peccavi nimis: quare
abcessistis a me: ne forte equi vñi defecerūt: aut vestis
vobis deest? Venite ergo quos poenituit: & qcqd pec-
caui vobis satisfaciam. Obsecro vos ne me solum re-
linquatis: & multos honores dabo vobis. Ipsi autē sic
vno ore dixerunt ei. Equos nostros tu sede: & nostram
annonā tu manduca: & vestes n̄as tu indue in tartaro
magno: qui te suscepturus est: & oēm inuētiōē tu sus-
cipe. Nos autē ex quo cognouim⁹ seruum dei: p̄fecti su-
m⁹ solidā escā accipientes: & christo dño credentes ig-
nē & tormenta contemnimus. Tunc iratus tyrannus
dixit. Ne forte aliqui accedant ad illos hi celeriter inter-
ficiantur. Iubet ergo capita eorum amputari. Ministri
autē cōtinuo decollauerūt eos. Post hęc iubet Decius
sc̄m christophorū ad se adduct: et dixit ei. Miserabilis
homo qđ tibi p̄fuit tātam infantiā oñdere nobis? Im-
mola dñs & parce tibi ipsi de tormentis: qđ est tibi dī-
cere. Immola & viues. Beatissim⁹ autē Christophorus
dixit regi. Dæmon multiformis fili Sathane iā suffi-
ciat tibi cōfundere: mihi autē nō p̄ualebis: & si cēties tā-
ta p̄mittas. Iratus rex iussit fieri scānum æreū ad statū
hoīs: & poni in medio ciuitatis: & desup sedere sanctū
dei. Quod cū factū fuisset iussit afferre copīā lignorū.
necnō oleū oliuarū multum nimis: decē octo mēsuras
olei: picē multam poni sup ligna: & ita supposuerunt
ignem: calefacta autē picē & oleo decurrebat fluui⁹ ig-
neus in circuitu flāmæ: ita vt multitudo gētiliū p̄irēt.
Voluntate autē dei ventus flauit: & minauit flāmā con-
tra domos q̄ p̄ximę erant: & succendit eas: & ruerunt
triginta domus. Cōsumpta autē flāma venit multitudo
gētilium & christianorum videre mortem beatis-
simi martyris: & mirabant̄ b̄ndicetes reliquias eius.

De sancto Christophoro.

Et cum omnes flerent/ beatus Christophorus surrexit: & super scamnū stetit dicēs. Fratres audite me omnes. Videbam meīpsum in hac hora stare ī mediam ciuitatem: & vidī virum pulchrum: aspectus eius fulgebat vt sol: vestimenta eius splendida sicut lumen: de corona autem eius sermo non sufficit enarrare.

Lectio octaua.

Milites autem pauci erant cum eo: et vidī alium nigrum & teterrimum aspectu: & capilli capitis eius contortiles vt catena/ cōmiserunt bellum: & inualuit ignobilis aduersus nobilem & gloriabatur in sua confidentia. Momento autē translatō cōuersus gloriosus expugnauit eum: & exercitum interfecit eius: & voluntatem eius exterminauit. Hęc audientes populi clamauerunt dicentes. Vnus est deus in quo credit Christophorus: vere non frustra laborāt sic ad eum confugientes. Et tibi nos credimus: qui potes saluare sperantes in te domine deus: & simul decem milia crediderunt: & clamauerunt dicentes. Omnipotēs tibi credimus: miserere nobis saluator nŕ: & dignos fac christe seruos tuos: & ne dederis impiis in pŕdā tuā substantiam: sed dona nobis seruis tuis lauacrum immortalitatis/ et indumentū incorruptiōis: quia tibi est gloria in secula seculorum. Et cum orasset: ecce pŕsbiti venerunt & baptizauerunt eos: & psallebāt dicētes. Accedite ad dominum & illuminamini: & vultus vŕi non cōfundentur. Et cum omnes benedicerēt deum percussus est dolore Sathanas: & transfiguratus venit ad regem & dixit ei. Dii tanq̃ minus idonei reputant̃ ab illis/ quos tu preualere putasti. Sed imo tu magis vt ctus es: si enim non fugeris/ forsitan & tu morieris. Decem enim millia vnanimēs crediderunt in christo: & q̃runt interficere te. Ego igitur sic audīui eos dicentes

De sancto Christophoro.

& festinaui vt renunciem tibi. Cum autē audisset rex fugit. Mane autē facto/præcepit vt sacrificia celebraretur: & p̄cones clamarent dicentes. Sacrificium diis exoluentes omnes conuenite: & cum festinatione currebant. Beatissimus vero Christophorus apprehendens multitudinem venit ad locum vbi erāt incensa: & coepit spallere dicens. Clarus est paradísus: modicum' siu stineamus vt coronemur. Respondebant decem milia: & præ suauitate multitudo simul gentilium cōfluebant ad eos. Mirabilis autem diabol⁹ iterum accedens ad regem dixit ei. Culturam meam perdidisti: si nō festinaueris. Tunc rex multo furore accensus congregata multitudine exercituum venit ad locum vbi erant qui crediderant in deum. & faciens capita septem cōiecit eos ab omni parte. nec enim decollauit eos vt est cōsuetudinis: sed sicut lupus ingrediens in ouile vsq; ad pastore sic eos concidit. His igitur expletis iussit magnā fieri fornacē: & ibi corpora mitti & sedes prope iussit vsq; ad finem concremari. Ministri autem regis habebant binas furcas ferreas in manibus suis: & ipsa ossa quæ non ardebant ad ignem applicabant. Iterum iubet eos impius afferri & sic eos mitti in fabulis: vt nullus christianorum tangeret eos. Et cum hæc cogitaret/orauit sanctus Christophorus dicens. Oipotens deus inuisibilis saluator: visita seruos tuos. Intende domine nequitiam inimici: quoniam tyrānus gloriatur dispingere ossa famulorum tuorum. Tu autē dixisti deus: quia vnū ex his nō cōteretur. Nūc ergo vide dñe contritos famulos tuos vsq; in ossibus propter nomen tuū: ne quando dicant gentes vbi est deus eorum. Et fac misericordiam pastor bone. Et cum orasset sanctus/ amator generis humani deus exaudiuit vocem eius.

Lectio nona.

De sancto Christophoro.

ET factum est terremot⁹ circa fornacem ita vt sedes regis rueret. Multitudo autem ministrorum dixerunt regi. Vere contristati deū & peccasti in famulis eius. Et terremotus p̄seuerauit vsq; ad vesperum: & omnes qui ibi erant fugerunt. Audiuit archidiaconus ep̄i Anastasii: & veniens cum fratrib⁹ rapuerūt reliquias sanctorū: & eas ptulerunt in ciuitatē superiorem. Iterū impi⁹ rex iubet sibi offerri beatū Christophorum: & dicit illi. Vt quid Rebrebe tale secretū cōsiderasti: & tantā insanīā ostendisti? Nūc ergo cōsenti absq; tormētis & immola diis: sin autem per magnos deos male te finīā. Martyr autē christi dixit: Oīs iniquitatis inuētor discipule diaboli/ eterne consors gehennę: iā certus factus es/ q̄a cīs qui a te dñr dī nec cōsentio nec sacrifico. habeo firmū dñm qui me fecit. Deus eius dixit. afferatur magn⁹ lapis: quē vix triginta iuuenes mouere possint. & iussit perforare lapidem: & ibi mitti capillos capitis eius: & trahi eum p̄ omnem planetam. Cum autem traherent eū cōtere batur pect⁹ sancti viri: & multitudo christianorū colligebat reliquias de corpore sancto eius. Qui autem trahebant eum cadebantur a p̄positis: & cogebantur vt fortiter traherent: & dixerunt ad sanctum martyrem. Miserere tibi ipsi & nobis: trahēdo enim te deficim⁹. Qui dixit eis. Annonas regales manducastis: & non p̄ualetis feruū dei nocere: soluīte me / & videbitis virtutem dei mei. Videntes autem velut mortuum: & ita contritum lapidem voluentes super eum posuerunt & dimiserūt eū iacentem velut mortuum. Dñs autē astitit: et reuoluens ab eo lapidem viuificauit membra ei⁹ contrita: & surgens tulit lapidem manibus suis: & abiit ad regem. & dixit ad regem. Vis percutiam te de hoc? Rex vero iussit eum teneri vsq; ad crastinum. Mane autem factō iu

De sancto Christophoro.

bet eum offerri sibi. Et cum assisteret dicit ei rex. Per
 deos iam vereor tibi amplius aliquid dicere: sed nolens
 tibi dabo sententiam. Athleta vero Christophorus
 dixit. Benedixisti: quia dolore te affecit deus. De cæ-
 tero fac quod vis: festino enim ad cœnam domini no-
 stri Iesu Christi. Nam fratres mei præcesserunt iusti-
 nentes multa: & sententia celerius. Rex vero dixit. In-
 dicio deliberasti magis mori quàm viuere? Sanctus Chri-
 stophorus dixit. Inimicus sum huius gloriæ & dæ-
 moniorum tuorum / quos adoras. Iratus rex. Ite di-
 xit Rebribum qui non consentit magnis diis / & præ-
 cepta contempsit propterea iubeo decollari / & decol-
 latum ardere. Accepta sententia exierunt de palatio:
 & cepit psallere dicens. Saluasti enim nos ex affligen-
 tibus nos / & eos qui nos oderunt confundisti. Conuer-
 sus ad milites dixit. Sustinete me modicum / vt orem.
 & ait. Domine deus tu redde mihi & retribue secun-
 dum quod gessisti in me. Et hæc dicens abiit ad lo-
 cum præparatum: & iterum dixit militibus. Sustine-
 te me modicum / vt iterum orem. Qui dixerunt. Ha-
 be spacium sicut vis: ora tu. Expansis autem mani-
 bus suis ad cœlum dixit. Deus meus memor esto huius
 militatis: & dignare mihi perfectum cursum ostende-
 re / vt exultem in gloria tua domine. Et ecce tremor
 factus est magnus: ita vt multitudo quæ hoc viderat ca-
 deret. Et ecce aperti sunt cœli: & vidit sanctus Chri-
 stophorus dominum venientem ad se & thronum ma-
 gnum iustorum & angelorum chorum in similitudi-
 nem splendoris & sicut firmamentum cœli septem-
 pliciter splendentis: & positum est thronum: & sedit do-
 minus ita vt multi viderent gloriam quæ apparuerat.
 Beatus igitur Christophorus eum vidisset angelum ad
 vestigia domini prouolutus dixit. Quo ore vel corde

De sancto Christophoro.

clarifico: quia dignatus es mihi humilimo famulo tuo
tuam gloriam manifestare: Dominus autem dixit ei.
Viriliter age & confortare/beatior enim es præ mul-
tis & dilectissimus sed vnus vocaberis: & beatę animę
erunt quę meruerunt de reliquiis offitium tuorum ha-
bere. Et quicumq; per te accesserint ad me: nō memor-
ero peccatorum eorum amplius dicit dominus. Per
gloriam meam iuro tibi: quia in paradiso eris: Chris-
tophorus dixit. Si inueni gratiā in conspectu tuo do-
mine deus meus: da mihi fiduciam loquendi ad te. Et
dixit dominus. Loquere quod volueris. Respōdit bea-
tus christophorus. Domine da gratiam corpori meo
vt omnes qui habuerint tactum reliquiarum mearū:
tantam gratiam mereant/ vt spiritus malignus eis nō
preualeat: neq; passio infirmitatis: & omnem concu-
piscētiā malam ab eis expelle. Domine deus meus
siue ciuitas siue regio vel locus fuerit ī quo reliquię san-
cti christophori habeantur: nō perueniat ibi indigna-
tio grandinis/ nec lēssio frugum aut sceleritas vinearū:
non locusta: non bruchus: sed si aliquando ibi fuerint
& in mei memoriā reliquię meę ibi deuenerit: do-
na gratiam tuam domine deus meus/ vt omnes habi-
tantes regiones illas labores culturę suę affluenter
excipientes repleti tua gratia glorificēt nōmen sanctū
tuum ex toto corde suo: ita fac domine deus meus. Et
dixit dominus. Secundum quod postulasti ita erit: & nō
te contristabo. tu itaq; venias ad fratres tuos. Omnes
mirantur in te iusti: & militia angelorum meorum cu-
piscunt videre te. Et cum hec audisset venit ad locū prę-
paratum: & dixit ad spiculatorem. Veni fili fac quod ti-
bi iussum est. sed adiuro te per dominum iesum chris-
tum: qui intendit super omnem orbem terrę ne me
iudices. Et hec dicens: signauit se & fixis genibus exiit

De sancto Laurentio.

dit ceruicem: & sic amputatum est caput eius. Confus-
mauit martyriū suum die dominica hora septima. Au-
diuit enim episcop⁹ Athanasius ciuitatis Italię: quę con-
iuncta est terminis Persidis. Hic venit in Antiochia ci-
uitate: & dedit trecentos aureos ministris regis: & attul-
lit corp⁹ sancti martyris: et protulit in suam ciuitatem.
Episcop⁹ autem fecit basilicam i exitum fluminis: &
ibi corp⁹ sancti martyris deposuit. aduersus fluuiū
est in alia parte mons: & est custodia ciuitatis vsq; in
hodiernum diem. In nomine patris & filii & spiritus
sancti: cui est honor & gloria virtus & potestas in secu-
la seculorum. Amen.

¶ In natale sancti Laurentii.

Lectio prima.

Atalis sc̃i Laurẽtii archidiaconi & mar-
tyris sub Decio. Cui beatus Sixtus om-
nes facultates ecclesie & thesauros p̃gens
ad coronā martyrii tradidit. Hic veniens
in excelsum montē vbi erat quædam vi-

dua in viduitate triginta duos annos habens: in cuius
domo multi Christiani & presbyteri absconsi manebant: tulit vestes & thesauros: & cepit erogare: & pe-
des omnium christianorum lauare: ad cui⁹ pedes Cy-
riaca vidua cadens p̃ christum te inquit cōiuro: vt ma-
nus tuas ponas super caput meum: quia multas infir-
mitates patior capitis. Beatus Laurentius facto signo
christi posuit man⁹ super caput viduę & linteum quo
stergebat pedes sanctorum: & sanata est. Transiens au-
tem in vicum qui dicitur canari⁹ inuenit multos chri-
stianos in domo Narsi christiani cōgregatos: & lauit
pedes omnium: & dedit eis de thesauris. Erat enim ibi
in eadem domo homo cæcus nomine Crescentius: q̃
cepit rogare beatum diaconem: vt poneret manum

De sancto Laurentio.

suam super oculos suos. Tunc beatus Laurentius lachrymans dixit: dominus noster iesus christus qui aperuit oculos cæci nati: ipse te illuminet. & facto signo crucis aperti sunt oculi eius.

Leccio secunda.

Cum ergo iam duceretur beatus Sixtus cum duobus diaconibus: ut martyrium suum consummaret: & beatus Laurentius clamaret adueniens non me derelinquas pater sancte: quia thesauros tuos iam expendi: quos tradidisti mihi: tentus est a militibus: et traditus est paterno tribuno: qui nunciavit Decio: quod Laurentius qui haberet thesauros reconditos archidiaconus Sixti in custodia teneretur. Qui gausus fecit eum sibi presentari: & auditum tradidit eum Valerio prefecto: qui & ipse dedit eum in custodiam cuidam Hippolitō: & Hippolitō reclusit eum cum multis. Et erat ibi homo Lucillius nomine cæcus: ad quem sanctus Laurentius. Crede (inquit) in filium dei dominum nostrum iesum christum: & baptizare: & illuminabit te. Respondit Lucillius. Ego semper desideravi baptizari in nomine domini nostri iesu christi. Tunc beatus Laurentius catechizauit eum: & accepta aqua baptizauit: & illuminati sunt oculi eius. Hoc factum audientes multi cæci veniebant ad beatum Laurentium: et ponebat manus super oculos eorum et illuminabantur. Videns hoc Hippolitō credidit et baptizatus est.

Leccio tertia.

Ex mandato adductus est beatus Laurentius ante conspectum Valeriani: qui dixit beato Laurentio: iam depone pertinaciam: et da thesauros quos apud te cognouimus esse reconditos. Cui sanctus Laurentius. Da mihi iudicias bi duo aut tri duo: et proferam tibi thesauros. Ab eodem die collegit cæcos et claudos.

127

De sancto Laurentio.

et debiles et pauperes: et abscondit eos in domo Hippolyti. Valerianus autem nunciau erat Decio: quia promississet datis sibi induciis Laurentius thesauros. Completis igitur tribus diebus: presentauit seipsum in palatio Salutiano: et dixit ei Decius. Vbi sunt thesauri quos pollicitus es presentare? Beatus Laurentius collecta multitudo ne pauperum introduxit in palatium: et voce magna dixit. Ecce isti sunt thesauri æterni: qui nunquam minuuntur et nunquam decrescunt: qui in singulis asperguntur: & in omnibus inueniuntur. Valerianus præfectus dixit. Quid varias per multa? sacrificia diis: & obliuiscere artes magicas in quibus confidis. Cui cum dixisset beatus Laurentius. Quare vos coarctat diabolus/ vt christianis dicatis sacrificare demoniis? Decius iratus iussit eum expoliari: & cædi cum scorpionibus. Qui cum cæderetur dicebat. Ego quidem gratias ago deo meo qui me dignatus est coniungere inter seruos suos. Tum miser torqueris infania tua & furore tuo. Tunc Decius. Leuate eum & date ante conspectum eius omne genus tormentorum. & allate sunt lamine ferreae & lecti plumbati & cardii. Post vinculus catenis ductus est beatus Laurentius in palatium Tyberii/ vt ibi gestus audiretur. & sedens Decius pro tribunali in basilica Iouis: & presentato Laurentio/ cum dixisset ei. Sacrifica diis & non li confidere in thesauris quos habes absconditos. Beatus Laurentius libere respondit. Vere confido & securus sum de thesauris meis.

Lectio quarta.

Iracundia plenus Decius iussit eum nudum fustibus cædi qui cum cæderetur clamabat ad cesarem. Ecce miser velis modo cognoscere quia triumphas de thesauris christi: & non sentio tormenta tua. Ad hæc

De sancto Laurentio.

Decius fustes angere & dare ad latera eius laminas ferreas ardentis iussit. Beatus Laurentius dixit. Domine iesu christe deus de deo miserere mihi seruo tuo: quia accusatus non negavi nomen sanctum tuum: interrogatus te dominum iesum christum confessus sum. Et cum diutissime plumbatis caderetur dixit. Domine Iesu Christe qui pro nostra salute dignatus es foras manum serui accipere/vt nos a seruitio demonum liberares: accipe spiritum meum. Et audita est vos desuper. Adhuc multa certamina tibi debentur. Extensus in catasta & scorpionibus grauissime cecidit subridens & gratias agens dicebat. Benedictus es domine deus pater domini nostri iesu christi / qui nobis donasti misericordiam: quam meriti non sumus: sed tu domine propter tuam pietatem da nobis gratiam/vt cognoscant omnes circumstantes quia tu consolaris seruos tuos. Tunc vnus ex militibus nomine Romanus credidit domino iesu christo: & dixit beato Laurentio. Video ante te hominem pulcherrimum stantem cum lintheo: et extergentem membra tua. Adiuro te per christum qui tibi misit angelum suum/ne me derelinquas.

Lectio quinta.

Leuatus igitur beatus martyr de catasta & solutus redditus est Hippolito tantum in palatio. Veniens autem Romanus afferens aquam misit ad pedes beati Laurentii/vt baptizaretur. Qui benedicta aqua baptizauit eum. Quod factum audiens Decius/iussit eum sibi exhiberi cum fustibus. Non interrogatus cepit clamare/christianus sum. Et iubente Decio educatus foras muros portae salariae decollatus est quinto idus Augusti. Cuius corpus noctu collegit Iustinus presbyter: & sepeliuit in crypta in agro verano. Decius autem caesar pergit noctu ad thermas iuxta palatium Salustium.

Salaria
porta.

De sancto Laurentio.

& exhibitus est ei iterum sanctus Laurentius. & allata sunt omnia genera tormētorum plumbatę: fustes/la-
minę: vngues/lecti/baculi. & dixit beato martyri. Iā
depone perfidiam artis magice: & dic nobis generosa-
ritatem tuam. Cui beatus Laurentius. Quanti ad ge-
nus pertinet: hispanus sum: eruditus vel nutritus roma-
nus: & a cunabulis christianus: eruditus omnem legē
sanctam & diuinam. Et Decius. Sacrifica diis. Nā nox
ista in te expendetur cum suppliciis. Mea (inquit) nox
beatus Laurentius obscurum nō habet: sed omnia in
luce clarescunt: & cum cæderetur lapidibus os ei ride-
bat: & confortabatur: ac dicebat. Gratias ago tibi dñe
quā tu es deus omnium rerum.

Lectio sexta.

Allatus est autem caminus ferreus cū tribus co-
stis: & expoliatus beatus Laurentius vestimētis
suis extensus est in cratem ferream: & cum fur-
cis ferreis coarctatus desuper: dixit Decio. Ego me ob-
tulī sacrificium deo in odorem suauitatis / quia sacrifi-
cium deo est spiritus contribulatus. Carnifices tamen
vrgentes ministrabāt carbones subter cratem ferreā/
& desuper comprimentes cum furcis ferreis. Sanctus
Laurentius dixit. Disce miser quāta est virtus dei mei.
Nam carbones isti mihi refrigerium præstant / tibi au-
tem æternum supplicium. quia ipse dominus nouit/
quia accusatus non negauī nomen sanctum eius: inter-
rogatus christum confessus sum: assatus gratias ago.
Et vultu pulcherrimo dicebat. Gratias tibi ago dñe
iesu christe: qui me confortare dignatus es: & eleuans
oculos suos i Decium dixit. Ecce miser (inquit) assatus
vnam partem: regyra aliam & manduca. Gratias igitę
agens & glorificans deum dixit. Gratias tibi ago do-
mine iesu christe: quia ianuas tuas ingredi merui. Et hæc

De sancto Laurentio.

*Etia cibur
sua.*

dicens emisit spiritum. Mane autem primo adhuc crepusculo rapuit corpus eius Hippolitus & condidit illud cum linteis & aromatibus. Et hoc factum mandauit Iustino presbytero. Tunc beatus Iustinus & Hippolitus plorantes & multum tristes tulerunt corpus beati martyris: & venerunt in via Tiburtina in praedium matronae viduae Cyriacae: in agro verano: ad quam & ipse beatus martyr fuerat noctu. Cui & linteum dedit: unde pedes sanctorum extenderat: & ibi iam hora vespertina se pelierunt: quarto idus Augusti. Et ieiunauerunt agentes vigilias noctis triduo cum multitudine christianorum. Beatus vero Iustinus presbiter obtulit sacrificium laudis: & participati sunt omnes. Eodem die Romae missum sexaginta quinque: tunc passi sunt Claudius: Sacerus: Crescentius: & Romanus ipso die quod beatus Laurentius: post tertium diem sancti Sixti. Lectio. vii.

Cum beati Laurentii gloriosa passio legeretur delectissimi: precipuam iucunditatem noster animus suscepit: ideo quod diuino praesidio triumphum de diabolo martyr accepit et ultionem de aduersariis suis reportauit. Minister enim Laurentius aduersus arma diaboli: sancto congressus hodie pugnavit: et tropheo dominicae crucis tam multipliciter victoriam fecit: ut & caecorum oculos aperiret: et aciem diabolici agminis amputaret. Sic enim cum legeret audistis: quod cum ab illo facultates ecclesiasticae quaerentur: congregata caecorum et pauperum multitudine: atque in eorum multitudine dixit esse thesauri caelestis summam. Crucem christi clausis oculis opponebat: et lumina restituebat. Miramini fratres et plenum cum exultatione proferre consilium: non terrena inquisitionis arte compositum: sed magisterio caelesti confectum.

Lectio octaua.

INterea tali miraculo cum ad fidem moueret **H**ip-
 politus: et sentire cœpit lumē in corde/ qui alijs redi-
 tum mirabatur in corpore/ in tantum vt fieret in
 passione foci: qui & persecutor crudelitatis fuerat ap-
 plicatus. & tñ tantam de p̄fectiōe negocii exegit sp̄s
 tulam: ut nō acciperet pecuniā sed coronā. Interim fe-
 ralis animus Decii (in cui⁹ gremio nō veritas: sed mē
 daciōrum origo sedebat) in nullo mot⁹ ad salutē pro-
 priam beato Laurentio iubet reparari craticulam. Sed
 quod audistis cum in eadem affaretur craticula: ita hi-
 lari vultu dominum benedicebat: vt omnes miraren-
 tur constantiam eius. applicabatur eius costis flamma
 lateribus: sed elementum ignis trium non immemor
 puerorum: vbi incontaminatū a delictis corpus aspe-
 xit: propria cōmutans iura naturæ: non ita cœpit vres-
 re sed rorare. Lectio nona.

ECce fratres quanta erga sanctos dei manet custo-
 dia pro quibus in aduersarios tam intolerabilis
 redditur pœna. Corpus (inquit) beati Laurentii
 carbones excusserunt: Decius vero & Valerianus incē-
 dio p̄prio iniquitatis arserunt. Datus est autē finis vite
 huius martyris: non quando impietas voluit: sed quā-
 do petenti ipsi diuinitas acquieuit. Iudiciū tamen iusti
 dei in vtroq; claruit: vt & peccatoribus præsinitā da-
 ret sententiam: & iustorum faceret memoriam sempit-
 ternam. Impiorum enim vitam etiam inextricabilis
 bus pœnis malignus cruciabat spiritus: sanctorum ve-
 ro animas de suis exeuntes corporibus in manu p̄pria
 recepit altissimus. Qui enim p̄dixit & credidit: mor-
 tem peccatorum pessimam: sanctorum suorum mor-
 tem in conspectu suo voluit esse preciosam. Qui viuit
 & regnat in sæcula seculorum. Amen.

De assumptione beate Marie.
Sermo beati Hieronymi de assumptione
virginis gloriose.

Lectio prima.

Ogitis me o paula et eustochiū: imo
charitas christi me cōpellit: qui vo-
bis dudum tractatib⁹ loqui consue-
ueram: vt nouo loquendi genere san-
ctis: quę vobiscum degunt virginis
bus latino vtēs eloquio exhortatio-
nis gratia sermonem faciā de assum-
ptione beate & gloriose semper virginis Marię mo-
re eorum q̄ declinatorie in ecclesiis solēt loqui ad po-
pulum: quod vtiq; gen⁹ dicendi necdum attigeram.
Sed quia negare nequeo: quicquid iniūgitis: nimia ve-
stra deuict⁹ dilectiōe expertar: quę hortamini affectu
infantium more balbutientium: qui quęcunq; audie-
runt fari gestiunt: cum necdum possint ad plenum ver-
ba formare. Maxime quia ppter simpliciōres quasq;
id me depromere compellit: vt habeant sermone la-
tino/ quibus se occupēt laudibus eadem die: quib⁹ ve-
diuinis vacent lectiōib⁹: p̄sertim cum & eadē in mul-
tis festiuitatib⁹ multorū sanctorum patrum studia ni-
ro cuderint eloquio/ quę de hac quidem vber⁹ vbiq;
in scripturis diuinis prædicata leguntur. Quid enim
aliud sonant euangelia nisi nascentē dominum ex Ma-
ria virgine: & omnia ei⁹ incrementa quousq; fuit i mū-
do: dūtaxat diuinis efferūt p̄coniis: Porro ab exordio
sancti euangelii Gabrielem colloquentem Marię au-
distis. & deinceps reliqua omnia plen⁹ legistis.

Lectio secunda.

¶ p̄scennini. **A**D p̄sepe quoq; o Paula te teste nato puero mul-
titudinem angelorum inter crepūdia noui par-
tus et q̄relas nesci ploratus p̄scenninis Gloria

119

De assumptione beate Marię.

In excelsis deo/ & in terra pax hominibus bonę volū-
tatis cantantem audisti. & radiantem stellam vidisti.
Pastoribus insup euangelizantibus credidisti/ magos
pręterea tria deferentes munera in visione beatis ocu-
lis conspexisti. Ipsa eadem munera bene intelligendo
votis omnibus fide deo placita contulisti: nam et cum
essidem magis deum puerum in p̄sepe adorasti: sed for-
te conquesta me delatorę: quod te prodiderim clama-
bis: ad quod ego. si celatum esse volebas teste conscien-
tia: mihi narrare ante p̄sepe: vbi plurimū lachrymata
es: non deberes. quod vt verum fatear: christi p̄conia
etiā si volueris adiuratus: neq; tuas laudes omnino ta-
cere queam. Iccirco tuę te interrogent filię: quas lacte
nutris: tu ea meli9 referabis: quę nescio si per speciem
aliquam certe aut ī sp̄ritu vidisti. Vnde vos o filię pul-
sate matrem precibus/ pulsate ad ostiū inuitantis amī-
ci/ si quo modo tandem vobis aperiantur: quę referata
sunt matri. Veruntamen de his quid plura dicā? Om-
nia saluatoris gesta & beatę marię obsequia/ nec non
& actus vitę ex euangelio didicistis. Et nunc quid su-
perest: vt ab aliquo doctorum requiratis?

Lectio tertiā.

DE assumptione tamē eius qualiter assumpta est:
quia vestra id deposcit intentio: p̄sentia absens
vobis scribere curavi: quę absentia p̄sens des-
uot9 obtulit: vt habeat sanctum collegium vestrum in
die tantę sollemnitatis munus latini sermonis: in quo
discat tenera infantia lactis experiri dulcedinem: & de
exiguīs exigua cogitare/ qualiter fauente deo/ per sin-
gulos annos tota hęc dies expendatur in laudibus: &
cum gaudio celebretur: ne forte si venerit vestris ī ma-
nibus illud apocriphum de trāsitu eiusdem virginis:
dubia p̄ certis recipiatis: quod multi latinorū pietatis

De assumptione beatæ Mariæ.

amore: studio legendi charius amplectunt. Præsertim ex his cum nihil aliud experiri potest p certo: nisi qd hodierna die gloriosa migravit a corpore. Mōstratur autem sepulchrum eius cernētibus nobis vsq; ad præsens in vallis Iosaphat medio: q̄ vallis est inter montē sion & montem oliueti posita. Quā & tu o Paula oculis aspexisti/ vbi in eius honore fabricata ē ecclesia muro lapideo tabulata/ in qua sepultam fuisse: vt fertur/ ab omnibus ibidem predicatur/ sed nunc vacuū esse cernentibus ostenditur. Hoc iccirco dixerim: quia nostrorum multi dubitant/ vtrum assumpta fuerit simul cum corpore: an obierit relicto corpore. quomodo aut quo tempore: aut a quibus psonis sanctissimū corpus eius inde ablatum fuerit/ vel vbi transpositum/ vtrum vero surrexit nescitur. Quāuis nōnulliā struere velint eam iam resuscitatam: & beatā cum christo immortalitate in cœlestibus vestiri.

Lectio quarta.

Quod & de beato euangelista Ioanne eius ministro/ cui virginia christo virgo cōmissa est: plurimi asscuerant/ quia in sepulchro eius (vt fertur) non nisi manna inuenitur: quod & scaturire cernitur. Veruntamen quid horum verū censeatur ambigim⁹/ meli⁹ tñ vt deo totū (cui nihil impossibile est) cōmittam⁹: quā aliquid temere velim⁹ definire auctoritate nostra: qd non pbamus. Sicuti & de iis quos cū dño teste euāgelio resurrexisse credim⁹/ sed vtrū redierint in terræ puluere: certum nō habemus/ nisi qd legimus/ quia multa corpora sanctorum: quid dormierāt surrexerūt: ac venerūt in sanctā ciuitatē Ierusalē scilicet: & apparuerūt multis. de quibus pfecto nōnulli doctōrū senserunt: etiā & in suis reliq̄runt scriptis: quod iam in illis ppetua sit cōpleta resurrectio. vnde & beatus Pes

Mat. xxvij

De assumptione beate Mariæ.

trius dixisse legitur: cū de Dauid loqueretur testimoniū:
 & sepulchrū inquit eius apud nos est. Quasi non sit au- Actu 5.9.
 sus dicere: qđ ipse aut corpus eius apud nos est: sed tm̃
 sepulchrū quo conditus fuerat: hinc aiunt resurrexisse
 & ipsum cū cæteris sanctis: & ideo vacuum remansisse
 monumentū: vt hoc beate Marię cernitur: quod sane
 factū et de aliis quibuscūq; locis scripturarum firmare
 conantur/ quod hi iam regnant cum christo resuscita-
 ti in eterna societate. Quod quia deo nihil est impossi-
 bile: nec nos de beata Maria factū abnuimus. Quāq;
 propter cautelam salua fide pio magis desiderio opi-
 nari oporteat: quam inconsulte definire: quod sine pe-
 riculo nescitur. Vnde de iis ex quibus certi sumus: tan-
 tum proloquamur ad exhortationem vestrā qualicūq;
 sermōe ad ædificationem & laudē nominis mei. vt re-
 ligio cōseruetur pro famulatu: & deuotio augeatur p
 affectu.

Lectio quinta.

Quoniam hæc est virgo: q̃ sola interemit vni-
 uersam hereticam prauitatem: sola sit post do-
 minū q̃ nos cōfirmet in omni veritate: suisq;
 commendet meritis: & precibus auxilietur: vt & ipsi
 digni inueniamur in eius laudibus. Quod si queritur
 post ascensionem dñi quid egerit: vnum pro certo est:
 quia virgo sancta corpore ac mente pmanfit. Quam
 sane angelus Gabriel ac si cœlestis paranymphus inta-
 ctam custodiuit: & Ioannes apostolus & euāgelista: cui
 christus eam de cruce commisit: virginē com-
 mēdauit: seruauit: suis et deseruiuit obsequiis. nō quod
 eximius ille apostolorum chorus eam deseruerit: inter
 quos post resurrectionem intrāns & exiens familiar-
 itus contulit de christi incarnatione: tanto siquidem
 verius: quanto ab initio plenus per spiritum sanctum
 cuncta dedicerat: & perspexerat oculis vniuersa: li-

De assumptione beatę Marię.

cet & apostoli per eundem spiritum sanctum oīa cognouerint: & in omnem edocti peruenierit veritatem. Quam sane beatam virginem & si omnes venerant discipuli: etq; famulabantur officio dilectionis: Ioannes tamen amplius ac familiarius vsq; ad finem vitę: qui sibi commissam accepit in suam: quasi matrem filius. Cui benignus magister de cruce. Mulier inquit. **Joan. xij.** Ecce fili9 tuus. Ad discipulum autem. Ecce mater tua. vt virgo virgini cohæreretur: & deseruiret officiosissime cura adoptionis: non enim pudicissima virginitas ali cui discipulorum rectius q̃ virgini cōmendat: vt esset ad inuicem grata societas & floridus aspect9: necnon & venustus conuersandi vernans alternatim pudicitiarum splendor decoratus.

Lectio sexta.

VNa siquidem virtus virginitatis i ambobus: sed altera potior in Maria altera quida quia fecundior: sed ipsa. ipsa vero: sed altera: q̃ ipsa eadēq; incorruptio: tamen fecunditas integritatis lōge gloriosior: quā virginitatis. iccirco & fecunditas integritatis in illa tota desiccata ē & virginitas. Alioqn nūq; secundum naturam nascendi virginitas: vbi fecunditas predicatur: neq; fecunditas: vbi virginitas integra cōseruatur. Ideoq; totum superexcellūt de illa quę dicuntur: quia sunt diuina atq; ineffabilia: vnde virginitas & fecunditas prolis supereminēs nouitas est: q̃q; humanū cernatur ex carne quod nascitur. Verūtamen & si magnificentior multum virginitas in maria propter gratiā excellentiam: vna tamen integritas carnis & vna virtus: quę ad inuicem & quasi cognata satiat. **Joan. i.** Hinc quoq; Ioānes: quicquid est quod Maria genuit: euangelizando suo commēdat eloquio. Verbū quod in principio erat & verbum erat apud deum: & deus

De assumptione beatæ Mariæ.

erat verbum. Hoc quippe verbum quod erat in principio: & apud deum erat verbū. ipsum deum genuit beata & gloriosa virgo Mariā ex se carne factum. Idcirco & virginitas longe sacratior & fecunditas: vt ita dicam multo ineffabilior: quā suo potuerit ille explicare eloquio. Veruntamen quanto virginitas cognatio virginitati: tanto beatus euangelista cæteris excellentior: & vicinior verbo. Ideo quicquid est quod virgo genuit: totum prout potuit homo referauit nobis p̄ spiritum sanctum: & manifestus edocuit: cæterum ad exemplum humanæ vitæ & conuersatio ei⁹ post ascensionem christi generaliter cum apostolis fuit: quousq; dispersi sunt: sicut Lucas meminit dicēs: quod regressi quidem a monte Oliueti Ierosolymam venerunt & ascenderunt in cenaculum: vbi manebant Petrus & Ioannes: Iacobus & Andreas: Philipp⁹ & Thomas: Bartholome⁹ & Mattheus: Iacobus Alphei: & Simō Zelotes: & Iudas Iacobi. Hi omnes (inquit) erant p̄seuerantes vnanimiter in oratione cū mulierib⁹ & Maria matre Iesu & fratribus eius.

Actuum. i.

¶ Lucę decimo.

Lectio. vii.

IN illo tempore. Intrauit Iesus in quoddam castellum: & mulier quædā Martha nomine excepit illum in domum suam. Et reliqua. Homilia.

ADueniens itaq; conditor mundi pro redemptor ne generis humanicum diues esset: pauper pro nobis fieri voluit/vt sua paupertate nos diuites faceret. Qui etiam de sinu patris descēdens tantum p̄ nobis humiliari dignatus est/vt propriam domū nō haberet/vbi caput reclinet/sicut ipse ait. Vulpes foueas habent/ & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Conceptus est enī a sancto spiritu intra virginis vterum vt deus: sed genit

q. iii

De assumptione beatæ Mariæ.

tus humiliter vt homo: de cuius ortu psalmista loquitur dicens: Etenim dominus dabit benignitatem: & terra nostra dabit fructum suum. Dñs nempe benignitatem dedit: quando genus humanum a reatu peccationis p vnigenitū suum liberare disposuit. siue certe dedit benignitatē/ quia ei⁹ ingressū virginalis vteri templum spūs sancti gratia cōsecrauit/ et terra nostra dedit fructū suū/ qā eadē virgo q̄ de terra corp⁹ assumptā erat/ filiū genuit diuinitati: idēst deo patri cōequalē/ sed in carnis veritate consubstantialē. Hic namq; cū pgeret p ciuitates & castella atq; vicos euāgeliū regni annūciando/ sicut p̄sens lectio narrat. Intrauit Iesus in quoddā castellū/ si quis nempe requisierit/ quod castellū fuerit vbi dñs intrauit. Bethania absq; vlla dubitatione accipi potest/ vbi erat domus Marthę & Marię: vbi etiā dñs quadrūanū Lazarū fratrem earū resuscitauit a mortuis. Et mulier quædā Martha nomine suscepit illū in domū suā. Suscepit nāq; eum quasi hospitem & peregrinū/ aut quasi prophetam: illi nimirū ministratura cui āgeli ministrant ī cœlo. Felices nāq; illi/ qui dñm in domum suā meruerūt suscipere. ille nāq; dñm in suā domū suscipit qui fideliter eius pcepta audit/ libētq; animo adimplet. Et huic erat soror noīe Maria. Maria q̄ quondā fuit peccatrix/ pedes dñi lachrymis rigauerat: & capillis suis terferat: quia multa peccata ei dimissa fuerāt: multum diligebat. & ideo deuotissima circa pedes dñi frequētabat deuoto corde & integro aīo verbū illius audiēs. Hoc nāq; ppriū & vtile est nuper conuersis peccatorib⁹: vt quanto dep̄fūdioribus iniquitatibus liberantur: tanto solliciti⁹ aut cum maiori desiderio deum diligant: & cū maiori deuotione verbū illi⁹ audiant: quā sicut ipse dicit: cui plus dimittitur: plus diligere debet. Martha aut sollici-

De assumptione beatae Mariae.

ta erat circa frequens ministerium: q̄ stetit & ait. Volebat autē & ipsa intentō animo verbum diuinum audire/sicut & deuotissima soror eius faciebat: sed nolebat ministeriū relinquere: vt haberet: quā dñō ministraret. vnde & indignans erga sororem suam his verbis dñm interpellans ait. Dñe non est tibi curā eo qđ soror mea reliquit me solam ministrare: dic ergo illi vt me adiuuet. Optabat enim vt simul ministrarent/ si mulq; verbū dñi audirent. Martha autē dñm pascere disponens: & cibos præparās circa multū ministeriū occupabat. Maria soror eius pasci magis elegit a dñō cibo spūali q̄ carnali. Dimisit ergo sororē suam circa multū ministeriū laborantē: & sedet circa pedes dñi/ vacansq; audiebat verbū eius. Quanto enim humili⁹ sedebat: tanto ampli⁹ capiebat. Quia ergo melior est refectio aię: q̄ p̄paratio ciborum corpaliū: recte ei a dñō dicitur. Martha Martha sollicita es: & turbaris erga plurima. Repetitio nois cōfirmatio sententię est: ac si ei dñs diceret. Tu quidē in curis & sollicitudinibus & labore es posita / sed vnum ē necessariū/ quod Maria elegit: de quo vno recte subiungitur. Maria optimā partē elegit: quę non auferetur ab ea.

Lectio octaua.

Non enim pars Marthe reprehenditur: sed pars Marię p̄ponitur. hæc bona: sed illa melior. Maria optimā partē elegit. q̄ non auferet ab ea: sub audit a te auferet. Spiritualit̄ autē castellū istud: qđ dñs ingredit̄: p̄sens sæculū significat. Quasi enī castellū ingredies est: qm̄ ppter nos & ppter nr̄am salutē descēdit de cœlo: & semetip̄m exinaniuit formā serui accipiēs. Vnde qđā ait. Descēdit de cœlis missus ab arce patris. Sed iesū ingreditē quoddā castellū: mulier qđā Martha noīe excepit illū in domū suā: quia sancta ecclesia q̄ iiii

De assumptione beatæ Mariæ.

Matth. 23.

Ps. cxxxi.

illum in unitate fidei recepit. per dominum namque unitas fidei intelligitur: iuxta illud quod scriptum est. Multitudinis credentium erat cor unum: & anima una. Et propheta. Ecce quod bonum & quod iucundum habitare fratres in unum. Ergo duę he deuoę sorores quę dominum in domum suam susceperunt: ecclesiam significant: quę quous una sit in toto orbe longe lateque diffusa: tamen duas vitas habet in quibus domino ministret: actiuam scilicet & contemplatiuam: quarum similitudinem he duę sorores tenuerunt. Per Martham quę frequens erat circa ministerium & sollicita actiua vita figurabatur: quę in labore & sollicitudine posita est. Per Mariam autem quę circa pedes domini conuersabatur: & in diuinis verbis contemplabatur: contemplatiua vita designatur: quę in meditatione diuina & contemplatione est posita. Actiua nempe vita est esuriētibus tribuere: sitiēti potum: in carcere positum requirere: infirmum visitare: subiectos bene regere: necessaria illis ministrare: & cętera opera misericordię impendere. Contemplatiua vita est omnibus curis seculari relictis deo soli inherere: orationi & dilectioni vacare: & quantum humana natura permittit: mente inter choros angelorum interesse: interdum etiam pro dilectione vel amore vite eterne dulciter flere. Frequenter enim nonnulli aliorum precibus indigent: Nonnulli vero suis orationibus aliquando superdicter dominum implorant ut bonum opus perficere possint. Vnde & Martha dominum his verbis interpellas ait. Domine non est tibi curę quod soror mea reliquit me solam ministrare: Actiua vita in labore & sollicitudine atque diuersis curis est posita: & aliquando propter persecutionem prauorum: aliquando in correptione subiectorum animus turbatur. Quia vero Martha in actiua vita posita erat: &

De assumptione beatæ Mariæ.

Et a domino dicit. Martha Martha sollicita es: & turbaris erga plurima: porro vnum est necessarium: sicut enim dictum est actiua vita i labore & sollicitudine posita: est vnum & necessarium. Quia animus in cōtemplatōne positus in vnum collectus: nihil aliud desiderat: nisi vt domino contempletur. Siue certe vnum est necessarium: quia vnum est regnum. Quod vnum desiderat propheta: cum dicebat. Vnam peti a domino: hanc requiram / vt inhabitem in domo domini oīb; diebus vitæ meæ. Sciendum enim quia cum actiua vel contemplatiua ex deisint grā: vna nobis ex necessitate: altera in voluntate est. Quis enim cognoscens dominum ad eius regnum ingreditur: nisi bene operetur? Sine contemplatiua ergo vita intrare possunt ad coelestem patriam: si bona quæ possunt operari non negligunt. Sine actiua autem intrare nō possunt si negligunt bona operari: quæ possunt. Illa ergo i necessitate: hæc in voluntate. Vnde a domino dicitur. Mariā optimam partem elegit: quæ non auferetur ab ea. Actiua nēpe vita in labore. Contemplatiua in requie. Hæc enim bona: sed illa melior. hæc enim in viā: sed illa i patria. hæc in spe: sed illa in re.

Lectio nona.

DEniq; actiua vita in presenti sæculo inchoat & in presenti sæculo finit. Quis enim in futura vita mortuum sepeliet / vbi nemo moritur: sed est vita perennis? Quis ibi esurienti tribuet cibum / vbi nemo esurit: vbi etiam panis est vitæ? Quis ibi sitienti tribuet potum: vbi ē fons aquæ viue? aut quis ibi vestiet nudum / vbi est vestimentum salutis: & indumentum iusticie? vel quis aliquem requirat ibi in carcere positū vel infirmum / vbi fulgebunt iusti & tanq; scintillæ in arundinetis discurrent: subaudit nullus: & ideo actiua

De assumptione beatae Mariae.

vita i presenti saeculo inchoatur: & in presenti finitur. Cōtemplatiua autē vita in presenti quidē inchoat: sed in futura perficitur: quia quod hic videmus per speculū & in enigmate/tunc videbimus facie ad faciem quando percipiemus illud quod oculus non vidit: nec auris audiuit: quod praeparauit dominus iis qui diligūt eum. Sunt autem nonnulli viri sancti: qui ad tātam pfectionem veniunt vt statim in ipso initio conuersationis ad dulcedinem contemplatiōis venire velint. Sed deo disponente non pmittuntur/nisi prius i actiua vita diu desudauerint. quos praefigurauerunt duae vxores Iacob/Lia scilicet & Rachel: quarum vna lippis oculis fuit & foecunda prole. Alia vero pulchra aspectu & infocunda. Per Liam: quae laboriosa interpretatur/actiua vita praefiguratur: quae in labore & sollicitudine est posita. Per Rachel quae pulchra erat aspectu/intelligit contemplatiua. Vita: q̄ in amore diuino & specie contemplationis est posita. Ergo Iacob prius Rachel admauit: & prius ei Lia nocte data est: eo ignorante: quia nisi quisq; in hac vita bene desudauerit/ad contemplationis dulcedinem peruenire non poterit. Lia ergo lippis oculis fuit: & tamen foecunda prole. Quia quisquis in hac vita positus fuerit: & si in contemplatiōe deum perfecte videre non potest/vita tamen per verbum praedicationis & bonum exemplum deo non cesset deferuire: Post amplexus Lia Rachel iterum in coniugio traditur: quia nisi quisq; in hac vita bene desudauerit: ad contemplationis dulcedinem peruenire non poterit. vnde rursum in lege praecipit. Si emeris seruum hebraeum/seruiet tibi sex annis: in septimo egreditur liber gratis. Per seruum hebraeum: qui transiens interpretatur: illi figurantur: qui ab amore terreno ad coelestem amorem transeunt. Seruus hebraeus emitur: quando

De assumptione beate Mariæ.

vnusquisq; qui iam ab hoc sæculo mente transiit: seru-
 uitio omnipotentis domini subditur: ille enim vere ser-
 uire deo appetit/qui ab hoc sæculo mentem deiecerit.
 Seruus hebraeus emptus sex annis seruire præcipitur:
 ita vt in septimo liber exeat gratis. Quid enim per sex-
 narium numerum nisi actiue vite perfectio designa-
 tur? Senarius nempe numerus ad laboriosam vitam per-
 tinet: quia sex sunt dies in quibus licitum est operari.
 Et quid per septenarium nisi cõtemplatiua vita expris-
 mitur? Septenarius autem ad requiem pertinet: quia
 septimo die requieuit deus ab omni opere suo: & po-
 pulo preceptum est: vt in septimo die seruale opus nõ
 faceret. Quasi enim sex dies quod bonum est operan-
 tes ad septimum diem requietionis venimus: quando
 in actiua vita bene defudantes ad contemplationem
 venire meremur. Sex ergo añis seruit: & septimo egre-
 ditur liber: qui p actiuam vitam pfecte exhibuerit: &
 ad contemplatiue libertatem transiit. Notandum ve-
 ro/ qd gratis liber egreditur: quia hi postq; omnia fe-
 cerint dicunt se inutiles seruos: eis procul dubio sicut
 ipsa actiua fuerit ex munere: ita erit ex gratia contem-
 platiua. Cum quali veste intrauerit: cū tali exeat. Quia
 omnino necesse est vt vnusquisq; nostrum in hoc qd
 incipit perseueret: atq; vsq; in finem operis in ea recte
 intentione qua inchoauit: perduret.

¶ Passio sancti ac beatissimi Genesii
 martyris Christi qui passus est in ci-
 uitate Arelatensi: octauo Kalendas
 Septembris.

Lectio prima.

De sancto Genesio.

Proprium atq; indigenam Arelatenſis vr-
bis beatiffimum Genesium martyre al-
num eiufdem iure naſcendi patronū vir-
tute moriendi celebrare iam a principio:
atq; excolere omniū fidelium ſtudia: om-
nium religioſorum litteræ debuerunt: vt tanti marty-
ris glorioſa documenta conſignata ſcriptorum fide &
viriacibus cōmendata monumentis: illibataq; atq; in-
tegra ad poſteros peruenirent: quæ & admiratio ſemp
faceret noua: et veneratio probaret antiqua. Et quoniā
ſuccedere ſibi per incertum vitæ tempus: & ætates tra-
dere inuicem mutuæ memoriæ: q̃ mandare litteris
maluerunt: vel nūc oportet eadem fidelibus ſcriptis in
tempora ſecura trāſmitti. Neq; ad huc vita recordatio
ne rerum quæ ſunt geſta referuntur euaneſcēte p̃ tem-
pus vel tradentium/vel accipiētium fide/fabuloſa cre-
dantur.

Leſtio ſecunda.

Sanctus itaq; Genesius in iuuentutis flore prin-
cipio ſuo prouincialis militiæ tyrocinia ſuſcepit. Cūq;
exceptoris ſungeretur officio: eā officii partē ſu-
dio & arte complexus: quę patrum verba vel iudiciū
ſignorum breuium ad notata cōpendiis meſura per-
hiberet: & memoriæ velocitate vel dextere ſonum vo-
cis æquaret: ſpiritualem future gloriæ imaginem p̃ſi-
gurans/vt p̃cepta diuina celeriter audiret: & fidelib;
votiſ pia moniſta ſacramenta ſalutis acciperet. Accidit
itaq; vt eodem hoc munus implente impia atq; ſacri-
lega perſecutionis iuſſa legeretur. Quę cum deuotus
deo repudiaret audit⁹: & imp̃mere ceris manus ſancta
reſpueret: abiectis atē pedes iudicis tabulis triſte mini-
ſteriū ſacrata ſā dño mens reſugit. Et vt in nullo a p̃ce-
ptis euangelicis actus martyris declinarent: per q̃ p̃ſe-
cutionis inuictum vitare vel p̃nuſſimur vel iubemur:

De sancto Genesio.

alsa atq; alia non solum latebra verū etiam ciuitate mutata: cum & alio loco scriptū sit: spiritus quidē prōp̄ est/ caro autem infirma: ab ira se furentis iudicis paulis per occultuit.

Lectio tertia.

Qui cum eum corripi protinus offerriq; iussisset/ neq; facilis inuestigatio ad procuratam latebram perueniret: crudelissimis pene ministris vt vbi eū repertū inuenirent gladio interimerēt/ imperauit. Quod vbi a beato Genesio vel occultis nūciis vel rumore compertum est: diuersa latenti loca vt rerum exitus docet: non infirmitate spiritus sed carnis intrepidatione innatauit. Atq; iterum licet superfluo de præsumptę fidei confirmatione sollicitus: quia nec dum erat ex aqua & spiritus sancto renatus: perfidos inter nuncios a catholicę religiōis antistite donum baptismatis postulauit. Sed ille antistes vel temporis angustia impeditus: vel iuuenili ætate diffidens ardentia vota distulit. ac fideliter indicauit/ q; plenam consumptionem huius muneris daret prompta p̄ christo cruoris effusio. Sed hæc quidem cunctatio sacerdotis diuino (vt extimari promptum est) nutu atq; iudicio procurata vel dispensata est: vt circa eius solēnitatem cōsecrationis officia humana cessarent: cui vnus baptismatis duplex gratia ex vtroq; scilicet Christi latere & aquę & sanguinis parabatur. Sed iam dominus p̄ spiritum sanctum intima futuri martyris scrutatus arcana subire eundem constantiam passionis vel fecerat vel subebat. Neq; patiebatur differri coronam/ cū videret paratam esse victoriam. Itaq; p̄secutoribus suis eum obtulit. & iis quorum in eundem auida crudelitas inhiabat/ ostendit: atq; ibi se perspicit deprehensum: in sinu dei rhodanum petit & sancta fluuio mēbra committit: vt eum illic a corruptione mortali velut alterius

De sancto Genesio.

Jordanis occultus baptista purgaret: & mutuo alter-
noq; mysterio aquis corpus & aquas corpore cōsecra-
ret. Atq; hac causa prouisum natandi ad miniculo ad
ripam alteram perueniret. Quippe q exemplo beatis-
simi Petri ad christum tendens per summa gurgitum
ambulare potuisset. Transgressum in vltiora flumi-
nis & subeundæ promissæ passionis christo sponso-
re securum in eo loco: quem effusionis sanguinis glo-
riosi dominus elegerat: quiq; nunc oratione assidua et
votis nunc piis frequentatur: percussor adsequitur. Ex
optatoq; gladii ictu festinantem ad dominum animā
viculis corporis quibus tenebatur absoluit. Et vtraq;
substantia propriæ originis elementa repetente terre-
na interim terris membra cōmendat: celestem spiritum
mittit ad cœlum. Preuiderant tamen fideles illius
temporis dei serui vtramq; fluminis ripam geminas
tis vrbibus ambiendam huius martyris tutela munire.
Nam in ipso beatæ passionis loco consecrati cruo-
ris vestigia relinquentes honorandas reliquias transu-
lerunt: vt vtrobiq; Genesius præsens martyr illic san-
guine habere hic corpore. Hæc omnia fideliter atq;
ita vt gesta sunt vel comperta fidelibus deuotissq; ani-
mis q noueratis recognoscite: qui ignorabatis agnos-
cite. Et gloriam tanti martyris crescentem in sæcula ve-
neramini: & vnusquisq; pro virib; ad similia (si ita res
desiderauerit) animos præparate: & vt beatus Genesius
throno dñi vsq; in vindictæ suę tempus adsistens sacer-
dotibus ministris clero plebiscq; omnibus: & ei qui in
fructu vestrę ita composuit patrocinetur orare: vt sit
nomen domini benedictū in sæcula sæculorū. Amē.

¶ Passio sancti Genesii martyris.

Lectio prima.

De sancto Genesio.

Vb imperio Diocleciani cum per annos quattuor omnes ecclesie caluse essent: fuit in ciuitate Roma minimus quidam nomine Genesius: qui ignorans deum sepiissime christianos irridebat. Quidum vult imperatori Diocletiano per artis sue peritiā placere: scrutari cepit per singulos christianos secreta diuini mysterii. Qui cum vniuersa cognouisset: perrexit ad theatrum. Et ingressus subornatorium suum a suis minoribus consulatus confedit. Quibus ait, Scitis quia imperatores nostri exosos habent christianos. Qui responderunt: Ita omnibus hoc notum est/ vt qui hec nesciat inueniri non possit. Dicit ei Genesius. Si ergo vultis de eorum mysteriis causam pponamus sermonis? Cui cum grato animo consensissent: docuit eos de vniuersis secretis diuinis/ & quid facerent/ quid ve dicerent diligenter instruxit.

Lectio secunda.

Veniente igitur spectaculi die sedente imperatore/ Genesius in hæc verba proposuit / q se diceret egrotum esse. Et ideo gratiam baptismatis flagitaret. Pro qua re factū est/ vt iaceret in grabato. Et ait ad socios. Eia nostri: grauem me sentio: leuē me fieri volo. At illi responderunt. Quomodo te leuē faciemus si grauis es? Nunquid fabri sumus: & ad ruinā cinā te mittētes alleuare te possumus? Hec & his similia dicētes: risum populo cum fecissent Genesius vsitat⁹ a deo dixit. Vesani christiano mori desidero. Cui collegę dixerūt. Quare? Genesius respondit. Vt in illa die veluti fugitiuus minime inueniar a deo. Hec Diocletianus audiens risum tenere nō potuit. Tūc sicut ordinatū fuerat: faciunt exorēstā intrare & pbyterum. Qui vt ingressi sunt: sedētes circa lectū ei⁹ dixerunt ei.

De sancto Genesio.

Quid ad nos misisti filiule? Quibus Genesius iā non simulato affectu: sed ex corde respondit. Quoniam consequi christi gratiam cupio/ vt renatus per christu baptismi libera a ruina iniquitatum mearum.

Lectio tertia.

Fit clamor populi: currunt cursores ferētes et munera ab imperatore transmissa. Et cum oīa circa eum diuinorum sacramentorum mysteria completa essent: indutus est vestibus albis. Et sedens coepit panem & dulciamina & cereos erogare. Et ecce dum erogaret subito venerunt milites quasi ab imperatore missi. Qui eum tenentes quasi ad iudiciū perduxerunt. Qui cum quasi ad falsam passionem fuisset adductus/ ad veram confessionē accessit. Denique in albis vestibus ubi spectabat imperator: & ascendens super basem ubi statua erat veneris/ ita concionatus est. Audi imperator: & omnes qui sapientes estis audite. Quotiescunque accidit vt vel nomen christianum audirem/ nimio ducebar horrore. Denique cum his qui trahebant christianos nos per publicum adiungebar: & simul contrahentibus eos attrahebam: & in tormentis perseverantibus insultabam: & furorem populi super eos accendebam. Tanto odio nomen istud exhorui/ vt etiam parentes meos & affines hac de causa defererem: & malui peregrinationis onus & egestatis assumere: quam in patria propria inter christianos aliqua ratione degere.

Lectio quarta.

Denique huius causę hodie volui perscrutari secreta & abdita/ non vt crederem: sed vt de his mysteriis populo risum facerem. Mox autē vt me nudum in conspectu vestro aqua illa perfudit: & interrogatus si crederem: credere me respondi: vidi super me manum de cœlo venientē: & dei angelos flāmeo radiantes

De sancto Genesio.

aspectu iuxta me stātes. Qui vniuersa facinorosa mea: que vnq̃ commiseram in libro scripta recitantes dixerunt mihi. Aqua hæc delet omnia ista quæ te fecisse cognoscis. Cumq; ego baptismatis aqua fuissē p̃fusus simul etiam liber ille perfusus candidior niue effectus est: ita vt nec signum preteritæ scripturæ aliquod appareret. Tunc dixerunt mihi angeli. Scias te ab omni peccato mūdatum. Age nunc vt gratiam quam accepisti cōserues. Tanta enim vis est mysteriorum dei: vt ludibriis subiacere non possit. Quid ergo faciam: ipsi iudicate. Dum vobis terrenis imperatoribus placere cuperem: regi cōlesti complacui. Et cum hominibus risum extorquere studui: angelis gaudium feci. Ex hac itaq; hora vos domini nostri imperatores: & vos populi vniuersi: sicut mecum increduli de his mysteriis risistis per ignorantiam: ita mecum credentes ab irrisione cessate. & credite mihi indicanti vobis quod apertum viderim cœlum & manum de cœlo sup me positam: in qua hora perfundebar aqua baptismatis: & vidi angelos omnia peccata mea ostendentes esse deleta. Et lumen de cœlo vidi: & angelorum monita audiui: & dei gloriam cordi meo impressam sensi: p quā didici verum deum esse dominum iesum Christum: & hunc esse verum lumen: & hunc esse pietatem & salutem omnium: qui eius gratiam fuerint cōsecuti. Audite ergo me & vos o boni principes & optimi populi: et amorem meum circa vos his probate iudiciis. Quod deprecor atq; exhortor / vt amore salutis vestræ ducti credatis dominum iesum Christum verum deum esse. Quod probare nō potestis nisi vos vnda illa perfuderit: quam pater & filius & spiritus sanctus nominis sui in uocatione sacrauerit. Tunc Diocletianus nimio furore accensus iussit ad se adduci omnes qui cum eo lulum

De sancto Genesio.

exhibuerant: & fecit eos virgis fortiter cedi: existimantes eos similiter credere.

Leſtio quinta.

Tunc illi coeperunt blasphemare nomen christi cum exprobratione dicentes. Domine imperator: nos nequaquam credimus in christo. Iste autem infans factus dimisit leticiam suam: & pietatis vestrae acceptionem & totius populi & planctu sibi christianitatis assumpsit. Et ideo quod solus fecit: solus expiatur. Tunc imperator ita furere ac seuire in Genesiu coepit: vt si non prohiberetur horrore/sanguine eius beret. Igitur in conspectu populi fecit eum fustibus cedi iracundiae satisfaciens. Altera vero die iussit eum a Plutiano suo praefecto ad sacrificium cogi: & tam diu tormentis cum eo agi: vsquequo ad sacrificandum idolis consentiret. Qui cum positus esset in eculeo: & Plutianus ei diceret. Infane & miserrime sacrifica diis: vt possis iterum ad pristinam gratiam imperatoris remanere. Genesius respondit. Ad istorum dominorum gratiam redeant: qui verum deum ignorant. Verus est enim ille rex quem ego caelis patentibus vidi: qui mihi ostendere dignatus est misericordiam suam: & me miserum & indignum & irrisorem & incredulum suis gratiae mysteriis illuminare: vt qui caecus eram verum aspicerem lumen: & veram agnoscerem claritatem. Vnde miserum me lugeo: quoniam vobiscum ante erravi: & sanctum nomen in christianis exhorruui. Pro quo crimine reputabo mihi omnia supplicia: quoniam satis tardius ad verum regem christum colendum accessi. Dicit ei Plutianus. Quis est iste rex propter regem nostrum? Genesius respondit. Rex iste homo est: christus autem quem ego colo deus est. Iste rex per terrarum spacia aliqua aliquo modo impat: christus autem in coelo & in terra & in omni mari obtinet principatum. Iste rex incerta tempora ac

De natiuitate beatæ Mariæ.

et plet finem: christus autem semper regnat gloriosus
in secula seculorum. Igitur cū dñi in eculeo posit⁹ vi-
gulis attrēctatus lāpadibus inflāmat⁹ in confessione
sancta p̄sisteret: ac diceret iudici. si centuplicaueris ad-
uersum me ista tormenta: christum mihi de ore / chris-
tū mihi de corde non poteris auferre. Gesta hæc Plu-
tianus Diocletiano regi ad palatium legēda portauit.
Quæ cum lecta fuissent / iussit eum Diocletianus de-
collari. Quam sententiā cum omni gaudio accipies
sanctus Genesius martyrizatus est pro nomine domi-
ni nostri Iesu christi: qui cum deo patre & spiritu san-
cto uiuit & regnat deus per omnia sæcula seculorum.
Amen.

¶ In natiuitate virginis Mariæ.

Lectio prima.

Probate cōsuetudinis mos ē apud
christianos sanctorum patrū dies
natalicios obseruare diligenter: &
tūc p̄cipue virtutes eorū assignatas
litteris in ecclesia recitare ad dei lau-
dem: ex cuius munere sunt & ad in-
strumenta minorum. Inter omnes
autem sanctos memoria beatissimę virginis eo frequen-
tius agitur atq; festiuus / quo maiorem gratiam apud
deum creditur inuenisse. Vnde post alia quædam ip-
sius antiquiora solennia non fuit contenta fidelū de-
uotio: quin natiuitatis solennem diem adderet hodie-
rum. Hac itaq; die peculiariter in ecclesia recitat⁹ esse
videtur ille liber / qui de ortu eius atq; vita script⁹ inue-
niebatur: nisi iudicassent eū p̄es inter apocrypha nu-
merandum. At qm̄ magnis ac sapientib⁹ illis viris ita
visum est: nos alia qdā sed nō aliena legētes ecclesiasti-
cū morē debitis officiis exequamur. Beata vero dñi

De natiuitate beatæ Mariæ.
mater & perpetua virgo Maria priuſq; naceretur ora-
culis enuntiata eſt: & deſignata miraculis.

Lectio ſecunda.

Nata vero p̄gente diuinitus ordinata priuilegio
virtutum inſignis enituit/ſaluatorem edidit: a q̄
glorificata eſt in cœlo nuncq; terrigenis patrocini
deliſſa. Propositionem ſequatur i ordine ſuo narra-
ratio. Iamq; referamus vnum de prætaxatis oraculis:
ac deinde paucis expediamus. Dixit æternus ad veterem
deus ad ſerpentem: inimicitias ponam inter te et
mulierem & ſemen tuum & ſemen illius: & ipſa conte-
ret caput tuum. Quid eſt fratres in hoc loco ſerpentis
caput conterere/niſi principalem diaboli ſuggeſtionē
ideſt cōcupiſcentiam reſiſtendo ſuperare: Si ergo q̄ra-
tur que nam mulier huiuſmodi victoriā operata ſit:
profecto non reperietur in linea generationis huma-
ne/donec perueniat ad illam/de qua nūc agimus ſan-
ctarum ſanciam. Ac ſi interrogetur in quo ſerpētis ca-
put vel ipſa cōtriuertit/ nimirum in eo/quod virginita-
tem ſimul & humilitatem ſacrificauit deo.

Lectio tertia.

Virginitate namq; ſeruata/probat̄ extinxiſſe cō-
cupiſcentiam carnis/& humilitatem: quæ facit
pauperem ſi ſpiritu: concupiſcentiā mētis: ſicq;
principali ſuggeſtiōe diaboli victa/vitioſum caput vir-
tutis pede contriuit/nec tamen hoc ſolo/ſed eo maxi-
me triumphauit: quod ſua mundiffima carne corpo-
rata ſapientiā vincit vſq; quaq; maliciā: attingens a ſi-
ne vſq; ad finem fortiter & diſponēs om̄ia ſuauiſter.
Hec ergo eſt mulier/ad quam diuinum illud ſēdebat
oraculum: hanc quandoq; naſcituram innuebat: hāc
ſingulariter intimabat: expeditoq; pacis oraculo: vñ
prætaxatis miraculis abſoluatur. Accep̄e ſunt a ſancto

De natiuitate beatæ Mariæ.

Mose fingule virgę de singulis tribubꝫ Israel nominibus earum inscriptæ iubete domino/ & posite sunt in tabernaculo eius. Inter quas vna quę fuerat Aaron inuenta est sequenti die germinasse/ frondiuisse ac peperisse amygdala. Sciens ergo dominꝫ hoc opus suum magni esse mysterii: iussit seruari ad monumentum.

Lectio quarta.

MOnebantur enim filii Israel præsentia virgæ quære sollicitę: quid significaret tam mirabile factum: quod longe post aperire peregens diuinitus Esaias. Egredietur virga inquit de radice iesse: & flos de radice eius ascendet: & requiescet super eum spiritus domini: ad hæc verba tanqꝫ auditores eius discerent. O pater Esaias obscure loqueris: dic nobis ipsam rem quęsumus manifeste. Adiecit claritatem & ait. Ecce virgo concipiet & pariet filium/ vocabitur nomen eius Emanuel/ filium quoqꝫ virginis id est Emanuel præclare describeris. Puer inquit natus est nobis & filius datus est nobis. Quod ergo deus designauit miraculo: hoc a secretis eius prodidit vaticinio: & quod vates cecinisset/ consequenter rei exitus approbauit. Nam sicut virga sine radice: sine quolibet naturæ artis adminiculo fructificauit/ ita virgo Maria sine coniugali opere filium procreauit/ filium sane flore designatum & fructu. flore propter speciem: fructu propter humilitatem. Est enim speciosius forma præ filiis hominum: & vita vel refectio non solum hominum: sed etiam angelorum. hic breuiter asserta propositionis particula prima/ quę sequitur attingamus.

Lectio quinta.

Nata est igitur beatissima virgo Maria (sicut legimus) de patre nazareno/ in tē bethleemica: quas vrbes christi natiuitati vel conuersationi destina-

De natiuitate beatæ Mariæ.

natas esse prophete non tacuerant. Descendit autem a radice illius fide p̄clari Abraæ : cui sup̄na p̄missa fuerat b̄ndictio oīm gentiū in semine suo: & a stirpe David: quē deus p̄pter notā sibi p̄bitatem egregia laude sublimauit dicens. Inueni virū scd̄m cor meū: de regali nempe tribu simul & sacerdotali duxit originem: q̄ summū regē atq; pontificē erat paritura. Nō tñ icc̄r eo dixim⁹: qđ dñs qui peccatores venerat vocare/ nō dignatus sit m̄rem suā habere cognatos peccatores/ inter q̄s speciosa velut inter sp̄nas lilii appareret. Hęc itaq; electa & inter filias insignis / neq; fortuitū quidē aut solo placito parentū/ vt pleriq; diuitū ad dispensationē nomē accepit/ ita vt ipsa figura vocabuli sui magnum quiddā innueret: interpretatur enim stella maris. Quid ergo mysticum hęc interpretatio gerat/ p̄ similitudinem ostendamus. Nautis quippe mare transeuntibus opus est notare stellā/ haud longe a summo celi cardine coruscātem/ et ex respectu illius estimare atq; dirigere cursum suum / vt portum destinatum apprehendere possint. Simili mō fratres oportet vn̄uersos christianos inter fluctus sæculi huius remigantes attendere maris stellam hanc/ idest Mariam quę sup̄mo rerum cardine deo proxima est: & respectu ei⁹ exempli cursum vitæ dirigere. Quod si steterit non iactabitur vana glorię vento/ nec frāgetur scopulis aduersorum: nec absorbebitur scyllæ voragine voluptatū: sed profpere veniet ad portum quietis æternę.

Lectio sexta.

IN Esaia legimus. Generationē etus quis enarrauit non putem⁹ euangelistā p̄phete esse cōtrarium/ vt quod ille impossibile dixit affatu: hic narrare incipiat quod ibi de generationē diuinitatis/ hic de incarnatione hūanitatis dictū est. A carnalib⁹ autē ccepit/ vt p̄

De natiuitate beate Mariæ.

hominem deum discere incipiamus. Filiu Dauid. Filiu
Abraam. Ordo est preposterus: sed necessario comu-
tatus. Si vero posuisset primum Abraam: & postea Da-
uid: rursus ei repetendus fuerat Abraam: vt generatio-
nis series texeretur. Ideo autem ceteris pretermis-
sum filium nuncupauit: quia ad hos tantum est facta re-
promissio / ad Abraam: in semine inquit tuo benedi-
centur omnes gentes: quod est christus. ad Dauid: de frus-
tu ventris tui ponam super sedem tuam.

¶ Matthæi primo. Lectio septima.

Liber generationis Iesu Christi filii Dauid. filii
Abraam. Abraam autem genuit Isaac: Isaac au-
tem genuit Iacob. Et reliqua.

¶ Homilia Hieronymi.

Iudas genuit Phares & Zaram de Thamar. Notan-
dum est quod in genealogia saluatoris nullam sancta-
rum assumit mulierum: sed eas quas scriptura re-
prehendit: vt qui propter peccatores venerat: de pecca-
toribus nascentis omnium peccata deleat: vnde & in
consequentibus Raab meretrix & Ruth moabitidis po-
nitur. & Bersabee vxor Uriæ. Naason autem genuit Sal-
mon. Iste est Salmon princeps tribus Iudæ: sicuti in
numeris legimus. Ioram autem genuit Oziam. Ozias
autem genuit Ioatham. in quarto regum volumine le-
gimus de Ioram Ochoziam fuisse generatum: quo
mortuo Iosabeth filia regis Ioram soror Ochoziæ
tulit Ioas filium fratris sui: & eum internicioni que ex-
ercebatur ab Athalia subtraxit: cui successit in regno
filius eius Amasias. Post quem regnavit filius eius Aza-
rias: qui appellabatur & Ozias: cui successit Ioatham
filius eius.

Lectio octaua.

De sancto Michaele archangelo.

Tessara de
ca. i. quat-
tuordecim

Cernis quod secundum fidem historiarum tres reges
in medio fuerunt: quos hic euangelium prater-
misit. Iorā quippe non genuit Oziā: sed Ocho-
ziam & reliquos: quos enumerauimus. Verū quippe euā-
gelista proposuerat tres tessaradecades in diuerso tēpo-
rum statu ponere: & Iorā generi se miscuerat impii-
sime Iezabel. ideoque usque ad tertiam generationem eius
memoriam tollitur: ne in sancte natiuitatis ordine po-
neretur. & post transmigrationem babilonis Iechonias
genuit Salathiel. Lectio nona.

Si uoluerimus Iechoniam in fine primae tessarades
cadis ponere: non in sequenti erunt quattuor des-
cim sed tredecim. Sciamus igitur Iechoniā prio-
rem ipsum esse: quem & Ioachim: secundum autem fi-
lium & patrem. Quorum prior per. K. & M. & sequens
per. x. & m. scribitur. Quorum usus scriptorum vitio
& longitudine temporum apud grecos latinosque con-
fusus est. Iacob autem genuit Ioseph. Hoc in loco adie-
cit nobis Iulianus augustus dissonantiam euangelista-
rum: quia euangelista Matthaeus Ioseph filium dixit
Iacob. & Lucas eum appellauerit filium Heli non in-
telligens consuetudinem scripturarum: quod alter secundum
naturam: alter secundum legem eius pater sit.

¶ Quarto Kalendas Octobris. Relatio
qualiter sanctus Michael archangelus si-
bi consecrauit locum montis Gargani.

Lectio prima.

Emoriam beati archangeli Michaelis to-
to orbe venerandam / ipsius & opere con-
secrata demonstrat ecclesia. Quae
non metallorum fulgore sed privilegio
est commendata signorum. Vili facta sche-
mate / sed coelesti praedita virtute / utpote quam fragilitatis

De sancto Michaelē archāgelo.

humanæ memor archangelus e cœlo veniens/ad pro
merendam ibi mortalibus supernorum societate pro
pria manu condere dignatus est. Vertice siquidē mon
tis excelsi posita de corpore eiusdem saxi speluncæ in
star p̄cauata ostenditur. Est autem locus in campaniæ *Adriaticus.*
finibus/vbi inter sinum Adriaticum & montem Gar *Garganus.*
ganum ciuitas Sipontus est posita. Qui mons a moe *Sipontus.*
nibus ciuitatis ad duodecim millia passuum porrectus
in cacumine sup̄ mo beati archangeli quam præfat
sum gestate ecclesiam. Hanc mortalibus hoc modo cog
nitam libellus in eadem ecclesia positus indicat. Erat
in eadem ciuitate prædiues nomine Garganus: qui ex
euentu suo monti vocabulum indidit. Huius dum pe
cora (quorū infinita multitudine pollebat) passim p̄
deuexi montis latera pascerentur: contigit taurum ar
menti gregis consortia spernentem per montē singula
larem incedere solitum ad extremum redeunte pecora
re domum non esse reuersum.

Lectio secunda.

Quem dominus collecta multitudine seruorū
per deuia quæquequirens: inuenit tandem in
verticem montis foribus cuiusdā assistere spe
lūcæ. Itaque per motus cur soliuagus incederet: accepto
arcu appetit illum sagitta toxicata. Quæ velut v̄eti fla
mine retorta eum a quo iactata ē mox reuersa percussit.
Turbati ciues & stupefacti qualiter res fuerit effecta/ nō
enim proprius accedere audebant: cōsulunt episcopū
quid facto opus esset. Qui indicto ieiunio triduo:
a deo monuit esse querendum. Quo peracto sanctus do
mini archangelus episcopum per visionem alloquit
dicens. Iam benefecisti: quia quod homines latebat ex
istimasti a deo querendum: mysterium videlicet homi
nis suo telo percussū. Sciatis autem hoc mea gestū vo

De sancto Michoele archangelo.

luntate. Ego enim sum Michael archangelus: qui in conspectu domini semper affisto: locumque hunc in terris incolis seruare instituens hoc volui probare indicio omnium que ibi geruntur: ipsiusque loci inspectorem me esse atque custodem. Hac reuelatione coperta: consuetudine fecerunt ciues: hic dominum precibus sanctumque deposcere Michaelē/duas quidem ibi ianuas cernentes: quarum australis que maior erat aliquot gradibus in occasum vergentibus adiri poterat. Sed nec ultra cryptam intrare ausi pre foribus quotidie orationi vacabant.

Lectio tertia.

Neapolis
beneuenti

INterea Neapolitani pagani adhuc ritibus operantes Sipontinos & Beneuentanos qui ducentis quinquaginta milibus a Siponto distant: bello lacessere tentant. Qui antistitis sui monitis edocti triduo petunt inducias: ut triduo ieiunio liceret quasi fidele patrocinium sancti Michaelis implorare presidium: Quo tempore pagani ludis scenicis salforum inuitant auxilia deorum. Ecce autem nocte ipsa: que belli precederet diem: adest in visione sanctus Michael antistiti. preces eorum dixit exauditas. victoriam spondit affuturam: & quarta diei hora bello premonet hostibus occurrendum. Læti ergo mane et de angelica certi victoria Neapolitanis dæmoniaco actis spiritu obuiam christiani pagani. Atque in primo belli apparatu garganus immenso tremore concutitur/ fulgura crebra volant: & caligo tenebrosa totum montis cacumen obduxit: impleta prophetia quæ dominum laudans ait: Qui facit angelos suos spiritus: ministros suos flammam ignis. Fugunt pagani partim ferro hostium: partim igniferis impulsis sagittis: & Neapolim usque sequentibus atque extrema queque cedentibus aduersariis moenia tandem suæ vibis moribundi subintrant. Quia autem

De sancto Michaele archangelo.

euasere periculum comparuerunt: quia angelus dei in adiutorium venerit christianis. nam & sexcentos ferme suorum fulmine videbant interemptos: regi regum Christo continuo colla submittentes armis induuntur fidei. Cumque domum fuissent reuersi victores: & vota domino gratiarum ad templum referrent archangelus: vident mane iuxta ianuam septentrionalem quam predixi instar posterulae pusillae: quasi hominis vestigia marmori arctius impressa. Agnoscunt beatum Michaelem hoc praesentiae suae signum voluisse monstrare. Vbi postea culmine apposito. & altari imposito ipsa ecclesia ob signa vestigiorum eius hypodopia evocata. Interea multa dubitatio est exorta inter Sipontinos videlicet quid de loco agerent: & si intrare vel etiam dedicare deberent ecclesiam.

Lectio quarta.

VNde collatione facta: ad orientem loci illius beati Petri apostolorum principis nomine condunt ecclesiam & dedicant. In qua etiam beate semper virginis Mariae: sancti quoque Ioannis baptiste altaria statuerunt. Tandem autem antistes salubri reperto consilio: Romanum pontificem quid de his agendum sit per nuncios sciscitatur. Qui tunc forte in monte Soracte erat fere quinquagesimo milliario ab Romana vrbe distans: quae incolae sancti Sylvestri cognoscere vocant: eo quod & ipse ibi quondam exulauit per fidei persecutione: & delituerit. Tamenque applicus remittit mandata. Si hominis est illam dedicare basilicam: hac die quam victoria data est fieri oportet. Sin autem alias sancto puitori placuerit loci illius: eodem praecipue die illius voluntas est querenda. Hoc ergo tempore imminete: agamus triduanum ieiunium ambobus eiusdem nominis sanctam trinitatem rogantes: ut munera quae per suum suae sedis ministrum conferre dignatus est: ad certum usque

De sancto Michael archangelo.

finem perducatur. Factumq; est ut suggererat antistes. Nocte vero constituti ieiunij suprema archangelus domini Michael episcopo Sipontino per visionem apparet: non est (inquit) vobis opus hanc quae ego edificavi dedicare basilicam. Ipse enim qui condidi: etiam dedicaui. Vos tantum intrate: & me astante patrono precibus locum frequentate. Et te quidem cras ibi missam celebrante: populus iuxta morem communicet. Meum autem erit ostendere quomodo per me metipsum locum consecraui. Igitur aduenientes mane cum oblationibus suis: in magna instantia primum intrant regiam australem. Ecce longa porticus in aquilonem porrecta: atque illam attingens posterulam extra quam marmoris diximus vestigia impressa. Sed priusque huc perueniatur: apparet ad orientem basilica pergrandis: ad quam per gradus ascenditur. Haec ipsa cum porticu sua quingentos fere homines capere videbatur. Altare venerandum rubroque contextum pallio prope medium parietis meridiani continens ostenditur.

LECTIO quinta.

Est autem ipsa domus angulosa: non in morem operis humani parietibus constructa: sed instar speluncae praeruptae. & sepibus eminentibus asperata scopulis: culmine quoque diuersae altitudinis: quod hic vertice tangi: alibi vix manu possit attingi. Credo docente archangelo: dominum non ornatum lapidum: sed cordis querere & diligere puritatem. Vertex vero montis extrinsecus partim cornea sylua tegitur: partim virenti planicie dilatatur. Missarum itaque celebratione completa magno attoniti gaudio quique redierunt in sua. Episcopus autem delegato ministrorum cantorum sacerdotumque officio & mansione constructa omnem ibidem quotidie psalmodiarum missarumque cursum con-

Joannes
sylua.

De sancto Michael archangelo.

gruo precepit ordine celebrari. Nullus autem illic nocturno tempore ausus est ingredi sed aurora transacta ibidem matutinos cantant hymnos.

LECTIO sexta.

EX ipso autem saxo quo sacra contegitur edes: ad aquilonem altaris dulcis & nimium lucida guttatim aqua delabitur: quam incolæ stillam vocāt. Ob hoc & vitreum vas eiusdem receptui pparatū argentea pendet catena suspensum. Morisq; est populo communicato singulos ad hoc vasculum accedere p gradus: donūq; celestis degustare liquoris. Nā & gustu dulcis est: & tactu salubris. Deniq; nonnulli post longas febrium flāmas hac hausta stilla celeri confestim refrigerio potiuntur salutis. Innumeris quoq; & aliis modis crebro sanantur ægroti: & multa quæ angelice tantum licent potestati geri miracula comprobant. Maxime tamen eiusdem die natalis cum & de provinciis circumquaq; positis plus solito confusa turba recurritur: & angelicæ virtutis maior quodāmodo creditur adesse frequentia / vt quæ spiritualiter dixit apostolus & corporaliter agi videantur / quia angeli sunt administratores spiritus in ministerium missi propter eos qui hæreditatem capiunt salutis: auxiliante domino nostro iesu Christo: cui est honor & imperium in sæcula sæculorum. Amen.

Matthæi. xviij.

LECTIO septima.

IN illo tempore. Accesserunt discipuli ad dominū Iesum dicentes. Quis putas maior est in regno celorum. Et reliqua. **Homilia.**

Dominus Iesus discipulos suos ad humilitatis exemplum volens instruere: honorem p̄latioris cōmendavit pusillanimitate humiliatōis. Sequitur em̄. Et aduocans iesus paruulū. Paruulus iste vt

De sancto Michaele archangelo.

quidam volunt. Beatus Ioannes euangelista intelligit /
qui humilitatis prerogatiua a dño collaudatur. Quo
exemplo oñdit aliquē nō posse preferri: nisi q fuerit cul
tor humilitatis. Aliter quidam ipsum paruulum dñm
intelligere volūt / qui seipsum vocauit paruulū / hoc est
in exemplo humilitatis ptulit. Qui cum eorū magis
ster esset: non ministrari sed ministrare venerat. Et ait
illis. Amen dico vobis: nisi conuersi fueritis. Per hunc
locum: in quo dicitur nisi conuersi fueritis / quidam
volunt intelligere discipulos domini in primis con
tendisse inter se de praelatione. Cum enim eos dicit des
bere conuertere / vt de arrogantia cōuerterentur ad hu
militatem: dicit. Nisi conuersi fueritis: & efficiamini si
cut paruuli / non intrabitis in regnum coelorum. Ac
si diceret. Nisi cum pusillanimitate / in regno coelō
nullam potestis habere praelationem. Quod aperte
monstratur cum subditur. Quicumq; humiliauerit
se sicut paruulus iste: hic est maior in regno coelorum.
Recte magister discipulos suos humilitate docebat: q
hominem qui p supbiam ceciderat: p hūilitatis gra
tiam erigere venerat. vnde p seipsum edocet: quia nisi
conformati humilitati eius erimus / ipsum qui est ca
put nostrum sequi ad regnum coelorum nō possum⁹.
Qui aut scādalizauerit vnum de pusillis istis: qui i me
credunt. Per hanc sententiā ostēdit humiles apud deū
magnæ esse praelationis: dum ita eos scandalizari pro
hibet / vt illos qui eos offendunt terribiliter increpet
dicens. Expedi ei vt suspendatur mola asinaria i col
lo eius: & demergatur in profundum maris: id est vt so
lus in malicia sua periret / q; seipsum & alios simul per
turbaret. Dico enim vobis: quia angeli eorū semp vi
dent faciē patris mei q est in coelis. Magna ē dignitas
aiarū / vt vnaq; angelū i custodia sui habeat deputatū.

De sancto Michaelē archāgele.

Angelorū quippe & hoīm naturā ad cognoscēdum se dñs cōdidit: quā dū cōsistere ad eternitatem voluit/eā pculdubio ad suā silitudinē creavit. Decem vero drachmas habuit mulier: quia novē sunt ordines angelorum. Sed vt compleretur electorum numerus/homo decimus est creatus. Qui a conditore suo nec post culpam periiit/quia hūc æterna sua sapientia per carnem miraculis coruscās ex lumine teste reparavit. Nouem vero ordines angelorum diximus: quia videlicet esse testante sacro eloquio scim⁹ angelos/archangelos/virtutes/potestates/principat⁹/dominatiōes: thronos/cherubin atq; seraphim. Esse nāq; angelos & archangelos pene omnes sacri eloquiū paginæ testantur. Cherubin atq; seraphim sepe vt notū est: libri prophetarū loquuntur. Quattuor quoq; ordinū nomina Paulus apostolus ad Epheseos enumerat dicens. Supra omnem principatum & potestatem & virtutem/et dominationem. Qui rursus ad Colossenses scribens ait. Siue throni: siue dominationes: siue principatus: siue potestates. Dominationes vero principatus ac potestates iam ad Epheseos loquens descriperat: sed ea quoq; Colossensibus dicturus præmisit thronos: de quibus necdum quicquam fuerat Epheseis locut⁹. Dum ergo illis quattuor quæ ad Epheseos dixerat: id est principatibus/potestatibus/virtutibus/atq; dominationibus coniunguntur throni: quinque sunt ordines qui specialiter exprimuntur. Quibus dū angeli & archangeli cherubin atq; seraphim adiuncta sunt: proculdubio nouem esse angelorum ordines inueniuntur. Vnde & ipsi angelo qui primus est cōditus: per prophetam dicitur. Tu signaculum similitudinis plenus sapientia & perfectus decore in delitiis paradisi dei fuisti.

De sancto Michaele archangelo.

LECTIO OCTAUA.

Qui notandum quod non ad similitudinem dei factus: sed similitudinis signaculum dicitur: ut quia in eo subtilior natura: in illa imago dei subtilis insinuetur expressa. Quo in loco mox subditur. Omnis lapis preciosus operimentum tuum Sardius: topazius: & hyaspis: chrysolytus: onyx: berillus: sapphyrus: carbunculus: smaragdus. Ecce nouem dixi nomina lapidum: quia perfectio nouem sunt ordines angelorum: quibus nimirum ordinibus ille primus angelus: ideo ornatus extitit & opertus. quia dum agminibus cunctis angelorum prelatus est: ex eorum comparatione clarior fuit. Sed cur istos persistentium angelorum choros enumerando perstrinximus: si non eorum quoque ministeria subtiliter exprimamus? Græca etenim lingua angelus nuncius: archangelus vero summi nuncius domini. Sed sciendum est quoque quod angelorum vocabulum nomen est officii: non nature. Nam sancti illi celestis patrie spiritus semper quidem sunt spiritus: sed semper vocari angelus nequaquam possunt. Quia tunc solum sunt angeli: cum per eos aliquid nuntiatur. Vnde & per psalmistam dicitur. Qui facit angelos suos spiritus: & ministros suos flammam ignis. Ac si apte dicat. Quia eos quos semper habet spiritus: etiam cum voluerit angelos facit. Hi autem qui minima nuntiant angeli sunt. Qui vero summa nuntiant/archangeli vocantur. Hinc enim est quod & ad Mariam virginem non quilibet angelus: sed Gabriel archangelus mittitur. Ad hoc enim ministerium summum angelum venire dignum fuerat / qui summum omnium nuntiabat. Qui enim iccirco priuatis nominibus censentur / ut signentur vocabulo etiam in operatione quod valeat. Neque enim in illa sancta ciuitate quam de visione omnipotentis dei sapientia plena perficit: iccirco nomina

De sancto Michael archangelo.

nomina propria sortitūtur: ne eorum persone sine nominibus sciri non possent. Sed cū ad nos aliquid ministraturi veniunt: apud nos etiam nomina ministris trahunt. Michael namq; quis vt deus? Gabriel autem fortitudo dei. Raphael vero dicitur medicina dei. Quoties autem mirę virtutis aliquid agitur: Michael mitti perhibetur: vt ex ipso actu & nomen intelligatur: quia nullus potest facere quod præualeat deus. Vnde & ille antiquus hostis qui esse deo per superbiam similis concupiscit. dicens: in cælum conscendam: super astra cœli exaltabo solium meum: sedebo in monte testamenti in lateribus aquilonis: ascendam super altitudinem nubium: ero similis altissimo. Dum enim in fine mūdi in sua virtute relinquitur: extremo supplicio perimendus cum Michael archangelo præliaturus esse perhibetur. Sicut per Ioannem dicitur. Factū est prelium in cœlo cum draco committeret bellum cum Michael archangelo. Vt qui se ad dei similitudinem in superbiam erexerat: ad resistendū angelo nullus exurgat. Ad Mariam quoq; Gabriel mittitur: qui dei fortitudo nominatur. Illum quippe venire nūciabat: qui ad debellandas aereas potestates humilis apparere dignatus est. De quo per psalmistam dicitur. Tolle portas principes vestras: & eleuamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ. Quis est iste rex gloriæ? Dominus fortis & potens: dominus potens in prelio. Et rursum. Dominus virtutum ipse ē rex gloriæ. Per dei ergo fortitudinem nunciandus erat: qui virtutum dominus potens in prelio ad debellandas aereas potestates veniebat.

Lectio nona.

Raphael quoq; vt diximus interpretatur medicina dei: quia videlicet dum Tobię oculos: qui

De sancto Michaelē archāgelo.

quasi per officium curationis tetigit: cæcitatē eius tenebras terfit. Qui ergo ad curandū mittitur: dignū videlicet fuit: vt deī medicina vocaretur. Sed quia angelorum nomina interpretando perstrinximus: nūc superest vt ipsa officiorum vocabula breuiter exequamur. Virtutes etenim vocantur illi nimirum spiritus per quos signa & miracula frequentius fiunt. Potestates etiam vocantur hi: qui hoc potentius cæteris in suo ordine perceperunt: vt eorum ditioni virtutes aduersæ subiectæ sint: quorum potestate refrenantur: nec corda hominum tantum tentare præualeant: quantum volunt. Principatus etiam vocantur: qui ipsis quoque bonis angelorum spiritibus præsumt. Qui subiectis altis dū quæcunque sunt agenda disponunt: eis ad explenda diuina ministeria principantur. Dominationes autem vocantur qui etiam thronos sicut potestates principatum dissimilitudine alta transcendunt. Nam principari est inter reliquos priorem existere. Dominari vero est: etiam subiectos possidere. Ea ergo angelorum agmina quæ mira potentia præminent: pro eo quod eis cetera ad obediendum subiecta sunt: dominationes vocantur. Throni quoque illa agmina sunt vocata: quibus ad exercendum iudicium semper deus omnipotens præsidet. Quia enim thronos latino eloquio sedes dicimus: throni dei dicti sunt hi: qui tanta dignitatis gratia replentur: vt in eis dominus sedeat: & per eos suo iudicio discernat. Vnde per psalmistam dicitur. Sedes super thronū qui iudicas equitatem. Cherubim quoque plenitudo scientiæ dicitur. Et sublimiora agmina iussu Cherubim vocata sunt: quia tanto perfectiori scientia plena sunt: quanto claritatem dei vicinius contemplantur: vt secundū magis creaturæ modū eo plenius omnia sciunt. Seraphim etiam vocantur illa sanctorū

De sancto Hieronymo.

spirituum agmina: quæ ex singulari propinquitate cōditoris sui incomparabili ardent amore. Seraphim quoque ardentes vel incendentes vocantur: quæ quia ita deo coniuncta sunt: ut inter hæc & deum nulli alii spiritus intersint: tanto magis ardent: quanto hunc vicinius vident. Quorum profecto flamma amor est: quæ quanto subtilius claritatem diuinitatis eius aspiciunt: eo validius in eius amore flammescunt. Sed quid prodest nos de angelicis spiritibus ista pertingere: si non studeamus hæc etiam ad nostros profectus congrua consideratione deriuare? Quia enim superna ciuitas illa ex angelis & hominibus constat: ad quam tantum credimus humanum genus ascendere: quantos illic cōtigit electos angelos remansisse sicut scriptum est. Stetit terminos gentium secundum numerum angelorum dei. Debemus & nos aliquid ex illis distinctionibus supernorum ciuium ad vsum nostræ conuersationis trahere: nosque ipsos ad incrementa virtutum bonis studiis inflāmare. Quia enim tāta illic ascensura creditur multitudo hominum: quanta multitudo remansit angelorum: superest ut ipsi quoque homines qui ad cœlestem patriam redeunt: ex eis agminibus aliquid illuc reuertentes imitentur.

¶ Pridie Kalendas Octobris. Vita
beatissimi Hieronymi presbyteri
atque doctoris.

Lectio prima.

Ieronymus presbyter in oppido Stridonis: quod a Gothis euersum Dalmaticæ quondam Pannoniæque confinium fuit: patre Eusebio natus est. Vestem christi puer Romæ suscepit: ibique litteris grecis ac latinis apprime eruditus est. In arte quidem grammatica

Dalmatia
& pannonia
nunc est vna
saria.

De sancto Hieronymo.

Donatum habuit præceptorem: in rhetorica autem Victorinum oratorem. Postq̃ vero omne mundanarum studium litterarum adeptus est: probatissimorū quoq; monachorum habitum factumq; imitatus est. Cupiditatem voluptatemq; siquidē animæ iugi syn-
ceritate calcatis plerofq; bonorum religiosorum me-
liores fore suo docuit instituto.

Lectio secunda.

Quodam igitur tempore dum ex more idem Hieronymus diuina ad legendum panderet volumina: & mortalis bibliothecæ suæ auro-
rem Tullium recordaretur: mox coelitus ne tales quā-
doq; reuolueret libros salutifero castigatus est verber-
e. Ita enim ipse de se ad Eustochium virginem scri-
bens asserit. Cum ante plurimos annos domo paren-
tibus/sore/cognatis:& quod his difficilissimum est: con-
suetudine lautioris cibi propter coelorum me regna
castrarem: & Hierosolymam militaturus pergerem:
bibliotheca: quam Romæ cum summo studio ac la-
bore confeceram: carere non potui. Itaq; miser ego
lecturus Tullium ieiunabam. Post nocturnum crebras
vigilias: post lachrymas quas mihi præteritorum re-
cordatio peccatorum ex inuis visceribus eruebat: Pla-
to sumebatur in manibus. Si quando in memetipsum
reuerfus prophetas legere cœpisssem: sermo horrebat
incultus. Quia cum lumen cœcis oculis nō videbam:
non oculorum culpam putabam/sed solis.

Lectio tertia.

Cum me itaq; antiquus serpens illuderet: in me-
dia ferme quadragesima medulis infusa febris
corpus meum inuasit exhaustum: & sine vlla re-
quite: quod dictu quoq; incredibile sit: sic in solacia mē-
bra depasta sunt: vt ossibus vix hærerem. Interim pa-

De sancto Hieronymo.

rabantur exequiæ: & vitalis animi calor toto frigescēte corpore in solo tantum tepenti pectusculo palpitabat cū subito raptus in spiritu ad tribunal iudicis pertrahor. Ibi tantum luminis & tantum erat ex circumstantium claritate fulgoris: vt proiectus in terram rursus aspicere non auderem. Interrogatus conditionē: christianum me esse respondi. Et ille qui præsidebat mentiris ait: Ciceronianus es nō christianus: Vbi thesaurus tuus est: ibi & cor tuum. Illico obmutui: & inter verba: nam cedi me iusserat: conscientię magis igne torquebar: illum mecum versiculum reputans: In inferno autem quis confitebitur tibi! Clamare tamen cœpi: & eiulans dicere. Miserere mei domine: miserere mei. Hęc vox inter flagella resonabat. Tandem ad præsentis genua prouoluti qui assisterant: precabantur: vt veniam tribueret adolescentiæ & errori locum poenitentię commodaret: exacturus deinde cruciatū: si gentiliū litterarum libros aliquādo legissem. Ego qui tanto constrictus articulo velle etiam maiora promittere: deum iurare cœpi & nomen eius obtestāsi dicere. Domine si vnq̃ habuero codices sæculares: vel si legero: te negaui. In hęc sacramenti verba dimissus reuertor ad superos. Mirantibus cunctis oculos aperuit tanto lachrymarum imbre perfosos: vt etiam incredulis fidem facerem ex dolore. Nec vero sopor ille inanis fuit: aut vana somnia/ quib⁹ sæpe deludimur. Teste est tribunal aīe quod iacui: iudicium teste quod timui. Ita mihi nunquam contingat in talem incidere quæstionem: liuētes habuisse me scapulas: plagas sensisse per somnium. & tanto dehinc studio diuina legisse: quanto mortalia antea nō legeram.

Lectio quarta.

De sancto Hieronymo.

INterea Hieronymus Romanæ ecclesiæ presbyterus
 Iros Damasi sacerdotis sacre bibliothecæ scrutator:
 diuinorumq; differtor voluminum dum per triē
 nium continuum charus acceptusq; a popularib; ve
 neratur: omniumq; iudicio dignus esse summo sacerdo
 tio decernitur: quidam ex clericorū monachorumq;
 ordinib; p petulantia proq; ingluuie discursantes: ad
 effugandum vrbe Hieronymū: qui vtrorumq; corū
 scribens vitia deprehenderat: insidias parauerunt. Ve
 rum enimvero ego foelicem huius fugę euentum cor
 rigentis Christi iudicio dispensatum: quā prauorum
 hominū psecutione paratum fore existimo: scilicet vt
 Romana ecclesia Petri instituta regimine omnium vete
 ris testamenti librorū Christo deo volente: & Hiero
 nymo spiritali studio defudante hebraicam quoq; ha
 beat veritatem: & quorundam gręcorum leuitas: quę
 sibi Romanos a se omnes scripturas diuinit; inspira
 tas accepisse plaudebat: eos habere quod nō habet re
 cognoscat. Igitur Hieronym; Roma egressus ad oriē
 tem tendens pfectus est ad Gregorium Nazanzenum
 Constantinopolitane vrbs episcopū: vbi ita pficere
 studuit/vt sacrarum scripturarū studiis erudiret. Sup
 plex docilisq; discipulus adiit pceptorem: cū quo Cō
 stantinopolitanam vrberē obseruabat. Hoc discipu
 latu Hieronymus pacto in Syriam perrexit.

Lectio quinta.

CUm autem in possessiōe Euagrii presbyteri mo
 raretur: Malchum monachum & aliquando cap
 tiuium reperit. Percutatusq; eum omnem ei;
 captiuitatis accepit historiam: quam postea edidit scri
 ptam. & Romanis fidelibus misit: hæc in huius histo
 rię plogo interserens. Scribere (inquit) disposui: si ta
 men vitam deus dederit: & si vituperatores mei saltem

De sancto Hieronymo.

fugientem me & clausum persequi defierit. Ad deserta
deinde loca: ad quæ olim ob agendam ibi poeniten-
tiam pperare cupierit: ita letus accinctusq; accessit: ut
volasse eum magis q̃ measse crederes. Quomodo ve-
ro per quadriennium continuo Christi potius auxili-
lio poenituerit: idem Hieronymus qui sponte tulit:
ipsi dei affuisse gratiam huiusmodi indicat. Quoties
in heremo constitutus & illa vasta solitudine quæ exus-
ta solis ardoribus horridū monachis prestat habitas-
culū: putabam me (inquit) romanis interesse delitiis.
Sedebam solis: quia amaritudine repleto eram. Hor-
rebant sacco membra deformia. Squallida cutis sitim
ethiopice carnis adduxerat. Cotidie lachrymæ: coti-
die gemitus. Et si quando repugnante somno immi-
nens nox opprimeret: nuda humo vix herentia ossa col-
lidebam. De cibis vero & potu taceo: eum etiam lan-
guentes aqua frigida utantur: & coctum aliquid acce-
pisse luxurie sit. Ille igitur ego qui ob gehennæ metū
tali me carcere damnaueram: scorpionū tantū focis &
ferarum sepe choris intereram puellarū. Pallebāt ora
ieiunij: & mens desiderijs estuabat. In frigido corpo-
re & ante hominem suū iam carne premortua sola li-
bidinū incendia pullulabant.

Lectio sexta.

Sic itaq; omni auxilio destitutus: ad Iesu facebam
pedes: rigabam lachrymis: crine tergebam &
repugnantem carnem hebdomadarum inedia
subiciebam. Non erubesco infelicitatis meæ: quin
potius plango non esse quod fuerim. Memini me
clamantem diem crebro iuxisse cum nocte: nec pri-
a pectoris cessare verberibus q̃ domino rediret impe-
rante tranquillitas. Ipsam quoq; cellulam meam qua
si cogitationū consciam ptimefcebam: & mihi iratus

De sancto Hieronymo.

& rigidus solus deserta penetraui. Sicubi concava
vallium: aspera montium: rupium prærupta cerne-
bam: me ibi in oratione miserrimæ carnis ergastulo
locabam. Et ut mihi testis est dominus post multas
lachrymas: post oculos cælo in hærentes: nonnunquam
videbar mihi agminibus angelorum interesse: & læ-
tus gaudensque cantabam. Post te in odore vnguentor-
um tuorum currimus. Quadriennio itaque dedicatae
pœnitentiæ exacto ad Bethleem oppidum Hierony-
mus remeauit: ubi prudens animal ad persepe domi-
ni sese obtulit permansurum: & bibliothecam suam/
quam summo studio ipse condiderat clausam: o-
mniumque librorum orationes quas penememoriter re-
tinebat iterum relegens: diem ieiunans ducebat ad
vesperam. Plures ad eum religiosorum quibus vitæ
fama comperta est: protinus confluxerunt. bonum
doctorem paruo adhuc sub Tugurio boni obserua-
uere discipuli. Nec multo post cellulam sibi ob disci-
pulorum suorum copiam: & propter frequentiam ad-
uentantium ad Bethlemiticam portam: quæ ad occi-
dentem conspicit: & egredientibus ad septentrionem
videtur: paruulum habitationis locellum construxit.
Iterum Hieronymus dum eximium eremitarum mo-
nachorumque humilia subterraneaque peragrans ha-
bitacula contemplatur: vitalisque eorum supplicii voce
fufcitans scribensque veritatem ponit: multaque alia li-
bellis suis epistolisque suo in monasterio cõficiens edis-
serit. Beatus Damasus Romanæ vrbis ecclesiæ elo-
quentissimus pontifex: ut ad suam idest Romanæ vr-
bis ecclesiam obfcribenda initiandaque volumina as-
siduo opere non desisteret: huiusmodi exhortatus
est. Dilectissimo filio Hieronymo Damasus. Dormi-
tantem te & longo iam tempore legentem potius quæ

De sancto Hieronymo.

scribentem: quæstionculis ad te missis excitare disposui. Non quod & legere non debeas: hoc enim veluti quotidiano cibo alitur & pinguescit oratio: sed quod lectiois fructus sit iste si scribas. Itaque quoniam e tabulario ad me remisso nullas tam te epistolas habere dixisti: exceptis iis quas in eremo aliquando dictaueras: quasque tota auditate legi atque scripsi: & vltro pollicitus es ut furtiuus nocturnum operibus aliqua si posses dictares: libenter accipio ab offerente quod rogare volueram: etiam si negasses. Neque vero ullam puro digniore disputationis nostre confabulationem fore: quam ut descripturis inter nos sermocinemur: id est ut ego interroga: tu respondeas. Quia vita nihil in hac luce puto iucundius: quo animæ pabulo omnia mella superantur. quæ dulcia (inquit propheta) gutturi meo eloquia tua super mel ori meo. Nam si idcirco (ut ait præcipue atator) homines a bestiis differimus quod loqui possumus: quia laude dignus est qui in ea re cæteros superat: in qua homines bestiis antecedunt. Accingere igitur: & mihi quæ subiecta sunt ediffere: seruans utrobique moderamen: ut nec proposita solutionem desiderent: nec epistola breuitatem. Fateor quippe tibi: quia libros quos mihi de fide Laurentii dederas ideo non libenter lego: quia & plurimę epistolę eius usque ad mille versuum spacia tenduntur: & raro de nostro dogmate disputant. quo fit ut legenti fastidium generet longitudo: & si quæ sūt breuias scholasticis magis sint apta: quam nobis demetriis & regionum situ & philosophicis disputantia. Quid sibi vult quod in genesi scriptum est. Omnis qui occiderit Cain septem vindictas soluet: Sed & si omnia fecit deus bona valde: quare ad Noe de mündis & immundis animalibus mandat: cum inmundum nihil bonum esse possit: Et in nouo testamento post visionem

De sancto Hieronymo.

quæ Petro fuerat ostensa dicitur: absit domine: quia cõ
mune & immundum nunq̃ introiuit in os meum:
vox de cœlo respondit: quod deus mandauit: tu ne cõ
mune dixeris. Cur deus loquitur ad Abraam: quod
quarta progenie filii israel de ægypto essent reuersuri:
& postea Moses scripsit quinta autem generatione vel
progenie exire filii israel de terra ægypti: Quod utiq̃
nisi exponatur: videtur esse contrarium. Cur Abraã
signum circumcisionis suscepit: Cur Isaac iustus/deo
charus non illi cui voluit sed cui noluit/deceptus er
rore/benedixit: Nunc quibus ausibus quantisue labo
ribus solus omnium romonorum Hieronymus he
braicam linguam litterasq̃ immo chaldaicã linguã
didicerit: sicut ipse perhibuit subnectendum est. Dum
essem (inquit) iuuenis & solitudinis me deserta vallaret
incentiua vitiorum ardoremq̃ naturæ ferre non pos
teram: quem cum crebris leiuniis frangerem: mens ta
men cogitationibus esuabat. Ad quem edomandũ
cuidam fratri/qui ex hebreis crediderat/me in disci
plinam dedi: vt post Quintilianũ acumina/Ciceron
is fluuium/gravitatem Frontonis/& lenitatem Pl
inii: alphabetum discerem: stridentia anhelantiaq̃ ver
ba meditarer. Quid mihi laboris assumpserim: qd
sustinuerim difficultatis: quoties desperauerim: quor
tiesq̃ cessauerim:& contentione discendi rursum inc
œperim/testis est cõscientia tam mea qui passus sum/
q̃ eorum qui mecum duxerũt vitam. Et gratias deo:
q̃ de amaro semine litterarum dulces fructus capio.
Porro librum Danielis hebraicis quidem litteris/sed
chaldaico sermone conscriptum cum Hieronymus
verteret in latinũ:hunc qui subter annexus est habuit
preceptorem. Memini me (inquit) ob intelligentiam
huius voluminis Liddeum quendam preceptorem:

De sancto Hieronymo.

qui apud hebreos peritus habebatur: non paruis re-
demisse nummis. Sed eius doctrina si aliquid profece-
rim/nescio. Hoc vñum scio/nō potuisse me interpre-
tari: nisi quod ante intellexeram. Quo vero labore su-
doreq; chaldæam linguam didicerit: idem Hierony-
mus ita scribens atq; affirmans dicit. Ego adolescēs
post Quintilianī & Tullī lectionem ac flores rhetor-
icos: cum me in linguę huius pistrinum reclussem:
& multo sudore multoq; labore cœpissē anhelātia stri-
dentiaq; verba resonare: & quasi per cryptam ambu-
lans rarum desuper lumen aspicerem: in pegi nouissi-
me in Danielelem. & tanto tedio affectus sum / vt despe-
ratione subita omnem veterem laborem voluissē
contemnere. Verum adhortante me hebreo: & illud
mihi sua lingua crebrius ingerente: labor omnia vin-
cit: qui mihi videbar sciolus inter eos / cœpi rursus
esse discipulus chaldaicus. Et vt verius fatear: vsq; in
præsentem diem magis possum sermonem chaldæū
legere vel intelligere q̄ sonare.

Lectio septima.

Christi itaq; gr̃a Hieronymus fidē adeptus: litter-
asq; gręcas ac latinas atq; hebraicas doctus: cū
itaq; hebreorū volumina q̄ in canone cōtinent
ex veteri testamento vera editione in latīnā linguā ver-
tit: eaq; oīa cōmentatus est. Danielē quoq; chaldaico
sermone locutum romano stilo descripsit. Psalteriū
delicet a Sophronio postulat⁹ Hieronym⁹ ex hebrai-
co canone latīna modulatione canendū verbū ad ver-
bum exposuit: etiā breuiter disseruit: & enchiridion
appellauit. Duos libros Salomonis explanauit. Can-
tica vero canticorū ex Origenis interpretatione: sicut &
de spū sancto ex didymi videntis in latīnam linguam
transulit. Matthēi n̄hilomin⁹ euangelīū ex hebreo

De sancto Hieronymo.

quodq; compendiosa potius q; fastidiosa explanatio
ne studiosis lectoribus interpretatur est. Sexdecim namq;
prophetarum volumina vel vaticinio a nullo quandoq;
romanorum vel meminisse vel scribere inchoasse re-
perta differuit solus/ & sexaginta quatuor libris editis
cometatus est. Plerasq; preterea Pauli epistolas & Ioan-
nis reuelationem differuit. Inter has itaq; numerosas
operis sui paginas vniuersas prefationib; prenotatas:
quinq; centum & triginta virorum illustrium ecclesia
flicos scriptores a passione christi usq; ad quartum de-
cimum Theodosii imperatoris annum in ordine dis-
gessit. Omnesq; qui de scripturis sanctis memorie ali-
quid tradiderunt: breuiter exposuit. Verum etiam &
contra Celsum. Porphyrium & Iulianum. Augustum
rabidos aduersus christum canes: & contra ecclesie in-
sectatores/ vel eos qui putant ecclesiam nullos philoso-
phos eloquentes habuisse doctores / magno sudauit
ingenio/ vt sciant quanti & quales viri eam fundauerint
extruxerint: adornauerint: & desinant fidem nostram
rustice simplicitatis arguere: suamq; potius imperitia
recognoscere. Innumeris preterea libris apostolorum
prophetarumq; constructionib;. Et post pauca. Nunc
quoq; mysterium iniquitatis operatur: & garrat vnus-
quisq; quod sentit. Ego solus sum qui cum totorum glo-
ria mordeor. Tanta deniq; lassitudine fatigatus est: vt
etiam in strato suo faciens funiculo trabe suspensus: super
nisiq; manibus apprehenso erigeretur vt scilicet offi-
cium monasterii prout poterat exhiberet. Transcunt
in squalore corporis vocisq; tenuitate dies plurimi.

Lectio octaua.

Denique Hieronymus in librorum abundantia
fultus: dictis suis sancto spiritu dedicat; immo-
bilem catholice turrim ecclesie contra perfido-

De sancto Hieronymo.

rum facula consumauit. Nam contra Heluidium con
 itaq; Pelagium & aduersus Iouinianum euidentissima
 volumina catholicæq; correctione roborata: magno
 scripta acumina laxauit. Ad iuris quoq; consultum sin
 gularem tonantemq; edidit librum. Plerasq; eremi
 tarum patrumq; vitas insigniū veracissimo eloquio
 texuit historis. De mansionibus quoq; israelitici po
 puli scripsit librum vnum. Nam de frugi & luxurio
 so filio exposuit euangelicam historiam ita consolato
 ris assertionibus declaratam: vt vnica fore arbitretur.
 Pluribus quippe ait qui me dicunt hoc opus inflam
 matum inuidiæ fascibus scribere: breuiter respon
 debo. nūquā me hæreticis pepercisse: sed omni egisse
 studio vt hostes ecclesiæ mei quoq; fierent. Pergunt
 itaq; ad visitandum consolandumq; Hieronymū dū
 in labore esset: iidem catholici seniores. Ad beatum
 quoq; Augustinum episcopum secum quidem an
 mo in ecclesia catholica cooperātem: corpore autem
 in Africā residentem/ sic inter cetera scripsit. Nostra
 habuimus tempora: & cucurrimus quantum potui
 mus. Nunc autem te currente & longa spacia transmi
 tente nobis debetur ociū. Igitur Hieronymus que
 christo deo adolescens vouerat: hæc profecto eidem
 tam corpore obtulit: vitam suam cautam: placabilem
 vnicam: in eremo pœnitentiā bethleemitico. Libris
 præterea suis per sex & quinquaginta annos sine vllō
 ocio apud bethleemíticos totum repleuit orbem
 spiritali opere irreprensibiliter consumatis. Octauo
 & octogesimo ætatis suæ anno: in domino requieuit.
 Bethleem eum alma tenet iterum venturo domino of
 ferendum. Dormiuit autem beatus Hieronymus an
 no imperii Theodosii iunioris duodecimo. Omnes
 autem anni vitæ eius sic colliguntur. Ordinatus est

Heluidius.
 Pelagius.
 Iouinians

Augustinus

De sancto Hieronymo.

rome p̄byter vicesimo nono sui anno. Annis vlginti
tribus vixit apud bethleem: vixit in proposito suo an
nis quinquaginta & mensibus sex. Omne vitæ suæ
tēpus impleuit annis octoginta octo & mensibus sex.
Auxiliante domino nostro iesu christo: qui viuit & re
gnat per omnia secula seculorum. Amen.

Lectio nona.

Contigit autem huiuscemodi miraculū in mo
nasterio sancti Hieronymi fieri. Quadam nāq;
die ingens Leo cœnobii claustra subito ingres
sus est claudicans quarto suspenso pede. Quo utiq; fra
tres viso perterriti nonnulli in fugā sunt conuersi. San
ctus vero Hieronymus veluti aduentantis hospiti in
trepidus leonis aduentui obuiāuit. Qui videlicet dum
sibi pariter p̄p̄inquassent: & quia loquū leo (vt sue na
turæ est) minime poterat: vt cunq; potuit p̄dicto pa
tri læsi quam habebat pedis obtulit plantam. Voca
tis tunc fratribus p̄cepit vt diligenter læsum ablue
rent pedem: inquirētes cur ita claudicās iret. Quod
dum factum studiose fuisset: vulneratam a sentibus in
uenerunt plantam leonis. Qui igitur cum alimento
diligenter adhibita cura de læsionis ictu conualuit illi
co. Omni ergo beluinæ feritatis deposita rabie cœ
pit inter eos vltro citroq; quasi domesticum tranquil
lumq; animal pariter cōmorari. Hoc etenim cogni
to beatus Hieronymus sic fratribus ait. Eia fratres
studiose adinuicem rogo perpendite: quid huic leoni
operis congrui nostræ vtilitati addamus: quatenus
ab eo leniter perficiatur: quia certe credo non tantum
pro sui pedis salute huc illum misit dominus: qui ei me
deri sine nobis potuerit: quanto vt nobis suæ visita
tionis demonstraret indicio: per hunc nostrę necessi
tati mirabiliter se velle ferre iuuamen. Tunc fratres hu

De sancto Hieronymo.

militer concorditerq; dedere consilium: vt asinus eor-
 rum qui ligna solebat adducere leonis in iungeretur
 solertia: vt eum subsequens duceret ad pastum: redu-
 ceretq; remeans domum pariterq; ab alijs bestiis de-
 fenderet. Quod factum est. Nam cum asinus solitu
 perficeret opus: consuetis horis semper cum eo do-
 mum redibat: & in pascuis vbicq; defensor ei tutissi-
 mus erat. Cum igitur hoc longo tempore fecissent:
 contigit quadam die leonem in pascuis cu asino gra-
 ui somno opprimit: & per eandem viam negotiato-
 res gradiebantur olei emendi causa in egyptum. Qui
 videntes asinum pascentem: dum neminem adesse
 vidissent custodem / iniqua surrepente cupiditate ra-
 pientes secum duxerunt. Expergiscens itaq; leo non
 inuenit socium & anxius rugiendo aliqua parte diei
 huc illucq; ibat quem perdiderat querere. Sed cum
 omnis inueniendi asini spes fuisset ablata: monaste-
 ri ianua veniens perstruit: & conscius culpæ non au-
 debat ingredi: quo prius cum asello solebat. Quem
 beatus Hieronymus vna cum fratribus absq; asino
 videns ad cellæ fores morari: & quia non solita hora
 fuerat reuersus: instante fame necessitateq; compul-
 sum putauerunt eum occidisse animal suum: nolens
 tesq; ei annonam tribuere consuetam dicebant. Vade
 & reliquum asini quod tibi remansit mande: tuamq;
 ingluuiem reple. Nesciebant tamen si ipse asinu pere-
 misset. Et exeuntes ad pascua longe lateq; peragrarunt:
 ut quoddam mortis illius potuissent reperire indicium.
 qui nullum interemptionis illius signum inuenientes
 redeuntes studuerunt hoc nūciare beato hieronymo.
 qui audito monuit fratres licet damnū asini sustinuis-
 sent: leonem tamen ne abicerent: sed vt ei prebentes
 alimoniam incidetesq; ligna in nemore ea illi vice asini

De sancto Hieronymo:

innecterent/ut ad monasterium trahendo deferret. Et ita fecerunt. Cūq; sibi opus iniunctum perageret: expleto quadam die opere/exiens ad campū hac illacq; discurrens: vidit procul venientes contra se homines cum onustis camelis: quos p̄cedēs asinus veniebat: & pedetēm obuiauit. Tunc dēum illis propinquātib; leo cognito asino rugiens cum ingenti strepitu irruit: in eos/neminem tamen eorum ledens maximū terrorem illis incussit. Qui statim omnib; relictis: dementesq; ut digni fuerant effecti in fugā conuersi sūt. Quibus videlicet fugientibus/terribiliter rugiens leo percutiebat cauda terram fortiter: perterritosq; camelos sicut erant onusti ante se ad cellam ire coegit. In solitam ergo rem fratres videntes quod p̄cedēs asinus sarcinatos camelos & subsequens leo eorum terga pariter veniret: mox modeste nūciauere beato Hieronymo. Qui statim foras egrediens dixit. Hospitibus nostris idē camelis vel asino auferētes onera leuigate: pedesq; abluite: escas p̄beant: expectantes quid in facto suo nobis voluerint demonstrare. quo facto cōp̄it leo ut dudum gratulabūdu; huc atq; illuc p̄ claustra monasterii singulorum se fratrum vestigiis sternere: & quasi de perpetrata: quam non fecerat: culpa alludēs veniā postulare. Quo viso fratres p̄nientiam agebant: qđ ei crudelitatis intulissent crimen. At beatus hieronymus p̄scis futurorum iussit necessaria p̄parare futuris hospitibus. Fratribus vero p̄parantibus quæ iussa sunt: subito venit nūcius qui diceret ante monasterii fores hospites adesse: qui cenobii patrem vellēt videre. Hoc pater sanctus audito: eos ad se ingredi iussit. Qui: quū vocati erubescendo tamen introibant: visosq; beato hieronymo cius se prostrauere vestigiis p̄ culpa veniā postulantes. quos ille clementer eleuās

De sancto Martino.

admonuit vt suis cum gratiarum actione rebus vtētes
alienas res tangere non vsurparent: & p̄cepit vt reser-
cerentur/receptisq; camelis abirent. At illi dixerunt.
Obsecramus te pater vt ad ecclesiæ lumen necessitatē
q; fratrum dimidium liquoris olei quod attulerūt ca-
meli suscipi iubeas. Tunc nolente sancto viro hoc face-
re/quippe qui aliorum necessitatem subleuare solebat
illi dicebāt. Neq; hic cibum: neq; quæ nostra sunt ac-
cipiemus/nisi quod poposcimus fieri iusseris: & deins-
ceps omni anno pollicemur vobis olei mensuram in
hoc esse daturos. Sicq; constrictus beatus Hieronymus
eorū p̄cib; : q̄ rogauerūt impleri p̄cipit. At illi sup̄to
cibo benedictione cum camelis accepta: exultantes
gratulantesq; ad p̄pria remearunt. Hæc autē bethleē
acta/& ab incolis loci illius hætenus asserēdo narrant̄.

¶ In natale dñi Martini Episcopi.

Lectio prima.

Gitur Martinus Sabatiæ pannor-
norum oppido oriundus fuit: sed
intra Italiam Ticini alius est parē-
tibus secundum seculi dignitatem
non infinis gentilibus: tamen pa-
ter eius miles primum: post tribus
nus militū fuit. Ipse armatam mi-

Ticinum q̄
nūc papia.

liciā in adolescētia secutus inter scalares alas sub Rege
Constantino/deinde sub iuliano cæsare militauit: non
tamen sponte/quia a primis fere annis diuinam potius
seruitutem sacra illustris pueri inspirauit infantia. Nā
cum esset decem annorum inuitis parentibus ad ec-
clesiam confugit: seq; cathecumenum fieri postulauit.
Mox mirū in modū totus in dei opere conuersus cū
esset annorū duodecim eremum cōcupiuit/ fecissetq;
votis/ si q̄tatis infirmitas non obstitisset. animus tñ eius

De sancto Martino.

aut circa monasteria/aut circa ecclesiam semper intentus meditabatur adhuc in ætate puerili: quod postea deuotus impleuit: sed cum iam edictum esset a regibus vt veteranorum filii ad militiam scriberentur: prode te patre/qui scelicibus eius actibus inuidebat/ cū esset annorum duodecim: raptus & catenatus sacramentis militaribus implicatus est: vno deniq; tantum seruo comite contentus. Cui tamen versa vice dominus seruebat: adeo vt plerumq; ei & calciamenta detraheret: & ipse detergeret: cibumq; vna caperēt/hic autem sepius ministrabat. Triennium fere ante baptismum in armis fuit: integer tamen ab istis vitiis quibus illud hominum genus implicari solet/multa illi circa cōmilitiones benignitas: mira charitas: patetia vero atq; humilitas vltra humanum modum.

Lectio secunda.

NAm frugalitatem in eo non est necesse laudari: qua ita vtiis est: vt iam illo tempore non miles sed monachus putaretur: quibus rebus ita sibi omnes cōmilitiones suos deuinxerat: vt eum miro affectu venerarentur: necdum tamen regeneratus in christo agebat iam quendam bonis operibus baptismatis candidatum: assistere scilicet laborantibus: opē ferre miseris: alere egenos: vestire nudos. Nihil sibi ex militiæ stipendiis præter quotidianum victum reservabat. iam tunc euangelii non surdus auditor de crastino non cogitabat. Quodam itaq; tempore cū iam præter arma & simplicem militiæ vestem haberet/ media hyeme que solito asperior ihorruerat: adeo vt plerumq; vis alboris extingueret: obuium habet in porta Ambianensium ciuitatis pauperem nudū: qui cum præteruntes vti sui misererentur oraret: omnesq; miserum præterirēt/ intellexit vir deo plenus sibi illū

De sancto Martino.

misericordiam aliis non præstantibus reservari. Quid tamen ageret: qui nihil præter chlamydem, qua indutus erat: habebat: iam enim reliqua in opus simile cōsumperat: arrepto itaq; gladio quo accinctus erat: mediam diuidit: parteq; eius pauperi tribuit: reliqua rursus induitur.

Lectio tertia.

INterea de circumstantibus coeperunt ridere nonnulli: quia de formis esset: & truncatus habitu videretur: multi tamen quibus erat mens sanior altius gemere coeperunt quod nihil simile fecissent: qui utiq; plus habentes vestire pauperem sine sua nuditate potuissent. Nocte igitur insecuta cum se sopori dedisset: vidit christum chlamydis suæ: qua texerat pauperem parte vestitum. Intueri diligentissime dominum: vestemq; quam dederat pauperi videbatur agnoscere. Mox ad angelorum circumstantium multitudinem audit iesum clara voce dicentem. Martinus adhuc catholicus hac me veste contextit. Vere memor dominus dictorum suorum: qui ante prædixerat. Quando fecistis vni ex minimis istis: mihi fecistis. Se in pauperem professus est fuisse vestitum. Et ad confirmandum tam boni operis testimonium in eodem se habuit: quem pauper acceperat: est dignatus ostendere: quo viso vir beatissimus non in gloriam elatus est humanam: sed bonitatem dei in suo opere cognoscens: cum esset quoq; annorum decem & octo ad baptismum conuolauit. Nec tamen statim militiæ renunciavit: tribuni sui precibus euictus: cui cōtubernium familiare præstabat. Etenim transacto tribunatus sui tempore renunciaturum se sæculo pollicebatur. Qua Martinus expectatione suspensus per biennium fere postea quā baptismum est cōsecutus solo licet nomine militauit. Interea irruentibus intra gallias barbaris

De sancto Martino:

Iulianus cæsar coacto in vnum exercitū apud Vagiōnem ciuitatem donatiū cœpit erogare militibus: & vt est consuetudinis: singuli recitabant: donec ad Martinum ventum est.

Lectio quarta.

TVnc vero opportunum tempus estimans: quopeteret remissionē: neq; enim integrū sibi fore arbitrabatur/ si donatiū nō militaturus acciperet: haften⁹ (inquit ad Cæsarem) militaui tibi: pate re nunc vt milite deo. Donatiū tuū pugnaturus accipiat: christi enim ego miles sum/ pugnare mihi nō lice t. Tunc vero aduersus hanc vocē tyrānus infremuit dicens eum metu pugne/ quē postero die erat futura: non religionis gratia declinare militiā. Ad hæc martinus intrepidus immo illato sibi terrore constantior/ si hoc inquit ignauic ascribitur non fidei/ crastina die ante aciem inermis astabo: & nomine domini nostri Iesu christi signo crucis non clypeo protectus/ aut galea circumdatus hostium cunctos penetrabo securus. Res trudi ergo in custodia iubetur facturus fidem dictis: vt inermis barbaris obisceretur. Alia die hostes legatos pro pace miserunt sua omnia seq; donātes. Vnde quis dubitet hanc vere beatī martini fuisse victoriā: cui præstitum ne sit inermis ad preliū mitteretur. Et quāuis plus dñs seruare militem suum / licet inter hostiū gladios & tela potuisset/ tamen ne aliorum moribus sancti violarentur obtutus/ exemit pugnæ necessitatē. nam quam aliam Christus pro milite suo debuit præstare victoriā: quam vt subactis sine sanguine hostibus nemo moreretur.

Lectio quinta.

EXinde relicta militiā sanctum Hilariū pictauiae ciuitatis episcopū/ cuius tunc in dei rebus specta

De sancto Martino.

ta & cognita fides habebatur: expeditus aliquamdiu apud eum commemoratus est. Tentauit autē eū idē Hilarius imposito diaconatus officio sibi eum artius implicari: & ministerio vinciri diuino: sed cum sc̃pissime resistisset indignum se esse vociferans: intellexit vir sanctus altioris ingenii vno eum modo posse constringi si id ei officium imponeret: in quo quidam locus iniuriæ videbatur. itaq; exorcismū eū esse precepit. Quā ille ordinationem ne despexisset tanq̃ humiliorem videretur: non repudiavit: neq; multo post admonitus per soporem vt patriam parentesq; quos adhuc gentilitas detinebat: religiosa sollicitudine visicaret: & ex voluntate sancti Hilarii profectus est: multis ab eo astrictus precibus & lachrymis vt rediret. moestus vt ferūt peregrinationem illam ingressus est / contestatus fratribus multa se aduersa passurum: quod postea rei probauit euentus. Ac primum inter alpes deuia secutus incidit in latrones: cumq; vnus audacior securim leua in caput eius librasset / ictum ferientis dextera sustinuit / alter vinctis post tergum manibus vni obseruandus & expoliandus traditur. Qui cum eū ad remotiora duxisset: percontari ab eo coepit quisnam esset: respondit christianum se esse. Quærebat etiam ab eo / an timeret: tum vero constantissime profitebatur nunq̃ se tā securum fuisse: quia sciret misericordiam domini maxime in tentationibus affuturā: sed magis illi dolere: qui christi misericordia domini maxia vt pote latrociniā exercens esset indignus / ingressusq; euangelicā disputationem verba dei latroni prædicabat. Quid longius moror? Latro credidit / persecutusq; Martinū refert orans vt pro se dominum præcaretur: idemq; postea religiosam agere vitam visus est: adeo ad hæc quæ supra retulimus ex ipso auditu dicantur.

De sancto Martino

Lectio sexta.

Igitur Martinus exinde progressus cum mediolanum preterisset: diabolus tunc humana specie assumpta se ei obuiam tulit: quo tenderet quærens. Cumq; ita a Martino responsum accepisset: se quo dominus vocaret tendere/ait ad eum: quocunq; ieris: vñ quocunq; ire tentaueris diabolus tibi aduersabitur. Tunc ei Martinus prophetica voce respondit dicens. Dominus mihi adiutor est: & non timebo quid faciat mihi homo. statimq; in conspectu eius inimicus euasit. itaq; vt animo ac mente conceperat: matrem agentilitatis absoluit errore: patre in malis perseverante plures suo saluauit exemplo. Deinde cum hæresis Arriana per totum orbem & maxime intra illyricum pullulasset. cum aduersus perfidiam sacerdotum solus pene acerrime pugnasset: multis supplicis est affectus. Nam & publice virgis cæsus est: & ad extremum de ciuitate exire compulsus italiam repetens eum intra gallias quoq; discessu sancti Hilarii episcopi: quem ad exilium hæreticorum iussu turbatam sanctam ecclesiam comperisset mediolanum sibi monasterium statuit. ibi quoq; eum audentius autor & princeps Arrianorum grauiter infecutus est: multisq; affectum iniuriis de ciuitate extirpauit: cedendum itaq; temporis ratus ad insulam cui gallinaria nomē est: secessit cum comite quodam presbytero magnarum virtutum viro. Hic aliquandiu radicib; vixit herbarum. Quo tempore elleborum venenatum vt ferunt cibo sumpsit. Sed cum venenum in se quassans vicinam iam mortem sensisset: imminens periculum oratione depulit: statimq; omnis dolor nec multo post sanctum Hilarium comperisset regis præsentia potestatem indutam fuisse redeundi romam: ei tentauit occurrere:

De sancto Martino.

profectusq; ab urbe est. Sed cum iam Hilarius preterisset: ipse eum vestigis persecutus est. Cunctq; ab eodem gratissime fuisset exceptus: haud lōge sibi ab oppido monasterium collocavit.

Lectio septima.

Quo tempore se ei quidam cathecuminus iunxit cupiens sanctissimi viri institui disciplinis: pauciq; interpositis diebus correptus in febrem laborabat: tunc Martinus discesserat. Et cum per triduum defuisset egressus: exanime corpus inuenit: ita subita mors fuerat: vt absq; baptismo humanis rebus excederet: corpus in medio positum iustis incontinentium frequentabatur officio. Tunc Martinus flens & ciulans orauit: tunc vero tota spiritum sanctū mente concipiens egredi cellula: in qua corpus facebat cunctos iubet. Ac foribus obseruatis super exanimata defuncti membra prosternitur: & cum aliquā diu orasset: sedit per spiritum domini ad esse virtutem. Ereptus paululum: & in defuncti ora defixus orationis suæ ac misericordiæ domini intrepidus expectabateuentum. Vixq; duarum fere horarum spacium inceserat: videt defunctum paulatim membris omnibus cōmoueri: & laxatis in vsum videndi palpitare luminibus. Tunc vero magna ad dominum voce conuersus gratias agens cellulā clamore cōpleuerat. Quo audito: qui pro foribus assiterant statim irruunt: miserū spectaculū cū videbāt viuere: quē mortuū reliquissent: ita redditus vitæ est: statim baptismum consecutus pluresq; postea vixit annos. Prīmū apud nos Martinus virtus vel materia vel testimoniū fuit: ita tamē referebat solitus se ē corpore exutum: ad tribunal iudicis ductum: deputatumq; obscuris & vulgarib; locis tristem excepisse sententiam. Tūc per duos angelos se

t iiii

De sancto Martino.

iussu reducti: & Martino reditum vitæq; pristinae res-
titutum. Ab hoc opere primo beati viri nomen inni-
tuit: vt qui sanctus iam ab omnibus habebatur / po-
tens etiam & vere apostolicus haberetur.

Lectio octaua.

IN tēporibus illis beatissimus Martinus obitū suū
longe ante præsciens dissolutionē suī corporis im-
minere perleuit. interea causa extitit qua Cōdatens-
sem diocesim visitaret. Nā clericis inter se ecclesię illi-
discordantibus pacē cupiens reformare: licet finē die-
rum suorū non ignoraret: proficisci tamē ob istiusmo-
di causam non recusauit: bonam hanc virtutum cōsu-
matōnem estimans: si pacem ecclesię redditam reli-
quisset. Aliquandiu ergo in vico illo vel in ecclesia illa
ad quam erat cōmoratus / pacē inter clericos restituit.
Cumq; iam regredi ad monasterium cogitaret: viri-
bus corporis cœpit repente destitui: conuocatisq; dis-
cipulis indicat se iam resolui. Tūc vero mœror & lū-
ctus omnium vox plangentium: cur nos pater dese-
ris: aut cui nos desolatos relinquis: inuadent enim gre-
gem tuum lupi rapaces. quis se pro nostris mortibus
percussio pastore: athletam fortissimus apponet: sci-
mus quidem desiderare te christum: sed salua sunt tibi
tua præmia: nec dilata minuentur: nostri potius mise-
rere/quos deseris. Tunc ille motus his fletibus / (vt to-
tus semper in domino misericordiæ visceribus af-
fluebat) lachrymassē perhibetur / conuersus ad do-
minum / hoc tantum flebili voce respondit. Domine
si adhuc populo tuo sum necessarius / nō recuso labo-
rem: fiat voluntas tua.

Lectio nona.

NEc mirum q̄ inter spem amoremq; positus du-
bitauit pene / quod mallet eligere / q̄a nec hos

De sancto Martino.

deferere/nec diutius a christo volebat separari:nihil ta-
men in voto suo ponens aut voluntati relinquens: to-
tum domini arbitrio potestatiq; committens his pau-
cissimis verbis dicere visus est. Grauis quidem est do-
mine in isto mortali corpore pugna militie.etiam fa-
tis est quod hucusq; te iuuante certavi: sed si adhuc in
eodem opere pro castris tuorum stare me precipis/nō
recuso laborem:nec fatiscentem causabor etatem:mo-
nita tua te duce deuotō implebo:sed signis tuis quoad-
visq; iusseris militabo: & quāuis optata fuit senī messio
post laborem:est tamē animus victor annorum & ne-
scius cedere senectuti:ac si iam parcis etati: bonum est
mihi domine facere voluntatem tuam.Hos vero pro-
quibus timeo ipse custodi. O virum ineffabilem nec
labore victum nec morte vincendum qui in nullam se-
partem prouior inclinauerit.Itaq; cū iam per aliquot
dies sex februum teneretur:non tamen a dei opere ces-
sabat:pernoctans in orationibus & vigiliis fatiscentes
artus spiritui seruire cogebat nobili ille strato sub cili-
cio recumbēs. & cum a discipulis rogaretur / vt saltē
vilita sibi vellet stramenta supponi:non decet (inquit)
filioli christianum nisi in cilio & cinere mori.Ego si
aliud vobis exemplum reliquero ipse peccavi.Et ocu-
lis ac manibus in cœlum semper intentus inuictū ab
oratione spiritum nō relaxabat. Et cum iam a presby-
teris qui tunc ad eum confluxerant/rogaretur vt fati-
gatum corpusculum lateris mutatione reuolueret:sin-
te (inquit) sinite me fratres cœlum potius aspicere q̃
terram/vt suo iam itinere ad dominum deum spiritus
dirigatur.Hec locutus diabolum vidit prope ad stare:
& ait. Quid hic stas cruenta bestia: nihil in me fumes-
tum reperies.Abrae me sinus suscipiet. Cum hac er-
go voce fatigatum diuinis operibus spiritū cœlo red

De sancto Martino.

didit. testatq; sunt nobis qui affuerūt iā exanimi corporis glorificati hominis vidisse se gloriam: vultus luce clarior retinebat/ cum membra cætera nec tenuis quidem macula fuscaret: quod in aliis etiam accidere solet. In illo vero modo artubus non pudendis: quasi septemnis quodammodo puerili gratia videbatur. Quis isto cilicio testum: quis cineribus inuolutum crederet? Ita vitro purior/ lacte candidior in quadam futuræ resurrectionis gloria & natura demutatæ carnis ostensus est.

¶ In natale sancti Bricii episcopi.

LECTIO prima.

Gitur post excessum beati Martini Turonicæ ciuitatis episcopi summi & incomparabilis viri: de cuius virtutibus magna apud nos volumina retinent: sancto Bricius ad episcopatum successit. At vero Bricius cum esset primæuæ ætatis iuuenis: sancto Martino adhuc viuente in corpore multas ferebat insidias pro eo quod eodem tempore facile sequeretur. Quasdam tamen die dum quidam infirmus medicinam expeteret: Bricium adhuc diaconum in platea conuenit. Cui simpliciter ait. Ecce ego præstolor beatū virum: nescio ubi sit: vel quid operis agat. Cui Bricius dixit. Si (inquit) delirum illum quæris: prospice eminus: ecce cælum solito more sicut amens respicit. Cumq; pauper ille occurso reddito: quod petierat impetrasset: Bricium diaconum vir beatus alloquitur. En ego Brici delir? tibi videor? Cumq; ille confusus hæc audiens dixisset se denegaret: ait sanctus Martinus. Nōne (inquit) aures meæ ad os tuum erant: cum hæc eminus loquebaris? Amen dico tibi: quia obtinui apud deum/ vt post me ad pontificatū honorem accederes:

De sancto Bricio.

sed noueris te in episcopatu multa aduersa passurū.

Lectio secunda.

Bricius vero hæcaudienti irridebat eum dicens. Nonne verum dixi istum delira verba proferre? Sed & presbyteri honore preclitus sæpius beati Martinum conuitiis lacecessit. Adeptus ergo consensientibus ciuibz beatus Bricius pontificatus officium orationi vacabat. Quamquam enim esset superbus & vanus: castus tamen habebatur in corpore. Tricesimo autem ordinationis sue anno oritur contra eum lamentabile crimen. Nam quædam mulier: ad quam cubicularii eius vestimenta deferrebant / ad abluendum quæ sub specie religionis erat veste mutata / concepit et peperit. Quæ de re surrexit omnis populus Turonorum in iram: & totum crimen super episcopum ingerunt volentes eum vnanimiter lapidare aiebant enim diu pietas sancti Martini tuam celauit luxuriam. Nec nos diutius deus sinet manus tuas indignas osculando pollui. Illo quoque e contrario viriliter hæc negante: afferre (inquit) infantem ad me. Cumque oblatum fuisset infans triginta dies ab ortu habens: ait ad eum Bricius episcopus. Adiuro te per Iesum filium dei omnis potentis / vt si ego te generauim coram cunctis edicas. At ille infans dixit sancto Bricio episcopo. Non es tu (inquit) pater meus.

Lectio tertia.

Populis autem rogantibus / vt quis esset pater eius interrogaret: ait ad eos sanctus Bricius episcopus. Non est hoc meum. quod ad me pertinuit sollicitus fui: vobis si aliquid suppetit: per vos requirite. Tunc illi magicis artibus factum asseuerantes insurgunt contra eum in vna conspiratione: trahentesque sanctum bricium episcopum dicebant. Non diutius nobis falso

De sancto Bricio.

pastoris nomine dominaberis. Sanctus tamen Bricius episcopus ad satisfaciendum adhuc populo prunas ardentes in birro suo posuit: & ad se stringēs vīq; ad sanctum Martini sepulchrum prunas detulit ardentes: vestimentumq; eius inustum apparuit: illo quoq; sic prosequente: sic inquit. Sicut istud vestimētum ab his ignibus videtis illesum: ita & corpus meū a tactu mulieris scitote impollutum. Illis vero non credentibus: sed contradicentibus sanctus Bricius trahitur: calumniatur: efficitur ut sermo sancti Martini impleretur: No ueris te in episcopatu multa aduersa passurum: quo eiccto Iustinianum in episcopatu cōstituerunt. Deniq; Bricius Romę vrbis papam expetit flens & esulans atq; dicens. Merito hec patior: quia peccaui in sanctū dei: & eum delirum & amentem vocaui: cuius videns virtutes nō credidi: post cuius abscessum Turonici sacerdoti suo dicunt. Vade post eum: & exerce negotium tuum: quia eum si persecutus non fueris: ad nostrum omnium contemptum humiliaberis.

LECTIO quarta.

Iustinianus vero egressus Turonicis Vercellas Italice ciuitatem aggressus iudicio dei percussus obiit peregrinus. Turonici eius audientes obitum: & in sua malicia pdurantes Armenitum in ei9 loco constituerunt. At Bricius episcopus Romam veniens cūcta quę pertulerat: papę refert. Qui ad sedem apostolicā residens plerumq; missam solennem celebrauit: ibi quicquid in sanctum dei deliquerat desuens. Septimo igitur regressus anno Roma: cum autoritate papę illius Turonis redire disponit. Veniens ad vicum sanctus Bricius episcopus: cui nomen est laudatio: septimo ab vrbe milliario mansionem accepit. Armenit9 vero febre corripitur: media autem nocte spiritu exha

De sancto Brício.

lauit: quod protinus Brício episcopo per visum reuelatum est. Quia it illis. Surgite velocius ad tumultuandum fratrem nostrum Turonicum pontificem occurramus. Cumque illi venientes per portam ciuitatis ingrederentur: ecce statim per aliam portam mortuum efferebant: quo sepulto sanctus Bricius episcopus in cathedram suam ingressus septem postea feliciter vixit annos. Cui post quadragesimum septimum annum episcopatus defuncto sanctus Eustochius successit: vir magnifice sanctitatis prestante domino nostro Iesu Christo: cui est honor & gloria laus & imperium una cum patre & spiritu sancto in secula seculorum. Amen.

Lectio quinta.

IN Martino illud mirabile: quod non solum hoc quod supra retulimus: sed multa huiusmodi quoties accidisset longe ante prouidebat: aut sibi mutantia fratribus indicabat. Frequenter autem diabolus dum male nocendi artibus sanctum virum conatur illudere: visibilem se ei & formis diuersis ingerebat. Nam interdum ut Iouis personam: plerumque Mercurii: presepetam Veneris ac Minerue transfiguratum se eius vultibus offerebat. Aduersus quem semper interritus signo crucis & orationis auxilio protegebatur. Audiebatur plerumque conuitia: quibus illum turba demonum peruis vocibus increpabat: sed omnia falsa & vana cognoscens non mouebatur abiectis. Testabantur etiam aliqui ex fratribus audisse se demonem proteruis Martinum vocibus increpantem: cur intra monasterium aliquos ex fratribus quod olim baptismum diuersis erroribus perdidissent: conuersos post recepisse exponentes crimina singulorum.

Lectio sexta.

Martinum diabolo repugnantem respondisse. consistenter antiqua delicta melioris vite conuer

De sancto Bricio.

fatatione purgari: & misericordia absoluēdos esse a peccatis qui peccare desierint. Et contradicente diabolo non pertinere ad veniam crīminosos: & semel lapsis nullam a domino præstari posse clemētiam. Tunc in hac voce fertur exclamasse Martinus. Si tu ipse miserebilis ad omnium infestationē desisteres / vt te factorū tuorum: vel in hoc tempore cum dies iudicii in proximō est pœniteret: ego tibi vere confisus in domino misericordiam pollicerer. O q̄ sancta de dei pietas te præsumptio: in qua & si auctoritatem præstare non potuit: affectum tamen ostendit. Et quia de diabolo eiusdemq; artibus sermo exortus: non ab re videtur: licet extrinsecus deferre: quod gestum est: quia & quædam in eo Martini virtutum potior est: & res digna miraculo: recte memoriæ mandabitur in exemplo cauēdi si quid deinceps cuiuspiam tale contigerit.

¶ Passio sancti Saturnini.

Lectio primo.

I eorum virorū beatissimas passiones debita veneramur admiratione: quos procul a sedibus nostris nō tā remotarum immensitate terrarum: verumetiam marinorum fluctuum interpositione discretos famæ deferrentis officio & audiuiimus & credimus foelici martyrio consecratos. Atq; illos dies: quibus in dominici nominis confessione luctantes: beato quoq; obitu regnis cœlestibus renascētes eiusdem domini: cuius in decertatiōe viribus adiuuantur: post victoriam munere iucundo coronātur: vigiliis / hymnis / sacramentis etiam solennibus honoramus / vt eorum patrociniā atq; suffragia in conspectu domini orando quæramus & honorare mercamur. **Quæ est**

De facto Saturnino.

godiem istum sollemnitate venerabimur: Quibꝫ gau
diis excolemus: in quo vir beatissimus Saturninus
episcopus Tolosane ciuitatis & martyr in eadem ci
uitate geminatam coronam deo teste promeruit / &
de sacerdotii dignitate & de honore martyrii / vt que
iam venerabilem vita fecerat: etiam passio consecras
ret.

Lectio secunda.

TEmpore illo quo post corporeum saluatoris ad
uentum exortus in tenebris sol ipse iusticie &
splendor fidei illuminare occidẽtalem plagam
coeperat: cum sensim atqꝫ gradatim in omnem ter
ram euangeliorum sonitus exiuit: tardoqꝫ processu
in regionibus nostris apostolorum prædicatio co
ruscavit: cum rare in aliquibus ciuitatibus ecclesiæ
paucorum christianorum deuotione confurgerent:
& crebra miserabili errore gentilium nidoribus foetis
dis in omnibus locis templa fumerent. Ante annos
fatis plurimos: idest sub Decio & Græco consulibus:
sicut fidei relatiõe retinetur primum & summum To
losana ciuitas sanctum Saturninum coeperat habere
sacerdotem. Cuius fidei atqꝫ virtute eorum: qui in vr
be eadem colebantur: coeperunt dæmonum come
menta nudari: artes detegi. vaticinia cessare: fallaxqꝫ
illorum potentia christianorum fide crescente decre
cere. Cumqꝫ itaqꝫ supradicto antistite ad ecclesiam eo
tempore paruulam iuxta capitolium quod inter dor
mum suam & domum deierat: mediũ crebrum iter
esset: ac reditus sancti viri præsentiam sustinere pcax
dæmonum turba non potuit: & vt erant muta simu
lachra nudis obumbrata phantasiis ad sacrilega ob
sequia & solita consulentium vota coeperunt in silen
tium permanere.

Lectio tertia.

De sancto Saturnino.

TVnc cuncti profanae superstitionis ministri subita rei nouitate promoti coeperunt inter se quere re inuicem unde i numina sua repente venisset tantis temporibus inusitata taciturnitas: quinsā ille esset qui ita garrula ora clausisset/ut neq; inuocantium precibus excitata: nec fuso taurorum cruore: & tantis hostiis delinita aliquod consulentibus afferret responsum aut mutata aut absentia denegaret. Audiuist igit a quodam sacrae religionis inimico nouam nescio quā surrexisse sectam/ritui gentilitatis inimicam: quē christiana appellatur: quē in deorum suorum niteretur excidium: huius quoq; fidei esse episcopū Saturninū. Cuius crebro iuxta capitoliū existente transitur ad solū viri conspectū deorum suorum ora siluisse. Nec facile posse referari: nisi episcopū illū mors matura subriperet.

Lectio quarta.

OIn felix error et ceca clementia. audiūt diis suis hominē eē terrori: & a delubris atq; sedibus suis demones ad transitū ipsius eiulare. Non solū audiunt/sed etiam intelligūt: & hūc virum adoratis sub idolis terribiliter etiam sine pmissa terminatione interficere magis q̄ honorare malūt: illi autē miseri nō considerantes q̄ nullū magis illū colere deberent: cuius seruus suis numinibus imperasset. Quid enī stultius/quam timere metuētes: & illū qui dominatur dñantibus non timere? Inter hec ergo conquerentium & stupētium studia cū paulatim magna fuisset multitudo hominū congregata: & oēs studiosius vellet parato ad victimā tauro certi aliquid ex iis quē dicebāt agnoscere & deos suos litatione tam ingentis hostie vel reducere cuperent: vel pbare: ecce ipsum sanctū Saturninum ad officium solenne venientem agnoscūt & dicunt. En ipsum aduersariū cultibus nostris: religionis signiferum: qui de

De sancto Bricio.

struenda predicat templa: & deos nostros dæmonū
appellatione condemnat: cuius postremo præsentia
consueta nobis prohibet obtinere responsa.

Lectio quinta.

ITaq; quia ipsum nobis opportuno i tempore des-
bitus ipse finis exhibuit: nostram pariter & deo-
rum nostrorum vindicemus iniuriam: quos tam
nunc compellentibus nobis aut sacrificando placet/
aut moriendo letificet. Ad tam sacrilegæ vocis impul-
sum omnis sanctum virum insistentium turba circū-
dat: ac presbytero vno & duobus diaconib; qui ob-
sequis eius adheferant per fugam lapsis: ad capitoliū
solus attrahitur. Cum autem immolare dæmonibus
cogeretur: clara voce testatur. vnum & verum deū no-
ui: cui laudes & hostias immolabo. Deos vero vestros
dæmones scio: quos incassum non tam hostiis pecu-
dum/ q̃ animarum vestrarum mortibus honoratis.
Quomodo ergo vultis vt eos timeam: a quib; vt au-
dio dicitis me timeri?

Lectio sexta.

AD hanc sancti episcopi vocem omnis ille sacrile-
ge multitudinis tumultus incanduit/ & tauro
qui illi victimæ fuerat preparatus: fure laterib;
circumactio: & post terga dimisso: ad ministerium sue
crudelitatis vtuntur. Postrema enim parte funis eius:
quæ ad posteriora tauri ipsius defluebat: sancti viri pe-
des illigant: actumq; stimulis acrioribus taurum de
superiori capitolii parte in plana præcipitat: Nec mo-
ra inter primos descensus ipsius gradus: capite collis-
so cerebroq; excusso: & corpore omnium membro-
rum parte lacerato dignam deo animam in pace red-
didit/ vt quem pro nomine suo fideliter dimicantem
supplicis furor gentilis extorserat: suis post victoriam

De sancto Saturnino.

laureis coronaret. Exanime tamen corpus nec obnoxium iam vilius iniurie usque ad eum locum tauro furente productum est / ubi fune disrupto: tumulariam eo tempore meruit sepulturam. Nam illis in temporibus christianis ipsis propter gentilium furorem sancti viri corpus humare metuentibus: duæ tamen mulierculæ sexus infirmitatem fidei virtute vincentes & viris omnibus fortiores: & sacerdotis sui exemplo credendo ad tolerantiam passionis animatæ benedicti viri corpus ligneo immisum feretro quam maxime in profundo loco arctis scrobibus condiderunt / ut venerandas ibi sanctas reliquias non tam sepelire quam abscondere viderentur. Dominus autem suscepit martyrem suum in pace: cui est honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

¶ Passio sancte Quiterie virginis & martyris.

Lectio prima.

Antea Quiteria licet parentibus a Christiana religione alienis: tamen nobilissima stirpe orta fuit. Nam Catillius erat ei pater rex super omnes orientales. Vxor illius nomine Calisa de stirpe Iuliani imperatoris genueruntque novem filias & filium unum marem. De istis vero natis nullus tantam gratiam invenit coram domino sicut beata Quiteria: quæ antequam nasceretur benedictionem accepit: & post natiuitatem coronam martyrii. Cui quadam die: dum pro more suo intenta esset in coelum: ecce angelus domini apparuit & ait. Virgo beata benedicta tu: pro merito namque tuæ sanctitatis / sponsa vocaberis æterni regis. Nunc ergo in montem: Oram me

De sancta quiteria.

sequere: ubiq; dominum non desistas exorare/ vsq; dñ
reuelet tibi quid te oporteat facere. Ad hanc vero vo-
cem beata virgo diuinitus inflammata angelo comi-
tante protinus montem illum conscendit: vbi cœpit
orare dominum quotidie dicens. Domine propter
nomen tuum & propter magnam misericordiam tuā
fac me viuere in poenitentia vera & in charitate non
ficta: in patientia: in orationibus: & in miserationibus
tuis multis: & ita perseverare/ vt ineffabili maiestati tue
digne merear placere.

Lectio secunda.

Peracta igitur oratione rursus angelus alloqui
tur eam dicens. Surge & vade vbi dominus præ-
parauit tibi coronam martyrii. Ipsa autem re-
spondit. Domine da mihi benedictionem tuam: &
ambulabo vbi cunq; volueris. Et benedixit eam di-
cens. Benedicta eris si in præceptis domini ambula-
ueris: & istam poenitentiam tenueris. Vita viues: & non
moriſeris in æternum. Benedictione accepta de mon-
te descendit: & angelicæ admonitionis colloquia se-
cum in mente conferens: in vrbe vbi parentes erant
rediit: cunq; ante conspectum parentum ingredere-
tur: dixerunt adinuicem/ desponsemus festiue filiam
nostram autem Germano. Et cum vidisset beata qui-
teria eos talia narrantes coelestis sponsi dilectione per-
fusa. Non (inquit) licet mihi alicui alteri coniugari/
quoniam iam immortalis sponso virginitate perpe-
tua me destinaui & sponsus meus christus est. Cum
autem rex audisset beatam Quiteriam coniugium tan-
topere aspernantem: non paterna seueritate: sed ira
comotus iussit militibus suis vt arcto carcere & vin-
culis ferreis ligata custodiretur. ingressa vero beata
Quiteria carcerē: dixit. O benedictæ carcer diu te de-

De sancta Quiteria.

sideraui ac volui in te esse in aliqua constrictione. Pro-
tinus angelus domini affuit ei: cumq; adinuicem lo-
querentur visus est carcer claritate repleri: apparuitq;
virgo pulcherrima candida veste resurgens virginum
choreis micantissimis comitata ac cæteri cœlesti tur-
ba. cui vas quoddam odoriferis plenum liquoribus
ac crucis signum afferenti: virgo Quiteria inquit. Vnde hoc mihi vt mater dei mei veniat ad me: perunxit
vero dei genitrix beatam Quiteriam vasculi aromas-
tibus: donauitq; crucem: qua a persecutoribus libera-
retur: anulumq; pudoris eius manibus inseruit. con-
cessit etiam cuiuscunq; eam inuocanti ab omni infantiæ
& furoris morbo liberandum / atq; his peractis i cœ-
lum dei genitrix migravit. Protin? Orianē mōtem
ascendit/angelo comite: liberataq; a carcere & vincu-
lis munere cœlesti / ibiq; orauit & dixit. Domine an-
teq; ad coniugium veniam/da mihi quod promissisti.
Tunc cœlestis nuncius dixit ei. Noli timere: anteq;
ad coniugium venias magnalia dei videbis: & nunq;
in ista prouincia acquires quod quæris. Sed surge &
egredere de finibus istis & vade in Burgum/qui est in
valle Aufragie: vbi erit decapitatio tua. beata Qui-
teria dixit. Domine da mihi aquas quotidie & ego in
pœnitentiam ero vsq; ad obitum meum. & dixit an-
gelus. Vbicunq; bibere volueris ibi erit fons. & dis-
xit illa. Ille fons nunquā minuat. Et ait angelus. Ne
timeas quia ego tecum ero vsq; ad obitum tuum. &
ille fons erit benedictus & consecratus.

Lectio tertia.

HAec in monte Oriano beata Quiteria collo-
quente cum angelo: nuncii patris adueniunt
eamq; ad patrem descendere præcipiunt Cūq;

De sancta quiteria.

ante eum peruenisset dixit ei. Filia accipere virum Germanum nomine. & respondit. Pater iam dixi tibi quod nolo habere virum terrenum nec sponsum / sed Christum qui in coelis est ipsum habeo amatorem. Et cum audisset filiam sic loquentem : iratus est valde : & misit nuncios ad Germanum : notum ei faciens sponfam sibi ab eo promissam iam esse magam & Christum crucifixum dicentem sponsum esse suum & non alium velle : oransque per eos ut si nolisset matrimonium eius : ipse dignaretur caput a corpore euellere. Et cum haec fierent coepit habere beata Quiteria sapientium & elegit puellas triginta & pueros octo. & nocte exiit de Blancagia ciuitate & pergit ad montem. & inuenit ibi angelum. Cui angelus ait. Vade in vallem Aufragiam : vbi dominatur rex Leuthmanus & in illo monte columbano videbis angelum dei in similitudinem hominis sancti : qui te expectat benedicere et sanctificare. Et contra orientem videbis montem Gulgani : & contra occidentem montem vnguli / vbi est diabolus expectans animam regis Leuthmani / quia christianus fuit : & nunc deum non credit.

Lectio quarta.

ET cum peruenisset in vallem Aufragiam & videret illos montes : & illum Burgum & flumen : cum gaudio magno dixit. Vere iam cognosco quoniam prope est dies quam dominus mihi promissus sit. Et transiit illud flumen nomine Alifanum / & venit ante ostium Leuthmani regis. Tunc rex dixit. Vos puellae & pueri unde estis : aut unde venistis : vel quid queritis : Beata Quiteria respondit post multa. Tunc cum nolo ullam rationem habere quia diabolus expectat animam tuam nisi poenitentiam egeris : & ad finem

De sancta Quiteria.

dē reuerſus fueris. Cūq; talia & ſimilia loqueretur: fra-
tus rex iubet eam mitti cum ſequentibus in carcerem
vſq; dum dicerent vnde venirent aut quo tenderent.
ingreſſa carcerem ait. O benediſte carcer: diu te deſi-
deraui: volo in aliqua conſtrictione hic habitare. Et
cum eſſet ſic in oratione / venit angelus & illumina-
uit carcerem per mediam noctem: quaſi ſol per meri-
diē. & ſolutus eſt lapis carceris. & vincula ferrea cōfra-
cta ſunt. & in illo loco nil aliud remaſit de carcere neq;
de vinculis: ac ſi nunquam fuiſſet impoſitus lapis in
eo. videntes triginta cuſtodes qui eam cuſtodire vene-
rant: crediderunt dicentes. Tecum volumus pariter
credere & habitare / quia nullum alium habere volu-
mus regem / niſi qualem tu habes modo. In paucis
diebus conuerſa eſt multitudo gentium. Et omnes
leproſos qui ad eam venerant / mundauit dominus.
Cæcos illuminauit. Surdos audire fecit: & mutos lo-
qui. Dæmonia de corporibus eiecit propter caſtitas-
tem & ieſuniū eius.

Latio quinta.

ET cum a carcere ſoluta eſſet: Leuthmanus rex
obcæcatus fuit voluntate diuina / & non videns
lucem ait. Roga deum tuum o beata Quiteria
vt reſtituat lunē oculorum meorum / quæ poſtq; iter
vitæ oſtendit ei: orauit / & oratione completa tetigit
eum: & aperti ſunt oculi eius & vidit: & ait. Da paupes
ribus theſaurum quod habes abſconditum: & poſ-
ſeſſiones iſtius vitæ: & videbis regnum dei. & depo-
ne coronam capitis tui / quæ omnia fecit ſicut beata
Quiteria præcepit. & tunc dīabolus qui animam re-
gis expectabat: cum magna voce ait. O beata Quiteria
quare contra nos tantam malitiam præparaſti?
aut quis te permiſit docere regem in hac prouincia?
Ego enim multum deſideraui regis animam / & ſe-

57

De sancta quiteria.

quentium eum : & ipsos tu nobis tollis : Ve mihi in
seruitio vsq; huc meo permansit : & in vno momen-
to eum perdidit. Quæ vox audita est per omnem pro-
uinciam. & cum esset iterū cū rege/ait ad beatam Co-
lumbanam. Vade & ascende montem / & si videris
populum contra venientem : renuncia mihi / quia ibi
coronam martyrii volo accipere : sicut promisit mi-
hi dominus. Cui rex ait. Hominem times de mea pro-
uincia? Respondit. Timeo patrem & exercitum suum /
& puerum/quem me voluit habere sponsam. Rex in-
tuens eam ait. Vere ista virgo nunq̃ de carne huma-
na fuit concepta. & iterum si de spiritu sancto fuit : ad
ipsum pergat / si de carne humana : ad celestia regna
pergat. & dimisit eam ire : nec iter sanctum impedi-
re ausus fuit.

Lectio sexta.

ET cum ascendisset montem cum beato Reme-
dio & Simplicio & alijs socijs suis / venit ange-
lus in similitudinē hominis senis super vnum la-
pidem & posuit benedictionem / & fons egressus est
benedictus. Et venerunt duo angeli & benedixerunt
illam terram & fontem sicut promissum ei fuerat di-
centes. Domine iste fons non crescat nec decreseat. &
in hunc modum seruatur iuxta sepulchrum ipsius vir-
ginis vsq; in hodiernum diem. & nunc vocatur ab in-
colis ciuitatis Adurensis fons salutis ex eo quod pluri-
mi aquam ipsius bibentes / salutem consequuntur. &
in tali die nullum periculum patiuntur : vt experien-
tia probat & multorum fama hoc experientia com-
probantium. Et dixit illa ad beatum Marcianum / &
ad beatum Vtianum. Benedicite monumentū istud.
Et dixerunt. Benedictio / claritas / honor & virtus : &
fortitudo deo nostro : & repleat locum istum de be-

De sancta Quiteria.

nedictionibus suis. & dixerunt angeli. Amen. Cumq[ue]
appropinquasset iam dies passionis eius: stabat vsq[ue]
ad vbera in aqua: & cubitis in terram fixis intenta in
oratione/ venit angelus & ait. Hodie possidebis co-
ronam quam tibi dominus promissit. Cui ait. Deum
meum laudabo/ quoniam diu est quod desidero vider-
e. tunc venerunt omnes persecutores ei[us] cum Germa-
no amatore suo: & transferunt flumen. Et cum in-
troissent in vallem vbi beata Quiteria erat: misit Ger-
manus speculatores suos: vt omnis quisquis eam in-
uenire potuisset gladio trucidasset. ipsa autem die in-
uenit eam Dumanus: & ait. Tu quis es? At illa. Ego
sum Quiteria. & dixit ei. Oppressa a dæmone infir-
ma rabido morfu: & a morbo caduco: ego interficiā
te. Et extendit gladium & amputauit caput eius. At
illa dixit cum gaudio. Domine accipe spiritum meū.
& defende de his infirmitatibus omnes in mea defen-
sione specialiter existentes: & audita est illico vox coe-
litus missa dicens: ita concessum est i coelo a domino/
sicut petis in agone posita. Et cum in terram cecidis-
set: ecce angeli accesserunt & dixerunt. Surge eamus
ad monumentum tuum. Et accepit beata Quiteria
caput suum in manibus suis. & portauit illud septuas-
ginta & duo stadia. & venit cum angelis & sequenti-
bus se ad monumentum. At Dumanus postq[ue] decola-
uit eam: narrabat Germano & omnibus mirabi-
lia quæ dominus ministrauit super eam. Et non cre-
diderunt ei. Sed magis iratus Germano ait ad eos qui
eum secuti fuerant. Quare non occidistis omnes qui
cum ea venerunt in istam prouinciā? Ite & occida-
te eos qui secuti sunt eam.

¶ Secundum Matthæum. capitulo. xiii.

De sancta Quiteria.

Lectio septima.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc. Simile est regnum celorum thesauro abscondito in agro/ quem qui inuenit homo abscondit & pre gaudio illius vadit & vendit vnuerſa quę habet & emit agrum illum. Et reliqua.

¶ Sequitur historia.

Interea ecce Adrianus rex audita factorū fama beatę Quiterię & suorum: exiens de sua ciuitate iuit ad montem columbanum. vbi inuenit sanctos dei dispersos cū multitudine/ quę conuersa fuerat ad fidē ob prædicationem beatę Quiterię virginis. & propter miracula quę viderāt: & occidit omnes illos quos inuenit. & dimisit eos: vt canes illorum carnes deuorarent/ dicens furibundo ore. Ego rex terrenus sum. vīdeamus si illorum deus poterit eos liberare de manib9 meis. At beata Columbana vt vīdite eos appropinquare ait. Exercitus mult9 adest: qui nos interficere veniunt. Et beatus Martianus episcopus videns illorum timorem ait. Nemo vos seducat de credulitate dei propter tormenta/ quia si corpora perderitis: animas saluas faciet dominus in vitam æternam. Neq; nomen vestrum negabit9. Quia maiorem dilectionem habet dominus super nos paucos fideles suos/ quam super illos paganos: qui deum credere nolunt. Tūc beata Columbana dixit. Domine Iesu christe nunq̃ me deferere digneris in hora martyrii. Et beatus Belitianus dixit. Vere si prædicamus euangelium multi credituri erunt in dei misericordia. Sed beatus Romanus qui venerat de ciuitate Blacagīa cum beata Quiteria

De sancta quiteria.

ait. Melius erit ad martyrium carnem nostram præpare
re q̃ his rebus operam dare. Quia illi freti credulitate
sua: dignam mortem potius pro Christo nos subire
facient: quam prædicationem nostram audient.
Et ipsi nihil sunt contra nos: & nos aduersarii sumus
contra illos. Facite ergo dilectissimi voluntatē patris
& intus lampades parate vestras quia filii regis estis.
Omnis ergo gloria vestra ab intus sit. Et intus habete
quod foris luceat. Propterea quæ sursum sunt sapite/vbi
beata Quiteria peruenit: & non quæ super terram: quia
vestra conuersatio in cœlis est. Illuc dirigite mentes. Il
luc abscondite vitam vestram: donec furor persequen
tium pertranseat. Ibi namq; habetis sponsum. Ibi pō
tificem. Ibi omnia quæcunq; quæritis. Illuc dirigite
mentem vt cum christus virginis filius apparuerit in
fine sæculi/cum ipso vos appareatis in gloria.

Lectio octaua.

HAec eo dicite beata Columbana fugit vbi cor
pus beatæ quiteriæ erat inhumatum. Et tunc
inuenerunt eam genibus flexis in oratione: &
dixerunt. Tu quis es? quæ respondit. Christi serua sum.
qui cum audissent/vnus illorum amputauit gladio ca
put eius. Et tunc dixit rex. Nunc videant omnes/quia
ego sum rex qui te possum occidere & decapitare. quia
alius non est qui de manibus meis te possit eruere. &
immolauerunt eam & omnes quos inuenerunt credē
tes in christo. Et Leuthmanus rex. & Martianus epi
scopus. & Remedius eremita interfecti sunt ipsa die. &
occiderunt multitudinem credentium in christo. & sic
inimicitiam in omnem terram exercētes: nulli par
centes: hæc & his similia facientes: ceciderunt mirabi
liter in infirmitatibus variis. Alii namq; ardebāt quasi
lignū & ignē. Alii verberabātur a demonibus mutis.

De sancta quiteria.

Alia demonib⁹ loquētib⁹. Alia demonib⁹ percutientibus in frigore. Alia rabie diabolica affligebant. Iste quinq; passionēs significant castitatē beatę quiteriæ: quæ in quinq; sensibus corporis sui casta fuit & virgo. Per hos quinq; sensus corporis: quos dum vixit fideliter custodiuit: dedit dominus persecutoribus suis has quinq; passionēs super eos. Et ideo habet beata quiteria quinq; dona a domino nostro Iesu christo. Super istis prædictis quinq; infirmitatibus generaliter vbiq; terrarū: & specialiter super omnibus in sua defensione existentibus. **Lectio nona.**

Intelligamus ergo fratres vt nullus præsumat se dicere. virgo sum in quinq; sensus corporis mei. videat ne proferat mendaciū. qui autem virgo permanserit/vita viuet & non morietur in æternū. Et erat quidam amicus dei nomine Liberatus in valle aufragia. & venit ad eum angelus Domini & ait. Liberate vade ad montem qui vocatur Columban⁹: vbi multa corpora sanctorum truct data sunt propter deum/ & fac ibi quod dominus iusserit tibi. & sepelies beatam quiteriam in ecclesia beati Petri ad occidentalem partem in Sarcophago Marmoreo & non longe beatū Martianum episcopum: qui dignus est deo. & Veltianum episcopum. & Leuthimanū regem: qui per doctrinam beatę quiteriæ dereliquit sæculum: & secutus est dominum. Venit autem beatus Liberatus in montem sic vt angelus imperauerat: & sepeluit beatā quiteriam omnesq; illos/quos dura infidelitū manus occiderat. Et non post multos hos dies: germanus vidit quod dñs ostendebat multa miracula per beatā quiteriā/ & dixit, Domine in cuius noie beata quiteria cōfident ac credidit: ostende viam mihi salutis & da mihi pœnitentiā: quia tantā malitiam feci: & permisi facere

De sancta quiteria.

apud te/propter hoc pænitere cupio: quia ego præce-
pi: vt quisquís eam prior inuenisset gladio trucidasset.
Tunc angelus affuit: & ait. si veram pœnitentiam que-
ris/veram indulgentiam habebis. & si patrem tuum
Adrianum regem manibus baptizas eris salus in cõ-
spectu dei. & ipse fecit sic & stetit insuper pœnitens. A
quarto Kalendas Maii vsq; ad quartum Idus Ianuar-
rii. In istis diebus vinum & sicerã non bibit: nec alias
epulas comedit nisi tantummodo panem & aquam
& sic meruit peruenire ad gloriam pmissam: ipso ad-
iuuante qui sine fine viuít & regnat per infinita sæculo-
rum secula. Amen.

Deo gratias.

Tabula lectionum

sue Historiarum Sanctorum quæ in hoc
breui volumine continentur sequitur.

Tabula.

Andree apostoli natale.	fu. 11
Nicolai episcopi natale.	16
Leocadie virginis natale.	24
Sebastiani & comitum eius martyrum natale.	26
Agnes & Emerentiane virginum natale.	32
Agnes secundum virginis natale.	
Agathe virginis natale.	34
Iacobi translatio.	38
Hilarii episcopi natale.	41
Illefonti archiepiscopi natale.	42
Pauli conuersio.	
Blasii martyris natale.	47
Scolastice virginis natale.	53
Valentini martyris natale.	58
Petri cathedra.	59
Emetherii & Celedonii martyrum.	64
Benedicti abbatis natale.	67
Ambrosii episcopi natale.	71
Isidori archiepiscopi natale.	73
Iuliani episcopi natale.	74
Sanctæ crucis inuentio.	(.) 75
Vrbani martyris natale	81
Petronille virginis natale	82
Petri & Pauli apostolorum natale.	83
Pauli commemoratio.	84
Iacobi natale.	88
Sperati & comitum eius martyrum.	93
Praxedis virginis natale.	95
Appollinaris martyris natale.	95
Christine virginis natale.	96
Magdalene natale.	(...) 104
Christophori & comitum eius martyrum.	108
Laurentii martyris natale.	116

Tabula.

Beatae Mariae assumptio.	118.
Genesii martyris natale.	124
Genesii martyris natale.	126
Beatae Mariae natiuitas.	128.
Michaelis dedicatio.	(.) 130
Hieronymi praesbyteri natale.	136
Martini episcopi natale.	143
Bricii episcopi natale.	147
Saturnini episcopi & martyris.	149
Quiteriae virginis & martyris passio.	151

¶ Laus Deo.

¶ Excussum fuit hoc volumen: quorūda
 sanctorum vitas continens. in Inclyta
 Lucronio apud Michaelē egua
 Idibus Augusti. Anno
 domini Millesimo/
 quingentesimo
 vigesimo oc
 tauo.